

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต
สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่
พฤษภาคม 2550

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับ
นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่
พฤษภาคม 2550

ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ. (2550). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชา
พัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้าง
ทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนนอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง. ปรินญาณพนธ์
กศ.ด. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.สนอง โลหิตวิเศษ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. ไพฑูรย์ โพธิสาร, ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมี
ส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อ
เสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนนอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง การวิจัยแบ่งเป็น
6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้
ขั้นตอนที่ 3 สร้างและตรวจสอบรูปแบบ ขั้นตอนที่ 4 ทดลองรูปแบบ ขั้นตอนที่ 5 ประสิทธิภาพของ
รูปแบบ และ ขั้นตอนที่ 6 การปรับปรุงรูปแบบ

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสำรวจความ
ต้องการของนักศึกษา แบบสัมภาษณ์ผู้สอน แบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบ แบบประเมิน
ความเหมาะสมของรูปแบบ แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานกลุ่มของนักศึกษา และ
แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า
ร้อยละ และ ค่า t-test Paired Samples

ผลการวิจัยพบว่า 1. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มี 4 องค์ประกอบ คือ ผล
การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความ
ตระหนักในตน ขั้นการจัดประสบการณ์ใหม่ ขั้นการสร้างโครงสร้างความรู้ในตน ขั้นการทดลอง
ปฏิบัติ และขั้นการประยุกต์ใช้ ซึ่งมีประสิทธิภาพโดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ มีดัชนีความ
สอดคล้องเท่ากับ 0.97 และ ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วม โดยเฉลี่ย
เท่ากับ 4.28 (S.D.= 0.18) 2. ผลการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเรื่อง เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของ
ตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ และสัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ หลังเรียน พบว่า
มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน
พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .001$ ($t = 3.494$) และ 3. นักศึกษามีความ
คิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36
(S.D.=0.53)

PARCIPATORY LEARNING MODEL DEVELOPMENT OF LIFE SKILLS DEVELOPMENT
SUBJECT 1 UNDER BASIC EDUCATION
CURRICULUM B.E. 2544 FOR ENHANCING LIFE SKILLS
OF NONFORMAL EDUCATION STUDENTS IN
CENTRAL CORRECTIONAL INSTITUTION

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Education Degree in Adult Education
at Srinakharinwirot University

May 2007

Phiyapong Saisophon. (2007). *Participatory Learning Model Development of Life Skills Development Subject 1 Under Basic Education Curriculum B.E. 2544 for Enhancing Life Skills of Nonformal Education Students in Central Correctional Institution*. Dissertation, Ed.D (Adult Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc.Prof. Dr.Snong Lohitwisas, Assist. Prof. Dr. Paitoon Potisarn, Dr. Sombat Suwanpitak.

The purpose of this study was to develop participation learning model of life skills development subject 1 under basic education curriculum B.E. 2544 for enhancing life skills of nonformal education students in central correctional institution. The study was conducted in consecutive 6 stages, namely: 1) Review basic information; 2) Design the participatory model; 3) Develop and study the quality of the participatory model; 4) Implementation participatory model; 5) The efficiency of the participatory model and 6) Revised the participatory model. The sample group is 36 nonformal education students in central correctional institution (upper secondary school). The instruments were survey form, instructor interview form, efficiency of the model form, approximately of evaluation form, behavior observation form and the questionnaires. The statistical analysis were mean, standard deviation, percentage and t-test Paired Samples.

The results were 1) Participatory learning model development of life skills development subject 1 under basic education curriculum B.E. 2544 for enhancing life skills of nonformal education students in central correctional institution. Four factors were learning outcomes, learning subjects, learning activities and learning evaluation. The participatory learning model is comprised of five factors: motivation for self awareness, setting new experience, self knowledge construction, implementation and applying. The efficiency of the model was 0.97 and the developed model was rated as a very suitable by the experts at 4.28 (S.D.= 0.18). 2) After the participatory learning model implementation, learning achievement in the participatory learning was significantly at the $p < .001$ ($t = 3.494$) and 3. On the 5 point scale, the students were rated the developed model as a very suitable at 4.36 (S.D.=0.53).

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต
สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่
พฤษภาคม 2550
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต
สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

ของ
ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)
วันที่ เดือน.....พ.ศ. 2550

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.สนอง โลหิตวิเศษ) (รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ วัฒนวงศ์)

..... กรรมการ กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โพธิสาร) (รองศาสตราจารย์ ดร.สนอง โลหิตวิเศษ)

..... กรรมการ กรรมการ
(ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โพธิสาร)

..... กรรมการ
(ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์)

..... กรรมการ
(ดร.ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่ง จาก รองศาสตราจารย์ ดร.สนอง โลหิตวิเศษ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สาร และ ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ กรรมการควบคุม ปริญญานิพนธ์ ท่านทั้งสามได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ และแก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำงานวิจัย ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ ประธานกรรมการสอบ ปากเปล่า และ ดร.ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ กรรมการสอบปากเปล่า นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยในการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยรู้ว่าการศึกษาระดับปริญญาเอกของผู้วิจัยนั้นมีได้สิ้นสุดลงเพียงคำปริญญานิพนธ์ ฉบับนี้ให้สำเร็จลงได้

ขอกราบขอบพระคุณ ท่านผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือในการวิจัยทุกท่าน ที่กรุณาให้ ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งนี้

คุณงามความดีของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ บิดา มารดา และบูรพาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่านที่ช่วยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ อบรมกล่อมเกล่าให้ผู้วิจัยก้าวมาจบจนถึง จุดหมายในวันนี้

ท้ายสุดผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณรุ่งอรุณ เด็กชายอนพัทธ์ และ เด็กชายณัฐพล ไสยโสภณ ที่เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยเกิดความมุ่งมั่น และเฝ้ารอวันที่ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา

ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	6
ความสำคัญของปัญหา	6
ขอบเขตการวิจัย	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
ผู้ต้องขัง : การแก้ไขพฤติกรรม.....	10
แนวคิดการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษา โรงเรียนในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง.....	26
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต.....	50
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	91
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน.....	91
ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	104
ขั้นตอนที่ 3 สร้างและตรวจสอบ.....	107
ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.....	116
ขั้นตอนที่ 5 ประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.....	117
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	119
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน.....	119
ตอนที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วม.....	141
ตอนที่ 3 ผลการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.....	148

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	151
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	151
วิธีดำเนินการวิจัย.....	151
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	152
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	153
ผลการวิจัย.....	153
อภิปรายผลการวิจัย.....	154
ข้อเสนอแนะ.....	157
บรรณานุกรม.....	159
ภาคผนวก.....	169
ภาคผนวก ก.....	170
ภาคผนวก ข.....	172
ภาคผนวก ค.....	183
ภาคผนวก ง.....	186
ภาคผนวก จ.....	188
ภาคผนวก ฉ.....	193
ภาคผนวก ช.....	198
ภาคผนวก ซ.....	200
ภาคผนวก ฌ.....	202
ภาคผนวก ญ.....	220
ภาคผนวก ภ.....	298
ภาคผนวก ฮ.....	300

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

ประวัติย่อผู้วิจัย..... 328

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง.....	96
2 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับ มัธยมศึกษาตอน ปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 (กลุ่มทดลอง).....	99
3 คำสถิติแสดงดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความเหมาะสมของกลุ่ม การจัดการเรียนรู้และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.....	115
4 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอน ปลายที่มีต่อ ประเด็นหลักสูตร.....	122
5 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แล้ว ที่มีต่อประเด็น เนื้อหา/วิชา.....	124
6 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อ ประเด็น การ เรียนการสอน.....	125
7 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็น นักศึกษา.....	127
8 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอน ปลายที่มีต่อประเด็นการเรียน.....	129
9 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอน ปลายที่มีต่อประเด็นการเรียน.....	132

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
10 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอน ปลายที่มีต่อประเด็นสื่อการเรียนการสอน	133
11 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอน ปลายแล้ว ที่มีต่อประเด็นการจัดกระบวนการเรียนการสอน.....	134
12 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย ที่มีต่อประเด็น กิจกรรมการเรียนรู้.....	137
13 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย ที่มีต่อประเด็นการบริหารจัดการ	138
14 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย ที่มีต่อประเด็นการบริหารหลักสูตร	139
15 ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550	140
16 ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วม.....	141
17 ผลการประเมินความความสอดคล้องของกลุ่มการจัดการเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วม.....	143
18 เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเรื่อง เพศศึกษา : โอกาสเสี่ยงของตนเอง จาก อารมณ์และความต้องการทางเพศ และสัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมี คุณภาพ.....	144
19 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วม.....	145

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง

หน้า

- 20 ระดับความคิดเห็นของครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ใน
ทัศนสถานวัยหนุ่ม ตามแบบสังเกตการณ์ปฏิบัติงานของนักศึกษากลุ่ม
ทดลอง.....

146

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.....	150

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพและคุณภาพให้แก่ผู้ถูกคุมประพฤติและผู้ต้องขัง นอกเหนือไปจากการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามคำพิพากษาของศาล โดยกำหนดพันธกิจตามแผนทิศทางการราชทัณฑ์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2546 - 2550 ไว้ 2 ประการ (กรมราชทัณฑ์. 2547 : 7) คือ 1) ควบคุมผู้ต้องขังด้วยความเป็นมืออาชีพ และ 2) แก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ

ทั้งนี้ กฎกระทรวงมหาดไทย ข้อ 40 ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ได้กำหนดถึงการแบ่งประเภทผู้ต้องขัง 7 ประเภท ได้แก่ 1) ผู้ต้องขังหญิง 2) ผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบห้าปีและต้องโทษเป็นครั้งแรก 3) ผู้ต้องขังที่ต้องโทษสำหรับความผิดที่กระทำอาชญากรรม 4) ผู้ต้องขังที่ต้องโทษสำหรับความผิดที่ประทุษร้ายแก่ชีวิตและร่างกาย 5) ผู้ต้องขังที่ต้องโทษสำหรับความผิดที่ประทุษร้ายแก่ทรัพย์ 6) ผู้ต้องขังซึ่งศาลพิพากษาว่าเป็นผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย และ 7) ผู้ต้องขังที่ไม่ได้อยู่ในจำพวกที่ได้ระบุมาแล้ว (สมชาย วิมานศักดิ์. 2544 : 13)

กรมราชทัณฑ์ปัจจุบัน ได้มุ่งให้ความสนใจไปยังผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี มากเป็นพิเศษ โดยได้มีการจัดตั้งทัณฑสถานวัยหนุ่มขึ้นเป็นเอกเทศ เพื่อทำการแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ โดยคำนึงถึงเป้าหมายแห่งการพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังเหล่านี้ ให้มีโอกาสกลับตัว กลับความประพฤติ เมื่อได้รับการปลดปล่อยไปแล้วเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ต้องขังต่างประเภทกัน พึงแยกคุมขังไว้คนละแห่ง หรือคนละส่วนของทัณฑสถานโดยคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติ ในอาชญากรรม เหตุผลคดี และความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเหล่านั้น (สมชาย วิมานศักดิ์. 2544 : 21)

สำหรับประเทศไทย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้น กรมราชทัณฑ์ ได้ตระหนักดีว่าผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ที่มีอายุน้อย โอกาสที่จะอบรมแก้ไขให้กลับตัวเป็นคนดียังมีอีกมากเปรียบเสมือนไม้อ่อนที่ยังดัดง่าย โดยได้ประกาศใช้กฎกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 1) ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 40 (2) บัญญัติไว้ว่า “ให้แยกผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรกออกจากประเภทอื่นๆ” (กฤษฎา เดชะนะ. 2543 : 38) ปัจจุบันมีจำนวนผู้ต้องขังวัยหนุ่มทั้งหมด 5,509 คน โดยได้ถูกควบคุมขังไว้ที่ทัณฑสถานวัยหนุ่มทั่วประเทศ 3 แห่ง ดังนี้ คือ ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง มีจำนวน 4,113 คน ทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา มีจำนวน 1,111 คน และ ทัณฑสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช มีจำนวน 138 คน กลุ่มเป้าหมาย (กรมราชทัณฑ์. 2550 : ออนไลน์) ซึ่งการควบคุมและปฏิบัติจะแตกต่างจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ มีการสร้างบรรยากาศให้มีลักษณะคล้ายโรงเรียนประจำให้มากที่สุด โดยเปลี่ยน

ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ต้องขังให้เหมือนครูกับนักเรียน เปิดโอกาสให้ได้รับการศึกษาอบรมทางด้านวิชาสามัญ วิชาชีพ ธรรมศึกษา เพื่อให้มีความรู้ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขัง (สถิตย์พร ชัยวินิตย์. 2544 : 31- 33)

ชูลีพร ผาตินินนาท (2545 : 5) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาในเรือนจำและทัณฑสถาน ที่ผ่านมามีกรมราชทัณฑ์ได้เริ่มจัดการศึกษาวิชาสามัญและอบรมวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขังที่ชัดเจน ครั้งแรกที่จังหวัดน่าน ในปี พ.ศ. 2490 โดยการศึกษาสามัญมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับความรู้เพียงขั้นอ่านออกเขียนได้เท่านั้น และในปี พ.ศ. 2514 กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา ในขณะนั้นได้ให้ความร่วมมือกับกรมราชทัณฑ์จัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรไว้เป็นหลักฐาน ต่อมาได้ขยายการศึกษาสามัญในระดับสูงขึ้น ได้แก่ ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดตั้งในรูปแบบของ “โรงเรียนผู้ใหญ่” ขึ้นในเรือนจำทั่วประเทศ ทั้งนี้กรมราชทัณฑ์ได้ประสานขอความร่วมมือกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน ทำข้อตกลงในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้แก่ผู้ต้องขัง ในวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2538 และจัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ซึ่งมีฐานะเป็นสถานศึกษา สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ดำเนินการจัดการเรียนการสอนนอกระบบสามัญในเรือนจำและทัณฑสถาน และขณะนี้ได้จัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ไปแล้วทั้งสิ้น 129 แห่ง (กรมราชทัณฑ์. 2545 : 1) ประสานงานกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยจัดการศึกษา 3 รูปแบบ ได้แก่

1. การศึกษาสามัญ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2531 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2530 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2530 โดยใช้วิธีชั้นเรียนและแบบทางไกล โดยพิจารณาตามความเหมาะสม ผู้จบการศึกษาได้รับหลักฐานการศึกษา มีศักดิ์และสิทธิ์เช่นเดียวกับสถานศึกษาภายนอกเรือนจำทุกประการ

2. การศึกษาสายอาชีพ ฝึกอาชีพสาขาต่าง ๆ จุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ต้องขังมีอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว เมื่อพ้นโทษไปแล้ว จะได้ไม่หวนกลับไปกระทำผิดอีก

3. การศึกษาตามอัธยาศัย ให้บริการห้องสมุดหรือศูนย์การเรียนรู้ภายในเรือนจำและทัณฑสถาน เพื่ออำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าของผู้ต้องขัง และเรียนรู้ด้วยตนเอง จัดบริการเสียงตามสาย จัดบริการวิทยุทัศน์ เป็นต้น โดยมีจุดมุ่งหมายในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์

ผลการดำเนินการจัดการศึกษาวิชาสามัญของกรมราชทัณฑ์ที่ผ่านมา มีผู้ต้องขังเข้าเรียนเป็นนักศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสามัญ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 มีจำนวนทั้งสิ้น 29,454 คน แยกระดับเป็นผู้ไม่รู้หนังสือ 5,396 คน ประถมศึกษา จำนวน 4,974 คน มัธยมศึกษาตอนต้น 7,220 คน และมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6,122 คน และจากจำนวนผู้ต้องขังที่เป็นนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนทั้งหมด 29,454 คน มาจากทัณฑสถานวัยหนุ่ม ทั้ง 3 แห่ง จำนวน 615 คน คิดเป็น 11.6 % ของผู้ต้องขังวัยหนุ่มทั่วประเทศทั้งหมด 5,509 คน ซึ่งแยกระดับไม่รู้หนังสือ 30 คน ประถมศึกษา จำนวน 123 คน มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 299 คน และมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 163 คน ที่เหลือเป็นผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มทั่วประเทศที่ยังไม่ได้เข้าสู่วัยการศึกษานอกโรงเรียนสามัญอีกจำนวน 4,894 คน คิดเป็น 88.84 % ซึ่งในปีงบประมาณ 2550 สำนักบริหารงานการศึกษา

โรงเรียน กำหนดเป้าหมายให้ประชากรวัยแรงงานอายุ 15 - 59 ปี จำนวน 2.3 ล้านคน ได้รับการศึกษาที่ สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น โดยกำหนดให้ประชากรวัยแรงงานอายุ 15 - 39 ปี จำนวน 1.19 ล้านคนได้รับการศึกษาไม่น้อยกว่าระดับมัธยมศึกษา (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2550 : ออนไลน์)

ในการดำเนินการจัดการศึกษาสายสามัญในเรือนจำและทัณฑสถาน มีปัญหาในการดำเนินการ ซึ่ง กรมราชทัณฑ์ได้สรุปปัญหาด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้ คือ (กรมราชทัณฑ์. 2545 : 3)

1. ด้านบุคลากร เนื่องจากเจ้าหน้าที่เรือนจำและทัณฑสถาน มีหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนี ให้อยู่ในระเบียบวินัยเป็นหลัก ส่วนการได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังเป็นหน้าที่ เสริม ดังผลการวิจัยของ พุทธา ทูลฉลอง (2541 : 112) เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่ในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร มีปัญหาด้านเนื้อหาของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก เนื่องจากครูผู้สอนมีเวลาจำกัด และปฏิบัติหน้าที่หลายอย่าง นอกเหนือจากการสอน และสอดคล้องกับ ไกวัล สากิยลักษณ์ (2535 : 6-7) พบว่า ครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน ส่วนใหญ่ เป็นเจ้าหน้าที่เรือนจำ มีคุณสมบัติไม่ตรงกับหลักสูตรที่สอน ผู้สอนมีจำนวนน้อยและต้องปฏิบัติหน้าที่ หลายอย่าง ทำให้ขาดบุคลากรที่มีวุฒิทางการศึกษารับผิดชอบการศึกษาโดยตรง

2. ด้านงบประมาณ กรมราชทัณฑ์ไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนค่าวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน งบประมาณที่ใช้เป็นหมวดค่าตอบแทนซึ่งกรมราชทัณฑ์แบ่งจัดสรรมา ดำเนินการเอง โดยที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนจะให้การสนับสนุนเป็นค่าตอบแทนครูผู้สอนและตำรา แบบเรียน และผลการวิจัยของ ไกวัล สากิยลักษณ์ (2535 : 6-7) พบว่า กรมราชทัณฑ์ ได้จัดสรรงบประมาณ สนับสนุนด้านการศึกษา น้อยมาก ประมาณปีละ 250,000 บาท ต่อโรงเรียนผู้ใหญ่ 112 แห่งทั่วประเทศ (เฉลี่ยแห่งละ 2,232 บาท) ทำให้โรงเรียนผู้ใหญ่ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็นและเป็นผลทำให้ การจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถานล่าช้ากว่าที่อื่น

3. ด้านอาคารสถานที่ เรือนจำ / ทัณฑสถานบางแห่ง มีพื้นที่ค่อนข้างจำกัด บางแห่งไม่มีอาคาร เรียนเป็นเอกเทศและเป็นสัดส่วนต้องอาศัยใต้ถุนเรือนนอน การดำเนินการจัดการศึกษาให้ผู้ต้องขังขาด บรรยากาศ ขาดแรงจูงใจ ขาดความต่อเนื่องในการเรียนการสอน และจากสรุปผลการประเมินการ ประชุมสัมมนา เรื่องแนวทางในการดำเนินงาน การศึกษาสายสามัญและสายอาชีพในเรือนจำและทัณฑ สถานของ กรมราชทัณฑ์ (2535 : 6-7) พบว่า เรือนจำและทัณฑสถานหลายแห่งไม่มีที่เรียนเป็นเอกเทศ อาศัยส่วนหนึ่งของโรงงานใต้ถุนเรือนนอนหรือโรงเลี้ยงอาหารเป็นสถานที่เรียน มีเสียงดังทำให้ผู้เรียน ไม่มีสมาธิในการเรียน

ถึงแม้ว่าการดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญในเรือนจำและทัณฑสถาน ยังมีปัญหาและข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวก็ตาม กรมราชทัณฑ์ยังคงให้ความสำคัญต่อโครงการ ส่งเสริมการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง โดยได้กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ 5 ปี พ.ศ. 2547- 2551 ตั้งงบประมาณเพื่อดำเนินการโครงการดังกล่าวเป็นจำนวน 29.6 ล้านบาท เพื่อให้ ผู้ต้องขังมีความพร้อมในการกลับไปใช้ชีวิตภายหลังการพ้นโทษ (กรมราชทัณฑ์. 2545 : 5) ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดในหลายประเทศ มีการปรับปรุงการเรียนการสอนและเพิ่มงบประมาณเพื่อการศึกษาในเรือนจำ

เช่น ประเทศอังกฤษที่ได้ประกาศเพิ่มงบประมาณ เพื่อการศึกษาในเรือนจำ 20 ล้านปอนด์ หรือ 1,320 ล้านบาท ซึ่งสาระสำคัญของโครงการส่งเสริมการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง ก็เพื่อให้ผู้ต้องขังที่ขาดพื้นฐานความรู้ ได้รับการเสริมสร้างการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเป็นสุข (กรมราชทัณฑ์. 2547 : 97) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุเทพ นิมมา (2544 : 95-97) พบว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังโดยเฉพาะในด้านการเพิ่มความรู้ความสามารถและผู้ต้องขัง อย่างไรก็ตามยังคงพบปัญหาการหวนกลับมาต้องโทษของผู้ต้องขัง โดยเฉพาะผู้ต้องขังชาย จากสถิติการจำแนกผู้ต้องขังแยกตามจำนวนครั้งที่ต้องโทษ ประเภทเด็ดขาดและระหว่างอุทธรณ์-ฎีกา ในปี พ.ศ. 2545 พบว่า มีผู้ต้องขังชายต้องโทษมากกว่า 1 ครั้ง จำนวน 25,552 คน คิดเป็น 16.49 % จากจำนวน ผู้ต้องขังชายทั้งหมด 154,950 คน ส่วนผู้ต้องขังหญิงที่ต้องโทษมากกว่า 1 ครั้ง มีจำนวน 2,534 คน คิดเป็น 6.43 % จากจำนวนผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด 39,406 คน

กรมราชทัณฑ์ จึงพยายามหาแนวทางใช้วิธีการหลากหลายรูปแบบในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งด้านร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขังให้ดีขึ้น โดยเชิญหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้ต้องขัง ซึ่งได้ข้อสรุปจากประชุมระหว่างกรมราชทัณฑ์และส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอาทิเช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ฯลฯ ไว้ว่า กิจกรรมที่ควรดำเนินการเพื่อประโยชน์ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ต้องขัง อาจแบ่งเป็นกิจกรรมปกติที่มีการจัดดำเนินการอยู่แล้ว และกิจกรรมพิเศษที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราว (เอกสารการบันทึกผลการประชุม สำนักพัฒนาพฤตินิสัย ที่ 2620 ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2545) สอดคล้องกับ The Office of Correctional Education (OCE) ซึ่งเป็นกรมหนึ่งของกระทรวงการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ระบุไว้ว่าโปรแกรมหนึ่งที่เหมาะสมกับการลงทุน คือ การให้ทักษะชีวิตสำหรับผู้ต้องขัง ซึ่งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบที่ได้รับการจัดสรรทุนดำเนินการออกแบบโปรแกรมที่นำไปใช้ลดจำนวนผู้ต้องขังหวนกระทำผิดซ้ำอีกเมื่อผ่านการพัฒนาและการปรับปรุงทักษะชีวิตที่จำเป็นตามโปรแกรมหักแล้ว (Michelle Tolbert. 2002 : 9) และ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2542 : 21) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับระบบการศึกษาในปัจจุบันไว้ว่า อุปสรรคและข้อจำกัดของระบบการศึกษาในปัจจุบันประการหนึ่ง คือ มีการวัดผลและประเมินผลโดยเน้นการสอบด้านวิชาที่เป็นความรู้มากกว่าที่จะนำทักษะความรู้และทักษะชีวิตมาพิจารณาด้วย ซึ่งยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การใช้ทักษะเป็นตัวนำไปผลักดันกระบวนการเรียนรู้ โดยแบ่งทักษะเป็น 2 กลุ่มคือ ทักษะการรู้ (LTC Skills : Language , Thinking , Computer) และ ทักษะชีวิต (Life Skills)

เมื่อหลักสูตรการศึกษาของประเทศที่ใช้มานานกว่า 10 ปี คือ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ไม่สามารถส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมแห่งความรู้ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ทำให้ต้องมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติด้วยการปฏิรูปการศึกษาโดยออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แทนหลักสูตรเดิม โดยกำหนดให้ใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 เป็นต้นไป

ทั้งนี้โครงสร้างของหลักสูตรมีความยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นกรอบทิศทางการจัดทำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอง มุ่งหวังให้เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษา ให้สามารถพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 1 - 3)

สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับและผู้พลาดโอกาสไม่ได้รับการศึกษาในระบบ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนซึ่งปัจจุบันปรับเปลี่ยนชื่อเป็นสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ตามโครงสร้างส่วนราชการของกระทรวงศึกษาธิการภายหลังการปฏิรูป ใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กับผู้ที่ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 เป็นต้นไป ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้ยึดกรอบสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยแบ่งออกเป็น 8 หมวดวิชา คือ 1) ภาษาไทย 2) คณิตศาสตร์ 3) วิทยาศาสตร์ 4) ภาษาต่างประเทศ 5) พัฒนาสังคมและชุมชน (สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 6) พัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) 7) พัฒนาทักษะชีวิต 2 (ศิลปะ) และ 8) พัฒนาอาชีพ (การงานอาชีพและเทคโนโลยี) (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2546 : 11) และหมวดวิชาที่สามารถให้ทักษะชีวิตแก่ผู้เรียนได้มากที่สุด คือ หมวดวิชาสุขศึกษา ภาษาไทย พัฒนาสังคมและชุมชน และวิทยาศาสตร์ ดังที่ ประเสริฐ ดันสกุล และคณะ (2538 : 9 -12) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรและเอกสารประกอบการเรียนการสอน การสัมภาษณ์เชิงลึกจากครูอาจารย์ และ นักเรียนส่วนหนึ่ง ซึ่งได้ข้อสรุปว่า วิชาที่นักเรียนคิดว่าให้ทักษะชีวิตแก่นักเรียนมากที่สุด คือ สุขศึกษา ภาษาไทย สังคมศึกษา พุทธศาสนา และวิทยาศาสตร์

จากที่กรมราชทัณฑ์ ได้พยายามหาแนวทางใช้วิธีการหลากหลายรูปแบบในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งด้านร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขังให้ดีขึ้น ทำให้ผู้วิจัยในฐานะเป็นข้าราชการสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน มีความสนใจที่จะพัฒนาโครงการส่งเสริมการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง โดยเฉพาะการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรใหม่ ที่สถานศึกษาสามารถปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหลักการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ที่ยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด รวมทั้งศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การสอนทักษะชีวิต ผลงานวิจัย และสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขัง เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมสำหรับผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้บูรณาการสาระการเรียนรู้หมวดพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ นักศึกษาศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญที่เป็นผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ที่มีช่วงอายุระหว่าง 18 – 25 ปี ซึ่งยังมีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีและอยู่ในสังคมได้อีกนาน และมุ่งหวังให้นักศึกษาศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญของทัณฑสถานวัยหนุ่มที่ผ่านกระบวนการทางการศึกษาเป็นผู้ที่มีคุณภาพทั้งความรู้ มีเจตคติที่ดี และมี

ทักษะชีวิต สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขภายหลังจากการพ้นโทษ และส่งผลถึงการลดจำนวนผู้ต้องขังกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกโดยเฉพาะผู้ต้องขังชาย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษา นอกโรงเรียนในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง มีความมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษา นอกโรงเรียนในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษา การศึกษา นอกโรงเรียนในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง ในด้านความรู้และเจตคติ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัย การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับ นักศึกษาการศึกษา นอกโรงเรียนในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง โดยมีความสำคัญ ดังนี้

1. นักศึกษาการศึกษา นอกโรงเรียนสายสามัญในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง ได้รับการเสริมสร้างทักษะชีวิต ทำให้ผู้ต้องขังซึ่งเป็นผู้เรียนเกิดความรู้สึกถึงควมมีคุณค่าของตนเอง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลสามารถที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขภายหลังจากพ้นโทษ
2. สถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษา นอกโรงเรียน พิจารณานำต้นแบบไปพัฒนา หรือนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1 ในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับผู้ต้องขังประเภทอื่นต่อไป
3. กรมราชทัณฑ์ พิจารณานำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ต้องขังได้และนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ครูที่สอนที่มีประสบการณ์สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 4 คน

2. นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่เรียนจบ หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 19 คน

3. ผู้ต้องขังในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางที่ลงทะเบียนเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2550 จำนวน 115 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 4 คน

2. นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่เรียนจบ หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายใน ทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 19 คน

3. นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่จะเรียน หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาค เรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง และมีผลคะแนนจากการทดสอบตามแบบวัด ความรู้ Pretest อยู่ในช่วงระหว่างคะแนนต่ำสุดขึ้นมา จำนวน 40 คน ใช้เป็นกลุ่มทดลอง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอก โรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

2. ผลการประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะ ชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ในด้านความรู้และเจตคติ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึง แบบแผนโครงสร้างในการจัดการ เรียนรู้ ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตจาก กระบวนการที่ประกอบด้วยประสบการณ์เดิม การสะท้อนความคิดและอภิปราย การเกิดความคิดรวบยอด และการทดลองประยุกต์แนวคิด โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมสูงสุดและการบรรลุงานสูงสุด

2. การประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึง ผลการ เปลี่ยนแปลงที่ได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน โดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและคะแนนจากแบบวัดและแบบสังเกตพฤติกรรมของ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ในด้านความรู้และเจตคติดังนี้

2.1 ความรู้ หมายถึง นักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญในทัศนสถานวัยหนุ่ม มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต

2.2 เจตคติ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นของนักศึกษาศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่มีต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต และมีความโน้มเอียงที่จะใช้องค์ประกอบของทักษะชีวิตในการดำเนินชีวิตของตนเอง โดยประเมินจากแบบสังเกตพฤติกรรม บรรยาการของการจัดการเรียนรู้ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จทันเวลา และมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อความสำเร็จและความผิดพลาดของกลุ่ม

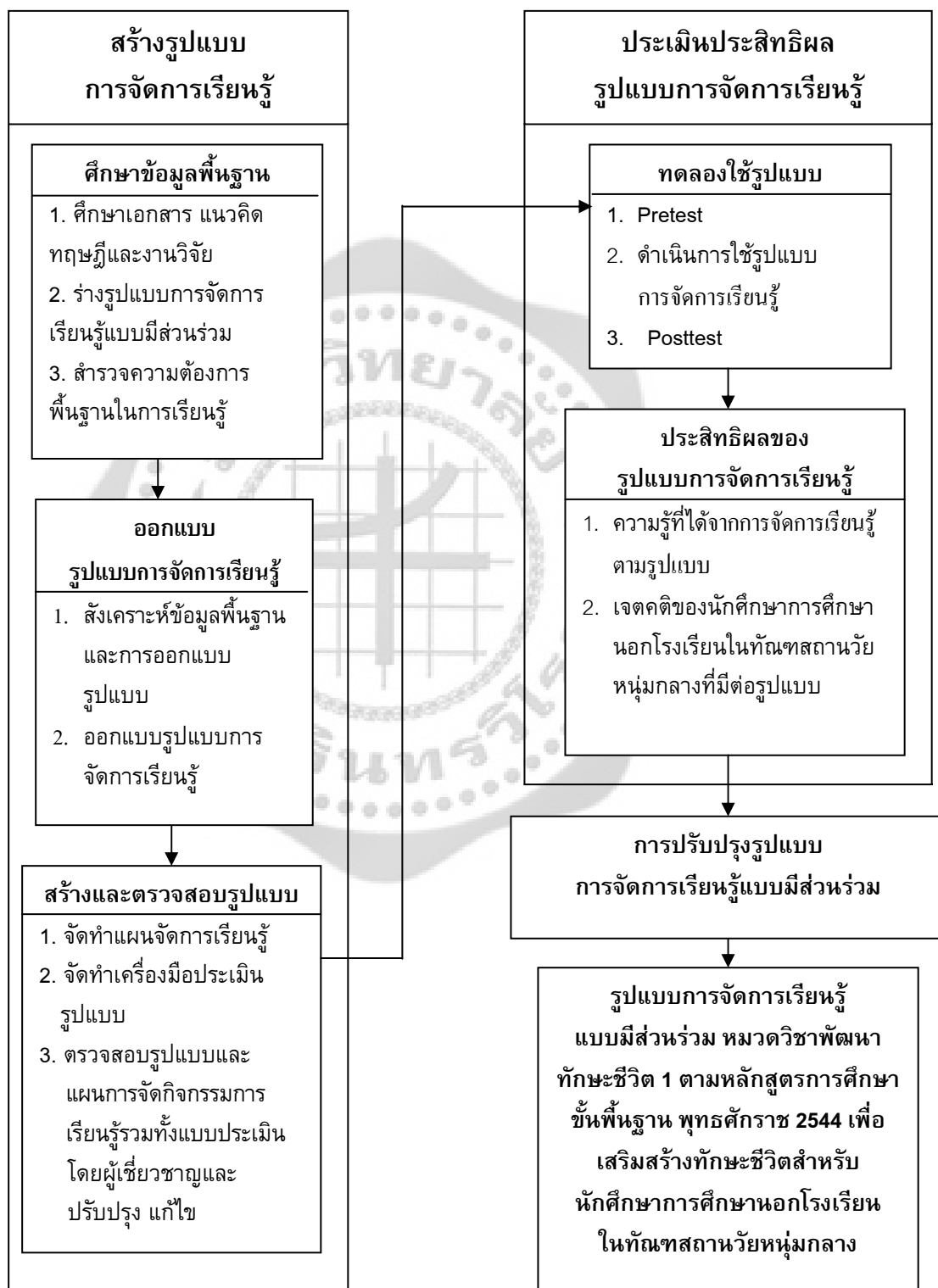
3. ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่ประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ และทักษะในอันที่จะจัดการกับปัญหาอุปสรรค ทั่ว ในสภาพสังคมปัจจุบันและการเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตไม่ว่าจะเป็นชีวิตครอบครัว สุขภาพ คุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม

4. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หมายถึง หลักสูตรแกนกลางของประเทศ เป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรเป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน

5. นักศึกษาศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง ผู้ต้องขังของทัศนสถานวัยหนุ่มกลางที่ลงทะเบียนเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ผู้ต้องขัง : การแก้ไขพฤติกรรม
 - 1.1 อาชญากรรม : ปัญหาหนึ่งของสังคม
 - 1.2 ภารกิจกรมราชทัณฑ์กับการแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง
 - 1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มกับทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง
 - 1.4 การจัดการศึกษาเพื่อการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง
2. แนวคิดการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง
 - 2.1 ทักษะชีวิต : ทักษะเพื่อความสุขและความสำเร็จของชีวิต
 - 2.2 การจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กับการเสริมสร้างทักษะชีวิต
 - 2.3 การเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง
3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต
 - 3.1 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้
 - 3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
 - 3.3 การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับการสร้างทักษะชีวิต
 - 3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ

1. ผู้ต้องขัง: การแก้ไขพฤติกรรม

1.1 อาชญากรรม : ปัญหาหนึ่งของสังคม

อาชญากรรมเป็นการกระทำของบุคคลที่ละเมิดทางกฎหมายอาญา มีการกำหนดบทลงโทษไว้ชัดเจน โดยบุคคลผู้ซึ่งถูกพิพากษาตามคำสั่งศาลให้ได้รับโทษเรียกว่า “ผู้ต้องขัง” ซึ่งการกระทำของบุคคลที่ถูกเรียกว่าอาชญากรรม ซึ่งอาชญากรรมก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางร่างกายและทรัพย์สินแก่ผู้คนในสังคมมาโดยตลอด ดังนั้น อาชญากรรมจึงเป็นตัวบั่นทอนความเจริญรุ่งเรืองของสังคม ผลกระทบ

ของปัญหาอาชญากรรมสร้างความเสียหายให้แก่สังคมและประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง เป็นภัยคุกคามต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงบั่นทอนความเจริญทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง อาชญากรรมอาจมีสาเหตุจากเพียงสาเหตุเดียวเท่านั้น ตรรกะที่เรายังมีความขัดแย้งและความแตกต่างกันอย่างมากภายในฐานะความเป็นอยู่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้ปัญหาอาชญากรรมมีความสลับซับซ้อนและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2538 : 3) สอดคล้องกับสถิติผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ (2546 : ออนไลน์) ได้สรุปยอดผู้ต้องขังทั่วประเทศไว้ดังนี้

ปี	จำนวน
2536	90,307
2537	103,329
2538	111,028
2539	103,202
2540	130,997
2541	164,451
2542	203,702
2544	249,363
2545	245,743
(31 พฤษภาคม 2546)	223,500

จากตารางเห็นได้ว่า ในปี พ.ศ. 2536 – 2537 ผู้ต้องขังมีอัตราการเพิ่ม 14.42 % ปี พ.ศ. 2537 - 2538 มีอัตราการเพิ่ม 7.45 % ในปี พ.ศ. 2539 - 2540 มีอัตราการเพิ่มของจำนวนผู้ต้องขัง 26.93 % ปี พ.ศ. 2540 - 2541 มีอัตราการเพิ่มของจำนวนผู้ต้องขัง 25.54 % ในปี พ.ศ. 2541 - 2542 มีอัตราการเพิ่มของจำนวนผู้ต้องขัง 23.87 % มีเพียงช่วงปี พ.ศ. 2538 - 2539 ปี พ.ศ. 2544 - 2545 และปี พ.ศ. 2545 ถึง 31 พฤษภาคม 2546 ที่มีอัตราการลดลง 7.05 % , 0.78 % และ 9.05 % ตามลำดับ หากมองถึง 10 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 - พ.ศ. 2546 (มกราคม - 31 พฤษภาคม) จะมีจำนวนผู้ต้องขังมีอัตราที่เพิ่มขึ้น 147.49 % อีกทั้งจากสถิติผู้ต้องขังของประเทศต่างๆ ในเอเชียและแปซิฟิกของสถาบันอาชีวศึกษาแห่งประเทศไทยจากการประชุมผู้บริหารงานราชทัณฑ์ในเอเชียและแปซิฟิก ครั้งที่ 22 ที่ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีจำนวนผู้ต้องขัง ต่อประชากร (100,000 คน) สูงที่สุดในเอเชียและแปซิฟิก คือ ในจำนวนประชากร 100,000 คน จะมี ผู้ต้องขัง 414.2 คน รองลงมาเป็นสิงคโปร์ 394.8 คนและมองโกเลีย 297.1 คน ตามลำดับ (กรมราชทัณฑ์. 2545 : ออนไลน์) ทำให้จำนวนผู้ต้องขังต่อจำนวนประชากรในปัจจุบันของประเทศไทยติดอันดับประชากรคนคุกมากที่สุด

1.2 การกิจกรรมราชทัณฑ์กับการแก้ไขพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

ภารกิจของกรมราชทัณฑ์ในอดีตที่ผ่านมา มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการแก้แค้นหรือตอบแทน ผู้กระทำผิดให้สาสมกับความผิดที่ได้กระทำขึ้นเพื่อตัดผู้กระทำผิดออกจากสังคม ต่อมาแนวคิดนี้ ได้มีการพัฒนาขึ้นโดยลำดับ จนกระทั่งได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดด้วยการอบรมให้มีความสำนึกที่ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมด้วยวิธีการปฏิบัติในรูปแบบต่างๆ เช่น การฝึกอาชีพ การศึกษาอบรม ทางด้านวิชาสามัญ ด้านธรรมศึกษา การบำบัดรักษาทางการแพทย์ จิตวิทยาและสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งการเตรียมการปลดปล่อยซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ไขผู้กระทำผิด และจากข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะขององค์การสหประชาชาติข้อ 60 (2) ให้หลักการไว้ว่า “ก่อนครบกำหนดโทษ ก็ใครที่จะให้ดำเนินการเป็นขั้นๆ ตามความจำเป็น เพื่อให้เป็นที่มั่นใจว่า ผู้ต้องขังมีความเคยชินกับการก้าวไปสู่การใช้ชีวิตในสังคมโดยลำดับ ความมุ่งหมายนี้จะบรรลุผลก็อยู่ที่วิธีการก่อนปล่อยระหว่างพิจารณา โดยมีการคุมประพฤติบางอย่างซึ่งมิใช่เป็นการมอบหมายให้เป็นภาระของตำรวจแต่จะต้องรวมถึงการสังคมสงเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพด้วย” (กรมราชทัณฑ์. 2545 : 1)

หลังจากการปฏิรูประบบราชการ กรมราชทัณฑ์จึงเป็นส่วนราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หรือ ผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาโทษของ ผู้มีอำนาจการดำเนินงานมีตั้งแต่การควบคุม กักขัง กักกัน จำคุก และประหารชีวิต ตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ได้กำหนดภารกิจหลัก 3 ประการ คือ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2538 ก. : 1)

1. การควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ
2. การแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมทั่วไป

ได้ภายหลังพ้นโทษ

3. การส่งเสริมสมรรถนะในการบริหารงานราชทัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ทั้งนี้ แผนทิศทางของกรมราชทัณฑ์ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2536-2545) ในภารกิจหลักข้อที่ 2 ได้กำหนดไว้ว่า การแก้ไขพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมได้เมื่อพ้นโทษแล้วโดยให้ดำเนินการ ดังนี้ (ชลีพร ชาตินิพนธ์. 2545 : 3)

1. พัฒนาจิตใจผู้ต้องขังให้พร้อมกลับสู่สังคม เริ่มตั้งแต่การปฐมนิเทศผู้ต้องขังเข้าใหม่ให้รู้กฎระเบียบและการใช้ชีวิตในเรือนจำ นำเอากิจกรรมทางศาสนามาใช้ในการพัฒนาจิตใจ ดำเนินการให้คำปรึกษาและทำเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม และดำเนินการปลูกฝัง และฝึกหัดให้ผู้ต้องขังมีระเบียบวินัยและการใช้ชีวิตร่วมกัน

2. ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีความรู้ในวิชาสามัญและวิชาชีพที่ตลาดแรงงานต้องการ
3. ปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้อง
4. พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังให้ดีขึ้น

5. ส่งเสริมและปรับขยายการนำกระบวนการด้านทัศนวิทยาว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชนมาใช้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

6. ประเมินผลการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ทั้งระหว่างอยู่ในเรือนจำและพ้นโทษแล้ว

7. ส่งเสริมงานด้านการวิจัยและวิทยาการ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

8. ส่งเสริมงานด้านการคุมประพฤติ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชน

โดยสรุปแล้ว การแก้ไขพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมได้ เมื่อพ้นโทษแล้ว ถือได้ว่าการกิจของกรมราชทัณฑ์เพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดที่แตกต่างจากอดีตและสอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะขององค์การสหประชาชาติ ข้อ 60 (2)

เนื่องจาก ผู้ต้องขังมีสถานภาพที่แตกต่างกัน เช่น อายุ เพศ และความรุนแรงของความผิด การจำแนกผู้ต้องขังจึงเป็นกระบวนการหนึ่งต่อเนื่องจากศาลได้มีคำพิพากษาตัดสินเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้การดำเนินการในการกักขังแก้ไขพฤตินิสัยของผู้ต้องขังเหมาะสมตามความแตกต่าง ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้กำหนดการจำแนกประเภทผู้ต้องขังไว้ ดังนี้ คือ

1. เพื่อประโยชน์ในการแบ่งระดับความแตกต่างของผู้ต้องขัง เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติเกี่ยวกับการอบรมแก้ไข

2. เพื่อแยกผู้ต้องขังที่มีการประกอบอาชญากรรมรุนแรงมีสันดานเป็นอาชญากร

3. เพื่อศึกษาประวัติและบุคลิกภาพลักษณะของผู้ต้องขัง เพื่อจะกำหนดวิธีปฏิบัติเป็นรายบุคคล

4. เพื่อแยกผู้ต้องขังไว้ตามทัศนสถานต่าง ๆ เช่น ผู้ต้องขังที่เป็นเพศหญิง เด็ก ฯลฯ (ชูลีพร ผาตินินนาท. 2545 : 40)

สำหรับประเทศไทย กรมราชทัณฑ์ได้จัดประเภทของเรือนจำจากการจำแนกประเภทของผู้กระทำผิด เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การสหประชาชาติ โดยแยกควบคุมผู้ต้องขังแต่ละประเภทไว้ด้วยกันดังนี้ คือ (สมชาย วิมานศักดิ์. 2544 : 15)

1. เรือนจำชาย เป็นเรือนจำที่ใช้คุมขังผู้ต้องขังชายประเภททั่วไปหลายประเภทไว้ด้วยกัน แต่จัดแยกแดนผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ ออกจากกัน เช่น ผู้ต้องขังในคดีเกี่ยวกับทรัพย์ ผู้ต้องขังในคดีเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย และผู้ต้องขังในคดียาเสพติด เป็นเรือนจำที่มีอยู่แพร่หลาย เพราะผู้ต้องขังส่วนใหญ่จะเป็นผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำประเภทนี้

2. เรือนจำหญิงหรือทัศนสถานหญิง เป็นเรือนจำที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังหญิงโดยเฉพาะ เพื่อแยกออกจากผู้ต้องขังชายโดยเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงจะมีแนวทางในการดำเนินการที่แตกต่างจากผู้ต้องขังชาย การดำเนินการในการควบคุมและอบรมแก้ไขจะใช้เจ้าหน้าที่หญิงเกือบทั้งหมด เจ้าหน้าที่ชายที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเรือนจำหญิงจะอยู่นอกกำแพงเรือนจำ หรือทำหน้าที่บริหาร

3. ทักษสถานวัยหนุ่ม เป็นเรือนจำที่ใช้คุมขังผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เพื่อป้องกันการรังแกและการถ่ายทอดนิสัย หรือเทคนิคการกระทำผิดจากผู้ต้องขังที่มีความเชี่ยวชาญ และเพื่อให้การอบรมแก้ไขเป็นพิเศษ โดยเน้นการศึกษาอบรมที่แตกต่างจากผู้ต้องขังทั่วไป

4. ทักษสถานบำบัดพิเศษ เป็นเรือนจำที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังคดียาเสพติด โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติด เพื่อให้การบำบัดรักษาผู้ต้องขังเหล่านี้ซึ่งเป็นผู้ป่วยที่จำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษา มากกว่าการลงโทษในฐานะที่เป็นอาชญากร

5. เรือนจำเปิดหรือทัณฑสถานเปิด เป็นเรือนจำที่มุ่งเน้นในเรื่องการเตรียมการปลดปล่อยผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษและจะกลับเข้าสู่สังคมชนบท ให้ได้รับการฝึกอบรบอาชีพ ด้านเกษตรกรรม จึงมีสภาพแตกต่างไปจากเรือนจำปิดโดยทั่วไป กล่าวคือ จะไม่มีกำแพงหรือป้อมยาม มีเพียงรั้วลวดหนามธรรมดา มีลักษณะเช่นเดียวกับสวนเกษตรโดยทั่วๆ ไป

6. เรือนจำชั่วคราว เป็นเรือนจำที่จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้ในกิจการใดกิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะ และเป็นการชั่วคราว เช่น เรือนจำชั่วคราวสำหรับคุมขังผู้กระทำความผิดระหว่างพิจารณาคดี โดยใช้สถานที่ตำรวจเป็นเรือนจำชั่วคราว หรือเรือนจำชั่วคราวเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการจัดพื้นที่ด้านการเกษตรสำหรับผู้ต้องขังฝึกอาชีพด้านการเกษตร และประกาศเป็นเรือนจำชั่วคราว โดยอาจเป็นกรณีที่ส่งผู้ต้องขังไปทำงานแบบเข้าไปเย็นกลับ หรือจะส่งไปประจำก็ได้

7. เรือนจำพิเศษ เป็นเรือนจำที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีหรือคดียังไม่เสร็จเด็ดขาดตามกฎหมาย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีในเรือนจำพิเศษจะแตกต่างไปจากนักโทษเด็ดขาด เพราะผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดียังถือว่าเป็นผู้ที่บริสุทธิ์อยู่ จนกว่าศาลจะพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิด ผู้ต้องขังเหล่านี้จะมีสิทธิมากกว่านักโทษเด็ดขาดในเรือนจำทั่วไป

โดยสรุป การแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขังตามภารกิจข้อที่ 2 กรมราชทัณฑ์ได้จัดประเภทของเรือนจำซึ่งแยกควบคุมผู้ต้องขังแต่ละประเภทไว้ด้วยกัน เพื่อให้การอบรมแก้ไขที่สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้ต้องขัง ทั้งนี้ทัณฑสถานวัยหนุ่มเป็นสถานที่ใช้คุมขังผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และได้รับการอบรมแก้ไขเป็นพิเศษ โดยเน้นการศึกษาอบรมที่แตกต่างจากผู้ต้องขังทั่วไป

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มกับทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง

ตามที่กรมราชทัณฑ์ ได้จำแนกการควบคุมผู้ต้องขังตามประเภทของเรือนจำและทัณฑสถาน เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งได้บัญญัติว่า ผู้ต้องขังต่างประเภทกัน พึงแยกคุมขังไว้คนละแห่ง หรือคนละส่วนของทัณฑสถานโดยคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติในทางอาชญากรรม เหตุผลในคดี และความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเหล่านั้น ข้อเสนอแนะขององค์การสหประชาชาติ ข้อที่ 8 ระบุว่า “ผู้ต้องขังเยาว์วัยพึงแยกต่างหากจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่” กรมราชทัณฑ์ จึงได้มีกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความใน มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 40 (2)

บัญญัติไว้ว่า “ให้แยกผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรกออกจากผู้ต้องขังอื่นๆ” (สมชาย วิมานศักดิ์. 2544 : 21 ; เกรียงเดช ชามบุตร. 2544 : 66)

สำหรับความหมายของผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้น มีความแตกต่างกันในการกำหนดช่วงของอายุของผู้ต้องขังที่ยังเยาว์วัย ดังที่ สมชาย วิมานศักดิ์ (2544 : 21) กล่าวถึงความหมายของผู้ต้องขังวัยหนุ่มไว้ว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม หมายถึง ผู้ต้องขังชายที่มีอายุระหว่าง 16-30 ปี ซึ่งกระทำผิดครั้งแรก และถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน และประเทศอังกฤษ ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม หมายถึง ผู้ต้องขังชายที่มีอายุระหว่าง 17-21 ปี ซึ่งรับโทษจำคุกในเรือนจำหรือทัณฑสถานต่างๆ ไม่ใช่โรงเรียนดัดสันดานหรือศูนย์ควบคุมตัว ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทยที่กำหนดให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม หมายถึง ผู้ต้องขังชายที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี แต่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่จะได้รับการคัดเลือกเข้าคุมขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มนั้น ต้องเป็นผู้ต้องขังที่กระทำความผิดครั้งแรก คดีเด็ดขาดแล้วไม่ใช่คดียาเสพติดและมีกำหนดโทษไม่เกิน 30 ปี

ทั้งนี้ การแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทย ได้ถือตามระบบความแตกต่างในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด (The Differentiated System) โดยเลือกปฏิบัติ 2 แนวทาง คือ (พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ และ สุตสวาท รักษาสัตย์. 2540 : 115 ; อ้างอิงจาก สมชาย วิมานศักดิ์. 2544 : 22)

1. การจำแนกเรือนจำและทัณฑสถาน ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้กระทำผิด
2. การจำแนกเรือนจำและทัณฑสถาน โดยยึดถือประเภทของผู้กระทำผิดเป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดประเภทเรือนจำและทัณฑสถาน

ส่วนวัตถุประสงค์การแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่สำคัญ เกรียงเดช ชามบุตร (2544 : 65) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. ป้องกันมิให้มีการถ่ายทอดนิสัยและพฤติกรรมในการกระทำความผิดระหว่างผู้ต้องขังผู้ใหญ่ที่มีความเชี่ยวชาญด้านอาชญากรรมให้กับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ซึ่งกระทำผิดเป็นครั้งแรกโดยอาจกระทำผิดไปเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือโดยประมาท หากไม่มีการแยกคุมขังเฉพาะผู้ต้องขังวัยหนุ่มแล้วจะทำให้ผู้ต้องขังผู้ใหญ่สอนหรือครอบงำผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้
2. ป้องกันมิให้เกิดการรังแกผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยผู้ต้องขังผู้ใหญ่ ซึ่งอาจเกิดการรังแกในทางเพศ หรือการรังแกอาจเกิดเป็นการข่มขู่ทางร่างกาย หรือการใช้อิทธิพลครอบงำผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้รับใช้ หรือเป็นลูกมือของผู้ต้องขังผู้ใหญ่
3. เพื่อให้การแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะหากไม่มีการแยกปฏิบัติแล้ว การอบรมแก้ไขจะทำให้ได้ยากเพราะผู้ต้องขังจะปะปนกัน การจัดชั้นเรียน การฝึกอาชีพ และการอบรมด้านต่างๆ จะทำได้ไม่สะดวก เพราะกลุ่มเป้าหมายต่างกัน ในทัณฑสถานวัยหนุ่มจะเน้นเรื่องการให้การศึกษา การออกกำลังกาย และการเล่นกีฬา เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้ใช้พลังงานอย่างเต็มที่ กิจกรรมการฝึกลูกเสือเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การฝึกดนตรีเพื่อให้ดนตรีเป็นเครื่องขัดเกลานิสัย และการอบรมทางศีลธรรมต่างๆ เป็นการฝึกทางจิตใจ นอกจากนี้การแยกปฏิบัติ ยังทำให้สามารถแยกบุคคลที่ใช้ใน

การอบรมผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ด้วย การราชทัณฑ์ในแต่ละประเทศได้มีการกำหนดช่วงอายุของผู้ต้องขังวัยหนุ่มแตกต่างกันออกไป

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ก็เพื่อป้องกันการถ่ายทอดพฤติกรรมในการกระทำผิดที่มีความเชี่ยวชาญและการถูกรังแกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ ส่งผลให้การอบรมแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะทำได้ยากขึ้น สำหรับสถานที่ที่กรมราชทัณฑ์ใช้ควบคุมกักขังผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ก็คือ ทณฑสถานวัยหนุ่ม

ปัจจุบันทณฑสถานวัยหนุ่มมี 4 แห่ง คือ ทณฑสถานวัยหนุ่มกลาง ทณฑสถานวัยหนุ่มกำแพงเพชร ทณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา และ ทณฑสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช นอกจากนี้ยังมีสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม 3 แห่ง คือ สถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มอุดรธานี สถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มร้อยเอ็ดและสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มบุรีรัมย์ (สมชาย วิมานศักดิ์. 2544 : 22)

สำหรับทณฑสถานวัยหนุ่มกลาง เป็นหน่วยงานราชการบริหารส่วนกลาง สังกัดกรมราชทัณฑ์ เดิมตั้งอยู่ที่เลขที่ 33/2 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ใช้เป็นสถานอบรมและฝึกวิชาชีพบุคคลอันธพาล ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 21 ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2501 และฉบับที่ 43 ลงวันที่ 10 มกราคม 2502 จนถึงปี พ.ศ. 2518 สถานที่แห่งนี้ได้ถูกดัดแปลงใช้เป็นที่คุมขัง เพื่อการศึกษาและฝึกอาชีพแก่ผู้ต้องขัง เรียกว่า ทณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน ในปี พ.ศ. 2537 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น ทณฑสถานวัยหนุ่มกลาง และเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2538 ได้ย้ายไปเปิดดำเนินการที่ 22/4 หมู่ที่ 3 ถนนเลียบคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีพื้นที่ทั้งหมด 174 ไร่ 1 งาน 18 ตารางวา (สมชาย วิมานศักดิ์. 2544 : 4-5)

จากพื้นที่ทั้งหมดได้แบ่งเป็นพื้นที่ภายในกำแพง 64 ไร่ 2 งาน 64 ตารางวา และพื้นที่ภายนอกกำแพง 109 ไร่ 2 งาน 54 ตารางวา

การแบ่งส่วนราชการภายใน ทณฑสถานวัยหนุ่มกลาง

1. ส่วนปกครองผู้ต้องขัง
2. ส่วนสวัสดิการ
3. ส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง
4. ส่วนฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง
5. ส่วนบริหารทั่วไป
6. กลุ่มงานให้คำปรึกษาและพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังวัยหนุ่ม
7. สถานพยาบาล

อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ (ข้อมูล ณ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2545)

ระดับ	จำนวน			หมายเหตุ
	ชาย	หญิง	รวม	
9	1	-	1	
8	4	3	7	
7	13	1	14	
6	15	-	15	
5	28	1	29	
4	24	-	24	
3	41	1	42	
2	26	-	26	
1	34	-	34	
ลูกจ้างประจำ	4	1	5	
ลูกจ้างชั่วคราว	5	6	11	
รวม	195	13	208	

ที่มา : กรมราชทัณฑ์ (2545, กุมภาพันธ์). ข้อมูลอัตรากำลังเจ้าหน้าที่.

สำหรับแดนในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง มีทั้งหมด 7 แดน โดยกำหนดให้แดน 1, 3, 5 และ 7 สำหรับผู้ต้องขังในคดีอาชญากรรม แดน 2 , 4 และ 6 สำหรับคดีทั่วไป ได้แก่ ประท้วงร้ายต่อทรัพย์ ประท้วงร้ายต่อชีวิต ประท้วงร้ายต่อร่างกายและเกี่ยวกับเพศและความผิดอื่นๆ

หน้าที่ความรับผิดชอบของทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง

1. ควบคุมและให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม อายุระหว่าง 18 - 25 ปี คดีเด็ดขาด มีโทษจำคุกไม่เกิน 30 ปี
2. ศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนามาตรการ หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และถูกต้องตามหลักทัณฑสถานวิทยา
3. กำหนดแนวทางติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
4. ให้คำปรึกษา แนะนำ เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ตามนโยบาย และแผนงานของกรมราชทัณฑ์
5. จัดการศึกษาอบรม พัฒนา ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมและฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม
6. ดำเนินการเกี่ยวกับการทำงาน และการใช้แรงงานให้ผู้ต้องขัง

7. ดำเนินการทางทัศนสถานปฏิบัติ จัดสวัสดิการ ให้การสงเคราะห์และพัฒนาสุขภาพอนามัยแก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งการดำเนินการเกี่ยวกับสุขภาพ

8. ปฏิบัติงานร่วมกัน หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

9. รับฝากขังเด็กและเยาวชน จากสถานพินิจและคุ้มครอง และเยาวชนกลาง

โดยสรุปแล้ว ทัศนสถานวัยหนุ่มกลางเป็นสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังวัยหนุ่มอายุระหว่าง 18-25 ปี มีโทษจำคุกไม่เกิน 30 ปี การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มส่วนหนึ่งที่สำคัญต่อการกักขังในการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมทั่วไปได้ภายหลังพ้นโทษ ก็คือ การจัดการศึกษาอบรม พัฒนา ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมและฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และจัดสวัสดิการ ให้การสงเคราะห์ และพัฒนาสุขภาพอนามัยแก่ผู้ต้องขัง

1.4 การจัดการศึกษาเพื่อการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

หลักฐานการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในอดีต ปรากฏชัดเจนในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ได้ทรงมีแนวคิดริเริ่มที่จะปลูกฝังการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังและพัฒนางานราชทัณฑ์ให้เป็นระบบ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ต้องขังและเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม จึงได้ส่งคนไทยไปศึกษาดูงานในต่างประเทศแล้วโปรดให้ กรมพระนครสวรรค์ฯ เสนาบดีกรมพระนครบาล ยกร่างข้อบังคับสำหรับคุมขังนักโทษขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย

ในข้อบังคับนี้มีส่วนที่ว่าด้วย “การเรียนวิชา ” ของนักโทษ โดยระบุว่าการเล่าเรียนในขณะที่จำคุกนั้นผู้ต้องขังคนใดที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีลงมา ต้องถูกบังคับให้เล่าเรียนทุกคน ส่วนผู้ต้องขังที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป ถ้าสมัครเข้าเรียนจะได้รับอนุญาตเฉพาะผู้ที่มีความประพฤติดี เรียบร้อยและในขณะที่เล่าเรียนในหังการทํางาน โดยเปิดห้องเรียนในภาคเช้าระหว่างเวลา 07.00–11.00 น.

สำหรับ ผู้ต้องขังในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป ถ้าเป็นคนดี รู้เลข รู้หนังสือพอเป็นครูได้ มีความประพฤติเรียบร้อย ให้เป็นผู้ช่วยครูสอนหนังสือผู้ต้องขัง โดยมีรางวัลคะแนนพิเศษเพิ่มเติมเดือนละ 1 คะแนน ผู้ต้องขังที่เรียนหนังสือสามารถขออนุญาตเอาหนังสือไปอ่านในห้องขังได้ ทั้งนี้ต้องขออนุญาตเจ้ากรมก่อน

ในปี พ.ศ. 2476 กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดระเบียบให้กรมราชทัณฑ์ถือเป็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนผู้ต้องขัง โดยแบ่งเป็น 3 แผนก คือ

1. แผนกศีลธรรม ได้กำหนดให้มีพระภิกษุเทศนาสั่งสอนในวันหยุด สัปดาห์ละครั้งและผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาอื่นก็ให้จัดหานักบวชหรือครูสอนศาสนานั้นๆ มาสั่งสอน ส่วนในวันธรรมดาให้เจ้าพนักงานเรือนจำผลิตเปลี่ยนการสั่งสอนศีลธรรมและหน้าที่พลเมือง

2. แผนกวิชาสามัญ ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา โดยให้จัดสถานที่สำหรับใช้เรียนตามความเหมาะสมของเรือนจำและทัศนสถาน มีอุปกรณ์การเรียน เช่น กระดานดำ โต๊ะครู สมุด

หนังสือ คู่มือครู โตะเก้าอี้ของผู้เรียน ด้านครูผู้สอนนั้น ให้คัดเลือกผู้ต้องขังที่มีความรู้มาเป็นครู มีเจ้าพนักงานของเรือนจำเป็นครูใหญ่ ด้านเนื้อหาวิชานั้น ให้ผู้เรียนสามารถ อ่าน เขียน คิดเลข มี จรรยา มารยาท สุขวิทยา ความรู้เรื่องเมืองไทย จนถึงระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวง ธรรมการ ด้านการสอบได้กำหนดให้มีการสอบไล่อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง โดยมีเจ้าหน้าที่ของกระทรวง ธรรมการร่วมพิจารณาดำเนินการ

1. แผนกวิชาชีพ ได้ให้เรือนจำทำการเปิดสอนวิชาชีพทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ วิชา ที่เปิดสอน ได้แก่ ช่างไม้ ช่างจักสาน ช่างตัดผมและเกษตรกรรม เน้นถึงการเรียนวิชาชีพเพราะเมื่อ ผู้ต้องขังพ้นโทษแล้ว ถ้าหากมีวิชาชีพและนำไปประกอบอาชีพก็จะสามารถเลี้ยงครอบครัวได้

ในปี พ.ศ. 2498 กรมราชทัณฑ์ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 โดยบัญญัติให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์ มีอำนาจออกข้อบังคับว่าด้วย การศึกษาและอบรมผู้ต้องขัง โดยกรมราชทัณฑ์ได้วางระเบียบในการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. พุทธศึกษา ได้แก่ การอบรมสั่งสอนในวิชาสามัญและวิชาชีพ
2. จริยธรรมศึกษา ได้แก่ การอบรมศีลธรรม จรรยา และหน้าที่พลเมืองดี
3. พลศึกษา ได้แก่ การศึกษานามัยและสุขาภิบาล ตลอดจนการออกกำลังกาย

การจัดการศึกษาวิชาสามัญและฝึกอบรมวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขัง ได้เริ่มเป็นรูปแบบที่ ชัดเจนเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2490 ที่จังหวัดน่าน และได้ขยายผลไปยังเรือนจำและทัณฑสถานใน จังหวัดอื่นๆ โดยประสานงานกับแผนกศึกษาธิการจังหวัด เพื่อขอความร่วมมือทางด้านการเรียน การสอนทางวิชาการหลักสูตรและแบบเรียน

ปี พ.ศ. 2514 กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา และกรมราชทัณฑ์ ได้ร่วมกันจัด การศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จัดการเรียนการสอนสายสามัญ ตามหลักสูตร การศึกษา ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 1 - 2 - 3 ในเรือนจำและทัณฑสถานที่มีความพร้อม

ปี พ.ศ. 2518 เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ คือ ระดับประถมศึกษาเดิมเป็น หลักสูตรระดับที่ 1 (ประถมศึกษาปีที่ 2) ระดับที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4) ซึ่งใช้เวลาเรียนระดับละ 6 เดือน กรมราชทัณฑ์ได้เปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนผู้ใหญ่สำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานไปด้วย และต่อมากรมราชทัณฑ์ได้ขยายการศึกษาสายสามัญเป็นระดับที่ 3 (ประถมศึกษาปีที่ 6) ระดับที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 3) และ ระดับที่ 5 (มัธยมศึกษาปีที่ 6) (รุ่งโรจน์ โพธิ์ทอง. 2541 : 8-10)

นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ได้มีการประสานขอความร่วมมือกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อจัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ขึ้นในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ปัจจุบันมี จำนวนทั้งสิ้น 135 แห่ง ซึ่งได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน สายสามัญ แบ่งออกเป็น 3 หลักสูตร คือ หลักสูตรระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2531 หลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2530 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2530 (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2538 : 6-8) ซึ่งเป็นหลักสูตรเดิมก่อนที่ กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แทนหลักสูตรระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าทุกฉบับที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้ใช้ไว้ก่อนหน้านี้ ทั้งนี้เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546

โดยสรุปแล้ว กรมราชทัณฑ์ได้เล็งเห็นความสำคัญที่จะปลูกฝังการศึกษาและอบรมผู้ต้องขัง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ต้องขังและเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม ดังหลักฐานปรากฏชัดเจนในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษาวิชาสามัญและฝึกอบรมวิชาชีพที่ชัดเจนสำหรับผู้ต้องขังมีขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2490 ที่จังหวัดน่าน สำหรับการจัดการศึกษาวิชาสามัญ โรงเรียนผู้ใหญ่นำหน้าที่ดำเนินการ ซึ่งปัจจุบันได้จัดตั้งขึ้นในเรือนจำและทัณฑสถาน มีจำนวน 135 แห่ง โดยเริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 เป็นต้นไป

ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงเป็นกระบวนการหนึ่ง เพื่อให้ภารกิจกรมราชทัณฑ์ในการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมทั่วไปได้ภายหลังพ้นโทษบรรลุผล โดยเฉพาะกับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ดังที่ เกรียงเดช ชาบุตร (2544 : 65 ; อ้างอิงจาก สมบูรณ์ ประสบเนตร. 2537 : 10 – 15) กล่าวไว้ว่า ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ที่มีอายุน้อย โอกาสที่จะออกไปช่วยเหลือรับใช้ประเทศชาติหรืออยู่ร่วมกับสังคมภายนอกยิ่งเหลืออีกมาก ประกอบกับยังเยาว์วัย โอกาสที่อบรมแก้ไขให้กลับตัวเป็นคนดียังมีอยู่อีกมาก เปรียบเสมือนไม้อ่อนที่ยังดัดง่าย กรมราชทัณฑ์จึงได้ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดศึกษาแตกต่างจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ ดังนี้ คือ

1. การสร้างบรรยากาศภายในให้มีลักษณะเหมือนโรงเรียนประจำมากกว่าเรือนจำ โดยให้ผู้ต้องขังแต่งกายคล้ายนักเรียน คือ ใส่กางเกงขาสั้นสีด้า เสื้อเชิ้ตแขนสั้นสีขาว ถูงเท้ายาวและผ้าใบสีด้า ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่เป็นครูสอนวิชาสามัญ วิชาชีพ และธรรมศึกษา ไม่ต้องแต่งเครื่องแบบ แต่ให้ใส่กางเกงขาสั้นสีด้า เสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือแขนยาวสีขาว ติดป้ายชื่อเพื่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้คุมและผู้ต้องขังที่เป็นอยู่เดิม มาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน อันจะมีผลให้การศึกษอบรมบังเกิดผลยิ่งขึ้น สำหรับเจ้าพนักงานอื่น แม้จะแต่งเครื่องแบบของทางราชการ ก็ไม่ต้องพกตะบอง การลงโทษผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ห้ามลงโทษทางร่างกายหรือใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยเด็ดขาด เว้นแต่รายที่เห็นว่าจำเป็นจริง ๆ เท่านั้น และเมื่อมีการใช้เครื่องพันธนาการตามนัยดังกล่าวแล้ว จะต้องดำเนินการเพื่อให้มีการถอดเครื่องพันธนาการดังกล่าวโดยเร็วที่สุด รายใดที่เห็นว่าไม่เช็ดหลาบและไม่สมควรที่จะได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นผู้ต้องขังวัยหนุ่มอีกต่อไป ก็ควรขออนุมัติกรมราชทัณฑ์ให้ย้ายไปคุมขังที่เรือนจำอื่น เพื่อรับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ (Security block) สำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มโทษสูงหรือมีปัญหาในการปกครองต่อไป

2. มีการเน้นในเรื่องการให้การศึกษอบรมมากกว่าการใช้แรงงานผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มทุกแห่ง ตลอดจนเรือนจำที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดให้มีสถานที่เรียนโดยเฉพาะ เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนให้มากที่สุด การเรียนวิชาสามัญ จะต้องเริ่มจากการสอนให้อ่านออกเขียนได้ไปจนถึงการจบการศึกษาภาคบังคับเป็นอย่างน้อย ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา

แผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2546 - 2548) เพื่อการแก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัย ผู้ต้องขังให้เป็นพลเมืองที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติ ทักษสถานวัยหนุ่มกลางได้ดำเนินการเพื่อการดังกล่าวให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มไว้ดังนี้ คือ

1. การให้การศึกษา

ได้ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ตรุณกิจพิทยาคมในแดน 4 เมื่อ ปี พ.ศ. 2539 และจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ เมื่อปี 2540 เพื่อทำหน้าที่จัดกิจกรรมการศึกษาซึ่งเดิมเป็นการศึกษาสายสามัญ วิธีเรียนแบบชั้นเรียน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น และวิธีเรียนแบบทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ปัจจุบันเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ

ในส่วนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ทักษสถานวัยหนุ่มกลางเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่มีความประสงค์ที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจากการศึกษาสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายใช้หลักสูตรของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปริญญาตรี (4 ปี) สำหรับผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และหลักสูตรปริญญาตรีการศึกษานอกกระบบ ปริญญาตรี (2 ปี) โดยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จะนำข้อสอบเข้ามาทำการสอบให้ในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง

โดยสรุปแล้ว ทักษสถานวัยหนุ่มกลางมีรูปแบบการให้การศึกษา ดังนี้ คือ

รูปแบบการให้การศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งการศึกษาเป็น 3 ระดับ คือ	การศึกษาระดับอุดมศึกษา
1) ประถมศึกษา	- ใช้หลักสูตรของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
2) มัธยมศึกษาตอนต้น	- เรียนโดยวิธีทางไกล
3) มัธยมศึกษาตอนปลาย	
- ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกระทรวงศึกษาธิการ	
- ใช้วิธีเรียนแบบชั้นเรียน และแบบทางไกลทุกแดน	
- เวลาเรียนช่วงเช้า หรือ ปาย ในแต่ละวัน ตั้งแต่ วันจันทร์ – ศุกร์	
- แดน 1 , 2 และ 3 จัดส่งครูผู้สอนเข้าสอนผู้เรียนในแต่ละแดน	
- แดน 4 เป็นสถานที่ตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ตรุณกิจพิทยาคม ผู้เรียนแดนที่ 5, 6 และ 7 ไปเรียนที่ แดน 4	

2. การให้การฝึกวิชาชีพ

กรมราชทัณฑ์ ได้จัดฝึกอบรมให้แก่ผู้ต้องขังในด้านวิชาชีพพระยะสั้น ตามหลักสูตรของ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน หรือ หลักสูตรอื่นๆ ที่ ได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีเป้าหมายให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสรับรู้ปฏิบัติ เพื่อจะได้ไปใช้ประโยชน์ประกอบเป็นอาชีพสุจริตเลี้ยงตนเองและครอบครัวภายหลังพ้นโทษ

สำหรับทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาสายอาชีพซึ่งใน ปีงบประมาณ 2544 ที่ผ่านมาได้เปิดสอนวิชาชีพ ตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน และทัณฑสถานวัยหนุ่มจัดฝึกอบรมในแดน รวมทั้งหน่วยงานทางราชการอื่นๆ เช่น วิทยาลัย สารพัดช่าง สังกัดกรมอาชีวศึกษา สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานของสังกัดกระทรวงแรงงานและ อุตสาหกรรมโดยมีรายละเอียดการจัดฝึกอบรมวิชาชีพตามหลักสูตรต่างๆ เช่น โครงการที่จัดฝึก อาชีพตามหลักสูตร วิชาชีพพระยะสั้น 60 ชั่วโมงของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ดำเนินการจัด หลายสาขา อาทิเช่น ช่างตัดผมชาย ช่างไฟฟ้า ช่างเชื่อมโลหะ เป็นต้น

หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่รับผิดชอบจัดการศึกษาสายอาชีพ อาทิเช่น กรมอาชีวศึกษาซึ่งมี วิทยาลัยสารพัดช่างเป็นสถานศึกษาในสังกัด ตั้งอยู่ในภูมิภาคต่างๆ เข้าไปดำเนินการจัดการศึกษา วิชาชีพพระยะสั้นให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานที่อยู่ในพื้นที่โดยให้การสนับสนุนด้านหลักสูตร วิทยากรผู้สอน และอุปกรณ์การเรียนการสอนพร้อมวัสดุฝึกงานบางอย่าง กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่จะเป็นผู้ต้องขังใกล้จะพ้นโทษ นอกจากนี้ ยังมีศูนย์วิศวกรรมเกษตรบางพูน ที่ให้การสนับสนุนการเรียน การสอนวิชาชีพ

สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ซึ่งมีสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานกลาง และสถาบันพัฒนา ฝีมือแรงงานภาค ให้ความร่วมมือจัดการศึกษาวิชาชีพพระยะสั้นให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑ สถานต่างๆ โดยเฉพาะวิชาที่ตลาดแรงงานต้องการ โดยสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจะจัดส่งวิทยากร ผู้สอน อุปกรณ์ในการฝึกภาคปฏิบัติ เข้าไปดำเนินการสอนให้แก่ผู้ต้องขัง ตามหลักสูตรที่ผู้ต้องขัง สนใจและเรือนจำและทัณฑสถานมีความพร้อม (สุวิทย์ อึ้งทอง. 2539 : 40)

3. การให้การศึกษาระยะยาว

กรมราชทัณฑ์ มีนโยบายที่จะดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง เพื่อแก้ไข ปรุ่่งแต่ง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิด ให้รู้จักผิดชอบชั่วดี เป็นผู้อยู่ในครรลองของ ศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมส่วนใหญ่ของสังคม โดยนำหลักการทางศาสนาของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม มาเป็นหลักในการอบรม นับตั้งแต่ผู้ต้องขังเข้าอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานจนถึงวันที่ได้รับการ ปลอ่ยตัวพ้นโทษ โดยมีอนุศาสนาจารย์ประจำอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งเป็นผู้อบรม และ เชิญวิทยากรภายนอก เช่น พุทธสมาคม อนุศาสนาจารย์จากกองทัพเรือ กองทัพบก กองทัพอากาศ นักวิชาการ ตลอดจนผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ เข้ามาช่วยสนับสนุนการอบรม เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับ แนวความคิดใหม่ๆ หลากรูปแบบ นอกจากนี้ ยังจัดให้มีการอบรมจิตภาวนา เพื่อฝึกให้จิตใจสะอาด

บริสุทธิ์ มีการเรียนการสอน หลักสูตรธรรมตรี ธรรมโท และธรรมเอก ตามหลักสูตรแม่กองธรรมสนามหลวง (รุ่งโรจน์ โพธิ์ทอง. 2541 : 10-11)

ทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ได้ตระหนักถึงและต้องการให้ผู้ต้องขังได้มีความรู้ที่หลากหลาย สามารถปรับสภาพและพัฒนาความรู้จิตสำนึกให้ปรับตัวเป็นคนดี จึงได้จัดหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับ ศีลธรรม จริยธรรม โดย อนุศาสนาจารย์และการอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังเข้าใหม่และก่อนพ้นโทษ โดยมีหลักสูตร คือ นักธรรมตรี นักธรรมโท และนักธรรมเอก ซึ่งการจัดกิจกรรมหลังจากกิจกรรม การศึกษาสายสามัญปิดภาคเรียนแล้ว

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา เรื่อง การศึกษานอกระบบสำหรับผู้ต้องขัง : โครงการพัฒนาเสริมความรู้ผู้ต้องขัง เพื่อนำไปใช้ในชีวิตภายหลังการพ้นโทษ กรณีศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ซึ่งมีการสำรวจความต้องการขั้นพื้นฐาน (Needs assessment) การให้การศึกษาและการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง 7 แดน แดนละ 2 คน รวมทั้งสิ้นคน 14 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ. 2544 : 47-48) พบว่า

สภาพความต้องการของผู้ต้องขัง	ปัจจัยส่งเสริม	ข้อจำกัด
การให้การศึกษา		
1. ศึกษาต่อในหลักสูตรการศึกษา นอกโรงเรียนสายสามัญ ในระดับ การศึกษาที่ต่อเนื่องจากระดับ การศึกษาเดิม	- เข้าศึกษาโดยไม่เสียค่าเล่าเรียน ยกเว้นศึกษาในระดับอุดมศึกษา (มสธ.) - ต้องการมีอาชีพ เพื่อมีรายได้ - ความยากจน	- ระยะเวลาที่จะพ้นโทษ (จากข้อมูลผู้ต้องขังแดน 1 และ แดน 3)
2. ผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่า ม.3 จะเลือกเรียนต่อในการศึกษา สายอาชีพ มากกว่าเข้าศึกษาต่อใน ระดับการศึกษาสายสามัญ	- ทัศนสถานจัดฝึกอบรมให้ ทั้งประเภทมีใบประกาศ รับรอง (มีเฉพาะหลักสูตร วิชาชีพระยะสั้น ของกรมการ ศึกษานอกโรงเรียนและ สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน	- ต้องมีสนใจและพอมี ความถนัดในเชิงช่าง - ทุนประกอบอาชีพ
3. ผู้ต้องขังที่จบการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) ต้องการ ศึกษาต่อการศึกษาสายอาชีพ มากกว่า จะเลือกเรียนต่อในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)	- มีพื้นฐานทางการศึกษาสาย อาชีพเดิมอยู่แล้ว (ผู้ต้องขัง แดน 6)	- หลักสูตร ปวช.และปวส. ไม่มีการจัดบริการในทัศน สถานวัยหนุ่ม(จากข้อมูล ผู้ต้องขังแดน 1)

สภาพความต้องการของผู้ต้องขัง	ปัจจัยส่งเสริม	ข้อจำกัด
4. ผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษา ม.3 เลือกเรียนต่อในหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) การให้การฝึกวิชาชีพ 1. ใบประกาศรับรอง เพื่อการนำไป เป็นหลักฐานการหางาน หรือติดแสดง เพื่อให้ผู้มาติดต่อมีความมั่นใจ 2. จัดให้มีการฝึกในสาขาวิชาชีพที่ หลากหลาย เหมาะสมกับตลาด แรงงาน	- ต้องการมีรายได้จากการ ประกอบอาชีพ - มีหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ของกรมการศึกษานอก โรงเรียนและสถาบันพัฒนา ฝีมือแรงงาน - ประสานสถาบันพัฒนาฝีมือ แรงงานของจังหวัด	- ต้องรองจนกว่าจะพ้นโทษ - เป็นไปตามหลักสูตร ของแต่ละหน่วยงาน เกี่ยวกับการศึกษาวิชาชีพ - คำนึงถึงความปลอดภัย

การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังนี้ ไม่ใช่เพียงแต่ประเทศไทยที่ให้ความสำคัญที่ใช้เป็นเครื่องมือในการที่จะแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมทั่วไปได้ ภายหลังพ้นโทษเท่านั้น ในต่างประเทศก็มีการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังซึ่งมีทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ดังต่อไปนี้ คือ (สุวิทย์ อึ้งทอง, 2539 : 11-17)

1. ประเทศญี่ปุ่น

มีการจ้างครูผู้สอนมาจากภายนอกและมีอาสาสมัครเข้ามาช่วยสอน การจัดการศึกษาจะมุ่งเน้นทางด้านสังคมศึกษาและการใช้ชีวิตประจำวันของสังคมทั่วไปภายนอก เพื่อให้ผู้ต้องขังเข้าใจและสามารถเข้าอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้อย่างปกติสุข มีการจัดเป็นกลุ่มกิจกรรมประชุมสัมมนากลุ่มย่อย ได้แก่

1) การเรียนการสอนทางด้านวิชาสามัญ มักจะเป็นภาษาญี่ปุ่น อังกฤษ คณิตศาสตร์และวิชาพื้นฐานอื่นๆ สำหรับผู้ต้องขังไม่จบประถมศึกษา และมัธยมศึกษา

2) ทางด้านวิชาชีพ มีการเรียนการสอนวิชาชีพเกี่ยวกับการซ่อมรถจักรยานยนต์ เครื่องไฟฟ้า การทำอาหาร ซึ่งได้รับงบประมาณจากรัฐบาล บางโปรแกรมผู้ต้องขังต้องจ่ายค่าใช้จ่ายในการเรียนเอง

3) ทางด้านห้องสมุด มีวารสาร หนังสือพิมพ์ ตำราการประกอบอาชีพให้ผู้ต้องขังได้อ่านเสริมความรู้

4) กิจกรรมทางด้านศาสนา รัฐบาลเปิดโอกาสให้ผู้นำทางศาสนา อาสาสมัครเข้าไปสั่งสอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของเรือนจำด้วย

2. ประเทศจีน

มีการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังคล้ายกับประเทศญี่ปุ่น คือ มีการจัดวิชาสามัญวิชาชีพ และทางด้านห้องสมุด โดยมีรายละเอียดในการจัดดังนี้

- วิชาสามัญ มุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังที่ไม่รู้หนังสือต้องอ่านออกเขียนได้และผู้ต้องขังที่เคยเรียน ก็จะส่งเสริมให้เรียนสูงขึ้น โดยการเรียนทางไปรษณีย์นอกเวลาหรือวิทยาลัยที่สอนทางโทรทัศน์ มีการจัดตั้งโรงเรียนพิเศษในเรือนจำเพื่อให้เรียนกฎหมาย
- วิชาชีพ ผู้ต้องขังจะได้เรียนเหมือนโรงเรียนข้างนอก ถ้าจบมัธยมศึกษาแล้วจะได้เข้าเรียนวิชาชีพ เช่น ตัดเย็บเสื้อผ้า ปรงอาหาร การเกษตร โดยผู้ต้องขังต้องมีความรู้ 1 หรือ 2 อย่างในระหว่างต้องโทษ

3. ประเทศสิงคโปร์

มีการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้ต้องขัง ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ โดยเริ่มตั้งแต่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ จนถึงระดับชั้นสูงขึ้นตามระยะเวลาที่กำหนดโทษ โดยมีครูจากกระทรวงศึกษาธิการ เข้าไปรับผิดชอบเฉพาะการจัดการเรียนการสอน คนละ 2 ปี เมื่อครบกำหนด ครูจะได้รับการหมุนเวียนออกไปสอนโรงเรียน หรือ สถานสงเคราะห์อื่นๆ ต่อไป สำหรับวิชาชีพ เน้นในสาขาวิชาต่างๆ ที่ตลาดแรงงานต้องการ อาทิเช่น ช่างไม้ ช่างปูน ช่างจักรรีด ทำความสะอาด เป็นต้น

4. ประเทศเยอรมัน

เรือนจำไฮน์บวร์ก (Hein burg) เป็นเรือนจำสำหรับเยาวชน อายุตั้งแต่ 12 - 14 ปี เนื่องจากเยาวชนส่วนใหญ่ที่อยู่ในเรือนจำแห่งนี้ ส่วนมากจะมีปัญหาในด้านการศึกษา เรือนจำจึงพยายามเน้นการแก้ปัญหาโดยการให้การศึกษามากขึ้น ซึ่งการฝึกอาชีพและการฝึกงานผู้ต้องขังจะได้รับเงินปันผล โดยแบ่งออกเป็น 1 ใน 3 เก็บไว้ใช้หลังจากการปล่อยให้เป็นอิสระ

5. ประเทศอังกฤษ

เรือนจำ ดาวน์วิว (Down view) เป็นเรือนจำสำหรับผู้ต้องขังเด็ดขาด โทษตั้งแต่ 2 ปี ขึ้นไปจนถึงขั้นจำคุกตลอดชีวิต ซึ่งทางเรือนจำได้เน้นการฝึกอบรมไปในทางวิชาชีพ โดยบังคับให้ผู้ต้องขังทุกคนทำงาน หากผู้ต้องขังคนใดไม่ทำงานจะถูกรายงานและจะมีผลต่อการลดชั้นต้องโทษ รวมไปถึงการถูกตัดสิทธิในการพักการลงโทษ การเรียนหรือฝึกวิชาชีพนั้น เมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้ว จะมีประกาศนียบัตรให้สามารถใช้เป็นหลักฐานในการสมัครงาน เรือนจำในประเทศเยอรมันและอังกฤษ จะเน้นในเรื่องการอบรมแก้ไข และฟื้นฟูจิตใจของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยได้นำระบบการจำแนก ลักษณะผู้ต้องขัง เช่น ผู้ต้องขังยาเสพติด ผู้ต้องขังเด็ดขาด เป็นต้น ซึ่งระบบดังกล่าวจะช่วยให้เจ้าพนักงานเรือนจำ สามารถทราบสาเหตุการกระทำผิดของผู้ต้องขังแต่ละคน อันจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการวางแผนในการให้การศึกษารอบร้อม แก่ผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลตามความเหมาะสม

6. ประเทศสวีเดน

ในปีหนึ่งๆ จะมีผู้ที่ถูกส่งเข้าควบคุมตัวในเรือนจำ ประมาณ 16,000 คน และอีก 6,500 คน ถูกคุมประพฤติ มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำทั้งในระบบเรือนจำและระบบไม่ใช้เรือนจำ คือ

การคุมประพฤติดังกล่าว รวมเรียกว่าเป็นมาตรการในการ “แก้ไขอบรมผู้กระทำผิด” โดยอยู่ภายใต้ของกฎหมายราชทัณฑ์สวีเดน ซึ่งมีหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ

1. รัฐจะใช้วิธีการจำคุกให้น้อยที่สุด และจะสนับสนุนให้มีการใช้มาตรการปฏิบัติในชุมชนให้เป็นมาตรการหลักในการอบรมแก้ไขผู้กระทำผิด
2. การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้เรือนจำ จะต้องควบคู่ไปกับการปฏิบัติโดยไม่ใช้เรือนจำ
3. จะต้องพยายามควบคุมผู้ต้องขังในเรือนจำที่ผู้ต้องขังมีภูมิลำเนาอยู่ ยกเว้นในกรณีที่มีความจำเป็นเกี่ยวกับความปลอดภัยของชุมชน
4. ควรมีการนำบริการทางสังคมต่าง ๆ มาใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

กฎหมายสวีเดน เน้นการใช้การจำกัดเสรีภาพเป็นการลงโทษผู้กระทำผิด นอกจากนี้ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ค่อยๆ ปรับตัวในการกลับเข้าสู่สังคม ผู้ต้องขังจะได้รับการอนุญาตให้ลาไปศึกษาเล่าเรียนหนังสือภายนอกเรือนจำได้ โดยไปเช้า - เย็นกลับ หรือ ลาไปเยี่ยมบ้านได้เป็นเวลาไม่เกิน 3 วันเพื่อให้ผู้ต้องขังได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เรือนจำได้จัดห้องสมุดไว้ให้ผู้ต้องขังโดยเฉพาะและมีโครงการเชื่อมโยงกับห้องสมุดในตัวเมือง โดยผู้ต้องขังสามารถยืมหนังสือในห้องสมุดต่างๆ ผ่านห้องสมุดของเรือนจำที่ตั้งอยู่ในแดนได้

โดยสรุป การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในต่างประเทศ จะมีรูปแบบที่คล้ายกับประเทศไทย โดยในประเทศญี่ปุ่น จีน สิงคโปร์ จัดการศึกษาสายสามัญและการศึกษาสายอาชีพและการจัดห้องสมุดเพื่อบริการ สำหรับในประเทศเยอรมัน จัดฝึกอาชีพและมีส่วนแบ่งจากการขายผลิตภัณฑ์ประเทศอังกฤษ ออกข้อบังคับให้ผู้ต้องขังทุกคนต้องทำงาน โดยฝึกอาชีพให้ และได้ประกาศนียบัตรใช้เป็นหลักฐานในการสมัครงานได้ เรือนจำในประเทศเยอรมันและอังกฤษ จะเน้นในเรื่องการอบรมแก้ไข พื้นฟูจิตใจของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เช่น ผู้ต้องขังยาเสพติด ผู้ต้องขังเด็ดขาด ส่วนประเทศสวีเดน มีมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดทั้งในระบบเรือนจำและระบบไม่ใช้เรือนจำ คือ การคุมประพฤติ รัฐจะใช้วิธีการจำคุกให้น้อยที่สุด โดยให้มีการใช้มาตรการปฏิบัติในชุมชนให้เป็นการอบรมแก้ไขผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีที่ประเทศไทยน่าจะรับไว้พิจารณา

2. แนวคิดการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

2.1 ทักษะชีวิต : ทักษะเพื่อความสุขและความสำเร็จของชีวิต

วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นจากความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านวิทยาการต่างๆ ของโลก ยุคโลกาภิวัตน์ และปัญหาต่างๆ ของประเทศมีความสลับซับซ้อนเกี่ยวพันกัน ทั้งระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทำให้ประชาชนในประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยมีความยากลำบากในการดำรงชีวิตมากขึ้น ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้สภาวะแห่งการแข่งขันสูงกว่าในอดีต ดังนั้น

มนุษย์ไม่ใช่เพียงแต่มีร่างกายที่ความสมบูรณ์เท่านั้น หากแต่มนุษย์ยังต้องเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมให้ได้ด้วย ดังนั้นบุคคลจึงควรมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งทักษะดังกล่าวก็คือ “ทักษะชีวิต” ซึ่งมีองค์ประกอบ/บุคคลให้ความหมายต่างๆ ไว่ดังต่อไปนี้ คือ

องค์การอนามัยโลก (WHO,1994 ; อ้างอิงจาก มาริส หะสาเมาะ. 2540)ให้ความหมายไว้ว่าเป็นความสามารถในการปรับตัว และมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้องในการที่จะเผชิญกับสิ่งท้าทายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมอนามัย (2539. ; อ้างอิงจาก ศศิพร โลจายะ. 2545 : 17) กล่าวถึงทักษะชีวิตไว้ว่าเป็นความสามารถอันประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ และทักษะในอันที่จะจัดการกับปัญหารอบๆ ตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับปรับตัวในอนาคต

นวนันท์ กิจทวี (2541 : 22) ได้สรุปทักษะชีวิตว่า หมายถึง ความสามารถขั้นพื้นฐานของบุคคลในการปรับตัว และเลือกทางเดินชีวิตที่เหมาะสมในการเผชิญปัญหาต่างๆ ที่อยู่รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการถ่ายทอดประสบการณ์ด้วยการฝึกฝนอบรม เพื่อเป็นการปรับสภาพการขาดสมดุลให้กลับคืนสู่สภาพปกติ ทำให้บุคคลนั้นสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

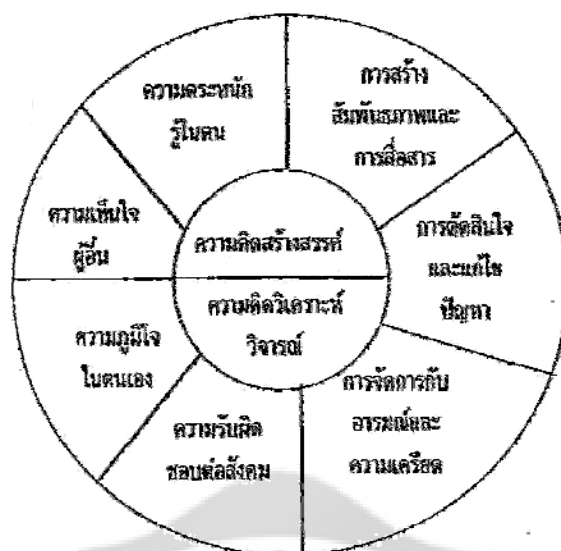
ประเสริฐ ต้นสกุล และคณะ (2538 : 7) ระบุว่า ทักษะชีวิต เป็นความสามารถและความชำนาญในการประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหาทางพฤติกรรมและสังคมที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างถูกต้อง

โดยสรุป ทักษะชีวิต หมายถึง เป็นความสามารถของบุคคลที่ประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ และทักษะในอันที่จะจัดการกับปัญหารอบๆ ตัว ในสภาพสังคมปัจจุบันและการเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตไม่ว่าจะเป็นชีวิตครอบครัว สุขภาพ คุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม

องค์การอนามัยโลก (WHO) กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 10 องค์ประกอบ จัดเป็น 5 คู่และสามารถจัดแบ่งตามพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ 3 ด้าน (กรมสุขภาพจิต. 2543 : 1) ดังนี้ คือ

1. ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์
2. ด้านจิตพิสัย ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตน และความเข้าใจผู้อื่น
3. ด้านทักษะพิสัย มี 3 คู่ ได้แก่ 1) การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร 2) การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา 3) การจัดการด้านอารมณ์ และความเครียด

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2541 : 1-3) กล่าวว่า ในประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนโดยจัดความคิดสร้างสรรค์ ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ เป็นองค์ประกอบร่วมและเป็นพื้นฐานของทุกองค์ประกอบ จัดความตระหนักรู้ในตน และความเห็นใจผู้อื่นเป็นด้านจิตพิสัย โดยเพิ่มเจตคติอีก 1 คู่ คือ ความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนที่เหลืออีก 3 คู่เป็นด้านทักษะพิสัย ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านและสับสนในด้านเจตคติและค่านิยมเพื่อให้ง่ายต่อการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาวิธีการสอนของครู

องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านพุทธพิสัย ที่เป็นองค์ประกอบรวม ได้แก่

- ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical thinking) หมายถึง ความสามารถที่จะวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหา และสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัว
- ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) หมายถึง ความสามารถในการคิดออกไปอย่าง กว้างขวางโดยไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ

องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านจิตพิสัยหรือเจตคติ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 คู่ คือ

คู่ที่ 1 ความตระหนักรู้ในตน และความเห็นใจผู้อื่น

คู่ที่ 2 ความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม

- ความตระหนักรู้ในตน (Self awareness) หมายถึง ความสามารถในการค้นหาและเข้าใจ ในจุดดีจุดด้อยของตนเองและความแตกต่างของผู้อื่นไม่ว่าจะในแง่ความสามารถเพศ วัย ระดับ การศึกษา ศาสนา ท้องถิ่น สุขภาพ ฯลฯ

- ความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก และเห็นอก เห็นใจบุคคลที่แตกต่างกับเรา ไม่ว่าจะเป็นด้านเพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว ท้องถิ่น สุขภาพ ฯลฯ

- ความภูมิใจในตนเอง (Self esteem) หมายถึง ความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า เช่น ความมี ภูมิใจ รู้จักให้รู้จักรับ ค้นพบและภูมิใจในความสามารถด้านต่าง ๆ ของตน เช่น ความสามารถด้านสังคม ดนตรี กีฬา ศิลปะ ฯลฯ โดยมีได้มุ่งสนใจอยู่แต่เรื่องรูปร่าง หน้าตา เสน่ห์ หรือ ความสามารถ ทางเพศ การเรียนเก่ง ฯลฯ

- ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social responsibility) หมายถึง ความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่ง ของสังคมและมีส่วนรับผิดชอบต่อความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคม มีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความภูมิใจในตน เพราะหากคนเรามีความภูมิใจในตน คนเหล่านี้ก็มี แรงจูงใจที่จะทำดีกับคนอื่นและสังคม

องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย หรือทักษะ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 คู่ คือ

คู่ที่ 1 การสร้างสัมพันธภาพ และการสื่อสาร

คู่ที่ 2 การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหา

คู่ที่ 3 การจัดการกับอารมณ์ และความเครียด

- ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ และการสื่อสาร (Interpersonal relationship and communication skill) หมายถึง ความสามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนและความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย ไม่ว่าจะในการแสดงความต้องการ ความชื่นชม การปฏิเสธ การสร้างสัมพันธภาพ ฯลฯ

- ทักษะการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหา (Decision making and Problem solving skill) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือก วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสม และลงมือแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

- ทักษะการจัดการกับอารมณ์ และความเครียด (Coping with Emotion and Stress skill) หมายถึง ความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน เลือกใช้วิธีการจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้เหมาะสม และเป็นความสามารถที่จะรู้สาเหตุของความเครียด เรียนรู้วิธีการควบคุมระดับความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย และหลีกเลี่ยงสาเหตุ พร้อมทั้งเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

โดยสรุปแล้ว จากความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านวิทยาการต่างๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์และปัญหาต่างๆ ของประเทศมีความสลับซับซ้อน บุคคลจึงควรมีความรู้และทักษะชีวิต เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าทักษะชีวิตเป็นทักษะเพื่อความสุขและความสำเร็จของชีวิต ในประเทศไทยได้มีการปรับเปลี่ยนทักษะชีวิต จัดเป็น 5 คู่ คือ

- ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ เป็นองค์ประกอบรวมและเป็นพื้นฐานของทุกองค์ประกอบ

- ความตระหนักรู้ในตน และความเห็นใจผู้อื่นเป็นด้านจิตพิสัย และเพิ่มเจตคติอีก 1 คู่ คือ ความภูมิใจในตนเองและความรับผิดชอบต่อสังคม

- และอีก 3 คู่เป็นด้านทักษะพิสัย คือ การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา และ การจัดการด้านอารมณ์และความเครียด

การดำเนินชีวิตเพื่อให้มีความสุข

สำหรับนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ซึ่งเป็นผู้ต้องชังชายที่มีอายุ ระหว่าง 18 - 25 ปี โดยกระทำผิดครั้งแรก และเป็นคดีเสร็จเด็ดขาด และไม่ใช้คดียาเสพติดและมีกำหนดโทษไม่เกิน 30 ปี ย่อมมีโอกาสกลับไปสู่สังคมภายหลังการพ้นโทษและกลับไปเป็นสมาชิกหนึ่งของครอบครัว มีบทบาทภาระหน้าที่ทางสังคมที่ต้องรับผิดชอบ การดำเนินชีวิตจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข ฮาวิกเฮอส์ (Havighust. 1961 : 257-267) ได้แบ่ง

ช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นไว้ว่า เป็นช่วงชีวิตของบุคคลที่มีอายุระหว่าง 18-30 ปี ผู้ที่อยู่ในวัยนี้จะมีภาระงานประจำวัย ซึ่งเป็นงานตามขั้นพัฒนาการ ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้ 1) การเลือกคู่ครอง (Selecting a Mate) 2) การเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตกับคู่สมรส (Learning to Live with a Marriage Partner) 3) การเริ่มต้นสร้างครอบครัว (Starting a Family) 4) การเลี้ยงดูเด็ก (Rearing Children) 5) การจัดการภายในครอบครัว (Managing a Home) 6) การเริ่มต้นในงานอาชีพ (Getting Started in an Occupation) 7) การมีความรับผิดชอบตามหน้าที่พลเมืองดี (Taking on Civic Responsibility) และ 8) การแสวงหากลุ่มสังคมที่มีความพอใจคล้ายคลึงกัน (Finding a Congenial Social Group)

ทั้งนี้ งานตามขั้นพัฒนาการของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นตามแนวคิดของ ฮาวิกเฮอร์ส (Havighust) จัดว่าเป็นภาระงานที่สำคัญ เนื่องจากผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นวัยที่ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ ต้องเผชิญกับภาวะของการเริ่มต้นการทำงาน การเลือกคู่ การสร้างครอบครัว สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นภาระงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนตัว ภาระงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนตัวจึงมีผลกระทบต่องานที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะที่เป็นพลเมืองดีและลักษณะสภาพแวดล้อมทางสังคมจะมีผลทำให้ผู้ใหญ่ตอนต้นมีโอกาสดังกล่าวที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมตามหน้าที่การเป็นพลเมืองดีที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ วัยผู้ใหญ่ตอนต้นใฝ่ฝัน ชอบทำงานที่ท้าทายและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและบุคคลอื่นในสังคม (นันทารัตน์ ดันตยาราพันธ์. 2537 : 91) ฉะนั้น ถ้าผู้ใหญ่ตอนต้นสามารถทำงานประจำวัยได้อย่างประสบความสำเร็จ ก็จะทำให้เกิดความสุข และจะมีผลต่อการพัฒนาการในระยะต่อมา แต่ถ้าประสบความล้มเหลวก็จะมีผลทำให้ไม่มีความสุข ปรับตัวได้ไม่เหมาะสม และจะมีผลต่อการพัฒนาการในระยะต่อมาของชีวิตได้เช่นกัน

ดังนั้น การดำเนินชีวิตของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางภายหลังการพ้นโทษ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุขนั้น ควรมีการบริหารชีวิตที่ดี ยุทธวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิตให้มีความสุข ได้แก่ การบริหารชีวิตโดยใช้ปรัชญา LBORR ซึ่งย่อมาจากคำว่า Living By Objectives, Results, and Rewards นันทนา ธรรมบุศย์ (2542 : 7-10) ได้กล่าวถึง ปรัชญา LBORR ว่าเป็นปรัชญาการดำเนินชีวิตแบบหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการวางแผนชีวิตได้อย่างมีระบบ ทำให้คนรู้จักรวบรวม ความสามารถในการใช้เหตุผล (Reasoning ability) กับการใช้จินตนาการจากภาพ (Visual imagery) เข้าด้วยกัน จนสามารถบรรลุความสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การใช้ปรัชญา LBORR ในการบริหารชีวิตมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ เพื่อให้ทุกคนได้ตระหนักถึงศักยภาพที่มีอยู่ในตนเอง ได้นำศักยภาพเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตให้มากที่สุด ผู้ที่ประสงค์จะบริหารชีวิตโดยใช้ปรัชญา ต้องวางแผนการดำเนินชีวิตอยู่ภายในขอบเขต (Life area) ที่สำคัญ ๆ 10 ด้าน คือ

1. ด้านความสนใจในสุนทรียภาพ (Aesthetic interests) ได้แก่ การวางแผนชีวิตได้รับความซาบซึ้งในสิ่งที่งดงาม เช่น ศิลปะ วรรณคดี ดนตรี ฯลฯ

2. ด้านชีวิตครอบครัว (Family life) หมายถึง การปรับปรุงความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว เข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านการอบรมเลี้ยงดู ประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม การศึกษา การเรียนรู้ ความต้องการ ค่านิยมและความสนใจ

3. ด้านงานอดิเรก (Leisure activity) หมายถึง การใช้เวลาว่างที่นอกเหนือไปจากการทำงาน หมายถึง การใช้เวลาว่างที่นอกเหนือไปจากการทำงานหรือการนอนหลับ ซึ่งช่วงที่ทำกิจกรรมดังกล่าวเป็นช่วงของการใช้เวลาอย่างมีความสุข

4. ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ (Career and economic status) หมายถึง การวางแผนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการใช้จ่ายเงินทอง เช่น ต้องการประสบความสำเร็จในลักษณะใด ต้องการมีรายได้ต่อเดือนมากน้อยเพียงใด เป็นต้น

5. ด้านการพัฒนาสติปัญญา (Mental development) ได้แก่ การเพิ่มพูนประสบการณ์ทางด้านสติปัญญาให้มากขึ้น เช่น การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม หรือ ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

6. ด้านการพัฒนาจิตใจ (Psychological well-being) หมายถึง การมีจิตใจที่แจ่มใส สงบ และเป็นสุข ถึงจะมีความทุกข์ก็สามารถทำได้ ทำให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินชีวิต เกิดการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ หรือ ปรับเปลี่ยนมุมมองในชีวิต เป็นต้น

7. ด้านศาสนา (Religious life) หมายถึง การวางแผนดำเนินชีวิตให้อยู่ในขอบเขตตามแนวปรัชญาของศาสนาที่ตนเคารพนับถือ

8. ด้านสังคม (Social life) หมายถึง การปรับปรุงความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลหรือสมาชิกในครอบครัวรอบข้างได้ดีขึ้น และพยายามลดความขัดแย้งกับผู้อื่นให้น้อยลง

9. ด้านบริหารร่างกาย (Physical exercise) หมายถึง การดูแลเอาใจใส่สุขภาพของตนเพื่อให้มีพละนาถมัยที่สมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

10. ด้านการอุทิศตนให้กับสังคม (Social concerns) หมายถึง การช่วยเหลืองานกุศลและรับใช้สังคมในด้านต่าง ๆ เช่น เป็นกรรมการของมูลนิธิ หรือ กรรมการของสมาคมต่าง ๆ

กระบวนการของ LBORR

การบริหารชีวิตตามแนวปรัชญา LBORR เริ่มต้นจากการวางแผนวิเคราะห์ตนเองและวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมก่อน โดยใช้หลักของ SWOT จากนั้นจึงกำหนดวัตถุประสงค์ให้แน่นอนแล้ว จึงจะดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เมื่อประสบกับความสำเร็จตามที่ต้องการ จึงให้รางวัลแก่ตนเองเป็นขั้นสุดท้าย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

1. วิเคราะห์ตนเอง (Self analysis) ได้แก่ การพิจารณาจุดแข็ง (Strength) ของตนเองที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จ จากนั้นจึงค่อยพิจารณาจุดอ่อน (Weakness) ภายในตนเองที่จะเป็นอุปสรรคขวางความสำเร็จ

2. วิเคราะห์สิ่งแวดล้อม (Environmental analysis) หลังจากวิเคราะห์ตนเองแล้ว ให้พิจารณาสิ่งแวดล้อมว่ามีสิ่งแวดล้อมใดบ้างที่เป็นอุปสรรค (Threat) ขัดขวางมิให้ตัวเราไปถึงเป้าหมาย และมีสิ่งแวดล้อมใดบ้างที่เอื้ออำนวยให้ทุกอย่างมีโอกาสในความสำเร็จ (Opportunity) ดำเนินไปสู่เป้าหมาย

3. กำหนดวัตถุประสงค์ให้แน่นอน ในการตั้งวัตถุประสงค์นั้น ต้องคำนึงถึงความเป็นจริง ด้วยว่าตนจะสามารถดำเนินชีวิตให้ไปถึงจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้ในอนาคตได้หรือไม่ ต้องเขียน วัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ควรเขียนวัตถุประสงค์ทั้งวัตถุประสงค์ระยะยาวและวัตถุประสงค์ระยะสั้น คือ

1) วัตถุประสงค์ระยะยาว (Long-term objectives) เป็นการเขียนวัตถุประสงค์ที่ตน ต้องการจะบรรลุความสำเร็จในอนาคต โดยให้ระบุความปรารถนาที่ตนอยากมี/อยากเป็น ภายใน ขอบเขตของชีวิต 10 ด้าน

2) วัตถุประสงค์ระยะสั้น (Short-term objectives) เป็นการเขียนวัตถุประสงค์ที่ตน ต้องการจะบรรลุความสำเร็จ ภายในระยะเวลาตั้งแต่ 1 วัน ถึง 1 ปี

4. วางแผนดำเนินชีวิต ขั้นนี้เป็นขั้นตอนเนื่องจากข้อ 3 กล่าวคือ หลังจากเขียนวัตถุประสงค์ ทั้ง 2 แบบแล้ว ก็ต้องวางแผนปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

5. ควบคุมแผนเพื่อให้เกิดผลตามที่ต้องการ (Results) หลังจากที่ได้ลงมือปฏิบัติตามแผน ไปได้ระยะหนึ่ง เช่น 1 เดือน หรือ 1 ปี ให้ตรวจสอบผลความก้าวหน้าเพื่อดูว่าเป็นไปตามแผนที่ กำหนดไว้หรือไม่ หากแผนหรือวัตถุประสงค์ในข้อใดไม่บรรลุเป้าหมายก็ให้แก้ไขใหม่ หรือ บางครั้ง อาจจะต้องวางแผนชีวิตใหม่ในบางขอบเขตของชีวิต เพื่อให้เกิดผลที่สามารถเป็นไปได้มากที่สุด

6. ให้รางวัลแก่ตนเอง (Rewards) หลังจากที่ได้ปฏิบัติตามแผนจนกระทั่งบรรลุ ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์แล้ว ก็ให้รางวัลแก่ความสำเร็จของตนเอง

2.2 การจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กับการเสริมสร้างทักษะชีวิต

จากการที่กระทรวงศึกษาธิการโดยกรมวิชาการ ได้ติดตามผลและดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตร ของหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ผลการศึกษา พบว่า ไม่สามารถส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมความรู้ได้ทันการณ์ในเรื่องสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลาง ไม่สามารถสะท้อนสภาพความต้องการที่แท้จริงของ สถานศึกษาและท้องถิ่น

2. การจัดหลักสูตรและการเรียนรู้อคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ยังไม่สามารถ ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นผู้นำด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในภูมิภาค จึง จำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้คนไทยมีทักษะกระบวนการและเจตคติที่ดีทาง คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์

3. การนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่สามารถสร้างพื้นฐานในการคิด สร้างวิธีการเรียนรู้ให้คนไทย มีทักษะในการจัดการและทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถเผชิญปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศยังไม่สามารถที่จะทำให้ผู้เรียนใช้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารและการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายในยุคสารสนเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 1)

กระทรวงศึกษาธิการ จึงให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แทนหลักสูตรระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าทุกฉบับที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีคำสั่งให้ใช้ไว้ก่อนหน้านี้ และกำหนดให้ใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ กศน. 296/2546 ลงวันที่ 18 มีนาคม 2546 ภายใต้เงื่อนไขเวลา ดังต่อไปนี้

1. ให้ใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 กับผู้ที่ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 เป็นต้นไป

2. สำหรับผู้ที่ศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2531 หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2530 ก่อนปีการศึกษา 2546 ให้ศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าวจนจบหลักสูตร แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินปีการศึกษา 2548

กรมการศึกษานอกโรงเรียน จึงได้พัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 28 ที่กำหนดว่าหลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ ต้องมีความ หลากหลายตามความเหมาะสมและมาตรา 22 ที่กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียน ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการ จัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยมีแนวคิด หลักการ และจุดมุ่งหมาย นำไปกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ดังต่อไปนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2546 : 7-16)

แนวคิด

กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตลอดจนการพัฒนากระบวนการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติและ ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายผู้ใหญ่ที่พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ โดยมีแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

1. ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์และเป้าหมายในการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากเด็ก อาทิเช่น ผู้ใหญ่ต้องการเรียนรู้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงอาชีพที่ทำอยู่ ต้องการได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น เพื่อการศึกษาต่อหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือต้องการเสริมสร้างและพัฒนาในการปฏิบัติหน้าที่ ของตน นอกจากนี้ ผู้ใหญ่บางคนอาจมีปัญหาและข้อจำกัดในการเรียนรู้ เช่น ไม่มีเวลาเรียน ขาด ความมั่นใจ เรียนรู้บางเรื่องได้ช้า ดังนั้น การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่จะต้อง คำนึงถึงคุณลักษณะเหล่านี้

2. การพัฒนาหลักสูตร และวิธีการจัดสาระและกระบวนการเรียนการสอนจะต้องสอดคล้องกับทฤษฎีหลักสูตรตามแนวทางการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ โดยใช้หลักการและศาสตร์การเรียนรู้ของ ผู้ใหญ่ (Andragogy) รวมทั้งผู้สอนก็จะต้องมีความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้ใหญ่

3. การกำหนดสาระและประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาผู้ใหญ่และปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่ที่มุ่งเน้นการส่งเสริม การวิเคราะห์สภาพสังคม และการแก้ปัญหา โดยใช้กระบวนการ “คิดเป็น” เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปสร้างองค์ความรู้และนำสู่การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

4. ความต้องการในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นการเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการประกอบอาชีพได้ทันที ดังนั้น การจัดสาระและกิจกรรมการเรียนรู้จึงมีความจำเป็นต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนดังกล่าวด้วย

หลักการ

การจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาสำหรับผู้พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นสำหรับกลุ่มเป้าหมายผู้ที่พลาดโอกาสและขาดโอกาสได้รับการศึกษาในระบบหรือในพื้นที่ที่สถานศึกษาในระบบไม่สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ให้ได้
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการและการปฏิบัติจริงสอดคล้องกับวิถีชีวิตนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพได้ทันที
4. เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เห็นคุณค่าและมีความเชื่อมั่นในตนเองสามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนแสวงหาความรู้ในการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
5. เป็นการศึกษาที่ให้คุณค่าของความรู้ ประสบการณ์ และอาชีพของผู้เรียน โดยสามารถนำมาเทียบโอนเป็นผลการเรียนตามหลักสูตรได้
6. ส่งเสริมให้บุคคล องค์กร ชุมชนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

จุดหมาย

เพื่อให้การจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต จึงกำหนดจุดหมายซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษา ดังนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความรู้ ความเข้าใจประวัติศาสตร์ ชาติไทย ชุมชนและท้องถิ่น ภูมิใจในความเป็นไทย ใฝ่หาความรู้ ได้ถูกต้องตามหลักภาษา สืบสานศิลปวัฒนธรรมไทย ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย เป็น

พลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3. รักชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม
4. มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สภาพปัญหาของตนเอง ชุมชน สังคม โดยใช้กระบวนการ “คิดเป็น” ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
5. มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ มีทักษะในการดำเนินชีวิต และรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต
6. เห็นคุณค่าและรู้จักเลือกใช้วิทยาการ ภูมิปัญญา และเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้ให้ก้าวหน้าต่อความเจริญและความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก
7. มีทักษะและมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพการงาน เป็นแบบอย่างหรือเป็นผู้นำด้านการพัฒนาอาชีพ เพื่อการพึ่งพาตนเองและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
8. รักการออกกำลังกาย รู้จักรักษาสุขภาพของตนเองให้แข็งแรง มีบุคลิกภาพที่ดีและมีสุนทรียภาพในการดำเนินชีวิต
9. มีความสามารถในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งยั่งยืน พร้อมทั้งจะแข่งขันในสังคมโลกอย่างมีสันติ
10. เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพ มีค่านิยมการเป็นผู้ผลิต มากกว่าการเป็นผู้บริโภค
11. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสีสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามแนวคิด หลักการ จุดหมายฐานการเรียนรู้ กรมการศึกษานอกโรงเรียน จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ดังนี้ คือ

ระดับการศึกษา

การจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยใช้เกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สำหรับผู้เรียนที่พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ หรือกลุ่มเป้าหมายที่พลาดโอกาสได้รับการศึกษาในระบบหรือในพื้นที่สถานศึกษาไม่สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ให้ได้ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า

สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้

การจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยใช้เกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ได้ยึดถือ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และเพิ่มเติม สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคมเพื่อให้เหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมายนอกโรงเรียน โดยกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้

1. สาระการเรียนรู้

การกำหนดสาระการเรียนรู้ การศึกษานอกโรงเรียน ได้ยึดกรอบสาระการเรียนรู้ตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการ การเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน โดยแบ่งออกเป็น 8 หมวดวิชา คือ

- 1.1 ภาษาไทย
- 1.2 คณิตศาสตร์
- 1.3 วิทยาศาสตร์
- 1.4 ภาษาต่างประเทศ
- 1.5 พัฒนาสังคมและชุมชน (สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม)
- 1.6 พัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา)
- 1.7 พัฒนาทักษะชีวิต 2 (ศิลปะ)
- 1.8 พัฒนาอาชีพ (การงานอาชีพและเทคโนโลยี)

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 หมวดวิชา เป็นองค์ความรู้ที่ผู้เรียนต้องเรียน เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพและการศึกษาต่อ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหมวดวิชา

กลุ่มที่ 1 กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน เป็นองค์ความรู้ที่เป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตตลอดจนเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต การงาน และอาชีพและการพัฒนาสังคมและชุมชน ประกอบด้วย 4 หมวดวิชา คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ

กลุ่มที่ 2 กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ เป็นองค์ความรู้ที่เป็นทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีความสุนทรีย์ภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ประกอบด้วย 4 กลุ่มหมวดวิชา คือ พัฒนาสังคมและชุมชน (สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม) พัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) พัฒนาทักษะชีวิต 2 (ศิลปะ) และ พัฒนาอาชีพ (การงานอาชีพและเทคโนโลยี)

2. มาตรฐานการเรียนรู้

การจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยใช้เกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของหมวดวิชา 8 หมวดวิชาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียน โดยได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละหมวดวิชา เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ยึดถือมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทั้งนี้ได้มีการเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ในหมวดวิชาพัฒนาอาชีพ เพื่อให้เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

2.2 มาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษา

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละหมวดวิชา เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละระดับการศึกษา เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละระดับการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้มาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษาของแต่ละหมวดวิชาได้กำหนดไว้ในกรอบมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของแต่ละหมวดวิชาต่างๆ ส่วนมาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษาได้กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคน

การจัดสาระการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ได้มีการปรับสาระการเรียนรู้ในแต่ละระดับการศึกษาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนการศึกษานอกโรงเรียน มีดังนี้

1. สาระการเรียนรู้ที่ต้องเรียนในแต่ละระดับการศึกษา

สาระการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน มี 8 หมวดวิชา ประกอบด้วย กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน 4 หมวดวิชา ได้แก่ หมวดวิชาภาษาไทย หมวดวิชาคณิตศาสตร์ หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ และ หมวดวิชาภาษาต่างประเทศ และ กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ 4 หมวดวิชา ได้แก่ หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน (สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม) หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษา และพลศึกษา) หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 2 (ศิลปะ) และ หมวดวิชาพัฒนาอาชีพ (การงานอาชีพและเทคโนโลยี)

2. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์และทักษะชีวิตที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตรไปพัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่จัดให้เรียนรู้ในหมวดวิชาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ครอบครัวยุ ชุมชนและสังคม โดยผู้เรียนจะต้องทำกิจกรรม พัฒนาคุณภาพชีวิตทุกภาคเรียนหรือภาคเรียนใดภาคเรียนหนึ่งรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง ทั้งนี้สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม มานับรวมเป็นกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 กิจกรรมพัฒนาตนเองและครอบครัว เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสิ่งแวดล้อมของครอบครัว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต อยู่ร่วมในสังคม และชุมชนได้อย่างมีความสุข

2.2 กิจกรรมพัฒนาชุมชนและสังคม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ตลอดจนการพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

จำนวนหน่วยกิตที่ต้องเรียนตลอดหลักสูตร

ในแต่ละระดับการศึกษา ได้กำหนดค่าสาระการเรียนรู้ในแต่ละหมวดวิชาเป็นหน่วยกิต โดยกำหนดให้ 1 หน่วยกิต ใช้เวลาเรียน 40 ชั่วโมง ได้

ระดับประถมศึกษา

ผู้เรียนต้องลงทะเบียนไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน จำนวน 4 หมวดวิชา หมวดวิชาละ 5 หน่วยกิต รวม 20 หน่วยกิต กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ จำนวน 4 หมวดวิชา หมวดวิชาละ 7 หน่วยกิต รวม 28 หน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้เรียนต้องลงทะเบียนเรียนไม่น้อยกว่า 56 หน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน จำนวน 4 หมวดวิชา หมวดวิชาละ 6 หน่วยกิต รวม 24 หน่วยกิต กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ จำนวน 4 หมวดวิชา หมวดวิชาละ 8 หน่วยกิต รวม 32 หน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 56 หน่วยกิต และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผู้เรียนต้องลงทะเบียนเรียนไม่น้อยกว่า 76 หน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน จำนวน 4 หมวดวิชา หมวดวิชาละ 7 หน่วยกิต รวม 28 หน่วยกิต กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ จำนวน 4 หมวดวิชา หมวดวิชาละ 12 หน่วยกิต รวม 48 หน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 76 หน่วยกิต และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง

สำหรับกลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน และกลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กรณีที่ผู้เรียนประสงค์จะเรียนหมวดวิชาใดวิชาหนึ่งลึกซึ้งมากขึ้น เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นสถานศึกษาสามารถพัฒนาหมวดวิชาเพิ่มเติมขึ้นได้ตามความต้องการของผู้เรียน

เวลาเรียน

การจัดการศึกษา โดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ปีการศึกษาหนึ่งแบ่งออกเป็น 2 ภาคเรียน ประมาณภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ ใช้เวลาเรียนตลอดจนหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษาไม่น้อยกว่า 4 ภาคเรียน ยกเว้นในกรณีที่ผู้เรียนผ่านการประเมินความรู้และประสบการณ์หรือเทียบโอนผลการเรียน สามารถ จบหลักสูตรก่อน 4 ภาคเรียนได้

การลงทะเบียนเรียน

การลงทะเบียนเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เรียนจะต้องลงทะเบียนเรียนตลอดหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษา ภาคเรียนละไม่เกิน 2 หมวดวิชา ยกเว้นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรณีที่ผู้เรียนมีความประสงค์ลงทะเบียนเรียนกลุ่มละหมวดวิชาพื้นฐาน และกลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์เพิ่มเติมตามความต้องการของผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนเพิ่มได้อีก 1 หมวดวิชา ทั้งนี้ไม่นับรวมหมวดวิชาที่เทียบโอนผลการเรียน

โดยสรุป สาระการเรียนรู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหมวดวิชา คือ 1) กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน เป็นองค์ที่เป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประกอบด้วย 4 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาภาษาไทย หมวดวิชาคณิตศาสตร์ หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ และหมวดวิชาภาษาต่างประเทศ

และ 2) กลุ่มหมวดวิชาที่ 2 คือ กลุ่มวิชาประสบการณ์ เป็นองค์ความรู้ที่เป็นทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ประกอบด้วย 4 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน (สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม) หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 2 (ศิลปะ) และ หมวดวิชาพัฒนาอาชีพ (การงานอาชีพและเทคโนโลยี)

ดังนั้น หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) จึงเป็นหมวดหนึ่งที่เป็นองค์ความรู้ที่เป็นทักษะชีวิต ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้เล็งเห็นความสำคัญที่จะเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่กลุ่มเป้าหมายทางการศึกษานอกโรงเรียน ด้วยการเริ่มต้นให้ผู้ลงทะเบียนเรียนทุกคนของภาคเรียนที่ 1/2546 ลงทะเบียนเรียน 2 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาภาษาไทย (กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน) และหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) (กลุ่มวิชาประสบการณ์) ที่ได้กำหนดสมรรถภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบหมวดนี้แล้วในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรมีสมรรถภาพแสดงออกถึงความรัก ความเอื้ออาทร ความเข้าใจในอิทธิพลของครอบครัว เพื่อน สังคม และวัฒนธรรมที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ การดำเนินชีวิตและมีวิถีชีวิตที่ดี (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2546 : 4)

สำหรับหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้วิชาการ โดยมีรายละเอียดดังนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2545 : 6)

สาระที่ 1 : การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของมนุษย์

มาตรฐาน พ 1.1 : เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโต และการพัฒนาการของมนุษย์

สาระที่ 2 : ชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน พ 2.1 : เข้าใจและเห็นคุณค่าของชีวิต ครอบครัว เพศศึกษาและมีทักษะในการดำเนินชีวิต

สาระที่ 3 : การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล

มาตรฐาน พ 3.1 : เข้าใจ มีทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย การเล่นเกม และกีฬา

มาตรฐาน พ 3.2 : รักการออกกำลังกาย การเล่นเกม และการเล่นกีฬา ปฏิบัติเป็นประจำ อย่างสม่ำเสมอ มีวินัย เคารพสิทธิ กฎ กติกา มีน้ำใจนักกีฬา มีจิตวิญญาณในการแข่งขัน และชื่นชมใน สุนทรียภาพของการกีฬา

สาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค

มาตรฐาน พ 4.1 : เห็นคุณค่า และมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การ ป้องกันโรค และการเสริมสร้างสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

มาตรฐาน พ 5.1 : ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรง

โดยสรุปแล้ว หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) กลุ่มวิชาประสบการณ์ได้ กำหนดสมรรถภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วไว้ประการหนึ่ง คือ ต้องมี ความเข้าใจในอิทธิพลของครอบครัว เพื่อน สังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ การดำเนิน ชีวิตและมีวิถีชีวิตที่ดี ซึ่งเนื้อหาการเรียนรู้ดังกล่าวกำหนดไว้ในสาระที่ 2 : ชีวิตและครอบครัว มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ พ 2.1 : เข้าใจและเห็นคุณค่าของชีวิต ครอบครัว เพศศึกษาและมีทักษะในการดำเนินชีวิต ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียน (2545 : 10-11) ได้กำหนด มาตรฐานการเรียนรู้ 6 ข้อ คือ

1. เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย อารมณ์และพัฒนาการทางเพศและสามารถปรับตัว ได้อย่างเหมาะสม
2. เข้าใจคุณค่าของความเป็นเพื่อน ความเสมอภาคทางเพศ สามารถสร้างและรักษา สัมพันธภาพกับผู้อื่น
3. เข้าใจเรื่องอนามัย การเจริญพันธุ์และวิธีปฏิบัติเพื่อสุขภาพดี
4. มีทักษะในการจัดการกับอารมณ์และความต้องการทางเพศ
5. มีทักษะในการป้องกันตนเอง จากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ชีวิตด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม
6. รู้และเข้าใจถึงความเสี่ยงต่อการติดโรคทางเพศสัมพันธ์ที่มีอันตรายถึงชีวิตและการ ตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

และจากการจัดการศึกษาโดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน สถานศึกษา ในสังกัด สามารถพัฒนาเพิ่มเติมตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคม เพื่อให้เหมาะสม กับกลุ่มเป้าหมายได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) ซึ่งเดิมกำหนดเป็น 5 สาระ 6 มาตรฐานการเรียนรู้ บูรณาการเนื้อหาออกเป็น 8 หน่วยการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1			
หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544		บูรณาการหน่วยการเรียนรู้	
สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้	หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้
สาระที่ 1 : การ เจริญเติบโตและ พัฒนาการของ มนุษย์	พ 1.1 : เข้าใจธรรมชาติ การ เจริญเติบโตและพัฒนาการของ มนุษย์ 1) เข้าใจธรรมชาติของการเจริญ เติบโต และพัฒนาการของมนุษย์ 2) รู้วิธีวางแผนการดูแลสุขภาพ และปฏิบัติตามแผนให้เหมาะสม ตามภาวะการเจริญเติบโตและ พัฒนาการของตนเองและ ครอบครัว	หน่วยที่ 1 : การพัฒนาการของมนุษย์ และการเสริมสร้างทางร่างกาย ตอนที่ 1 การพัฒนาการโครงสร้าง ของมนุษย์ เรื่องที่ 1 ความสำคัญของระบบ อวัยวะของร่างกาย เรื่องที่ 2 ระบบและความสัมพันธ์ ของอวัยวะต่างของร่างกาย ตอนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงทางด้าน ร่างกายของช่วงวัย เรื่องที่ 1 วัยทารก เรื่องที่ 2 วัยเด็ก เรื่องที่ 3 วัยรุ่น เรื่องที่ 4 วัยผู้ใหญ่ เรื่องที่ 5 วัยผู้สูงอายุ ตอนที่ 3 การวางแผนดูแลสุขภาพ และการเสริมสร้างร่างกาย เรื่องที่ 1 การวางแผนดูแลสุขภาพ เรื่องที่ 2 การเสริมสร้างร่างกายให้ แข็งแรง หน่วยที่ 2 : คุณค่าของครอบครัว ตอนที่ 1 ชีวิตครอบครัวในสังคมไทย เรื่องที่ 1 บทบาทและหน้าที่ของ ครอบครัวที่มีต่อชุมชนและสังคม ค่านิยมในการเลี้ยงดูบุตร เรื่องที่ 2 การเสริมสร้างความ สัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ชุมชน และสังคม เรื่องที่ 3 ทักษะที่จำเป็นต่อชีวิต	พ 1.1(1) พ 1.1(1) พ 1.1(1) และ พ 1.1(2) พ 2.1(1) และ พ 2.1(2)

หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1			
หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544		บูรณาการหน่วยการเรียนรู้	
สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้	หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
สาระที่ 2 : ชีวิตและครอบครัว	พ 2.1 : เข้าใจและเห็นคุณค่าของชีวิต ครอบครัว เพศศึกษาและมีทักษะในการดำเนินชีวิต 1) เข้าใจอิทธิพลของครอบครัว เพื่อน สังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศและการดำเนินชีวิต 2) มีทักษะในการสร้างเสริมสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน 3) มีค่านิยมที่ดีในเรื่องเพศได้ 4) เข้าใจพัฒนาการที่มีผลต่อพฤติกรรมทางเพศ และสามารถจัดการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	ตอนที่ 2 การวางแผนชีวิตครอบครัว เรื่องที่ 1 การวางแผนชีวิตสำหรับช่วงวัยต่าง ๆ เรื่องที่ 2 การเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อการดำรงชีวิตในสังคม หน่วยที่ 3 เพศศึกษา ตอนที่ 1 อิทธิพลครอบครัว เพื่อน สังคม และวัฒนธรรม ที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ เรื่องที่ 1 ผลกระทบจากความแตกต่างในการเลี้ยงดู เรื่องที่ 2 โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ เรื่องที่ 3 แนวทางการพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีต่อคู่ครอง เรื่องที่ 4 การมีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์ เรื่องที่ 5 การสื่อสารภายในครอบครัว ตอนที่ 2 โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เรื่องที่ 1 วิธีการคุมกำเนิด และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เรื่องที่ 2 การติดเชื้อ HIV หน่วยที่ 4 การออกกำลังกาย ตอนที่ 1 การออกกำลังกาย เรื่องที่ 1 หลักการ รูปแบบและวิธีการออกกำลังกาย เรื่องที่ 2 หลักการทางวิทยาศาสตร์ของการเคลื่อนไหว เรื่องที่ 3 การวางแผนในการออกกำลังกาย (การออกแบบโปรแกรม)	พ 2.1(1) และ พ 2.1(2) พ 2.1(3) พ 2.1(4) พ 2.1(5) พ 2.1(3) พ 2.1(4) พ 2.1(5) พ 3.1(1) พ 3.1(2) พ 3.1(4) พ 3.1(5)

หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1			
หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544		บูรณาการหน่วยการเรียนรู้	
สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้	หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
สาระที่ 3 : การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และ กีฬาสากล	พ 3.1 เข้าใจ มีทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย การเล่นเกมและกีฬา 1) แสดงความสามารถในการเล่นกีฬาประเภทบุคคล กีฬาประเภททีม การเคลื่อนไหวที่สร้างสรรค์ในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ และการทำงานต่างๆ 2) สรุปความคิดรวบยอดและการเปรียบเทียบเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวแบบต่างๆ และนำไปใช้ในการเล่นกีฬา 3) ประยุกต์ความคิดรวบยอดจากหลักการทางวิทยาศาสตร์การเคลื่อนไหวในการออกกำลังกาย และการเล่นกีฬาได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) สามารถทดสอบและสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย เพื่อออกกำลังกาย และเล่นกีฬาของตนเอง และผู้อื่น 5) ประยุกต์หลักการรูก การป้องกัน และการให้ความร่วมมือในการเล่นการแข่งขันกีฬา และการทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างเหมาะสม	ตอนที่ 2 กีฬานำรู้	พ 3.1(3)
		เรื่องที่ 1 การทดสอบสมรรถภาพทางกาย เพื่อการเล่นกีฬา	พ 3.1(4)
		เรื่องที่ 2 ทักษะการเคลื่อนไหวของกีฬาประเภทว่ายน้ำและกรีฑา	พ 3.2(1)
		เรื่องที่ 3 กีฬาที่ควรรู้	พ 3.2(2)
		1) กีฬาไทย	พ 3.2(3)
		2) กีฬาสากล	พ 3.2(4)
		3) กีฬาพื้นเมือง	พ 3.2(5)
		หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 อาหารกับการบริโภคเพื่อสุขภาพ	พ 3.2(6)
		ตอนที่ 1 อาหารและโภชนาการ	พ 3.2(7)
		เรื่องที่ 1 การประกอบอาหารให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ	พ 3.2(8)
เรื่องที่ 2 ความเชื่อและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร			
1) พื้นบ้าน	พ 4.1(1)		
2) ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม	พ 4.1(2)		
ตอนที่ 2 สุขภาพของผู้บริโภค			
เรื่องที่ 1 การเลือกใช้ภูมิปัญญาไทยเพื่อสุขภาพ	พ 4.1(1)		
เรื่องที่ 2 ข้อมูลข่าวสารผลิตภัณฑ์และบริการสุขภาพ	พ 4.1(2)		
เรื่องที่ 3 สิทธิผู้บริโภคและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	พ 4.1(5)		
ตอนที่ 3 การจัดการชีวิตเพื่อสุขภาพ	พ 4.1(6)		
เรื่องที่ 1 การวางแผน	พ 4.1(7)		
เรื่องที่ 2 การตรวจสอบ	พ 4.1(8)		
เรื่องที่ 3 การปรับพฤติกรรม			

หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1			
หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544		บูรณาการหน่วยการเรียนรู้	
สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้	หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้
	พ 3.2 รักการออกกำลังกาย การเล่นเกมและการเล่นกีฬา ปฏิบัติเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ มีวินัย เคารพสิทธิ กฎ กติกา มีน้ำใจนักกีฬา มีจิตวิญญาณในการแข่งขันและชื่นชมในสุนทรียภาพของการกีฬา 1) ออกกำลังกายและเล่นกีฬาเป็นประจำสม่ำเสมอ 2) ยอมรับและเห็นคุณค่าการสร้างเสริมวิถีชีวิตที่มีสุขภาพดี โดยการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาเป็นประจำสม่ำเสมอ 3) ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสิทธิ กฎ กติกา ความปลอดภัย และกลวิธีในการเล่น การแข่งขัน แก่ผู้อื่นและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 4) แสดงความรับผิดชอบของตนเองในระหว่างการแข่งขัน กิจกรรม การเล่นกีฬาเป็นกลุ่ม 5) แสดงทักษะและให้ความร่วมมือในระหว่างการแข่งขัน กิจกรรมทางกายและการเล่นกีฬาเป็นกลุ่มตามหน้าที่และโครงสร้างของชนิดกีฬา 6) ประยุกต์หลักการป้องกัน และการให้ความร่วมมือในการเล่น การแข่งขันกีฬา และการทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างเหมาะสม 7) แสดงความมีน้ำใจนักกีฬามีจิตวิญญาณในการแข่งขัน	หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 จิตตสโลใจเบิกบาน ตอนที่ 1 การเสริมสร้างบุคลิกภาพ เรื่องที่ 1 บุคลิกภาพและการเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดี เรื่องที่ 2 การตรวจสอบและการประเมินภาวะอารมณ์และความเครียดของตนเองและผู้อื่น เรื่องที่ 3 การจัดการกับความเครียด 1) อาหาร/โภชนาการ 2) การออกกำลังกาย 3) การพักผ่อน/นันทนาการ 4) การฝึกสมาธิ 5) การระบายอารมณ์/ความเครียด	พ 4.1(3) พ 4.1(4) พ 4.1(7) พ 4.1(8)

หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1			
หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษาออกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544		บูรณาการหน่วยการเรียนรู้	
สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้	หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้
สาระที่ 4 การ สร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพ และ การป้องกันโรค	8) ชื่นชมส่งเสริมการกระทำที่แสดงถึงความมีน้ำใจนักกีฬา และใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของตนเองและผู้อื่น พ 4.1 เห็นคุณค่า และมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพการดำรงสุขภาพ การป้องกันโรคและการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ 1) วิเคราะห์บทบาทและความรับผิดชอบของบุคคลที่มีต่อการป้องกันโรค 2) ประเมินสุขภาพส่วนบุคคลเพื่อกำหนดกลวิธีลดความเสี่ยงและนำไปใช้ในการสร้างเสริมสุขภาพของตนเอง ชุมชน และสังคม 3) ประเมิน วิธีการ และกระบวนการจัดการกับอารมณ์และความเครียดที่เหมาะสมและนำไปปรับปรุงตนเอง 4) ออกกำลังกาย พักผ่อน ฝึกจิตและร่วมกิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมจนเป็นกิจนิสัย 5) มี ส่วน ร่ว ม ใน ง า น สาธารณสุขของชุมชนและของประเทศอย่างสม่ำเสมอ 6) เลือกใช้ข้อมูล ข่าวสารทางด้านสุขภาพได้อย่างถูกต้อง	หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สภาพแวดล้อมกับชุมชน ตอนที่ 1 สภาพแวดล้อมกับการส่งเสริมสุขภาพ เรื่องที่ 1 สภาพแวดล้อมกับการส่งเสริมสุขภาพ เรื่องที่ 2 การป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง ตอนที่ 2 การป้องกันโรคติดต่อในชุมชน เรื่องที่ 1 โรคไม่ติดต่อ เรื่องที่ 2 โรคติดต่อ (7 โรค ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ตอนที่ 3 การบริการสาธารณสุข ชุมชน เรื่องที่ 1 การบริการของรัฐ เอกชน และหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน เรื่องที่ 2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสาธารณสุขของชุมชน	พ 4.1(1) พ 4.1(2) พ 4.1(5) พ 4.1(6) พ 4.1(1) พ 4.1(2) พ 4.1(5) พ 4.1(1) พ 4.1(2) พ 4.1(5) พ 4.1(6)

หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1			
หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษาออกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544		บูรณาการหน่วยการเรียนรู้	
สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้	หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
สาระที่ 5 : ความปลอดภัย ในชีวิต	7) ประเมิน สร้างเสริมและดำรงสมรรถภาพทางกายและจิต ตามหลักการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ 8) วางแผนและพัฒนาสมรรถภาพทางกาย เพื่อสุขภาพของตนเองและผู้อื่นได้สำเร็จตามเป้าหมาย พ.5.1 : ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรง 1) ประเมินความเสี่ยงต่อสุขภาพ และแสวงหาแนวทางป้องกันอันตราย เพื่อความปลอดภัยในชีวิต 2) มีส่วนร่วมในกระบวนการทางประชาสังคม สร้างเสริมความปลอดภัยให้ชุมชนเข้มแข็ง 3) ประยุกต์กลวิธีการป้องกันอันตรายจากอุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติดและความรุนแรง เพื่อสุขภาพของตนเอง ครอบครัวและชุมชน 4) แสดงทักษะการให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดสถานการณ์คับขันได้อย่างถูกต้อง 5) แสดงทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพได้อย่างถูกต้อง	หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 สภาพแวดล้อมกับชุมชน ตอนที่ 1 สภาพแวดล้อมกับการส่งเสริมสุขภาพ เรื่องที่ 1 พฤติกรรมและปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อสุขภาพ เรื่องที่ 2 การป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง ตอนที่ 2 การปฐมพยาบาล เรื่องที่ 1 การปฐมพยาบาลในกรณีที่ไม่หมดสติ 1) ผ้าสามเหลี่ยม 2) เข้าเฝือก 3) ห้ามเลือด เรื่องที่ 2 การปฐมพยาบาลในกรณีหมดสติ 1) ผายปอด 2) บีมหัวใจ 3) นวดหัวใจ ตอนที่ 3 การหลีกเลี่ยงความรุนแรง เรื่องที่ 1 สภาพการณ์เสี่ยงต่อความรุนแรง เรื่องที่ 2 วิธีการป้องกันและหลีกเลี่ยงสถานการณ์เสี่ยงต่อตนเองและชุมชน	พ.5.1(1) พ.5.1(4) พ.5.1(2) พ.5.1(3) พ.5.1(4) พ.5.1(5) พ.5.1(1) พ.5.1(3) พ.5.1(4)

จากการบูรณาการ สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) ออกเป็น 8 หน่วยการเรียนรู้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำ หน่วยที่ 3 เพศศึกษา จัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศ มี 3 เรื่อง ได้แก่ 1) อิทธิพลครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ 2) อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ และ 3) อิทธิพลของชุมชนและสังคมที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ

ตอนที่ 2 การสร้างสุขนิสัยที่ดีเพื่อลดความเสี่ยงต่อพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ มี 4 เรื่อง ได้แก่ 1) การจัดการกับอารมณ์และความต้องการทางเพศ 2) การถูกล่วงละเมิดทางเพศและการแก้ไข ปัญหา 3) พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ (ธรรมชาติ และการเลี้ยงดู) และ 4) วิธีการหลีกเลี่ยงและป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

2.3 การเสริมสร้างทักษะชีวิตกับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ในทัศนสถาน วิทยาลัยนวมกลาง

จากการที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แทนหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 เป็นต้นไป นั้น มีผู้ต้องขังทุกแห่งทั่วประเทศสมัครเป็นนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ จำนวนทั้งสิ้น 36,121 คน แยกออกเป็นนักศึกษาหลักสูตรเก่า (หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ) จำนวน 21,438 คน และเป็นนักศึกษาหลักสูตรใหม่ จำนวน 16,683 คน

สำหรับโรงเรียนผู้ใหญ่ของทัศนสถานวิทยาลัยนวมซึ่งมีจำนวน 4 แห่งทั่วประเทศนั้น มีจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 1,882 คน แบ่งเป็นนักศึกษาหลักสูตรเก่า จำนวน 904 คนและเป็นนักศึกษาหลักสูตรใหม่ จำนวน 978 คน เฉพาะในส่วนทัศนสถานวิทยาลัยนวมกลาง มีจำนวนนักศึกษาทั้งสิ้น 1,039 คน คิดเป็น 55.21 % ของจำนวนนักศึกษาในทัศนสถานวิทยาลัยนวม โดยแยกเป็นนักศึกษาตามหลักสูตรเก่าและใหม่ ดังนี้

ภาคเรียนที่ 1/2546	หลักสูตรเก่า	หลักสูตรใหม่	รวม
ประถมศึกษา	83	103	186
มัธยมศึกษาตอนต้น	320	225	555
มัธยมศึกษาตอนปลาย	210	101	311
รวม	613	426	1,039

จากตารางดังกล่าว ทัศนสถานวิทยาลัยนวมกลางมีนักศึกษาหลักสูตรใหม่ ภาคเรียนที่ 1/2546 จำนวน 426 คน และได้เริ่มต้นเรียน 2 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาภาษาไทย (กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน) และหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1(สุขศึกษาและพลศึกษา) (กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์) ที่เน้นการ

เสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับนักศึกษาสายสามัญโดยเฉพาะนักศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีจำนวน 101 คน ที่กำหนดสมรรถภาพของผู้เรียนเมื่อจบแล้ว มีทักษะชีวิต มีเจตคติ ค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ เพศ เพื่อน ครอบครัว ชุมชนและสามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย ดังที่กำหนดเนื้อหาสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ใน สาระที่ 2 : ชีวิตและครอบครัว

ดังนั้น การที่จะให้นักศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ต้องขังโดยเฉพาะผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ได้รับการเสริมสร้างทักษะชีวิตจากกระบวนการเข้าศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามที่มุ่งหวังไว้ในสมรรถภาพของผู้เรียน แต่ละระดับการศึกษาได้นั้น ต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถภาพตามที่กำหนดไว้ในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้หมวดวิชาที่เรียน บัณฑิตต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาแต่ละระดับแล้วมีสมรรถภาพตามที่พึงประสงค์มีอยู่มากมาย อาทิเช่น การจัดการกระบวนการเรียนรู้ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยเฉพาะการจัดการกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เทคนิคและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน ซึ่งจะมีความแตกต่างสำหรับวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ สื่อการเรียนการสอน ฯลฯ ทั้งนี้ปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในกระบวนการทางการศึกษานั้นต้องสอดคล้องต่อแนวทางการจัดการศึกษา ตามมาตราต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในหมวด 4 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ทั้งนี้ การเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับผู้ต้องขังซึ่งเป็นนักศึกษาสายสามัญนั้น สามารถสอนแทรกอยู่ในการสอนตามสาระวิชาได้ ดังที่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2541 : 12-13) ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับหลักการสอนทักษะชีวิตไว้ว่า ในการสอนทักษะชีวิต ผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์เดิม โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่า “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” (Participatory learning) ซึ่งอาจจำแนกออกเป็น “การสอนความรู้” “การสอนเจตคติ” และ “การสอนทักษะ” ซึ่งในกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ถ้าทำอย่างกว้างขวางในทุกวิชา ก็จะช่วยสร้างทักษะชีวิตที่เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ คือ ความคิดสร้างสรรค์และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ และเมื่อนำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้นสอนเจตคติและทักษะ ก็จะมีผลต่อการสร้างทักษะชีวิตทั้ง 12 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่เป็นการสอนเจตคติ ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตน และความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเองและความรับผิดชอบต่อสังคม องค์ประกอบที่เป็นการสอนทักษะ ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา และการจัดการด้านอารมณ์และความเครียด ซึ่งทั้งการสอนเจตคติและการสอนทักษะนี้จะยึดหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยในกระบวนการสอนทุกขั้นตอนจะมีการสอนให้เกิดทักษะชีวิต และมีองค์ประกอบร่วม คือ ความคิดสร้างสรรค์ และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์

นอกจากนี้ ออสซาและจอห์น (Osa, D.C and John, F.K. 1998 : ออนไลน์) ได้ศึกษาแนวทางในการเลือกแผนพัฒนาทักษะชีวิตของผู้ต้องขังทั้งผู้ใหญ่และเยาวชน (A guide for selecting life skills programs for adult and Juvenile Offenders) พบว่า ในการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้ต้องขัง เพื่อที่จะให้การกลับเข้าสู่ครอบครัว สังคม และที่ทำงานอย่างประสบความสำเร็จนั้น

บุคคลที่จะออกจากทัศนสถานนั้นต้องการการสร้างทักษะชีวิต โดยสิ่งที่สำคัญคือทักษะในการอ่าน การเขียน การคำนวณ ซึ่งทักษะเหล่านี้จะมีอยู่ในแผนการเรียนการสอนในทัศนสถานอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม การที่อ่านออกเขียนได้นั้น ไม่สามารถทำให้แน่ใจได้ว่านักโทษเหล่านี้จะประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนไปใช้ชีวิตอยู่อย่างอิสระ และการทำงาน และสิ่งต่างๆ ที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันที่เราเรียกว่าทักษะในการดำรงชีพ ตัวอย่างเช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สุขภาพ และสารอาหาร

ทักษะทั้งหมดที่ว่ามานี้ควรจะมีการสอนในแผนปรับปรุงพฤติกรรม ซึ่งส่วนใหญ่แล้วแผนปรับปรุงพฤติกรรมนั้นจะเน้นการให้ความรู้ในด้านการศึกษาความรู้พื้นฐาน การอบรม GED และงานวิชาชีพอยู่แล้ว กระทรวงการศึกษาของสหรัฐอเมริกาได้ดำเนินการจัดการแข่งขันการวางแผนในการที่จะตัดสินใจได้ด้วยตนเอง โดยออกแบบขึ้นเพื่อลดการกระทำความผิดจนเป็นนิสัยด้วยการพัฒนาและปรับปรุงทักษะชีวิตที่จำเป็น เพื่อที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีแก่ผู้ใหญ่ และนักโทษของแต่ละรัฐ และนักโทษท้องถิ่นได้กลับเข้าสู่สังคม โดยที่มี 19 คนที่ได้รับรางวัลในปี 1993 ผู้ได้รับรางวัลส่วนน้อยเท่านั้น ที่จะเลือกใช้สื่อจากวิธีการอย่างเป็นแบบแผน ส่วนใหญ่แล้วพวกเขาเลือกที่จะใช้หลักสูตรของตนเองจากการคัดเลือกจากแหล่งอื่นๆ

จุดประสงค์หลักของการวางแผนการศึกษาทักษะชีวิตนี้ คือ เพื่อที่จะช่วยให้บุคคลนั้นๆ ใช้ชีวิตได้อย่างประสบความสำเร็จ และสามารถวางตัวในหลายๆ บทบาทในสังคม โดยเป็นสมาชิกในครอบครัว สังคม และสังคมการทำงานได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งในการแนะนำครั้งนี้ ที่กำหนดเกี่ยวกับทักษะชีวิตมีดังนี้

โลกของการทำงาน ได้แก่ การกรอกใบสมัคร การเขียนประวัติย่อ การสัมภาษณ์ จริยธรรมในการทำงาน และทักษะการทำงาน

ทักษะการใช้ชีวิต ได้แก่ การบริหารเงิน บ้านพักอาศัย การเดินทางคมนาคม และสุขภาพ การเติบโตและการควบคุมตนเอง ได้แก่ การตั้งเป้าหมาย ความรับผิดชอบ จริยธรรม และการควบคุมอารมณ์โกรธ

ทักษะทางสังคม ได้แก่ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การแก้ปัญหาความขัดแย้งและการไกล่เกลี่ย ปัจจุบัน ผู้ถูกกักขังรวมถึงนักโทษเยาวชนนั้น ยังขาดทักษะทางสังคม การดำรงชีวิต การควบคุมตนเองและการวางบทบาทในครอบครัว ท้องถิ่น และที่ทำงาน เพียงความรู้ และการฝึกวิชาชีพนั้นจะไม่เพียงพอ หากขาดทักษะที่กล่าวมาข้างต้น

ขั้นตอนการเลือกแผนทักษะชีวิต มี 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 จำแนกกลุ่มเป้าหมายและความต้องการ ขั้นที่ 2 แหล่งตัดสินใจและเครื่องมือสำหรับแผนพัฒนาทักษะชีวิต ขั้นที่ 3 ติดต่อสำนักพิมพ์ผู้ขาย สำหรับขั้นตอนการวิเคราะห์ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ ขั้นที่ 4 พัฒนาระบบการพิจารณาและวิธีการ ขั้นที่ 5 ขั้นตอนการพิจารณาและการสาธิต และ ขั้นที่ 6 สรุปการพิจารณาและการตัดสินใจ

ขั้นที่ 1 จำแนกกลุ่มเป้าหมายและความต้องการ

1.1 เริ่มจากการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายสำหรับแผนทักษะชีวิต และประเมินความต้องการ จุดมุ่งหมายเพื่อที่จะค้นคว้าแผนพัฒนาทักษะชีวิตและเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับคนในกลุ่มนั้นๆ

1.2 โดยปกติ ทักษะชีวิตนั้นควรฝึกฝนให้กับผู้ที่ถูกกักขังนานกว่า 12 เดือน ก่อนบุคคลเหล่านี้จะกลับเข้าสู่ชุมชนอีกครั้งและจัดทำโครงร่างของนักเรียนที่มีความสามารถในการด้านทักษะชีวิตตาม เพศ อายุ เชื้อชาติ ระยะเวลาที่ถูกจองจำ ระดับการศึกษา และประวัติการทำงาน ข้อมูลส่วนใหญ่จะมีพร้อมอยู่แล้วในฐานะข้อมูลของทัณฑสถาน รวมทั้งจำแนกความสามารถในด้านทักษะชีวิตของนักเรียน และระยะเวลาที่เป็นไปได้ของแผนการสอน

1.3 หาข้อมูลเพิ่มเติม คือ การทดสอบนักเรียนด้วยเครื่องมือ อาจหาได้จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้ที่มีหน้าที่ดูแลความต้องการของผู้เรียน ผู้สอน ผู้ให้คำปรึกษา และผู้ควบคุมดูแล ซึ่งอาจเกิดจากการสำรวจ การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ หรือการสังเกต ในทางกลับกัน นักเรียนก็ควรสามารถที่จะสอบถามได้เช่นกันว่า พวกเขาจะได้เรียนรู้ทักษะอะไรบ้าง

สำหรับ ขั้นตอน ที่ 2 – 6 เป็นขั้นตอนของกระบวนการจัดซื้อเครื่องมือสำหรับแผนพัฒนาทักษะชีวิตจากแหล่งจำหน่าย

3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต

การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2542 มาตรา 24 (2) ได้กำหนดให้จัดเนื้อหา สาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และมาตรา 22 วรรคท้าย กล่าวถึงการจัดการศึกษาโดยยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ควรได้ศึกษาถึงรูปแบบวิธีการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล เพื่อที่จะทำให้ทราบว่าผู้เรียนมีวิธีการเรียนหรือรูปแบบการเรียนรู้แบบใดที่จะทำให้ผลการเรียนรู้แก่ตัวเขาสูงสุด ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมสอนได้ง่าย ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สอนกับผู้เรียนก็จะดีขึ้น ทำให้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนรายคนเพิ่มสูงขึ้น

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ความหมายของการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เป็นและสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีผู้ให้ความหมายการเรียนรู้ไว้ดังนี้

ไคลน์ (Klein. 1991 : 2) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นกระบวนการเชิงทดลองที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงเชิงสัมพันธ์ที่ถาวรของพฤติกรรม ซึ่งอธิบายไม่ได้ด้วยสภาวะชั่วคราว วุฒิสภาวะหรือการตอบสนองโดยกำเนิด

โรเวอร์และบีโฮวี่ (Rohwer & B-Howe.1980 : 2) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญาที่ค่อนข้างถาวรและสามารถสังเกตการเปลี่ยนแปลงนั้นได้จากพฤติกรรมของบุคคล

สุพัธรา จันทรเทียน (2543 : 21) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในลักษณะที่ค่อนข้างถาวร มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

และสามารถแก้ปัญหาปรับตัวให้เข้าสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องมาจากการมีประสบการณ์ที่ซ้ำกันหลายๆ ครั้ง

ชาญชัย สิทธิวิภัทร (2541 : 14) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่อินทรีย์ตอบสนองต่อสิ่งเร้า เป็นกระบวนการปรับปรุงพฤติกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อเอาชนะอุปสรรคต่างๆ การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลจากประสบการณ์เดิม เป็นกระบวนการที่คนเราเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ

จากความหมายของการเรียนรู้ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิมไปเป็นพฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งเป็นผลมาจากการฝึกฝน หรือ ประสบการณ์ที่ได้รับของแต่ละบุคคล

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้

ในปัจจุบันนักการศึกษาและนักจิตวิทยา ได้ให้ความสนใจกับรูปแบบการเรียนรู้ (Learning style) ของผู้เรียนกันมาก เพราะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนได้ หากผู้สอนได้คำนึงถึง โดยมีผู้ที่ให้ความหมายไว้หลายแนว ดังนี้

เบิร์ตโฮล (Bechtol. 1973 : 46) ได้ให้ความหมาย รูปแบบการเรียนรู้ ไว้ว่าเป็นปัจจัยต่างๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคน สามารถเรียนรู้ได้โดยง่ายในสถานการณ์ที่กำหนดให้

เพจและคณะ (Page; et al. 1977 : 203) ได้อธิบายว่า รูปแบบการเรียนรู้ หมายถึงวิธีการที่แต่ละคนชอบใช้ในการแก้ปัญหา การคิด หรือการเรียน บางครั้งอาจเรียกว่า แบบการคิด (Cognitive style)

โคลบ (Kolb. 1985 : 23) ได้กล่าวว่า รูปแบบการเรียนรู้ คือ ผลที่เกิดจากพันธุกรรม ประสบการณ์เดิม และสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ทำให้การเรียนรู้ของแต่ละคนแตกต่างกันไป

เมธี ปิลันธนานนท์ (2541 : 43) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนรู้ ว่า เป็นวิธีที่แต่ละคนใช้ในการสนองตอบต่อสิ่งเร้าในสภาพแวดล้อมทั้งอารมณ์ สังคม และทางร่างกาย

โดยสรุป รูปแบบการเรียนรู้ หมายถึง รูปแบบหรือวิธีการที่แต่ละบุคคลชอบใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ โดยมีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านสติปัญญา จิตอารมณ์ ร่างกาย สังคม และสภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษารูปแบบการเรียนรู้

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่าน ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

1. เป็นข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางจัดการศึกษาของผู้สอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน และจัดสภาพที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด (พงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว. 2546 : 7 ; อ้างอิงจาก Smith; & Renzulli. 1984 : 44)

2. เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้กระบวนการเรียนรู้ของแต่ละคนเพิ่มสูงขึ้น หรือเป็นการง่ายที่ครูจะจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพให้แก่นักเรียน (พงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว. 2546 : 7 ; อ้างอิงจากFriedman; & Alley. 1984 : 80-81)

3. เป็นนวัตกรรมทางด้านการสอนแบบหนึ่งในการพิจารณาถึงกระบวนการเรียนการสอนและความคิดของผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังเป็นพื้นฐานในการวางแผนการสอนและทำการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียนแต่ละคน เพื่ออธิบายว่านักเรียนผู้นั้นจะเรียนได้ดีที่สุดด้วยวิธีการใด และสะท้อนให้เห็นการพัฒนาด้านบุคลิกภาพและการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของผู้เรียนอีกด้วย (พงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว. 2546 : 7 ; อ้างอิงจาก Keefe. 1984 : 3)

4. การที่ผู้สอนทราบรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้สอนเกิดความเข้าใจและสามารถอธิบายความแตกต่างของนักเรียนได้ และยังสามารถช่วยขยายวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น (พงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว. 2546 : 7 ; อ้างอิงจาก Davis. 1993 : 185) เช่น ทำให้เราเข้าใจว่าผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้ต่างกันจะมีความเข้าใจและพยายามแก้ปัญหาทางการเรียนด้วยวิธีการที่ต่างกัน (พงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว. 2546 : 7 ; อ้างอิงจาก Eggen; & Kauchak. 1992 : 189)

5. การจัดสภาพแวดล้อมและการสอนที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น และเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน เนื่องจากผู้เรียนรู้สึกพอใจที่ได้เรียนด้วยวิธีที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของตนเอง (พงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว. 2546 : 8 ; อ้างอิงจาก Dunn and Dunn, 1987 ; Eggen; & Kauchak. 1992 : 190)

โดยสรุป การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนได้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนแต่ละคน และได้ทราบถึงวิธีการหรือรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนแต่ละคนชอบและปฏิบัติในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ อีกทั้งได้ทราบถึงสภาพสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนได้ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์และเจตคติที่ดีต่อการเรียนดียิ่งขึ้นไป

รูปแบบการเรียนรู้

การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้นั้น จะช่วยทำให้ผู้สอนได้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนแต่ละคน และได้ทราบถึงวิธีการหรือรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนแต่ละคนชอบและปฏิบัติในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ อีกทั้งได้ทราบถึงสภาพสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อความชอบในรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนได้ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติที่ดีต่อการเรียนมากยิ่งขึ้น อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา

พงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว (2546 : 10) ได้กล่าวเกี่ยวกับการจัดกลุ่มแบบจำลองรูปแบบการเรียนรู้ (Models of learning styles) หลายแนวดังนี้

แกลกตัน และ เมอร์เรล (Claxton & Murrell. 1987 ; อ้างถึงใน Davis. 1993 : 185) ได้จัดกลุ่มแบบจำลองรูปแบบการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มแบบจำลองรูปแบบการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ (Personality models) หมายถึง แบบจำลองรูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้ลักษณะบุคลิกภาพของผู้เรียนเป็นพื้นฐานในการจำแนกรูปแบบการเรียนรู้ เช่น บางคนชอบทำงานแบบเปิดเผย (Extrovert) ในขณะที่บางคนทำงานลำพังคนเดียว (Introvert)

2. กลุ่มแบบจำลองรูปแบบการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระทำข้อมูลข่าวสาร (Information-Processing models) หมายถึง วิธีการที่บุคคลรับรู้และจัดการกับข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นอย่างไร เช่น บางคนก่อนที่จะลงมือทำจะต้องเข้าใจในเรื่องนั้นทั้งหมดก่อน (Holistic manner) ในขณะที่บางคนชอบทำทีละขั้นตามลำดับ (Serial manner)

3. กลุ่มแบบจำลองรูปแบบการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction models) หมายถึง แบบจำลองรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นเรื่องการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์และพฤติกรรมของผู้เรียนในชั้นเรียนว่าเป็นอย่างไร เช่น ต้องการเพื่อการเรียนรู้ในสิ่งนั้นๆ จริง (Learning oriented) หรือเรียนเพื่อต้องการเกรดหรือลำดับขั้นคะแนน (Grade oriented)

4. กลุ่มแบบจำลองรูปแบบการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการชอบวิธีการเรียนการสอน (Instruction preference models) หมายถึง แบบจำลองรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นสื่อหรือวิธีการที่นำมาใช้ในการเรียนรู้ เช่น บางคนชอบเรียนรู้โดยการฟัง (Listening) บางคนชอบเรียนรู้โดยการอ่าน (Reading) บางคนชอบการเรียนรู้โดยการได้รับประสบการณ์ตรง (Direct experience) เป็นต้น

รูปแบบการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดลชิปปา (CIPPA Model)

ทิสนา แคมมณี (2545 : 85 – 89) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดลชิปปา (CIPPA Model) หรือรูปแบบการประสานห้าแนวคิดหลัก โดยพัฒนาขึ้นจากประสบการณ์ที่ได้ใช้แนวคิดทางการศึกษาต่างๆ ในการสอนมาเป็นเวลาประมาณ 30 ปี และพบว่าหลักการเรียนรู้จำนวนหนึ่งสามารถใช้ได้ผลดีตลอดมา หลักการดังกล่าว ได้แก่ (1) หลักการสร้างความรู้ (2) หลักกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบร่วมมือ (3) หลักความพร้อมในการเรียนรู้ (4) หลักการเรียนรู้กระบวนการ และ (5) หลักการ ถ่ายโอนการเรียนรู้ หลักการทั้ง 5 เป็นที่มาของแนวคิด “CIPPA” ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด โดยการให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง C = (Construction of knowledge) และมีการปฏิบัติสัมพันธ์ (I - Interaction) กับเพื่อน บุคคลอื่นๆ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวหลายๆ ด้าน โดยใช้ทักษะกระบวนการ (P = Process skills) ต่างๆ จำนวนมากเป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการ และเรียนรู้สาระในแง่มุมที่กว้างขึ้น ซึ่งจะเกิดขึ้นได้หากผู้เรียนอยู่สภาพที่มีความพร้อมในการรับรู้และเรียนรู้มีประสบการณ์รับรู้ที่ตื่นตัว ไม่เฉื่อยชา และสิ่งที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพดังกล่าวได้ก็คือ การให้ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวทางกาย (P = Physical participation) อย่างเหมาะสม กิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนตื่นตัวอยู่เสมอ จึงสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีแต่เรียนรู้นั้นจะมีความหมายต่อตนเองและความรู้ความเข้าใจ จะมีความลึกซึ้งและอยู่คงทนมากเพียงใด

นั้น อาศัยการถ่ายโอนการเรียนรู้ หากผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ (A=Application) ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ความรู้นั้นก็จะกลายเป็นประโยชน์และมีความหมายมากขึ้น ด้วยแนวคิดดังกล่าว จึงเกิดแบบแผน “CIPPA” ขึ้น ซึ่งผู้สอนสามารถนำแนวคิดทั้ง 5 ดังกล่าวไปใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้มีคุณภาพได้

วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

รูปแบบนี้มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างแท้จริงโดยการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยความร่วมมือจากกลุ่ม นอกจากนั้นยังช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการต่างๆ จำนวนมาก อาทิ กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและกระบวนการแสวงหาความรู้ เป็นต้น

กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

ซีปปา (CIPPA) เป็นหลักการหรือแนวคิดซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลัก “CIPPA” นี้สามารถใช้วิธีการและกระบวนการที่หลากหลาย ซึ่งอาจจัดเป็นแบบแผนได้แผนหลายรูปแบบ รูปแบบหนึ่งที่ผู้เขียนได้นำเสนอไว้และได้มีการนำไปทดสอบใช้แล้วได้ผลดี ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นการดึงความเดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน ซึ่งผู้สอนอาจใช้วิธีการต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่

ขั้นนี้เป็นการแสวงหาข้อมูลความรู้ใหม่ของผู้เรียนจากแหล่งข้อมูลหรือแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งครูอาจจัดเตรียมมาให้ผู้เรียนหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปแสวงหาก็กได้

ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อมูล / ความรู้ที่หามาได้ ผู้เรียนจะต้องสร้างความหมายของข้อมูล/ประสบการณ์ใหม่ๆ โดยใช้กระบวนการต่างๆ ด้วยตนเอง เช่น ใช้กระบวนการคิด และการกระบวนการกลุ่มในการอภิปรายและสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้นๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนอาศัยกลุ่มเป็นเครื่องมือให้การตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตน รวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนให้กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความรู้ความเข้าใจของตนเองแก่ผู้อื่น และได้รับประโยชน์จากความรู้ ความเข้าใจของผู้อื่นไปพร้อมๆ กัน

ขั้นที่ 5 การสรุปจัดระเบียบความรู้ และวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้

ขั้นนี้เป็นขั้นของการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และจัดสิ่งที่เรียนให้เป็นระบบระเบียบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย รวมทั้งวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ทั้งหลายที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 6 การปฏิบัติ และ/หรือการแสดงผลงาน

หากข้อความรู้ที่ได้เรียนรู้มาไม่มีการปฏิบัติ ขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงผลงานการสร้างความรู้ของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้ต่อยอดหรือตรวจสอบความเข้าใจของตนเองและช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ แต่หากต้องมีการปฏิบัติตามข้อความรู้ที่ได้ ขั้นนี้จะเป็นขั้นปฏิบัติ และการแสดงผลงานที่ได้ปฏิบัติด้วย

ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้

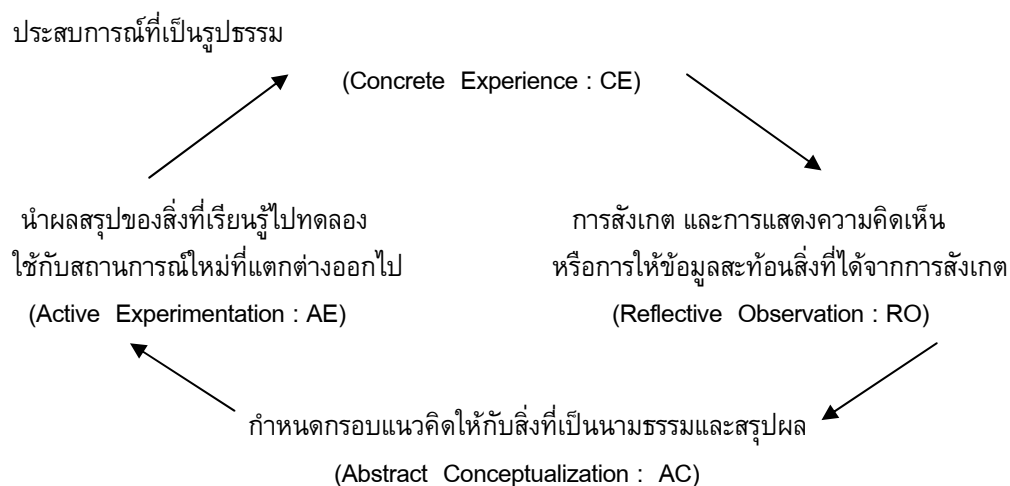
ขั้นนี้เป็นขั้นของการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนเองไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่หลากหลายเพื่อเพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำในเรื่องนั้น ๆ ขั้นตอนตั้งแต่ ขั้นที่ 1-6 เป็นกระบวนการของการสร้างความรู้ (Construction of knowledge) ซึ่งครูสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน (Interaction) และฝึกฝนทักษะกระบวนการต่างๆ (Process learning) อย่างต่อเนื่องเนื่องจากขั้นตอนแต่ละขั้นตอนช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวทำกิจกรรมหลากหลาย (Physical participation) จึงนับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัว (Active) ทั้งทางกายและสติปัญญา ทางอารมณ์ และทางสังคม อันจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถรับรู้และเรียนรู้ได้ดี กล่าวได้ว่าขั้นตอนทั้ง 6 มีคุณสมบัติตามหลักการ CIPP ส่วนขั้นตอนที่ 7 เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (Application) จึงทำให้รูปแบบนี้มีคุณสมบัติครบหลัก CIPPA

ผลที่ผู้เรียนจะได้จากการเรียนตามรูปแบบ

ผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียน สามารถอธิบาย ชี้แจง ตอบคำถามได้ดี นอกจากนั้นยังได้พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นกลุ่ม การสื่อสาร รวมทั้งเกิดความรู้ด้วย

แบบจำลองรูปแบบการเรียนรู้ของ โคลบ (Kolb) และ ฟราย (Fry)

ราณี รัชพงษ์ (2547 : 21-22 อ้างถึงใน Kolb, D.A. and Fry,R. 1975) กล่าวถึงว่า โคลบ (Kolb) และ ฟราย (Fry) ระบุในผลการวิจัยว่าขณะที่ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนถนัด และการเรียนรู้ก็จะเริ่มต้นนั้น แต่ผู้ใหญ่ก็จะใช้รูปแบบการเรียนรู้หลายๆ รูปแบบ แม้ว่าจะไม่มากหรือได้ผลเท่ากับที่ตนถนัด จากข้อคิดเห็นของนักทฤษฎีดังกล่าวนี้ สรุปว่า การเรียนรู้เกิดเป็นวงจรต่อเนื่อง โดยผู้เรียนจะเคลื่อนจากการรับรู้ หรือการทำกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งจะส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งหมด โคลบ (Kolb) และ ฟราย (Fry) ได้คิดค้นวงจรการเรียนรู้ไว้ดังนี้

วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential learning cycle) ของ โคลบ (Kolb) และ ฟราย (Fry)

ขั้น 1 ประสบการณ์เชิงรูปธรรม (CE)

เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดจากความรู้สึกของบุคคล เมื่อได้ทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

ขั้น 2 การสังเกตและการแสดงความคิดเห็นหรือการให้ข้อมูลสะท้อนสิ่งที่ได้จากการสังเกต (RO)

ผู้เรียนสามารถเสนอแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้จากการสังเกต จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในขั้นตอนแรก

ขั้น 3 กำหนดกรอบแนวคิดให้กับสิ่งที่เรื่อนามธรรมและสรุปผล (Abstract Conceptualization : AC)

ผู้เรียนรวบรวมประสบการณ์ที่ได้จากการเห็น การสังเกตในขั้นตอนที่สอง มาประมวลสร้างเป็นแนวคิดต่าง ๆ เป็นทฤษฎีหรือกฎเกณฑ์ของตนเอง

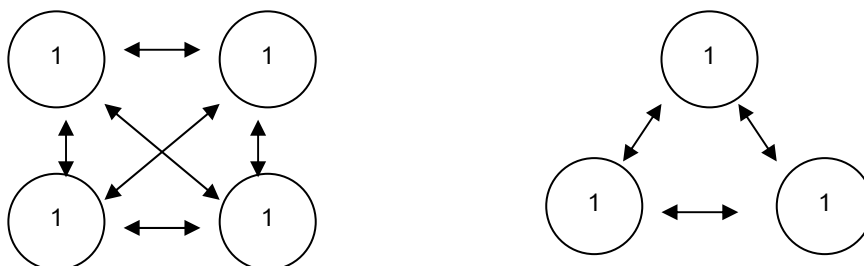
ขั้น 4 นำผลสรุปของสิ่งที่เรียนรู้ไปทดลองใช้กับสถานการณ์ใหม่ที่แตกต่างออกไป (Active Experimentation : AE)

การนำข้อสรุปที่เป็นทฤษฎีปฏิบัติในขั้นตอนที่ 3 ไปทดลองปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ อาจเป็นขั้นตอนของการประยุกต์สิ่งที่ตนได้เรียนรู้มากับสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป และหมุนเวียนอยู่ในวงจรการเรียนรู้

ตัวอย่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอแนะรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนกลุ่มงานอาชีพและเทคโนโลยี (2547 : ออนไลน์) ดังนี้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้

1. การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง
2. การเรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้า
3. การเรียนรู้จากประสบการณ์
4. การเรียนรู้จากการทำงานกลุ่ม

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ผู้สอนจะเริ่มต้นจากรูปแบบใดก่อนหลังก็ได้และอาจจัดการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 4 รูปแบบ หรือไม่ครบทั้ง 4 รูปแบบก็ได้ รายละเอียดของแต่ละรูปแบบ มีดังนี้

1. การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำงานจริงๆ มีขั้นตอนอย่างน้อย 4 ขั้นตอน คือ

- 1.1 ขั้นศึกษาและวิเคราะห์
- 1.2 ขั้นวางแผน
- 1.3 ขั้นปฏิบัติ

- ผู้สอนให้คำแนะนำ
- ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ
- ผู้เรียนฝึกฝน

- 1.4 ขั้นประเมิน/ปรับปรุง

2. การเรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้า เป็นการเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ในเรื่องที่สนใจจากแหล่งความรู้ต่างๆ จนสามารถสนองแรงจูงใจ ใฝ่รู้ ของตนเอง ทั้งนี้ ผู้สอนควรให้ผู้เรียนเรียบเรียงกระบวนการแสวงหาความรู้ เสนอต่อผู้สอนและหรือกลุ่มผู้เรียน

3. การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ครูผู้สอนสร้างกิจกรรม โดยที่กิจกรรมนั้นอาจจะเชื่อมโยงกับสถานการณ์ของผู้เรียน หรือเป็นกิจกรรมใหม่ หรือเป็นประสบการณ์ในชีวิตประจำวันก็ได้

3.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมจากข้อ 3.1) โดยการอภิปราย การศึกษากรณีตัวอย่าง หรือการปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ ฯลฯ

3.3 ผู้เรียนวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม ว่าเกิดขึ้นจากสาเหตุอะไร

3.4 สรุปผลที่ได้จากข้อ 3.3 เพื่อนำไปสู่หลักการ/แนวคิดของสิ่งที่ได้เรียนรู้

3.5 นำหลักการ/แนวคิดจาก ข้อ 3.4) ไปใช้กับกิจกรรมใหม่หรือกิจกรรมอื่นๆ หรือสถานการณ์ใหม่ต่อไป

อย่างไรก็ตาม ผู้สอนควรดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้ครบทั้ง 5 ขั้นตอน (ข้อ 3.1 - 3.5)

4. การเรียนรู้จากการทำงานกลุ่ม เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้มีการเลือกใช้กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างค่านิยม กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฯลฯ ในการจัดการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการเรียนทั้งในและต่างประเทศ พบว่า แนวคิดที่นิยมใช้กันในประเทศไทย มี 2 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดของแอนโทนี เอฟ กราชา และไรช์แมน (Anthony F. Grasha and Sheryl Reichman กับแนวคิดของเดวิด เอ โคลบ (Kolb) มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง เปรียบเทียบวิธีการเรียนตามแนวคิดของแอนโทนี เอฟ กราชา และ ไรช์แมน (Anthony F. Grasha and Sheryl Reichman, 1980) ที่แบ่งผู้เรียนในชั้นเรียนเป็น 6 แบบ คือ

วิธีการเรียน	รูปแบบการเรียนรู้	กิจกรรมในชั้นเรียนที่ชอบ
1. แบบแข่งขัน (Competitive style)	1. เรียนเนื้อหาเพื่อสอบให้ได้คะแนนสูงกว่าคนอื่น 2. แข่งขันกับผู้อื่นเพื่อหวังรางวัล เช่น คะแนนความรักจากครู ฯลฯ 3. สถานการณ์ในชั้นเรียนมีลักษณะชนะหรือแพ้และจำเป็นต้องชนะ	1. ชอบเป็นผู้นำกลุ่มในการอภิปรายหรือเป็นผู้นำโครงการ 2. ชอบถามในชั้นเรียน 3. หวังรางวัลหรือคำชมเชยคนเดียวในการทำกิจกรรมกลุ่ม 4. ชอบห้องเรียนที่มีลักษณะเป็น teacher-center
2. แบบร่วมมือ (Collaborative style)	1. เรียนได้ดีที่สุดถ้าได้แบ่งปันความรู้กับเพื่อน 2. ให้ความร่วมมือกับครูและเพื่อนและชอบการร่วมมือ 3. ห้องเรียนเป็นแหล่งปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการเรียนรู้เนื้อหา	1. ชอบการบรรยายในลักษณะที่ผู้เรียนมีส่วนอภิปรายในกลุ่มย่อยด้วย 2. ชอบให้ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเนื้อหาส่วนครูเป็นผู้ทำหน้าที่ให้ความรู้ 3. ชอบให้เพื่อนเป็นผู้กำหนดเกรด 4. ชอบคุยเรื่องราวในชั้นเรียนกับเพื่อน ๆ เวลาอยู่นอกห้องเรียน

วิธีการเรียน	รูปแบบการเรียนรู้	กิจกรรมในชั้นเรียนที่ชอบ
3. แบบหลีกเลี่ยง (Avoidant style)	1. ผู้เรียนไม่สนใจรายวิชาที่ครู ยังใช้การสอนแบบดั้งเดิม 2. ไม่ให้ความร่วมมือกับครูและเพื่อนในชั้นเรียน 3. ไม่สนใจเรียนหรือบางครั้งก็ให้ความสนใจจนเกินขอบเขต	1. ชอบหลีกเลี่ยงการทำกิจกรรมในชั้นเรียน 2. ไม่ชอบการสอบ ชอบให้ประเมินตนเองหรือใช้ระบบให้ทุกคนผ่านหมด 3. ไม่ต้องการให้ครูมอบหมายงานให้อ่านหรือค้นคว้า 4. ไม่ชอบครูตั้งใจหรือสนใจสอน 5. ไม่ชอบให้ครูกับผู้เรียนปฏิสัมพันธ์กับเป็นรายบุคคล อดทนและปรนัย
4. แบบมีส่วนร่วม (Participant style)	1. ต้องการเนื้อหาความรู้จากครู และชอบเรียนหนังสือ 2. รับผิดชอบในการค้นคว้าความรู้นอกชั้นเรียนเพื่อให้ได้งานที่ดีที่สุด 3. ให้ความร่วมมือกับกลุ่มเมื่อได้รับมอบหมาย	1. ชอบการบรรยายแบบอภิปราย 2. ผู้เรียนต้องมีโอกาสอภิปรายด้วย 3. ชอบการสอบที่มีข้อสอบทั้งแบบอดทนและปรนัย 4. ชอบให้ครูมอบหมายงานให้อ่าน 5. ชอบครูที่มีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาได้เป็นอย่างดี
5. แบบพึ่งพา (Dependent style)	1. ไม่ค่อยกระตือรือร้นในการเรียนและจะเรียนเฉพาะที่ครูสอนเท่านั้น 2. มองว่าครูกับเพื่อนเป็นแหล่งของความรู้และเป็นผู้ให้การช่วยเหลือ 3. มองหาคนที่มีอำนาจสั่งการเพื่อให้คำแนะนำและแนะแนวการเรียน	1. ชอบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง 2. ชอบเรียนเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นปัญหาซึ่งผู้เรียนมีโอกาสคิดหาคำตอบได้ด้วยตนเอง 3. ชอบโครงการที่ผู้เรียนเป็นคนคิดออกแบบเอง 4. ชอบห้องเรียนที่มีลักษณะเป็น Student-Centered

วิธีการเรียน	รูปแบบการเรียนรู้	กิจกรรมในชั้นเรียนที่ชอบ
6. แบบอิสระ (Independent style)	1. ชอบคิดเอง 2. ชอบทำงานคนเดียวมากกว่า แต่ก็ยอมรับฟังความคิดเห็น ของคนอื่นด้วย 3. จะเรียนเฉพาะเนื้อหาที่ตน คิดว่าสำคัญเท่านั้น 4. เชื่อมั่นความสามารถในการ เรียนรู้ของตนเอง	1. ชอบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง 2. ชอบเรียนเนื้อหาที่มีลักษณะ เป็นปัญหาซึ่งผู้เรียนมีโอกาส คิดหาคำตอบได้ด้วยตนเอง 3. ชอบโครงการที่ผู้เรียนเป็นคน คิดออกแบบเอง 4. ชอบห้องเรียนที่มีลักษณะ เป็น Student-Centered

ที่มา : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). กลวิธีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ
วิธีการเรียน : หน้า 5-9)

เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับความแตกต่าง
ระหว่างผู้เรียนนั้น ที่ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีข้อมูลรูปแบบวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคลไว้เป็น
สารสนเทศในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้มากที่สุด

จากแนวคิดตามตารางโดยสรุป จะเห็นว่าวิธีเรียนแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
(Participant) มีรูปแบบการเรียนรู้จึงมีลักษณะเป็นกลุ่ม ร่วมอภิปรายภายในกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนมีความ
รู้สึกว่าคุณเองควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมในการเรียนรู้ตามที่มอบหมายหรือกิจกรรมในชั้นเรียนให้มาก
ที่สุด

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

การจัดการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ ผู้จัดการเรียน
การสอนหรือครูผู้สอนต้องมีความเข้าใจถึงคุณลักษณะของผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะ ความรู้และประสบการณ์ที่
แตกต่างจากเด็กในระบบโรงเรียน ดังที่ สมคิด อิศระวัฒน์ (2544 : 24-25) กล่าวถึงลักษณะของคนซึ่ง
เป็นผู้ใหญ่ ตามที่ มัลคัม โนลส์ (Malcolms Knowles) มีแนวคิดว่าคุณใหญ่มีความแตกต่างจากเด็ก ตาม
ประเด็นของความแตกต่างระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ ดังนี้ คือ

1. ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง (Self – concept)

ผู้ใหญ่จะมีความเป็นตัวของตัวเอง คิดว่าตนเองสามารถชี้นำตนเองได้ (Self-direction)
ผู้ใหญ่จึงไม่ชอบให้ใครบอก (ถ้าตนเองไม่ต้องการ) หรือบีบบังคับ เพราะคิดว่าตนเองสามารถตัดสินใจ
ด้วยตนเองได้ ในขณะที่เด็กต้องฟังฟังผู้ใหญ่ ต้องทำตามที่คุณใหญ่ต้องการ เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนเองพึง
ปรารถนา

2. ประสบการณ์ (Experience)

ผู้ใหญ่เป็นบุคคลซึ่งมีประสบการณ์มากกว่าเด็ก เพราะมีอายุมากกว่า มีโอกาสสะสมสิ่งที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ในขณะที่เด็กมีประสบการณ์น้อยกว่า จากประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตทำให้ผู้ใหญ่มีความสามารถในการชี้นำตนเอง ในขณะที่เด็กต้องการคำแนะนำ คำชี้แนะ มาสโลว์ (Maslow, 1976) กล่าวว่า (Self-actualization) เป็นผลมาจากการสั่งสมประสบการณ์ของผู้ใหญ่ซึ่งไม่มีในเด็ก

3. ความพร้อมที่จะเรียน (Readiness to learn)

ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียนมากกว่าเด็ก สาเหตุผู้ใหญ่มีความต้องการเรียน เพราะมองเห็นว่าสิ่งที่เรียนเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิต เป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์หรือเป็นปัญหาของตนในขณะนั้น ในขณะที่เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนน้อยกว่า ส่วนใหญ่เรียน เพราะตนเองถูกบังคับ หรือเรียน เพราะทุกคนเรียน

4. ทักษะเกี่ยวกับเวลาและเป้าหมายการเรียนรู้ (Time perspectives)

ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่มีความตระหนักรู้ตลอดเวลากว่า ตนเองเหลือเวลาอีกไม่มาก เป้าหมายในการเรียนรู้ จึงควรเป็นสิ่งที่ตนสามารถเอาไปใช้ได้ หรือเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์ หรือเป็นปัญหาในชีวิตของตน ลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จึงเน้นเรื่องปัญหา (Problem-centered) มากกว่าเรื่องทั่วไป

ความหมายของผู้ใหญ่

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2544 : 37 ; อ้างอิงจาก เขียรศรี วิวิธศิริ. 2527) ได้ให้ความหมายของผู้ใหญ่ หมายถึง บุคคลซึ่งมีพัฒนาการไปพร้อมกันทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ ตลอดจนบทบาททางสังคมสมบูรณ์เต็มที่ สามารถรับผิดชอบและดำเนินชีวิตและกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับผู้อื่นๆ ได้ด้วยความราบรื่น

ลักษณะของผู้ใหญ่

สำหรับนักวิชาการไทยได้เสนอแนวคิดหลักการแบ่งวัยผู้ใหญ่ โดยใช้ผสมผสานระหว่างแนวคิดนักวิชาการต่างประเทศ และการแบ่งวัยแบบไทยๆ มีดังนี้

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2544 : 37 ; อ้างอิงจาก Havighurst. 1972) ได้จำแนกพัฒนาการของมนุษย์ออกเป็นระยะต่าง ๆ 6 ช่วงอายุ มีรายละเอียดดังนี้

- 1) วัยเด็กเล็ก (Early childhood) ตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 5 – 6 ปี
- 2) วัยเด็กตอนกลาง (Middle childhood) อายุ 6 – 13 ปี
- 3) วัยรุ่น (Adolescence) อายุ 13 – 18 ปี
- 4) วัยผู้ใหญ่ตอนต้น (Early adulthood) อายุ 18 – 35 ปี
- 5) วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง (Middle adulthood) อายุ 35 – 60 ปี
- 6) วัยชรา-วัยสูง (Later maturity) อายุ 60 ปีขึ้นไป

สุมาลี สังข์ศรี (2539 : 56) ได้สรุปว่าเกณฑ์ที่จะใช้พิจารณาความเป็นผู้ใหญ่ อาจพิจารณาได้จาก 3 องค์ประกอบหลักด้วยกัน คือ 1) องค์ประกอบด้านอายุ 2) องค์ประกอบด้านจิตวิทยา และ 3) องค์ประกอบทางด้านสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบด้านอายุ

ผู้ใหญ่จะเป็นผู้ที่มีร่างกายพัฒนาเต็มที่ แข็งแรง ส่วนประกอบต่างๆ ของร่างกายพัฒนาอย่างสมบูรณ์แล้ว

องค์ประกอบด้านจิตวิทยา

ผู้ใหญ่จะเป็นผู้ที่มีระดับวุฒิภาวะทางด้านจิตใจสมบูรณ์แล้ว เป็นผู้ที่มีความนึกคิด มีพัฒนาการทางสติปัญญา ทางอารมณ์ มีการควบคุมอารมณ์ มีเหตุมีผล มีการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ด้วยเหตุด้วยผล

องค์ประกอบทางด้านสังคม

ผู้ใหญ่จะเป็นผู้ที่มีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบกว้างขวางมากมาย ตามความคาดหวังของสังคม เช่น ความรับผิดชอบต่อตนเอง มีหน้าที่การงาน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ต่อสังคม และประเทศชาติ

ทั้งนี้ ผู้ใหญ่หรือผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ มิได้หมายถึงผู้ที่มีอายุถึงระดับตามที่นักจิตวิทยากำหนดและมีพัฒนาการทางร่างกายที่สมบูรณ์แล้วเท่านั้น แต่ผู้ที่เป็นผู้ใหญ่ยังต้องมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา กล่าวคือ ต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านอายุ และสรีระร่างกาย ด้านจิตวิทยา และด้านสังคมควบคู่กันไปด้วย ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงมีภาระที่จะต้องกระทำมากมายกว่าเด็ก

อุ๋นตา นพคุณ (2527 : 35-64) ได้แบ่งวัยผู้ใหญ่เป็น 4 ช่วง คือ

1. ผู้ใหญ่วัยเริ่มแรกหรือปฐมวัย (17-25 ปี) ผู้ใหญ่วัยนี้จะมีพัฒนาการของร่างกายกว่าช่วงใดๆ มีระบบการเคลื่อนไหวและกล้ามเนื้อที่เจริญสูงสุด ความสามารถทางด้านร่างกายมีประสิทธิภาพสูง เช่น ความสามารถในการไต่ขึ้น ความสามารถในการใช้สายตา ผู้ใหญ่วัยนี้กำลังก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ สังคมเริ่มยอมรับภารกิจต่างๆ เช่น การบรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย การเกณฑ์ทหาร การทำการสมรส เป็นต้น

2. ผู้ใหญ่วัยสร้างตัว (25-40 ปี) ผู้ใหญ่วัยนี้จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักในด้านร่างกาย แต่ในด้านสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงมากเพราะเป็นระยะเริ่มแรกของการทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ วัยนี้จะมีภารกิจทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ การเลือกคู่ครอง การสร้างชีวิตครอบครัว การทำงาน ประกอบอาชีพ ในด้านอารมณ์และจิตใจจะเป็นตัวของตัวเอง ไม่เอนเอียง เปลี่ยนแปลงได้ง่าย การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ จะใช้ดุลยพินิจจากประสบการณ์ที่ผ่านมามากกว่าตัดสินใจตามความคิดเห็นของผู้อื่น

3. ผู้ใหญ่มัชฌิมวัย (40-60 ปี) เป็นวัยผู้ใหญ่ที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายอย่างเห็นได้ชัด เริ่มเกิดปัญหาสุขภาพอนามัยและระบบต่างๆ ในร่างกายเริ่มเสื่อมลง ผิวหนังจะหย่อนยาน ใบหน้าเปลี่ยนแปลง ความสามารถทางสายตาและความสามารถในการไต่ขึ้นลดลง ความสามารถของพลังทักษะลดน้อยลง ในสังคมไทยยังให้ความสำคัญกับผู้ใหญ่ในวัยนี้เรื่องความอาวุโส

4. ผู้ใหญ่ปัจฉิมวัย (60 ปีขึ้นไป) เป็นวัยแห่งชีวิต ผู้ใหญ่ทุกคนจะมีความแตกต่างกันเฉพาะบุคคลมากกว่าทุก ๆ วัย เพราะช่วงวัยนี้เป็นวัยที่สะสมประสบการณ์มาโดยตลอด สามารถมองดูชีวิตความเป็นจริงและปลงอนิจจังชีวิตได้ ในด้านร่างกายจะเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วความสามารถในการได้ยิน ความสามารถในการเห็นลดลง ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนรู้ มีการเข้ากิจกรรมทางสังคมน้อย แต่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา การเข้าวัดมากขึ้น ในด้านสังคม สภาพสังคมไทยยังให้ความเคารพและยอมรับนับถือผู้สูงวัย โดยเฉพาะในสังคมชนบท ผู้สูงอายุยังได้รับการดูแล เอาใจใส่ ได้รับมอบหมายให้ดูแลบุตรหลาน และการเป็นที่ปรึกษาให้กับครอบครัว

จากที่กล่าวจะเห็นว่า ลักษณะของผู้ใหญ่จะมีลักษณะที่แตกต่างกันและหลากหลายมาก ทั้งด้านร่างกาย ประสบการณ์ บทบาททางสังคม ดังนั้น การจัดรูปแบบการเรียนรู้ให้ผู้ใหญ่จำเป็นต้องพิจารณารายละเอียดอย่างรอบคอบ ไม่เช่นนั้นอาจทำให้เกิดปัญหาหรือความล้มเหลวในการจัดการเรียนรู้กับผู้ใหญ่ได้อันเนื่องมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักการและเทคนิคแนวการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่โดยเฉพาะ จึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้และทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ เพื่อเป็นหลักการในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่

หลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและสรุปสาระสำคัญหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ มีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ ฮาร์เลย์ (Hartley. 1998 : 18) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า หลักการเรียนรู้เป็นการเกิดปฏิกิริยาทางความรู้ทางจิตวิทยานั้น ผลของความรู้เกิดจากการสรุป การคาดหวัง และทำความเข้าใจ แทนที่จะเป็นลักษณะนิสัย ผู้เรียนควรจะวางแผนและใช้ยุทธศาสตร์ ใช้ความรู้เป็นสิ่งสำคัญ โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ

1. ผู้สอนควรจะมีการจัดการที่ดี การจัดการที่ดีจะง่ายต่อการจดจำและการเรียนรู้
2. ผู้สอนควรมีความชัดเจนในโครงสร้าง ชัดเจนในความสัมพันธ์ระหว่างความคิดกับแนวคิด
3. การรับรู้ในลักษณะของภาระงานที่เป็นสิ่งสำคัญมาก ผู้เรียนสามารถเลือกลักษณะที่แตกต่างเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้เรียนเข้าใจในลักษณะของภาพงาน
4. ความรู้เดิมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้
5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความสำคัญและจะมีผลต่อการเรียนรู้ ความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ หรือวิธีการเข้าถึงการเรียนรู้ ล้วนแต่มีผลต่อการเรียนรู้ทั้งสิ้น
6. การสะท้อนกลับจะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ในเรื่องความสำเร็จ หรือความล้มเหลว

สวัธน์ วัฒนวงศ์ (2544 : 16) ได้เสนอเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Adult learning : Ten principles) มี 10 ประการ ดังนี้ คือ

1. ควรพิจารณาและให้ความสำคัญกับแรงจูงใจในการเรียน (Motivation to learn) นั่นคือ บุคคลจะเรียนรู้ได้ดีถ้าหากมีความต้องการในการเรียนสิ่งนั้นๆ

2. สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (Learning environment) ต้องมีความสะดวกสบาย เหมาะสม ตลอดจนได้รับความไว้วางใจและการให้เกียรติผู้เรียน (Trust and Respect)

3. ควรคำนึงถึงความต้องการในการเรียนของแต่ละบุคคลและรูปแบบของการเรียนรู้ (Learning styles) ที่มีความหลากหลาย

4. ต้องคำนึงถึงความรู้เดิมและประสบการณ์ (Experience) อันมีคุณค่า

5. ควรได้พิจารณาถึงการดูแลและให้ความสำคัญกับเนื้อหาและกิจกรรมในการเรียนรู้ (Learning content activities)

6. ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาที่สอดคล้องกับความจริง (Realistic problems) และนำ การเรียนรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา

7. ต้องให้การเอาใจใส่กับการมีส่วนร่วมทั้งทางด้านสติปัญญาและทางด้านร่างกายในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้

8. ควรให้มีเวลาอย่างพอเพียงในการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ข้อมูลใหม่ๆ การฝึก ทักษะใหม่ๆ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

9. ให้โอกาสในการฝึกภาคปฏิบัติจนเกิดผลดีหรือการนำความรู้ไปประยุกต์ได้

10. ให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพหรือสมรรถภาพในการเรียนรู้ จนกระทั่งเขาได้แลเห็นถึง ความก้าวหน้า สามารถบรรลุเป้าหมายได้

จากหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่จะเห็นได้ว่า แรงจูงใจในการเรียนของผู้ใหญ่ ก็คือ ความ ต้องการในการเรียนสิ่งนั้น ๆ และสิ่งที่ควรคำนึง คือ รูปแบบของการเรียนรู้ (Learning styles) ที่ มี ความหลากหลาย ความรู้เดิมและประสบการณ์ (Experience) อันมีคุณค่า รวมทั้งให้ความสำคัญกับ เนื้อหาและกิจกรรมในการเรียนรู้ (Learning content activities) นอกจากหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ปัจจุบันในด้านจิตวิทยาได้เข้าไปมีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ดังที่ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2544 : 95 ; อ้างอิงจาก อุ่นตา นพคุณ. 2527) ได้กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของจิตวิทยาทฤษฎี การเรียนรู้มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่ออาชีพนักการศึกษาผู้ใหญ่ในการนำไป ประยุกต์ใช้กับกิจกรรมที่จัดให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ ไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้สอนหรือวิทยากร มีความรู้และความเข้าใจว่า การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้อย่างไร

2. ช่วยให้ผู้สอนหรือวิทยากรเข้าใจปฏิบัติ หรือการปฏิบัติตัวในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นตามความเชื่อถือหรือทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตนเองเข้าใจและนิยมที่จะ ปฏิบัติ

3. ช่วยให้ผู้สอนหรือวิทยากรสามารถตัดสินใจเลือกกิจกรรมและวิธีการเรียนการสอนได้ อย่างเหมาะสมและสิ่งสำคัญ

นอกจากหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่จะช่วยให้ผู้สอนสามารถตัดสินใจเลือกกิจกรรมและ วิธีการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ สามารถใช้เป็นหลักประกอบ แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ได้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

สวัณน์ วัฒนวงศ์ (2538 : 43-45) ได้สรุปทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) หลักการสำคัญที่นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เชื่อถือ คือ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวโยงกันระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ซึ่ง สกินเนอร์ (Skinner) ได้กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้โดยการเสนอให้มีความสำคัญประกอบการเรียนรู้ 2 ประการ

1.1 วิธีการควบคุมพฤติกรรม (Control) ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมต่างๆ ในการเรียนรู้จำเป็นต้องอาศัยสภาพการณ์และเงื่อนไข (Condition) ที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้การควบคุมพฤติกรรมได้ผลดี การใช้กฎในการรู้ผลลัพท์ (Law of effect) เป็นเงื่อนไขในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการเรียนรู้

1.2 วิธีการตกแต่งพฤติกรรม (Shaping) เป็นเทคนิคที่ต้องอาศัยการใช้แรงเสริม (Reinforcement) ควบคุมไปด้วยในการตกแต่งพฤติกรรมที่เหมาะสม อันทำให้ผลของการเรียนรู้ตามที่เรามีความต้องการ

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) หลักการสำคัญที่นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เชื่อถือ คือ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นต้องอาศัยทั้งสิ่งแวดล้อมและตัวผู้เรียนประสานสัมพันธ์กัน คือ ส่วนหนึ่งต้องมาจากความต้องการ และเป้าหมายของผู้เรียนมิใช่ความสำคัญขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าภายนอกอย่างเดียว นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้จะเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทและส่วนร่วมมากขึ้น โดยที่ผู้เรียนจะต้องมีความมุ่งมั่นหมาย และกำหนดวัตถุประสงค์เป็นเป้าหมายของตนเองได้

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) หลักการสำคัญที่นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เชื่อถือ คือ การให้ความสำคัญเกี่ยวพันกับตัวผู้เรียนเป็นอย่างมาก ถึงแม้บรรดาสิ่งเร้าทั้งหลายจะมาจากภายนอกก็ตาม แต่ว่าการคิดค้นเพื่อความเข้าใจจะต้องเกิดจากตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักการที่สำคัญของมนุษยนิยมก็คือ ในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนย่อมจะได้รับประสบการณ์ต่างๆ ที่ต้องการด้วยตนเอง

โนลส์ (Knowles) ได้กล่าวเกี่ยวกับ ทฤษฎีแอนดราโกจี (Andragogy) ว่าเป็นทั้งศิลป์และศาสตร์ในการช่วยให้ผู้ใหญ่มีความเชื่อเบื้องต้นเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ต่างจากเด็ก ดังนี้ คือ (ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ. 2541 : 9-10)

1. อัตมโนทัศน์เปลี่ยนแปลงไป (Change in self-concepts) จากการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การชี้นำตนเอง (Self-directedness) เพิ่มขึ้น การเรียนรู้ที่เหมาะสมควรเป็นแนววิถีที่ผู้ใหญ่ชี้นำตนเองในการเรียนรู้ (Self-direction in learning)

2. บทบาทของประสบการณ์ (Role of experience) ผู้ใหญ่สะสมประสบการณ์เพิ่มขึ้นเป็นการขยายฐานที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ การเรียนรู้ที่เหมาะสมจึงควรเป็นแนวที่ใช้ประโยชน์จากประสบการณ์เดิม

3. ความพร้อมที่จะเรียนรู้ (Readiness to learn) จากความเชื่อเบื้องต้นว่า เมื่อบุคคลเป็นผู้ใหญ่บรรลุนิติภาวะ ความพร้อมในการเรียนรู้จะเป็นผลจากภารกิจพัฒนาการ (Development tasks) มากขึ้น ภารกิจพัฒนาการเป็นความสามารถที่ต้องมีในบุคคลเพื่อตอบสนองต่อบทบาททางสังคม

4. ความมุ่งหมายของการเรียนรู้ (Orientation to learning) จากความเชื่อในระยะเวลาของการใช้ประโยชน์ของการเรียนรู้ เด็กมองการใช้ประโยชน์ของการเรียนรู้ในโรงเรียนในระยะยาว คือ เรียนรู้เพื่อเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ในขั้นที่สูงขึ้นในอนาคต แต่ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ก็เพื่อใช้ประโยชน์ได้จริงได้ทันทีในชีวิตจริง

จากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ สามารถสรุปได้ว่า ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีก็ต่อเมื่อ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ อย่างเต็มที่และได้รับการจูงใจให้อยากเรียน มองเห็นความสำคัญของเรื่องที่จะเรียนซึ่งสนองความต้องการของผู้เรียนและสัมพันธ์กับความรู้และประสบการณ์ที่เขามีการจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับปัญหาที่ผู้เรียนพบจริงในชีวิตประจำวัน โดยที่ผู้เรียนจะรู้วิธีแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ ได้ดี

นอกจากนี้ โนลส์ (Knowles) ยังได้เสนอแนะให้ใช้กระบวนการสำหรับการจัดระบบการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยงานตามลำดับขั้น ดังต่อไปนี้ (สวัณน์ วัฒนวงศ์. 2544 : 95 ; อ้างอิงจาก สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน. 2526)

1. การสร้างบรรยากาศเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียน

ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ควรจะมีการประชาสัมพันธ์เพื่อชักจูงใจให้ผู้สนใจมาร่วมกิจกรรมในโครงการ จัดสถานที่ที่เรียนและวัสดุอุปกรณ์การศึกษาให้พร้อมอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนและสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง

2. การจัดโครงสร้างองค์การเพื่อการวางแผนการเรียนร่วมกัน

ควรจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือกันภายในกลุ่มเล็ก เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมคิดร่วม วางแผนการเรียนตั้งแต่จุดเริ่มต้น ผู้สอนจะต้องรู้จักการดำเนินงานกลุ่ม ใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม การรักษาความสัมพันธ์ภายในกลุ่มให้มีระดับของการร่วมแสดงความคิดเห็น ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันในลักษณะที่เปิดเผยและไว้วางใจกันและกัน

3. การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน

ในขั้นนี้เริ่มต้นโดยการสร้างเกณฑ์สมรรถภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งอาจจะได้มาจากผลจากวิจัยหรือแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญ หรือการวิเคราะห์หลักสูตร ต่อจากนั้นจึงประเมินสภาพปัจจุบันของผู้เรียนว่า เขายังขาดสมรรถภาพอะไรอยู่อีกบ้าง และสมรรถภาพที่ยังขาดและต้องการนั้น ควรจะสนองตอบโดยวิธีการใด จึงจะทำให้ผู้เรียนยอมรับและตระหนักถึงความต้องการนั้นได้

4. การกำหนดวัตถุประสงค์ในการสอน

ในการสอนผู้ใหญ่จะเน้นที่ความต้องการของผู้เรียน โดยให้เขาเป็นผู้กำหนดและตัดสินใจทิศทางการเรียนของตนเอง ผู้สอนเป็นเพียงที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะและร่วมวางแผน ดังนั้น การกำหนดวัตถุประสงค์จึงเป็นวิธีการทางจิตวิทยาที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและต้องระบุประเภท

พฤติกรรมรวมทั้งเนื้อหาและขอบข่ายของพฤติกรรมประเภทนั้นๆ ด้วย เช่น จะให้มีความรู้ในเรื่องอะไร จะให้มีความคิดที่ดีเกี่ยวกับอะไร

5. การจัดการเรียนการสอน

การสอนผู้ใหญ่อมจะเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการสอน ซึ่งได้แก่ การจัดระเบียบของเนื้อหา หน่วยการเรียนรู้ การเสนอแนะกระบวนการ และการจัดวิธีการเรียนการสอนที่สอดคล้องกัน

6. การดำเนินการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนจะขึ้นอยู่กับทางเลือกเทคนิคการสอน ตลอดจนการใช้สื่อ อุปกรณ์การสอนอย่างไรจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ การสอนแต่ละหน่วยและกลวิธีจึงใจผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการเรียนซึ่งมีส่วนสำคัญส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับผิชอบในการเรียน ดังนั้นบทบาทของผู้สอนจึงเป็นทั้งนักเทคนิค คือ แนะนำวิธีที่ดีที่สุดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมด้วยอย่างมาก และบทบาทในฐานะเป็นวิทยากร คือ แนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาในหน่วยการเรียนรู้ แนะนำเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ช่วยการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนมีความต้องการ นอกจากนั้นจะเป็นผู้ที่คอยเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เรียนไปแล้วในหน่วยที่เรียนผ่านมากับเนื้อหาที่จะเรียนต่อไป

7. การประเมินผลผู้เรียน

กิจกรรมนี้มีความมุ่งหมายเพื่อทราบ ว่า ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายตามที่วางแผนไว้ตอนแรกอย่างไร มีอะไรที่เป็นปัญหาและอุปสรรค ทั้งนี้จะได้เปรียบเทียบกับความสามารถก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เป็นการวัดความก้าวหน้าของผู้เรียนที่ได้รับ รวมทั้งประสิทธิภาพการสอนของผู้สอนด้วย

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ ควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้เหมาะสม วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน การดำเนินการสอนใช้กลวิธีจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด บทบาทของผู้สอนเป็นทั้งนักเทคนิคและวิทยากรที่แนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาในหน่วยการเรียนรู้และเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เรียนไปแล้วกับเนื้อหาที่จะเรียนต่อไป และสิ่งสำคัญต้องมีการประเมินผลผู้เรียน โดยเปรียบเทียบกับความสามารถก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เป็นการวัดความก้าวหน้าของผู้เรียนได้รับรวมทั้งประสิทธิภาพการสอนของผู้สอนด้วย

3.3 การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับการเสริมสร้างทักษะชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 5) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้ว่า การที่เด็กแต่ละคนมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วม ก็คือ การที่เด็กเอาจิตใจร่วมทำให้ตัวเองเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ครูอยากจะให้รู้ ไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อม เด็กแต่ละคนมีโอกาสร่วมกิจกรรมและเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน (Student-centered teaching and learning) และวิธีการสอนทักษะที่เหมาะสม คือ การสอนที่เน้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนที่เรียกว่า Active learning และการเรียนรู้จากประสบการณ์ (ปิยะนุช ษมากร. 2545 : 44) ซึ่ง พนิดา ปานนอก (2546 : 21-24) ได้กล่าวถึงวิธีสอนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนตามแนวทฤษฎีการ

เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเทคนิคการสอนส่วนหนึ่งของครูในชั้นเรียน ก็คือ การเรียนเป็นกลุ่ม และการเชื่อมโยงกับชีวิตจริง

สำหรับการเรียนเป็นกลุ่ม พินดา ปานอ (2546 : 21 ; อ้างอิงจาก ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. 2540 : 87) ได้แสดงความเห็นไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม จะก่อให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงสุด เพราะเป็นการศึกษาจากประสบการณ์จริง โดยที่ผู้เรียนรู้จากปฏิบัติ ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนอื่น ๆ อันทำให้การเรียนรู้ต่าง ๆ เติบโตด้วยความสนุกสนานมีชีวิตชีวา เป็นผลให้ผู้เรียนซาบซึ้งและจดจำได้นาน ตลอดจนสามารถฝึกนิสัยให้สามารถเข้าสังคมและทำงานร่วมกับผู้อื่น และยังเป็นการฝึกนิสัยการทำงานที่ต้องการได้อีกหลายประการ ที่ไม่อาจฝึกได้ในการทำงานคนเดียว เช่น การแบ่งงานกันทำ การร่วมมือกันทำงาน การเสียสละ

ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่ม มีหลายวิธี เช่น เกม บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง กรณีตัวอย่าง อภิปราย ฯลฯ ครูต้องพยายามให้อิสระแก่เด็กให้มากที่สุด

ส่วนการเชื่อมโยงกับชีวิตจริง การสอนปัจจุบันเน้นเชื่อมโยงชีวิตจริง และควรจำลองสถานการณ์จริงมาเป็นสถานการณ์เรียนรู้ในห้องเรียนตามวุฒิภาวะของผู้เรียน พินดา ปานอ (2546 : 21 ; อ้างอิงจาก วรณี โสมประยูร. 2540 : 76) ได้กล่าวไว้ว่า ประสบการณ์ในการเรียนรู้จะได้ผลดีที่สุดก็ต่อเมื่อ ผู้เรียนได้มองเห็นว่าประสบการณ์ที่เขาได้พบตรงกับในชีวิตจริงของเขา ซึ่งสอดคล้องกับ โสภณ จุโลทก (2541 : 5) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการเรียนที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ (Action Learning) และผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ (Student centered ownership) ซึ่งมีหลักสำคัญดังนี้

1. เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
2. ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทายต่อเนื่องเกิดการขยายเครือข่ายของความรู้
3. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน
4. มีการสื่อสารด้วยการพูดและการเขียน

และ วัฒนาพร ระบุบุท (2545 : 196 -197) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning) ประกอบด้วยหลักการเรียนรู้พื้นฐาน 2 อย่าง คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) และกระบวนการกลุ่ม (Group process)

องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่สำคัญมี 4 ประการ คือ

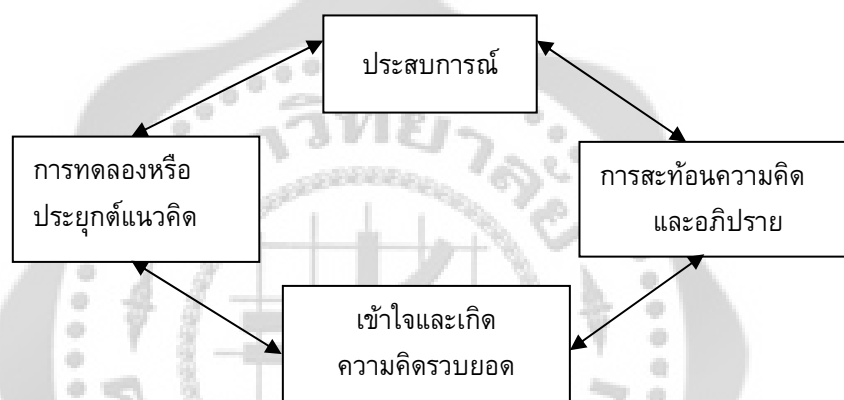
1. ประสบการณ์ (Experience) เป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนออกมาใช้ในการเรียนและแบ่งปันประสบการณ์ของตนกับเพื่อน ๆ ที่อาจมีประสบการณ์คล้ายหรือแตกต่างกัน

2. การสะท้อนความคิดและอภิปราย (Reflect and Discussion) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตนเองแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งครูผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดประเด็น วิเคราะห์ วิวิจารณ์ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น และผลของการสะท้อนความคิดเห็นหรือการอภิปราย จะทำให้ได้ข้อสรุปที่หลากหลายและผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม

3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Understanding and Conceptualization) เป็นขั้นตอนการสร้าง ความเข้าใจและนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด อาจเกิดขึ้นโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่มและครูช่วยเติมแต่งให้สมบูรณ์ หรือครูอาจนำทางแล้ว ผู้เรียนสานต่อจนความคิดนั้นสมบูรณ์เป็นความคิดรวบยอด

4. การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด (Experiment or Application) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนนำเอาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์ต่างๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้เรียนเอง

จากองค์ประกอบ สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้ ทั้งนี้การเรียนการสอนอาจเริ่มต้นที่องค์ประกอบใดก่อนก็ได้ แต่สำคัญที่การจัดกระบวนการให้ครบทุกองค์ประกอบ

นอกจากนี้ วิภาพรรณ ผลผลา (2541 : 28-30) กล่าวถึงปัจจัยที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีดังต่อไปนี้ คือ

1. การเรียนรู้สูงสุด (Maximum learning)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีหลักสำคัญคือ ต้องการให้เกิดการเรียนรู้สูงสุด (Maximum Learning) ขึ้นกับผู้เรียน การเรียนรู้สูงสุดจะเกิดขึ้นได้จากการมีส่วนร่วมสูงสุด (Maximum Participation) ของผู้เรียน และในการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเกิดงานหรือเกิดการสร้างความรู้หรือที่เรียกว่า เกิดการบรรลุงานสูงสุด (Maximum performance) ทั้งการมีส่วนร่วมสูงสุด และการบรรลุงานสูงสุดจะต้องเกิดขึ้นในทุกๆ องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ก็คือ มีการแบ่งปันประสบการณ์ ได้สะท้อนความคิดและถกเถียงกันอย่างลึกซึ้ง เกิดความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ตลอดจนได้ทดลองหรือประยุกต์แนวคิด

2. การมีส่วนร่วมสูงสุด (Maximum participation)

การมีส่วนร่วมสูงสุด เกิดจากการออกแบบกระบวนการกลุ่มที่เหมาะสม ในแต่ละองค์ประกอบของการเรียนรู้ การร้อยรัดกระบวนการกลุ่มที่หลากหลายเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม ในแต่ละชั่วโมงการสอนจะทำให้เกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างสูงสุด มีพลวัตรหรือการเคลื่อนไหวของการเรียนรู้ตลอดเวลา ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจอย่างต่อเนื่อง

3. การบรรลุงานสูงสุด (Maximum performance)

แม้ว่าการออกแบบกระบวนการกลุ่มที่หลากหลายจะช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมได้มาก แต่ไม่ได้หมายความว่า การมีส่วนร่วมนั้นได้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ หัวใจสำคัญของการบรรลุงานสูงสุดจึงอยู่ที่การกำหนดงานให้กระบวนการกลุ่ม ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญของการกำหนดงาน 3 ประการ คือ

1) กำหนดกิจกรรมที่ชัดเจนว่าจะให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มอย่างไร เพื่อทำอะไร ใช้เวลามากน้อยแค่ไหน เมื่อบรรลุงานแล้วจะให้อย่างไรต่อ เช่น เตรียมเสนอหน้าชั้นในเวลาที่กำหนดให้

2) กำหนดบทบาทกลุ่ม หรือสมาชิกที่ชัดเจน โดยปกติการกำหนดบทบาทในกลุ่มย่อย ควรให้แต่ละกลุ่มมีบทบาทที่แตกต่างกัน เมื่อมารวมเสนอในกลุ่มใหญ่จึงจะเกิดการขยายเครือข่ายการเรียนรู้โดยไม่ซ้ำเบื่อ การกำหนดบทบาทยังรวมถึงสมาชิกในกลุ่มด้วย เช่น บทบาทของผู้เล่น บทบาทสมมติและผู้สังเกตการณ์หรือบทบาทของการนำกลุ่ม การรวบรวมความคิดเห็นและการนำเสนอ

3) ควรมีโครงสร้างของงานที่ชัดเจน ซึ่งบอกรายละเอียดของกิจกรรมและบทบาทโดยทำเป็นกำหนดงานที่ครูแจ้งแก่นักเรียน หรือทำเป็นใบงานมอบให้กลุ่ม ซึ่งประการหลังจะเหมาะสมกับการทำกลุ่มย่อย ที่ต้องการทำงานให้ได้ผลงานที่เป็นข้อสรุปของกลุ่ม โดยจัดทำเป็น

3.1 ใบงาน เป็นการกำหนดงาน หรือ ใบมอบงานให้กลุ่มเล็กหรือกลุ่มย่อยระดมสมองที่มีรายละเอียดมากและต้องการผลงานที่เป็นข้อสรุปของกลุ่มที่มีความลึกซึ้งมาก ผู้สอนแจกให้กลุ่มประกอบการทำงานกลุ่ม มักใช้ในกิจกรรมสะท้อนความคิดและอภิปรายและกิจกรรมประยุกต์แนวคิด

3.2 ใบชี้แจงงาน เป็นการอธิบายงานที่มีรายละเอียดไม่มากนักในกลุ่มใหญ่ ก่อนทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งผู้สอนเป็นผู้จัดทำให้ผู้เรียนทราบพร้อมกันในชั้นเรียนหรือในกลุ่มใหญ่ มักใช้ในกิจกรรมด้านประสบการณ์หรือประยุกต์แนวคิด

โดยสรุปการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ก็คือ กระบวนการที่เน้นการเรียนรู้และการสร้างเจตคติจากประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีการนำหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ไปใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียน การสอนในโรงเรียน โดยเชื่อว่าการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างทักษะชีวิต 2 องค์ประกอบ คือ ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical thinking) และความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ต่างๆ และเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ทักษะชีวิตอื่นๆ ต่อไป ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการสร้างทักษะชีวิตให้เกิดแก่ผู้เรียนของ โสภณ จุโลทก (2542 : 5) ที่กล่าวว่า การสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนและเยาวชน จะไม่ทำโดยการสอนแบบ “ยัดเยียดความรู้” (Teaching by Imposing) แต่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการรวมกลุ่มกัน (Associational learning) นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่า “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” (Participatory learning) (วิภาพรรณ ผลผลา. 2541 : 30)

นอกจากนี้ วิภาพรรณ ผลผลา (2541 : 27 ; อ้างอิงจาก กรมสามัญศึกษา. 2522 : 2) กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับทักษะชีวิต ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่เน้นการเรียนรู้ การฝึกทักษะ และการสร้างเจตคติจากประสบการณ์ของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ หรือ เป็นกระทำ

เพื่อให้เกิดการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การเรียนรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ที่ต้องเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งผลที่ได้จะก่อให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ในแนวทางการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติตัวอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ โดยอาศัย การถ่ายทอดทางภาษา การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การสรุปผลและการนำความรู้ ทักษะต่างๆ รวมทั้งเจตคติและค่านิยมที่พึงประสงค์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะก่อให้เกิดเป็นทักษะชีวิตติดตัวของผู้เรียนตลอดไป

ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตได้ สำหรับแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนั้น วราลักษณ์ ไชยทัพ (2544 : 34 - 39) ได้กล่าวไว้ว่า ควรให้ผู้เรียนได้มีบทบาทในการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการดำเนินการ ขั้นตอนติดตามสนับสนุน และการประเมินผล โดยมีรูปแบบของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังนี้

ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ประเมินปัญหาความต้องการของผู้เข้าร่วม

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนแรกเริ่มที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ข้อมูลที่ได้จากการประเมินปัญหาความต้องการของผู้เข้าร่วมจะเป็นข้อมูลสำคัญในการใช้ออกแบบกระบวนการที่เข้าถึงความสนใจ และลักษณะการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วม ในขั้นนี้จึงเป็นการดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วม

ขั้นที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์

การกำหนดความชัดเจนของสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง เป็นสิ่งที่จะช่วยกำหนดขอบเขตของการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับปัญหาความต้องการในส่วนที่ถูกวิเคราะห์ร่วมกันว่าเป็นความจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ว่าต้องการให้เกิดอะไรบ้างในเวลาและเงื่อนไขต่างๆ ที่มีอยู่และกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ที่มาจากข้อมูลความต้องการ / ปัญหาของผู้เข้าร่วม

ขั้นที่ 3 เลือกกำหนดเนื้อหาและจัดลำดับเนื้อหา

เนื้อหาของการจัดการเรียนรู้ จะเลือกและกำหนดขึ้นจากวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ โดยนำวัตถุประสงค์นำมาวิเคราะห์กำหนดเนื้อหาของการเรียนรู้ ควรมีการเลือกกำหนดเนื้อหาที่สำคัญ และจัดเรียงลำดับให้สอดคล้องต่อผู้เข้าร่วมตามเวลาและเงื่อนไขต่างๆ ที่มีอยู่

ขั้นที่ 4 เลือกวิธีการในการจัดการเรียนรู้

วิธีการจัดการเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่ผลการเรียนรู้ที่ดี โดยเฉพาะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ ดังนั้น การพิจารณาเลือกวิธีการควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมและการได้ลงมือทำเองของผู้เข้าร่วมเป็นสำคัญ

ขั้นที่ 5 จัดทำโครงการจัดการเรียนรู้

หลังจากได้ข้อมูลต่างๆ ตามขั้นตอนการวางแผนออกแบบกระบวนการทั้งหมดแล้ว ขั้นตอนเตรียมการที่สำคัญ คือ การจัดทำเป็นโครงการจัดการเรียนรู้โดยการนำข้อมูลต่างๆ มาเรียบเรียง

เขียนเป็นโครงการ ซึ่งควรประกอบด้วยข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1-4 รวมทั้งแผนงานในช่วงจัดกระบวนการและแผนการติดตามสนับสนุนและประเมินผลหลังกระบวนการ

ขั้นที่ 6 การออกแบบจัดทำหลักสูตรกระบวนการจัดการเรียนรู้

การออกแบบและจัดทำแผนหลักสูตรกระบวนการจัดการเรียนรู้ (Session design) เป็นขั้นตอนสำคัญที่เปรียบเสมือนเข็มทิศและแผนที่การเดินทางที่จะนำพาการเรียนรู้ให้เป็นไปตามสิ่งที่ตั้งเป้าหมายไว้โดยการออกแบบรายละเอียดของกระบวนการ แต่ละเนื้อหา ให้เห็นถึงขั้นตอนวิธีการ เวลา เครื่องมือ สื่อต่างๆ ตลอดจนแบ่งบทบาทของทีมงาน ซึ่งจำเป็นต้องให้ผู้เข้าร่วมได้มีส่วนร่วม

ขั้นที่ 7 จัดกระบวนการเรียนรู้

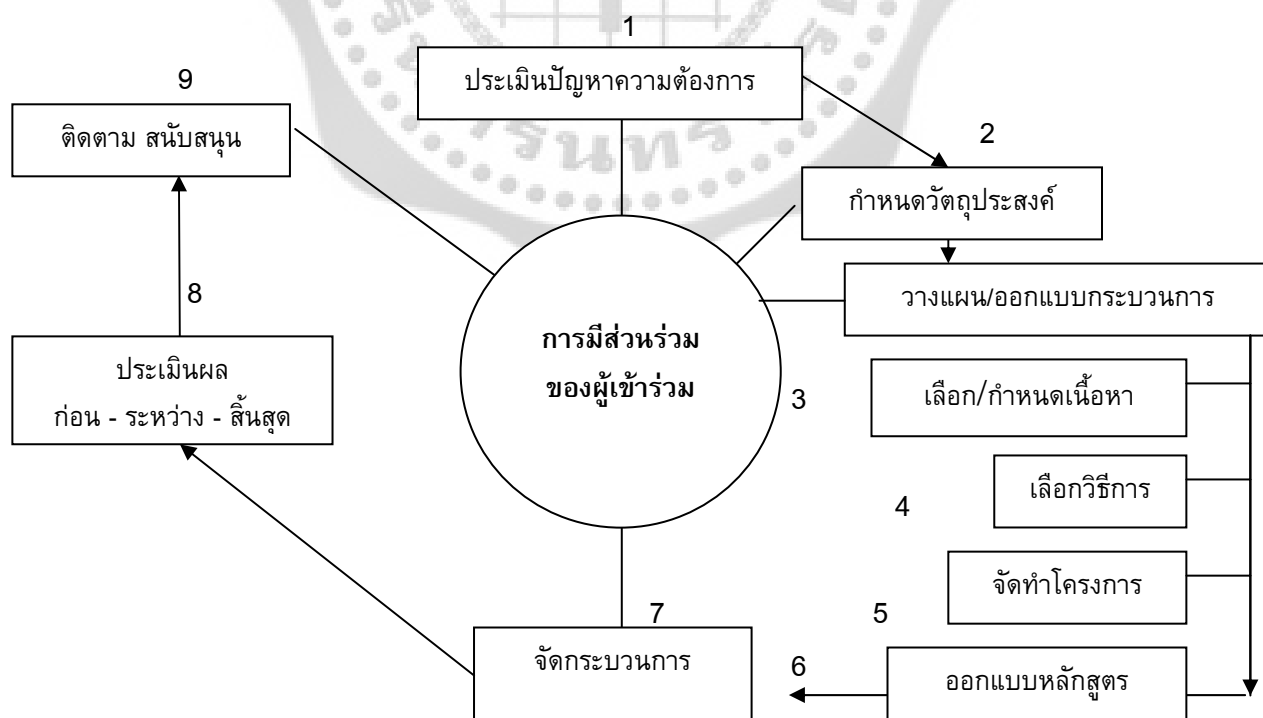
ขั้นตอนนี้ เป็นช่วงที่ต้องดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งบทบาทสำคัญของทีมงานผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องทำงานเป็นทีมและแบ่งบทบาทต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 8-9 ประเมินผลและติดตามสนับสนุน

ในการจัดการเรียนรู้จะมีการประเมินผลก่อน - ระหว่าง - สิ้นสุด และหลังกระบวนการผ่านไประยะหนึ่งที่กำหนดไว้ รวมทั้งเมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้แล้ว ควรมีการติดตามผลและการสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมได้นำผลการเรียนรู้ไปใช้อย่างต่อเนื่อง

จากขั้นที่ 1-9 กำหนดเป็นรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้ ดังนี้ คือ

กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning process)

ที่มา : วราลักษณ์ ไชยทัพ (2544 : 34-39) การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เชียงใหม่:

หจก.เชียงใหม่ บี.เอส. การพิมพ์.

สมณฑา พรหมบุญ และคณะ. (2541 : 40-43) ได้กล่าวถึง แนวคิดสู่การปฏิบัติ วิธีการ หลักการ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ใช้ได้ผลมาแล้วในสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนี้

1. กระบวนการกลุ่ม (Group dynamics, Group process)

เป็นกระบวนการการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เรียนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะต้องมี ปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีแรงจูงใจร่วมกันในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยที่แต่ละคนในกลุ่มมีอิทธิพลต่อกันและกัน หลักการของกระบวนการกลุ่ม ประกอบด้วย ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ จากกลุ่มให้มากที่สุดโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ความรู้โดยกลุ่ม ผู้สอนสามารถนำ หลักการไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้แก่ เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง การอภิปรายกลุ่ม

2. การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative learning)

เป็นวิธีการเรียนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็น กลุ่มเล็กๆ สมาชิกแต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่ม การเรียนรู้ แบบร่วมแรงร่วมใจ มีหลักการบางประการที่คล้ายคลึงกันกับการเรียนแบบกระบวนการกลุ่ม แต่ แตกต่างกันในรายละเอียด เช่น โดยหลักการนักเรียนทำงานเป็นกลุ่มเล็กๆ เหมือนกัน แต่สมาชิก กลุ่มย่อยของการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจจะต้องประกอบด้วย ผู้เรียนที่มีคุณลักษณะแตกต่างกัน อยู่ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนได้นำศักยภาพของตนมาเสริมความสำเร็จของกลุ่ม เทคนิควิธีเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ ได้แก่ การเล่าเรื่องรอบวง มุมสนทนา คู่ตรวจสอบคู่คิด ปรินสา ความคิด กลุ่มร่วมมือ การร่วมมือการแข่งขัน ร่วมกันคิด

3. การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivist)

เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้ และสร้างความรู้ความเข้าใจขึ้นด้วยตนเอง ความแข็งแกร่ง ความเจริญงอกงามในความรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กับคนอื่น ๆ แล้วนำความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยง ตรวจสอบสิ่งใหม่ๆ แนวคิดเกี่ยวกับยุทธวิธี การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ ประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ประการ คือ

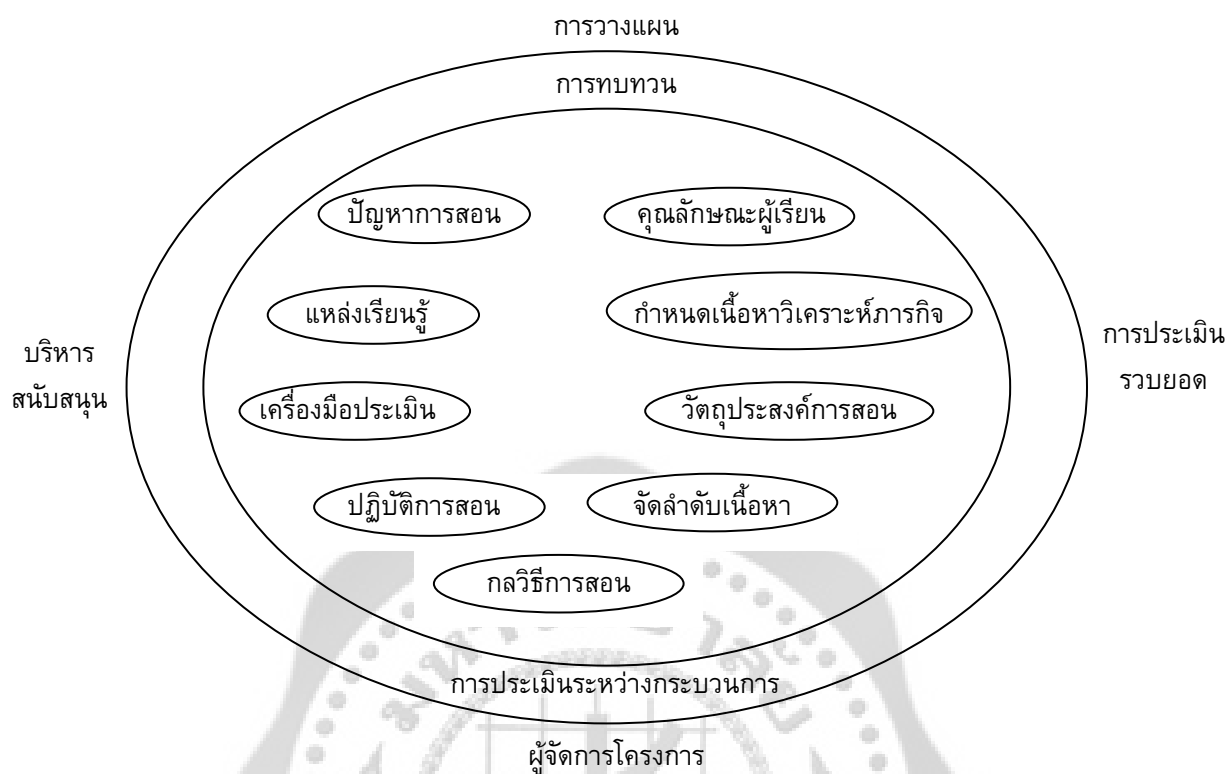
1) การสอนของครู คือ การอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนสร้างสรรค์ความรู้ ความ เข้าใจให้เกิดขึ้นโดยตัวนักเรียนเอง

2) การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความคิดรวบยอด ทฤษฎีและแบบจำลอง ขึ้น ใหม่ของแต่ละบุคคล

3) ครูช่วยนักเรียนสร้างสรรค์ความรู้ ความเข้าใจใหม่ ช่วยผู้เรียนสร้างสรรค์ความคิด รวบยอดที่ยังไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ขึ้น

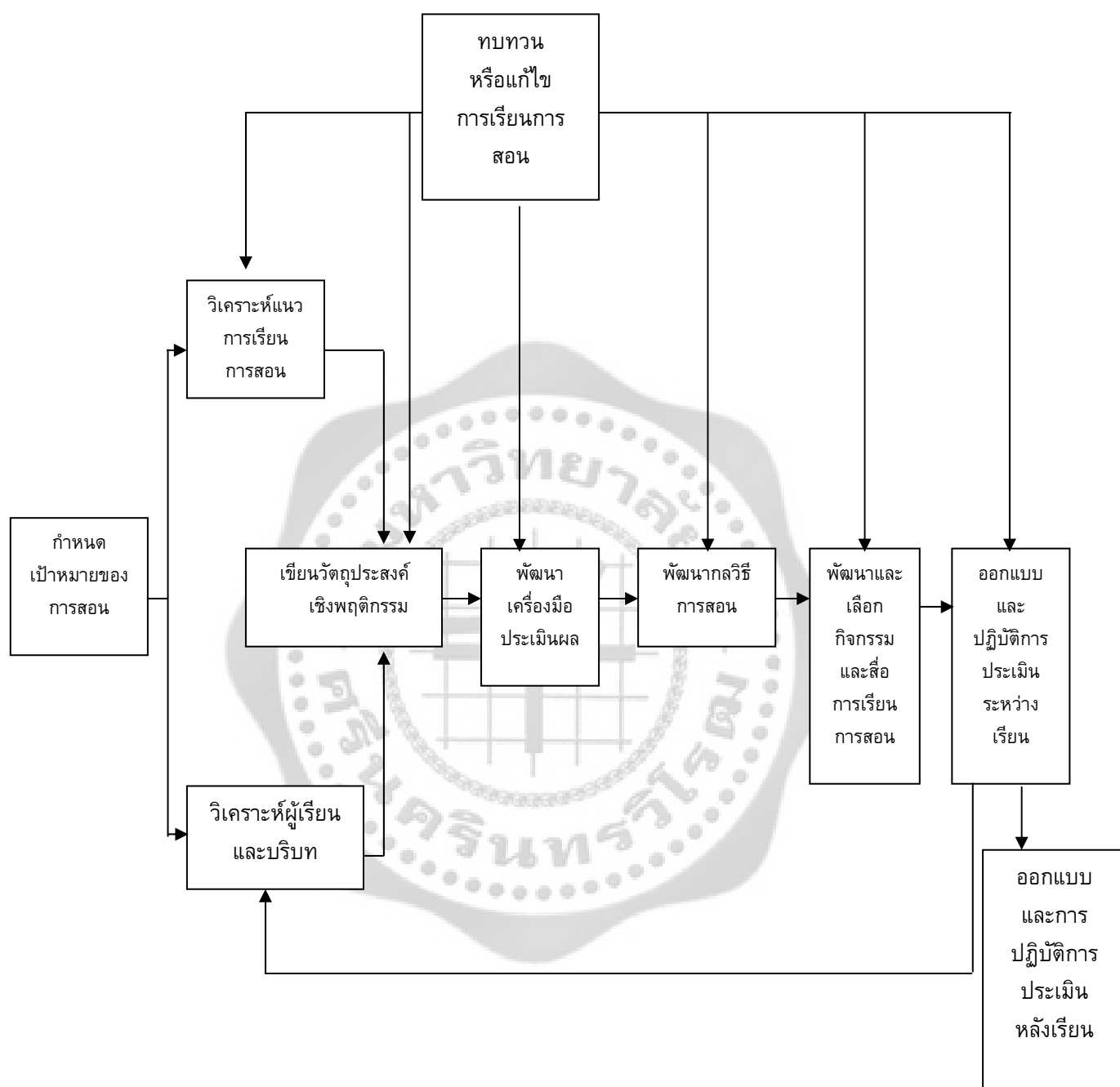
4) ครูช่วยตรวจสอบความเข้าใจ โดยพิจารณาว่าความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้นได้ ประสานกันเป็นระเบียบ เป็นโครงสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในบริบททางสังคมได้เพียงใด

5) ครูช่วยผู้เรียนสร้างแผนผังความคิด โดยให้นักเรียนนำความรู้ ความคิดรวบยอดที่ สร้างขึ้นมาอภิปรายร่วมกันเป็นกลุ่ม แล้วจึงทำแผนผังความคิด

ที่มา : รูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนของ เคมป์ มอร์ริสัน และ รอสส์ (Kemp, Morrison & Ross. 1994 : 9)

ดิกและแคร์รี่ (Dick & Carey. 1996 : 1-385) ได้เสนอรูปแบบวิธีระบบ (System approach model) ประกอบด้วย ขั้นตอนประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อกำหนดเป้าหมาย (Assess need to identify goal) ขั้นตอนวิเคราะห์แนวทางการเรียนการสอน (Conduct instructional analysis) ว่าต้องการให้ผู้เรียน เรียนรู้อะไร เกิดทักษะอะไร จะใช้กระบวนการสอนอย่างไร ขั้นตอนวิเคราะห์ผู้เรียนและบริบท (Analyze learners and contexts) ขั้นตอนเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Writing performance objectives) ขั้นตอนพัฒนาเครื่องมือประเมินผล (Develop assessment instruments) ขั้นตอนพัฒนากลวิธีการสอน (Developing instructional strategy) ขั้นตอนพัฒนาและเลือกสื่อการเรียนการสอน (Develop and select instructional materials) ซึ่งรวมถึงการสร้างคู่มือผู้เรียน คู่มือผู้สอน สื่อการเรียนการสอน และแบบสอบ ขั้นตอนออกแบบและการปฏิบัติการประเมินระหว่างการเรียนรู้ (Design and conducting the formative evaluation of instruction) ขั้นตอนทบทวนหรือแก้ไขการเรียนการสอน (Revise instruction) และขั้นตอนออกแบบและการปฏิบัติ การประเมินผลรวม (Design and conduct summative evaluation)

ที่มา : รูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนของ ดิคและแคร์รี่ (Dick & Carey. 1996 : 1)

ออลิช และ คณะ (Ortich; et al. 1998 : 110-139) เสนอรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นเตรียมก่อนการสอน ขั้นการวางแผนการสอน และดำเนินการสอน และ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมหลังการสอน มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการสอน ประกอบด้วย 1) เป้าหมาย 2) เนื้อหา 3) ระดับความรู้เดิมของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 การวางแผนการสอนและดำเนินการสอน ประกอบด้วย 1) ชื่อหน่วย 2) เป้าหมายการสอน 3) วัตถุประสงค์ 4) หลักการ 5) เนื้อหา 6) วิธีสอน 7) วิธีประเมินผล 8) สื่อการสอน

ขั้นที่ 3 การจัดกิจกรรมหลังการสอน 1) การประเมินผลการสอน 2) การทบทวน แก้ไขข้อบกพร่อง

จากรูปแบบกระบวนการเรียนการสอนที่กล่าวมา 11 รูปแบบ ผู้วิจัยได้นำมาเปรียบเทียบและจัดหมวดหมู่ตามลักษณะวิธีการที่มีความใกล้เคียงกัน แล้วนำผลสรุปมาใช้เป็นองค์ประกอบในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของนักการศึกษา 11 รูปแบบ

องค์ประกอบ	1. ทิศนา แคมมณี (การเรียนรู้การสอนโดยยึดผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง : โมเดล ซิปปา)	2. โคลบ (Kolb) และ ฟราย (Fry) (วงจรการเรียนรู้จาก ประสบการณ์)	3. วัฒนาพร กระจับทุกซ์ (องค์ประกอบของการ เรียนรู้มีส่วนร่วม)	4. วราลักษณ์ ไชยทัพ (การจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม)
1.ขั้นร่วมเตรียมการก่อน การจัดการเรียนรู้				ประเมินปัญหาความ ต้องการผู้เรียน
2.ขั้นออกแบบการจัดการ เรียนรู้				กำหนดวัตถุประสงค์
				เลือกกำหนดเนื้อหาและ จัดลำดับเนื้อหา
				เลือกวิธีการในการจัดการ เรียนรู้
				จัดทำโครงการจัดการ เรียนรู้ออกแบบหลักสูตร
3.ขั้นจัดการเรียนรู้	การทบทวนความรู้เดิมการ เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้ เดิม	ขั้น 1 ประสบการณ์เชิง รูปธรรม (Concrete Experience : CE)	1.ประสบการณ์ (Experience)	จัดกระบวนการ
	ผู้เรียนทำความเข้าใจความรู้ที่ ได้มา/ประสบการณ์ใหม่ โดยใช้ กระบวนการคิด กระบวนการ กลุ่มและสรุปความเชื่อมโยงกับ ความรู้เดิม	ขั้น 2 การสังเกตและการ แสดงความคิดเห็น หรือ การ ให้ข้อมูลสะท้อนสิ่งที่ได้จาก การสังเกต (Reflective Observation : RO)	2.การสะท้อนความคิดและ อภิปราย (Reflect and Discussion)	
	การสรุปและจัดระเบียบความรู้ สรุปความรู้เดิมและความรู้ใหม่ให้ เป็นระบบระเบียบ เพื่อให้ ผู้เรียน เข้าใจง่าย	ขั้นที่ 3 กำหนดกรอบแนวคิด ให้กับสิ่งที่เร้นนามธรรมและ สรุปผล (Abstract Conceptualization : AC)	3. ความเข้าใจและเกิด ความคิดรวบยอด (Understanding and Conceptualization)	
	ประยุกต์ใช้ความรู้ ส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ไป ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อเพิ่ม ความชำนาญ	ขั้น 4 นำผลสรุปของสิ่งที่ เรียนรู้ไปทดลองใช้กับ สถานการณ์ใหม่ที่แตกต่าง ออกไป (Active Experimentation : AE)	4.การทดลองหรือประยุกต์ แนวคิด (Experiment or Application)	
4.ขั้นร่วมสรุปประเมินผล	การแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่ม ตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของ ตนเองและผู้อื่น โดยแลกเปลี่ยน ความรู้ในกลุ่ม			ประเมินผลระหว่างเรียน และ หลังเรียน ติดตาม สนับสนุน
	การปฏิบัติและแสดงผลงาน ผู้เรียนแสดงผลงานการสร้าง ความรู้ของตนให้ผู้เรียนรู้ พร้อมทั้ง แสดงผลงานที่ได้ปฏิบัติด้วย			

องค์ประกอบ	5. สมุณทา พรหมบุญ และคณะ (การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยกระบวนการกลุ่ม)	6. สมุณทา พรหมบุญ และคณะ (การเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้)	7. สมุณทา พรหมบุญ และคณะ (การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ)	8. ฮิวส์และดันแคน (Hough & Dancan. 1970)
1.ขั้นร่วมเตรียมการก่อนการจัดการเรียนรู้				วางเป้าหมายการสอน
2.ขั้นออกแบบการจัดการเรียนรู้				เลือกและจัดเนื้อหา
				ระบุวัตถุประสงค์ การสอน
				คิดกลวิธีการสอน
				สร้างและเลือกวิธีการวัดผลการเรียนรู้
3.ขั้นจัดการเรียนรู้	ขั้นนำ สร้างบรรยากาศ จัดสถานที่และแบ่ง ผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย แนะนำวิธีดำเนินการ จัดการเรียนรู้	ขั้นปฐมนิเทศ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้าง จุดมุ่งหมายและแรงจูงใจ ในการเรียนรู้	ขั้นเตรียม จัดผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย และแจ้งวัตถุประสงค์ของ บทเรียนและการทำ กิจกรรมกลุ่ม	ดำเนินการสอน ดูผลจาก ข้อมูลย้อนกลับ
	ขั้นสอน ให้ผู้เรียนปฏิบัติ กิจกรรมเป็นกลุ่มๆ เพื่อให้เกิด ประสบการณ์ตรง ขั้นวิเคราะห์	ขั้นทำความเข้าใจ ให้ผู้เรียนปรับแนวคิดใน หัวข้อบทเรียนให้ชัดเจน เช่น การอภิปรายกลุ่มเล็ก	ขั้นสอน ผู้สอนแนะนำเนื้อหาและ แหล่งข้อมูล มอบหมายให้ แต่ละกลุ่ม	
	ขั้นวิเคราะห์ ผู้เรียนร่วมกัน วิเคราะห์และถ่ายทอด ประสบการณ์การเรียนรู้ กันและกัน	ขั้นจัดทำโครงสร้างแนวคิด ใหม่ มี 3 ขั้นตอนย่อย 1) ทำแนวคิดให้กระจ่าง และแลกเปลี่ยนแนวคิด 2) สร้างแนวคิดใหม่ 3) ประเมินแนวคิดใหม่	ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันและ ทำกิจกรรมตามที่ รับผิดชอบ	
4.ขั้นร่วมสรุปประเมินผล	ขั้นสรุปและนำหลักไป ประยุกต์ใช้ ผู้สอนให้แนวทางและ หาข้อสรุป เพื่อการ ประยุกต์ใช้กับตนเอง และผู้อื่น	ขั้นการนำแนวคิดไปใช้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำ แนวคิดของตนสร้างขึ้น ใช้สถานการณ์ที่คุ้นเคย และแปลกใหม่	ขั้นสรุปบทเรียนและ ประเมินผลงานกลุ่ม ผู้สอนและ ผู้เรียนร่วมกันสรุปและ ประเมินผลการทำงาน กลุ่ม	วัดผลการเรียนรู้ รวบรวม และวิเคราะห์ ข้อมูล

องค์ประกอบ	9. เคมพ์ มอร์ริสัน และ รอสส์ (Kemp, Morrison & Ross. 1971)	10. ดิคและแคร์รี่ (Dick & Carey. 1996)	11. ออริชและคณะ (Ortich. et al. 1998)
1.ขั้นร่วมเตรียมการก่อน การจัดการเรียนรู้	กำหนดปัญหาการสอน	วิเคราะห์การเรียนการสอน	การเตรียมก่อนการสอน เป้าหมาย ระดับความรู้เดิม ของผู้เรียน
	วิเคราะห์คุณลักษณะ ผู้เรียน กำหนดวัตถุประสงค์ การสอน	กำหนดเป้าหมายของการสอน วิเคราะห์ผู้เรียนและบริบท	ผู้เรียน
2.ขั้นออกแบบการจัดการ เรียนรู้	กำหนดเนื้อหาวิชา วิเคราะห์ภารกิจและลักษณะ ผู้เรียน	เขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา
	กำหนดเนื้อหาวิชา วิเคราะห์ภารกิจและลักษณะ ผู้เรียน	พัฒนากลวิธีการสอน พัฒนาและ เลือกกิจกรรม พัฒนา สื่อการเรียน การสอน	วางแผนการสอน
	จัดลำดับเนื้อหา	พัฒนาเครื่องมือประเมินผล ออกแบบและวางแผนการประเมิน	
	ออกแบบกลวิธีการสอน เลือกแหล่งการเรียนรู้ วางแผนปฏิบัติการสอน	หลังเรียน	
	เครื่องมือประเมิน		
3.ขั้นจัดการเรียนรู้			ดำเนินการสอน
4.ขั้นร่วมสรุป ประเมินผล		ทบทวนหรือแก้ไข	การจัดกิจกรรมหลัง การสอน การประเมินผลการ สอน ทบทวนแก้ไข

จากการศึกษาและวิเคราะห์ แนวคิด หลักการ และทฤษฎี ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย จึงได้
นำสาระและ ส่วนประกอบที่สำคัญของแนวคิด หลักการและทฤษฎีมาพิจารณาสังเคราะห์เป็น
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ คือ

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีหลักการเรียนรู้พื้นฐาน 2 อย่าง คือ การ
เรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) และ กระบวนการกลุ่ม (Group process) กล่าวคือ เป็น
การจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญต่อประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้
สอดคล้องต่อหลักการและทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ที่ว่า ผู้ใหญ่มีความเป็นตัวของตัวเอง ชี้นำตนเอง
ได้ สามารถนำประสบการณ์และคุณค่าของตนเองมากำหนดการเรียนรู้ นอกจากลักษณะความเป็น
ผู้ใหญ่ของผู้เรียน ผู้จัดการเรียนรู้ควรต้องทำความเข้าใจถึงลักษณะพื้นฐานของผู้เรียนที่มีสภาพ
แตกต่างจากผู้เรียนทั่วไป คือ ผู้เรียนที่เป็นผู้ต้องขังที่มีข้อจำกัดแตกต่างจากผู้เรียนทั่วไป เช่น การขาด

อิสรภาพและการใช้ชีวิตตามกฎข้อบังคับของสถานเรือนจำ/ทัณฑสถาน ซึ่งเป็นสภาวะการณ์ที่ผู้ต้องขังต้องมีการปรับตัวและปรับสภาพจิตใจให้ดำรงตนอยู่ได้ในเรือนจำ/ทัณฑสถานได้ จากการที่บุคคลต้องมีการปรับตัวและปรับสภาพจิตใจตามสภาวะการณ์ต่าง ๆ ทักษะชีวิตจึงเป็นความสามารถของบุคคลที่ควรจะมีเพื่อใช้ความสามารถดังกล่าวจัดการกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ตัว และการเตรียมความพร้อมในอนาคตได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเพื่อให้สอดคล้องกับนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง ผู้วิจัยจึงเน้นใช้ทักษะชีวิตตามกรอบของ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษาออกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นวงจรการเรียนรู้ไว้จำนวน 5 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน 2) การจัดประสบการณ์ใหม่ 3) การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน 4) การทดลองปฏิบัติ และ 5) การประยุกต์ใช้

ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้น จะที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับปรุงหลังดำเนินการทดลองเสร็จแล้วได้ โดยผู้เรียนจะต้องผ่านการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอน ตามลำดับ ซึ่งผู้เรียนจะต้องปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนจนครบ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ครบถ้วน และเมื่อผู้เรียนได้ผ่านการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอน ผู้วิจัยจะได้ประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ

งานวิจัยในประเทศ

ไกววัล สากยลักษณ์ (2535 : 6-7) ได้สรุปสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่สำหรับผู้ต้องขังไว้ 7 ประการ คือ

1. ปัญหาด้านบุคลากรทางการศึกษา กรมราชทัณฑ์มีนโยบายที่จะให้มีครูผู้สอนอยู่ในทุกเรือนจำและทัณฑสถาน เพื่อให้งานด้านการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังได้ผลดียิ่งขึ้น ควรจะได้มีการปรับปรุงอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ให้เหมาะสมกับงาน เมื่อครูต้องทำหน้าที่ของผู้คุมและอยู่เวรยามด้วยต้องเข้าสอนตามเวลาไม่มีเวลาพักผ่อนทำให้การสอนไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร

2. ปัญหาด้านงบประมาณ กรมราชทัณฑ์ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนด้านการศึกษาไม่น้อยมาก คือ ประมาณปีละ 250,000 บาท ต่อโรงเรียนผู้ใหญ่ประมาณ 112 แห่งทั่วประเทศ จึงส่งผลทำให้โรงเรียนผู้ใหญ่ขนาดอุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็น และเป็นผลทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถานล้าหลังกว่าที่อื่น

3. ปัญหาด้านระยะเวลาเรียน ผู้ต้องขังบางคนที่ได้เข้ามาอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานชั่วระยะเวลาหนึ่งตามคำพิพากษาของศาล แต่เมื่อมีการพระราชทานอภัยโทษหรือพักการลงโทษ

จะทำให้ ผู้ต้องขังมีโอกาสเรียนจบหลักสูตรน้อยลง แม้ว่าทางเรือนจำและทัณฑสถานแห่งอนุญาตให้ผู้ต้องขังกลับมาทำการสอบได้แต่ก็ละโอกาสนี้เสีย

4. ปัญหาด้านการขาดอาคารเรียนและห้องเรียนที่ถาวร เนื่องจากกรมราชทัณฑ์ยังมีความขัดข้องในด้านงบประมาณ จึงทำให้ไม่มีอาคารสถานที่และห้องเรียนเป็นสัดส่วน ทำให้ขาดความเหมาะสม

5. ปัญหาด้านหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรบ่อย จึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของตำราแบบเรียนและเอกสารต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของเก่า ตลอดทั้งยังมีปัญหาในเรื่องทุนที่จะต้องจัดซื้อตำราแบบเรียนตามหลักสูตรใหม่

6. ปัญหาด้านครูผู้สอน ผู้สอนหนังสือที่แท้จริงในเรือนจำนั้น คือ เจ้าพนักงานเรือนจำเห็นว่าเป็นผู้สนใจในงานการศึกษา จึงคัดเลือกมาเป็นครูสอนหนังสือซึ่งไม่เคยศึกษาวิชาครูและจิตวิทยาการศึกษามาก่อน ผู้สอนจึงไม่มีความถนัด ไม่มีความชำนาญ จึงทำให้การสอนได้ผลไม่ดีเท่าที่ควร

7. ปัญหาด้านผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาระดับผู้บัญชาการเรือนจำบางคนไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา มุ่งแต่ฝึกวิชาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้เรือนจำ ไม่ให้การสนับสนุนเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษา ไม่เคยมองเห็นถึงความเสียสละ และความอดทนของเจ้าหน้าที่อุทิศตนเพื่อการสอนหนังสือให้แก่ผู้ต้องขัง

จำเนียร จันทรัมย์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาปัญหาการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นในเรือนจำและทัณฑสถาน ซึ่งพบว่า ผู้ต้องขังมีพื้นฐานความรู้ไม่ดี และแตกต่างกันมาก มีระดับอายุต่างกันมาก ไม่มีความตั้งใจในการฝึกอบรม ไม่มีความกระตือรือร้น มีปัญหาส่วนตัว และวิตกกังวล อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติเก่าล้าสมัย

วรรณรา บุญยืน (2537 : 106-110) ได้ทำการศึกษาสาเหตุของความสนใจในการเรียนของนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในทัณฑสถานวัยหนุ่ม

1. ด้านครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนที่ให้ความเป็นกันเองกับผู้เรียน รับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน เป็นกันเอง เป็นมิตรกับผู้เรียนเป็นสาเหตุของความสนใจในการเรียนมากที่สุด

2. ด้านเพื่อนร่วมชั้นเรียน พบว่า เพื่อนร่วมชั้นเรียนมีความรักสามัคคีกัน มีความโอ้อวดอารีแบ่งปันสิ่งของ เช่น หนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียนแก่กัน และเพื่อนที่คอยกระตุ้นให้ สนใจการเรียนเป็นสาเหตุของความสนใจในการเรียนมากที่สุด

3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า การเรียนการสอนโดยใช้สื่อการเรียนการสอน เช่น เทปโทรทัศน์ การสอนโดยการสาธิต ให้ผู้เรียนได้ทดลองบทเรียนด้วยตนเอง และการได้ทราบจุดประสงค์ของการเรียนในวิชาที่จะเรียนก่อนเริ่มเรียน เป็นสาเหตุของความสนใจในการเรียน

4. ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา พบว่า ห้องเรียนที่มีอากาศถ่ายเทได้ดี ระยะเวลากระดานดำตั้งอยู่ในระยะที่มองเห็นได้ชัด และห้องเรียนอยู่เป็นสัดส่วน มีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ มีแหล่งความรู้ เช่น ห้องสมุด หรือตู้หนังสือ สำหรับค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากการเรียน เป็นสาเหตุของความสนใจในการเรียนมาก

วีเชียร เพ็ชรรัตน์ (2534 : 35 – 38) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้ผู้ต้องขังประกอบอาชญากรรมของทัณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน จำนวน 120 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีบิดามารดาอยู่ด้วยกัน มีความรักใคร่กันเป็นอย่างดี มีภูมิลำเนาอยู่ในชนบท ประกอบอาชีพ รับจ้าง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 2,001 – 3,000 บาท มีฐานะพอกินพอใช้ไม่เดือดร้อน เป็นผู้กระทำความผิดด้วยตนเอง และต้องคดีความผิดฐานประทุษร้ายต่อทรัพย์ มีระยะเวลาต้องโทษ ตั้งแต่ 1 - 5 ปี สาเหตุของการกระทำความผิดของผู้ต้องขังเป็นเพราะรายได้ไม่พอใช้ และเป็นความผิดที่ไม่ได้ไตร่ตรองไว้ก่อน และครอบครัพล่วงให้อิสระมากเกินไป

เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย (2536) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเชาว์ปัญญาของผู้ต้องขังประเภทเด็ดขาดคดีความผิดประทุษร้ายต่อทรัพย์ฐานความผิดลักทรัพย์ และฐานความผิดปล้นทรัพย์ในทัณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน ผลการศึกษามีดังนี้

1. ผู้ต้องขังประเภทเด็ดขาด คดีความผิดประทุษร้ายต่อทรัพย์ในทัณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน ที่มีฐานความผิดต่างกัน มีคะแนนเชาว์ปัญญาไม่แตกต่างกัน
2. ผู้ต้องขังประเภทเด็ดขาด คดีความผิดประทุษร้ายต่อทรัพย์ฐานความผิดลักทรัพย์และฐานความผิดปล้นทรัพย์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคะแนนเชาว์ปัญญาแตกต่างกัน
3. ผู้ต้องขังประเภทเด็ดขาด คดีความผิดประทุษร้ายต่อทรัพย์ฐานความผิดลักทรัพย์ที่มีลำดับของการเป็นบุตรต่างกัน มีคะแนนเชาว์ปัญญาแตกต่างกัน ส่วนผู้ต้องขังประเภทเด็ดขาดคดีความผิดประทุษร้ายต่อทรัพย์ฐานความผิดปล้นทรัพย์ที่มีลำดับของการเป็นบุตร ต่างกันมีคะแนนเชาว์ปัญญาไม่แตกต่างกัน

โชติ ไทยยิ่ง (2529 : 3 – 7) ได้ทำการวิจัยในลักษณะของวิเคราะห์สาเหตุการกระทำผิดของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยศึกษาจากผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน 500 คน จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 22 – 25 ปี จบการศึกษาชั้น ป.4 เหมือนกับบิดามารดา ก่อนถูกจับประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้พอๆ กับบิดามารดา คือ เดือนละ 1,000 บาท หรือต่ำกว่า ส่วนสาเหตุการกระทำผิดนั้น เพื่อต้องการแก้แค้น เนื่องจากถูก ข่มเหงหรืออารมณ์ชั่ววูบ สำหรับประเภทของการกระทำความผิด พบว่า ส่วนใหญ่กระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา หรือพยายามฆ่า ปล้นชิงทรัพย์ และทำร้ายร่างกายตามลำดับ

อารียา ไชยานุวงศ์ และคนอื่นๆ (2535) ได้วิจัยเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญและสายอาชีวศึกษาในเรือนจำและทัณฑสถาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ หัวหน้าฝ่ายอบรมและฝึกวิชาชีพ หัวหน้าสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ จำนวน 218 คน ผลของการวิจัยพบว่า

1. หัวหน้าฝ่ายอบรมและฝึกวิชาชีพ หัวหน้าสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการดำเนินการจัดการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญและสายอาชีวศึกษาในเรือนจำและทัณฑสถาน ในระดับเห็นด้วย ในด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชาสามัญ ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชาชีพ ด้านกิจกรรม การสอน ด้านครูผู้สอน และด้านการบริหารงานโรงเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

2. หัวหน้าฝ่ายอบรมและวิชาชีพ หัวหน้าสถานศึกษาและครูผู้สอน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอื่นที่เกี่ยวกับการดำเนินงานจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน คือ หลักสูตรควรมีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและผู้เรียนสามารถไปใช้ภายหลังพ้นโทษไปแล้วได้ หลักสูตรวิชาชีพควรสอดคล้องกับความต้องการแรงงาน ขาดวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณที่ใช้ในการจัดการศึกษา ครูผู้สอนต้องปฏิบัติงานหลายหน้าที่ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมการสอน ครูผู้สอนควรมีคุณสมบัติตรงกับสาขาวิชาที่สอนและโรงเรียนนั้นส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ สำหรับผู้ต้องขัง คือ การไม่ได้รับการสนับสนุนจากรมราชทัณฑ์อย่างจริงจัง ตลอดจนไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บริหารเรือนจำและผู้อำนวยการทัณฑสถาน

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขังนั้นควรปรับปรุงบทบาทของกรมราชทัณฑ์ เรือนจำ และทัณฑสถาน ดังนี้

1.1 ระดับเรือนจำและทัณฑสถาน ควรให้ครูผู้สอนทำหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียวควรได้รับการฝึกอบรมด้านการศึกษาผู้ใหญ่ เทคนิคการสอนวิชาชีพ จัดหาสื่อการสอน เพิ่มสาขาวิชาชีพที่เปิดสอน ปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และควรมีการวัดผลอย่างต่อเนื่องตลอดจนควรมีข้อสอบแต่ละสาขาวิชาไว้เป็นมาตรฐาน

1.2 ระดับกรมราชทัณฑ์ ควรดำเนินการดังนี้

- 1) การกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเป็นนโยบายหลักและเร่งด่วน และจัดประชุมสัมมนาจัดทำแผนร่วมกันระหว่างกรมราชทัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2) พิจารณาสรรหาตำแหน่งครูผู้สอน โดยกำหนดตำแหน่งอาจารย์ หรือนักวิชาการ เพื่อปฏิบัติงานจัดการศึกษาในเรือนจำและทัณฑสถาน
- 3) เร่งระดมสรรพกำลังที่มีอยู่เพื่อจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง
- 4) ยกฐานะฝ่ายส่งเสริมการศึกษอบรมให้เป็นกองการศึกษาผู้ต้องขัง
- 5) กำหนดให้ผู้ต้องขังทุกคนที่ยังไม่ผ่านการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนผู้ใหญ่ของเรือนจำและทัณฑสถาน โดยถือว่าเป็นการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของกรมราชทัณฑ์

อาทิตย์ โพนทอง (2536) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษากิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้ต้องขังตามแผนงาน อบรมฟื้นฟูผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์ โดยได้ศึกษาผู้บริหารเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. เรือนจำและทัณฑสถานแต่ละแห่งได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้ต้องขังในแนวเดียวกัน เท่าที่ระเบียบข้อบังคับจะเอื้ออำนวย แต่มีจำนวนครั้ง จำนวนกลุ่ม และจำนวนผู้ต้องขังที่เข้าร่วม กิจกรรมแตกต่างกัน

2. ผู้บริหารเรือนจำส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาตามแผนการอบรมแก้ไขและฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ต้องขังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านบุคลากรผู้ให้การศึกษาสายสามัญ และด้านความพร้อมของเครื่องมือในการส่งเสริมและพัฒนาการฝึกวิชาชีพ ซึ่งความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผู้บริหารเรือนจำขนาดเล็กและผู้บริหารเรือนจำขนาดใหญ่มีความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาตามแผนการอบรมแก้ไขและฟื้นฟูพฤติกรรมผู้ต้องขังแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านงบประมาณและค่าตอบแทนในการให้การศึกษาสายอาชีพ ด้านปัญหาการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ในกิจกรรมอบรมก่อนปล่อยตัวจากเรือนจำ กิจกรรมฝึกทักษะทางวิชาชีพ และกิจกรรมส่งเสริมการส่งผู้ต้องขังออกปลูกสวนป่า ด้านสถานที่ของเรือนจำในกิจกรรมส่งนักโทษออกทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ ด้านความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ ความเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ การให้ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่อื่น และโอกาสหาความรู้เพิ่มเติมในกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาการฝึกวิชาชีพ ซึ่งความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พรรณิ ตรีรัตนประยูร (2536 : 1-2) ได้ศึกษาเรื่อง อัตมโนทัศน์และความคาดหวังที่มีต่อครอบครัวของผู้ต้องขังวัยหนุ่มก่อนพ้นโทษ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตมโนทัศน์ของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ในช่วงระยะเวลาที่ใกล้จะพ้นโทษออกไปอยู่ร่วมกับสังคมภายนอก และเพื่อสำรวจความคาดหวังของผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีต่อครอบครัว ตลอดจนจนประมวลปัญหาและอุปสรรคอื่นที่จะมีผลต่อการกลับออกไปอยู่ร่วมกันกับสังคมภายนอก โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและการศึกษาภาคสนาม ใช้แบบสอบถามสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ซึ่งกระทำความผิดครั้งแรก ไม่ได้ทำผิดคดียาเสพติดให้โทษ ขณะทำความผิดมีอายุไม่เกิน 25 ปี และเหลือโทษจำต่อไปไม่เกิน 1 ปี จำนวน 208 คน

ผลการศึกษาพบว่า อัตมโนทัศน์ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ ตนเอง ด้านศีลธรรมจรรยา ด้านครอบครัว ด้านความพึงพอใจ และด้านร่างกายกลุ่มประชากรมีอัตมโนทัศน์ในทางที่ดีเป็นส่วนใหญ่ เช่น คิดว่าตนเองเป็นคนร่าเริง เป็นมิตรกับทุกคน ใจเย็น มีเหตุผล เชื่อในเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว พอใจในสถานภาพและความสามารถของตน มีครอบครัวที่ดี รักใคร่กัน และให้ความช่วยเหลือไม่ทอดทิ้ง แต่หลังจากกระทำความผิดได้รับโทษ กลุ่มประชากรยอมรับว่าตนเองเป็นคนเหลวไหล ทำอะไรผิดพลาด ทำสิ่งที่ไม่ถูก เมื่อกระทำความผิดจึงต้องได้รับโทษ รู้สึกสำนึกผิด หลังจากเข้ามาต้องโทษชดใช้การกระทำผิดของตนและหวังว่าสังคมจะยอมรับและให้อภัยผู้ที่สำนึกผิดและกลับตัวเป็นคนดี

ความคาดหวังที่มีต่อครอบครัว พบว่า ขณะที่ต้องโทษครอบครัวยังมาติดต่อเยี่ยมเยียนส่งข่าวสาร ไม่เคยทอดทิ้ง ทำให้ส่วนให้มีความคาดหวัง หลังจากพ้นโทษครอบครัวจะยังคงให้ความช่วยเหลือในด้านที่อยู่อาศัย หางานให้ทำ ช่วยด้านเงินค่าใช้จ่าย และสนับสนุนให้กำลังใจในการที่จะกลับตนเป็นคนดีต่อไป

ความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์กับตัวแปรต่างๆ พบว่า อัตมโนทัศน์จะดีขึ้นตามอายุที่มากขึ้น แต่จะมีความสัมพันธ์ในทางลบกับกำหนดโทษ คือ ถ้ากำหนดโทษน้อย อัตมโนทัศน์จะสูงขึ้น ความสัมพันธ์กับกำหนดโทษหรือจำจะเป็นในทางบวก คือ ระยะเวลาที่ต้องโทษเหลือน้อยลง อัตมโนทัศน์จะสูงขึ้น และมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความคาดหวังในครอบครัว คือ การที่ครอบครัวยังมาติดต่อเยี่ยมเยียน ไม่ทอดทิ้ง อัตมโนทัศน์จะสูงขึ้น

สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่คาดว่าจะมีหลังพ้นโทษ ได้แก่ เงินทุนประกอบอาชีพและการยอมรับจากสังคมภายนอก ส่วนความคาดหวังและการวางแผนที่จะทำหลังพ้นโทษ คือ การประกอบ

อาชีพสุจริต อยู่ร่วมกับครอบครัว มีเพียง 2 รายที่คาดว่าจะออกไปกระทำผิดซ้ำเพราะต้องการ แก่แก่ัน และปล้นร้านทอง

พิศาล มุขแจ้ง (2539 : 64 – 67) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางบางขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำในเรือนจำกลางบางขวาง เพื่อศึกษาหาสาเหตุของการกระทำผิดซ้ำ และเพื่อหามาตรการในการปรับปรุง บำบัด แก้ไขผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำให้กลับตนเป็นพลเมืองดีต่อไป โดยกำหนดประชากรเป้าหมาย คือ ผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำในคดีความผิดทุกประเภทที่ต้องขังอยู่ในเรือนจำกลางบางขวาง ในปี พ.ศ. 2539 ซึ่งเคยกระทำผิดมาแล้วมากกว่า 1 ครั้ง จำนวน 80 คน ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ และ Chi – Square

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่กระทำผิดซ้ำเป็นครั้งที่ 2 หลังจากได้รับการปลดปล่อยในระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ถูกศาลพิพากษาจำคุกระหว่าง 1 – 4 ปี สิ่งที่คุณต้องขังต้องการมากที่สุดเพื่อมิให้หันกลับไปกระทำผิดซ้ำ คือ ต้องการให้รัฐบาล ช่วยเหลือ โดยให้การสงเคราะห์ภายหลังได้รับการปลดปล่อยหรือมีงานทำเป็นหลักแหล่งและต้องการให้ญาติพี่น้องในครอบครัวให้ความรัก ความเข้าใจ และให้อภัย นอกจากนี้ ยังต้องการให้คนในสังคมยอมรับว่า ผู้ที่เคยกระทำความผิดสามารถกลับตัวกลับใจเป็นคนดีของสังคมได้

ผลการศึกษา พบว่า ประสบการณ์ที่ได้รับจากสังคม มีส่วนผลักดันให้ผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ต้องขังที่มีอายุอยู่ในระหว่าง 26 – 34 ปีและต้องโทษอยู่ในเรือนจำในระยะเวลาสั้นๆ ไม่เกิน 1 ปี จะกระทำผิดซ้ำมากที่สุด

รุ่งโรจน์ โพธิ์ทอง (2541) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ต้องขังเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษาแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ของผู้ต้องขังทั้งหมด แยกเป็นเพศชาย 209 คน และเพศหญิง 30 คน สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาสายสามัญ กลุ่มตัวอย่าง 178 คน จาก 239 คน หรือร้อยละ 74.48 ไม่ได้เข้าร่วมการศึกษาสายสามัญ ด้วยเหตุผล คือ อยู่ระหว่างการพิจารณาโทษ ไม่สมัครใจเรียน สุขภาพ ไม่สมบูรณ์เรียนจบชั้นสูงกว่า และไม่มีเวลาเรียนเพราะต้องทำงาน มีเพียงร้อยละ 25.52 หรือ 69 คน เข้าเรียนการศึกษาสายสามัญ แยกเป็นระดับประถมศึกษา 31 คน มัธยมศึกษาตอนต้น 23 คน และมัธยมศึกษาตอนปลาย 7 คน ประโยชน์ที่ได้รับ คือ ได้ความรู้ ทำให้อ่านออกเขียนได้ และได้รับวุฒิทางการศึกษาเพิ่ม ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ มีเวลาเรียนน้อย อุปกรณ์ไม่เพียงพอ สถานที่คับแคบ และสุขภาพไม่ดี ข้อเสนอแนะของผู้ต้องขัง ได้แก่ ควรปรับปรุงการใช้แรงงานผู้ต้องขังกับเวลาเข้าร่วมกิจกรรม และควรจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้เพียงพอ

2. การฝึกอบรมด้านอาชีพ กลุ่มตัวอย่าง 191 คน จาก 239 คน หรือร้อยละ 79.92 ไม่ได้เข้าร่วมเพราะต้องทำงานตามที่เรือนจำกำหนด เข้าเรียนการศึกษาสายสามัญแล้ว ไม่ได้สมัคร และมีปัญหาด้านสุขภาพ มีกลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 20.05 เข้ารับการฝึกอบรมด้านอาชีพ ได้แก่ ช่างตัดเย็บเสื้อสตรี ช่างไม้เครื่องเรือน ช่างตัดผมชาย ช่างไฟฟ้า ช่างสีอาคาร ดนตรีสากล ช่างปูน ช่างปูกระเบื้อง ช่างเชื่อม

โลหะ ช่างก่อสร้าง และช่างก่ออิฐ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนตอบว่า สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ปัญหาการอบรมด้านอาชีพ ได้แก่ มีเวลาฝึกอบรมน้อย อุปกรณ์ และเครื่องมือไม่เพียงพอ และสถานที่คับแคบ ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือให้เพียงพอและทันสมัย จัดด้านอาชีพให้หลากหลาย และปรับปรุงสถานที่ให้เหมาะสม

3. การฝึกอบรมด้านศีลธรรมและจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมนี้ ประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ได้รู้หลักธรรมคำสอนของศาสนา ได้รับการพัฒนาจิตใจ และได้ข้อคิดในการดำรงชีวิต ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรจัดหาพระภิกษุและวิทยากรที่มีชื่อเสียงและ มีความสามารถมาบรรยาย ต้องการให้จัดกิจกรรมนี้ต่อไปและจัดในสภาพนี้ดีแล้ว ควรจัดสถานที่ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้เหมาะสม และควรถามความต้องการผู้ต้องขังว่าต้องการให้ฝึกอบรมในเรื่องใด

ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมการศึกษา

1. บริการห้องสมุด มีเฉพาะในแดนผู้ต้องขังชาย ร้อยละ 45.19 ของกลุ่มตัวอย่างตอบว่า ไม่ได้ใช้ห้องสมุดเพราะต้องทำงาน ร้อยละ 54.81 เข้าใช้ห้องสมุด ประโยชน์ที่ได้รับคือ ทำให้จิตใจสบายและคลายเครียด ได้รับข้อมูลข่าวสารและความเพลิดเพลิน ได้รับความรู้ใหม่ๆ มีโอกาสได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ปัญหา ได้แก่ หนังสือมีน้อย ระยะเวลาเปิดบริการน้อยเกินไป และสถานที่คับแคบ ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรจัดหาหนังสือให้มีหลายๆ อย่าง จัดหาสถานที่ให้เหมาะสม และควรเพิ่มเวลาการทำงานให้มากขึ้น

2. กิจกรรมกีฬา ร้อยละ 82.43 ของกลุ่มตัวอย่างตอบว่าไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม เพราะไม่มีอุปกรณ์กีฬา มีปัญหาด้านสุขภาพ ไม่มีสถานที่ ไม่ชอบเล่นกีฬา และต้องทำงาน ร้อยละ 17.57 เข้าร่วมกิจกรรมกีฬา ได้แก่ ตะกร้อ ปิงปอง ฟุตบอล และแบดมินตัน

3. เสียงตามสาย กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 95.40 ตอบว่าสนใจรับฟังและเห็นว่ามีประโยชน์ คือได้รับความรู้ข่าวสารและความเพลิดเพลิน และทำให้ทราบถึงการปฏิบัติตนในเรือนจำ ปัญหา ได้แก่ ระยะเวลาเปิดบริการต่อวันสั้นไป เสียงไม่ชัด และบริการไม่ต่อเนื่อง

4. บริการด้านโทรทัศน์ ร้อยละ 90.80 ดูรายการโทรทัศน์ ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรเพิ่มระยะเวลาให้บริการ ควรจัดเครื่องรับโทรทัศน์ประจำทุกเรือนนอน และควรมีบริการวีดีโอด้วย

วิระชัย กรานคำยี่ (2524 : 105) ได้ศึกษาการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง บางขวาง และทัณฑสถานหญิง จำนวน 200 คน พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูง ผู้ที่มีความใกล้ชิดศาสนา และผู้ที่มีบุตรมาก จะกระทำความผิดซ้ำน้อย ผู้ที่มีอายุมากจะกระทำความผิดซ้ำมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย และเพศหญิงกระทำความผิดซ้ำมากกว่าเพศชาย นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร กระทำความผิดซ้ำมากกว่าผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดและผู้ที่มีบริเวณที่อยู่อาศัยตามสลัม กระทำความผิดซ้ำน้อยที่สุด แต่บริเวณที่อยู่อาศัยแบบท้อ้งไร่ นาสวน กระทำความผิดซ้ำมากที่สุด รวมทั้งระยะเวลาที่อยู่ในเรือนจำครั้งแรกมีผลต่อการกระทำผิดซ้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ผู้ที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำครั้งแรกในระบะเวลานั้น จะกระทำความผิด มากกว่าผู้ที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำครั้งแรกในระยะเวลาที่นานกว่า

กฤษฎา เดชนะ (2543) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ต้องขังวัยหนุ่มต่อการจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง พบว่า ในด้านการศึกษา ในเรื่องการเปิดโอกาสให้มีทางเลือกในการศึกษาต่อในทัณฑสถาน

ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากนโยบายของกรมราชทัณฑ์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ซึ่งให้เป็นในเรื่องของการให้การศึกษาอบรม ให้โอกาสในการศึกษาเล่าเรียน ทั้งวิชาสามัญ วิชาชีพ ธรรมศึกษา อีกทั้งในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีความพร้อมที่จะออกไปอยู่ในสังคมภายนอกได้โดยปกติสุข

สมชาย วิมานศักดิ์ (2544 : 75 – 76) ได้ศึกษาความต้องการของผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่ม กลางก่อนและหลังการปลดปล่อย พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน มีความต้องการก่อนการปลดปล่อย แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับมาก ได้แก่ การรับรองความประพฤติให้ การติดต่อให้ญาติมารับในวันปล่อยตัว การจัดให้พบปะกับญาติในลักษณะพิเศษ (วันพบญาติ) การแนะนำเกี่ยวกับการหางานทำ การออกทำงานภายนอกทัณฑสถาน และการจ่ายค่าพาหนะให้ ระดับค่อนข้างมาก ได้แก่ จัดฝึกอบรมวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่ง โดยเฉพาะการตรวจสอบสุขภาพ การย้ายไปอยู่ทัณฑสถานเปิด การหางานให้ และการจัดฝึกอบรมทางศีลธรรมเป็นพิเศษ สำหรับระดับค่อนข้างน้อย ได้แก่ การให้คำปรึกษา แนะนำเฉพาะราย การจัดเสื้อผ้าให้ การจัดกลุ่มบำบัด และการส่งเรื่องขอรับบริการจากหน่วยงานอื่น ส่วนกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการหลังการปลดปล่อย การมีงานทำและเงินทุนประกอบอาชีพ ระดับค่อนข้างมาก ได้แก่ ความรักจากคนรัก การฝึกวิชาชีพ การแก้ไขกฎหมายที่จำกัดสิทธิ และการศึกษาต่อ ส่วนระดับน้อย ได้แก่ ที่พักอาศัยชั่วคราวเมื่อพ้นโทษ ส่วนในด้านการแก้ไข กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 88.7 ต้องการได้รับความรักจากบิดามารดาหลังการ ปลดปล่อย

งานวิจัยต่างประเทศ

โบว์เคอร์ (Bowker, 1982 : 1–3) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเครียดของเจ้าพนักงานเรือนจำ พบว่า เจ้าพนักงานเรือนจำที่ปฏิบัติงานอยู่ในเรือนจำที่มีระดับความมั่นคงแตกต่างกัน จะมีความระดับความเครียดแตกต่างกัน ผลการศึกษาเจ้าพนักงานเรือนจำในออสเตรเลีย พบว่า ความเครียดที่เกิดขึ้นกับเจ้าพนักงานเรือนจำที่มีความมั่นคงสูง มีปริมาณสูงกว่าเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในเรือนจำที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานเรือนจำ และทัณฑสถานเป็นอย่างมาก ผลการศึกษาวิจัยเรื่องความเครียดของเจ้าพนักงานเรือนจำได้บ่งบอกถึงระดับความเครียดและปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าพนักงานเรือนจำแล้ว ในขณะเดียวกัน จากสภาพทางเศรษฐกิจที่วิกฤตนี้เปรียบเสมือนเป็นการซ้ำเติมให้เจ้าหน้าที่เรือนจำมีความเครียดเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องดีถ้าผู้บังคับบัญชาทั้งในระดับส่วนกลางกรมราชทัณฑ์ และระดับเรือนจำจะให้ความสนใจในปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความเครียดของเจ้าพนักงานเรือนจำและพร้อมที่หามาตรการต่างๆ ในการแก้ไข เพื่อให้ปัญหาเหล่านั้น เบาลงหรือหมดไป และเมื่อใดที่เจ้าพนักงานเรือนจำหมดความเครียดย่อมส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่บังเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น อันจะส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรในที่สุด

มอร์ริส (Morris, 1996) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้นำกลุ่มที่อายุน้อยของชมรม IOWA 4 – H โดยการรับรู้ตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของทักษะชีวิตในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้นำกลุ่มที่อายุน้อยกับสมาชิกกลุ่ม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนาและหา

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะชีวิตกับกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่เป็นสมาชิก IOWA 4 - H จำนวน 343 คน ผลการวิจัยว่า

1. ทักษะชีวิตที่ต้องการ คือ การติดต่อสื่อสาร การบริหารจัดการ การเข้าใจในตนเอง การตัดสินใจ การเรียน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2. กิจกรรมที่จัดในโรงเรียน จะส่งเสริมการมีทักษะชีวิตมากกว่ากิจกรรมที่โบสถ์

มหาวิทยาลัยไอโอวา (The University of Iowa) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทักษะชีวิตในทำนองนี้ อีกหลายเรื่อง เพียงแต่เปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างและได้นำผลที่ได้จากการวิจัยหลายๆ ครั้งมาเป็นข้อมูลในการจัดเป็นโครงการให้บริการสำหรับนิสิตนักศึกษาในการพัฒนาวิชาการและทักษะชีวิต จึงทำให้คณะวิชาและคณะอาจารย์ต้องตื่นตัวและสนับสนุนความต้องการนี้ (Richard. 1995)

โฮวี (Howe. 1996) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการลดช่องว่างทางสังคมของนักเรียนที่เป็นชุมชน ส่วนน้อย โดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์จากกลุ่มสร้างเสริมทักษะชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนที่เป็นชุมชนกลุ่มน้อย ใช้ระเบียบวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยจัดอบรมทักษะชีวิต ใช้เวลา 10 สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาประกอบด้วยนักศึกษาผิวขาว นักศึกษาเชื้อสายแอฟริกัน – อเมริกัน และพูดภาษาสเปน จำนวน 124 คน แบ่งเป็นกลุ่ม ควบคุมและกลุ่มทดลองทำการทดสอบก่อนและหลัง เข้าฝึกอบรมทั้ง 2 กลุ่ม โดยกลุ่มทดลองได้รับการเรียนรู้ทักษะชีวิต ผลการวิจัยพบว่า ทั้ง 2 กลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คณะวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยแห่งรัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกา (1970) สืบหาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่รัฐฟลอริดา ผลการสำรวจสรุปว่า ผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่ มีความต้องการในเรื่องต่างๆ 15 ประการ ตามลำดับ ดังนี้ ต้องการแนวการสอนรายบุคคล ต้องการวิธีสอนสำหรับกลุ่มพิเศษ ต้องการหนังสือแบบเรียนที่ทำขึ้นเพื่อนักศึกษาผู้ใหญ่โดยเฉพาะ ต้องการทราบวิธีสร้างแรงจูงใจ ต้องการทราบวิธีสำรวจความจำเป็น ความต้องการ และเป้าหมายของผู้ใหญ่ ต้องการทราบวิธีการทดสอบสำหรับผู้ใหญ่ ต้องการทราบวิธีการสัมมนาปฏิบัติการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ต้องการทราบวิธีการจัดหานักศึกษาต้องการความรู้เกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่ ต้องการความรู้เกี่ยวกับความสามารถพิเศษในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หรือจุดอ่อนของนักศึกษา ต้องการทราบแนวโน้มของการวิจัย ต้องการทราบวิธีการประเมินผลนักศึกษา และต้องการทราบเทคนิคการส่งเสริม

อันรูห์ และเทอร์เนอร์ (Unruh and Turner. 1970 : 159 – 161) ได้กล่าวถึงปัญหาและความต้องการของครูว่ามีสาเหตุเกิดจากบุคลิกภาพของครู เช่น ครูมีความตึงเครียดสุขภาพไม่ดี ควรไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ครูยึดถือตนเองมากเกินไป ฐานะทางการเงินไม่ดี ขาดรายได้ ค่าจูน ขาดความสามัคคีในหมู่คณะ เข้ากับเพื่อนไม่ได้ ครูขาดสื่อการเรียนการสอน ขาดผู้บริหารที่เป็นผู้นำและมีคุณธรรม ขาดการช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์และครูใหญ่เท่าที่ควร ปัญหาต่างๆ ดังกล่าว มีส่วนทำให้ขวัญและกำลังใจของครูตกต่ำเป็นผลกระทบทำให้คุณภาพทางการศึกษาด้อยลงไปด้วย

กิลชิสท์ และคณะ (Gilchrist and other. 1986 - 1987 : 73 - 84) ได้ทำการศึกษาถึงผลของการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับทักษะชีวิต (Life Skills Counseling) เพื่อป้องกันปัญหาต่างๆ ในวัยรุ่นในที่นี่จะศึกษาถึงพฤติกรรมที่เป็นปัญหา 4 เรื่องด้วยกัน คือ การระมัดระวังในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์

โดยไม่ต้องใจ การใช้ยาเสพติดหรือการดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ และปัญหาความเครียดและการถูกทอดทิ้งจากสังคมในมารดาที่เป็นวัยรุ่นโดยผู้วิจัยได้ประยุกต์โปรแกรมการให้คำปรึกษาทักษะชีวิต (Life Skills Counseling) เพื่อการป้องกันปัญหาต่างๆ ในวัยรุ่นในที่นี้จะศึกษาพฤติกรรมที่เป็นปัญหา 4 เรื่องด้วยกัน คือ การระมัดระวังในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ การใช้ยาเสพติด หรือการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่และปัญหาความเครียดและการถูกทอดทิ้งจากสังคมในมารดาที่เป็นวัยรุ่นโดยผู้วิจัยได้ประยุกต์โปรแกรมให้คำปรึกษา ทักษะชีวิต (Life Skills Counseling) เพื่อให้เกิดทักษะใหม่ๆ กับวัยรุ่น โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. การเตรียมความรู้ความเข้าใจ (Cognitive preparation) เป็นการให้เหตุผล เพื่อชักชวนและจูงใจให้วัยรุ่นเข้าร่วมในโปรแกรม
2. ความจำเป็นของทักษะชีวิต (Skills Acquisition) เป็นการสาธิตหรือยกตัวอย่างงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของการนำทักษะชีวิต ไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
3. การฝึกปฏิบัติทักษะชีวิต (Practice of Skills) เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การเล่นเกมบทบาท เป็นต้น

ซึ่งผลการศึกษาพบว่าการใช้คำปรึกษาทักษะชีวิต สามารถที่จะลดและปรับเปลี่ยน หรือป้องกันพฤติกรรมรวมทั้ง 4 อย่าง ในวัยรุ่น คือ การป้องกันการตั้งครรภ์ โดยไม่ตั้งใจ การลดความเครียดและการถูกสังคมทอดทิ้ง การลดและเลิกพฤติกรรมสูบบุหรี่ และในเรื่องของการใช้ยาและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะทำให้วัยรุ่นมีการใช้ยาอย่างเหมาะสม และรู้จักวิธีการหลีกเลี่ยง

เคิร์กแคม และคณะ (Kirkham; et al. 1989 : 67 - 87) ศึกษาถึงผลจากการจัดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะชีวิตให้แก่กลุ่มมารดาที่มีลูกพิการ จำนวน 230 คน ซึ่งพบว่า หลังจากที่มารดาเด็กเหล่านี้ได้รับการฝึกอบรมทักษะชีวิตต่างๆ เช่น ทักษะการติดต่อสื่อสาร (Communication Skills) ทักษะการแก้ไขปัญหา (Problem – solving Skills) ทักษะการควบคุมด้านอารมณ์ (Coping Skills) และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมซึ่งกันและกันแล้ว ทำให้มารดาเด็กที่พิการเกิดความมั่นใจในความสามารถของตนเอง และทำให้พวกเขารู้สึกความเครียดลดลงด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนในการ วิจัยและพัฒนา โดยแบ่งเป็น 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 3 สร้างและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 5 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 6 การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย 1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย 2. ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และ 3. สำรวจความต้องการ พื้นฐานในการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ วารสาร ผลงานวิจัย เพื่อนำมาใช้สร้างรูปแบบการ จัดการเรียนรู้ในเบื้องต้น ซึ่งมีองค์ประกอบในการศึกษา ดังนี้ คือ 1. กลุ่มผู้เรียนที่เป็นผู้ต้องขัง ที่ เกี่ยวข้องกับปัญหาของผู้ต้องขัง เช่น ด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และ ด้านการศึกษา 2. จิตวิทยา การเรียนรู้ และหลักการสอนของผู้ใหญ่ อาทิเช่น ทฤษฎีการเรียนรู้และจิตวิทยาการเรียนรู้และ หลักการสอนของผู้ใหญ่ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยทฤษฎีการเรียนรู้ที่ได้ศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มมนุษย นิยม (Humanist) ตามแนวคิดของมาสโลว์ (Maslow, 1962) แนวคิดของ แฟร์ และ โรเจอร์ (Friere and Rogers, 1969) ทฤษฎีกลุ่มที่เน้นการรับรู้และการเชื่อมโยงความคิด (Herbartianism) ของ เฮร์บาร์ท (Herbart) ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบ ของ บรูเนอร์ (Bruner,1971) ทฤษฎีการ เรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่สมัยใหม่ของโนลส์ (Knowles) ทฤษฎีการเรียนรู้ของ แพพเพิร์ท (Papert) และ ทฤษฎีการเรียนรู้ของเพียร์เจ และ ไวส์กอสกี (Piaget and Vygotsky) ที่มีแนวคิดจากทฤษฎีการ เรียนรู้ Constructionism จิตวิทยาการเรียนรู้ (Psychology of Learning) จิตวิทยาการเรียนรู้และ หลักการสอนของผู้ใหญ่ ของโนลส์ (Knowles) โครงสร้างความรู้ ตามแนวคิดของ รูเมลฮาร์ท และ ออร์โทนี (Rumelhart and Ortony, 1977) 3. หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต 4. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และแนวคิด ทฤษฎีและงานการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังเช่น องค์ประกอบ การจัดการเรียนรู้จากแนวคิดของ เคมป์ มอร์ริสัน และ รอสส์ (Kemp, Morrison & Ross. 1971) ดิค และแคร์รี่ (Dick & Carey. 1996) ออริช และคณะ (Ortich. et al. 1998) ฮิวส์และดันแคน (Hough & Dancan. 1970) วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ ของ โคลบ์ (Kolb) และ ฟราย (Fry) รูปแบบ การเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลชิปปา ของ ทิศนา แคมมณี การเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วมโดยกระบวนการกลุ่มของ สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ รวมทั้งการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมของ วราลักษณ์ ไชยทัพ ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลพื้นฐานใช้ประกอบแนวคิดและ แนวทางนำไปใช้ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก)

2. ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานการวิจัย ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ต้องชั่ง ในด้านสภาพทั่วไปปัญหาและความต้องการ จิตวิทยาการเรียนรู้ และหลักการสอนผู้ใหญ่ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต รูปแบบการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบทักษะชีวิต และนำผลจากการศึกษามาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำมาใช้ประกอบการพิจารณาจัดทำร่าง รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ได้เป็นร่างรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในส่วนของการ เตรียมความพร้อมนักศึกษา ผู้สอน การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ เช่น ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ วิธี จัดการเรียนรู้ การเตรียมสื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลให้เหมาะสมและสอดคล้องกับ นักศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง รวมทั้งการเลือกเนื้อหาให้ป็นไปตามความต้องการพื้นฐานใน การเรียนรู้ของนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เนื้อหาจากการบูรณาการเนื้อหาหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างเนื้อหาและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังนี้ คือ

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายไปสู่ผลการเรียนรู้ ดังการสำรวจความต้องการพื้นฐานในการเรียนรู้สอดคล้องตาม แนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) และนำประสบการณ์เดิมของ นักศึกษาซึ่งมีคุณค่าอย่างยิ่งร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ใหม่ ตามแนวคิดของมาส โลว์ (Maslow, 1962) ซึ่งผู้สอนจะจัดประสบการณ์ใหม่เพื่อให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงประสบการณ์เดิม กับประสบการณ์ใหม่ โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกระบวนการกลุ่ม และอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีกลุ่มที่เน้นการรับรู้และการเชื่อมโยงความคิด (Herbartianism) ของ เฮอบาร์ท (Herbart) ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบ ของ บรูเนอร์ (Bruner, 1971) พร้อมทั้งให้ นักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นความรู้ของตนเอง ตามแนวคิดของโครงสร้างความรู้ ของ รูเมลฮาร์ท และออร์โทนี (Rumelhart and Ortony, 1977) และนำความรู้ใหม่ไปใช้ประโยชน์ใน สภาพการณ์อื่น ๆ ที่เทียบเคียงได้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีและงานการวิจัย

เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนำมาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ของงานวิจัยนี้ ดังเช่น วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ ของ โคลบ (Kolb) และ ฟราย (Fry) รูปแบบการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดล ชีปปาของ ทิศนา ขัมมณี การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยกระบวนการกลุ่มของ สุเมธนา พรหมบุญ และคณะ รวมทั้งการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของวราลักษณ์ ไชยทัพ

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ร่างเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออกเป็น 5 ขั้นตอน ที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับปรุงได้จากภายหลังดำเนินการทดลองเสร็จได้ ดังนี้ คือ 1. การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน 2. การจัดประสบการณ์ใหม่ 3. การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน 4. การทดลองปฏิบัติ และ 5. การประยุกต์ใช้ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษามีส่วนร่วมและเกิดแรงจูงใจ ตลอดจนมีความตระหนักที่จะศึกษาเรียนรู้ในเรื่องที่ผู้สอนจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 การจัดประสบการณ์ใหม่ เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาได้นำประสบการณ์เดิมของตนเองพัฒนาเป็นความรู้ใหม่

ขั้นที่ 3 การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้ตรวจสอบความถูกต้องของความรู้ใหม่ และรวบรวมเป็นโครงสร้างความรู้ในตน

ขั้นที่ 4 การทดลองปฏิบัติ เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้นำประสบการณ์ใหม่มาใช้ทดลองปฏิบัติในกิจกรรมเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนด

ขั้นที่ 5 การประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานการณ์อื่น ๆ เพื่อให้นักศึกษาได้นำความรู้จากโครงสร้างความรู้ในตนมาใช้ให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย

จากสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสำนักบริหารงานการศึกษา นอกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยได้บูรณาการสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) ออกเป็น 8 หน่วยการเรียนรู้ และได้ นำหน่วยที่ 3 เพศศึกษา ใช้ในการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งสาระการเรียนรู้ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 อิทธิพลครอบครัว เพื่อน สังคม และวัฒนธรรม ที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ มีจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ 1. ผลกระทบจากความแตกต่างในการเลี้ยงดู 2. โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ 3. แนวทางการพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีต่อคู่ครอง 4. การมีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์ และ 5. การสื่อสารภายในครอบครัว

ตอนที่ 2 การสร้างสุขนิสัยที่ดีเพื่อลดความเสี่ยงต่อพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ มีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ 1. วิธีการคุมกำเนิด และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และ 2. การติดเชื้อ HIV ทำการวิเคราะห์ประกอบพิจารณาสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดความรู้เพื่อนำไปทดสอบกับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ที่จะเรียนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ในภาคเรียนที่ 1/2550

3. สำรวจความต้องการพื้นฐานในการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจความต้องการพื้นฐานในการเรียนรู้ เพื่อนำผลสำรวจที่ได้ไปใช้ในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ประกอบด้วย 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2. เครื่องมือและการตรวจสอบ 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล และ 4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

1) ครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 4 คน

2) นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่เรียนจบหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 95 คน

3) นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 115 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1) ครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 4 คน โดยผลจากการสัมภาษณ์ครูที่สอนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ครูที่สอนมีตำแหน่งหน้าที่เป็นนักทัศนวิทยา จำนวน 3 คน และเป็นนักวิชาการอบรมและฝึกอบรมอาชีพ จำนวน 1 คน มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 3 คน และ ระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน ครูที่สอนไม่มีผู้จบสาขาทางการศึกษา และทุกคนมีประสบการณ์สอนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 มาแล้ว จำนวน 2 ภาคเรียน

2) นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่เรียนจบหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 19 คน ที่อยู่แดน 4 มีรายละเอียดข้อมูลดังตาราง 1 โดยผลจากการสำรวจพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 18-28 ปี จำนวน 35 คน นักศึกษาที่ครั้งเป็นโสเภณีมาก่อนต้องโทษ จำนวน 11 คน อาชีพเดิมก่อนต้องโทษ คือ อาชีพเกษตรกร จำนวน 7 คน

รับจ้าง จำนวน 6 คน และ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 3 คน รายได้ทั้งหมดต่อเดือนของครอบครัวก่อนต้องโทษต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 9 คน สำหรับลักษณะความผิดที่ต้องโทษมากที่สุด คือ ความผิดต่อทางเพศ จำนวน 15 คน มีโทษจำคุก มากกว่า 10 ปี จำนวน 11 คน ส่วนระยะเวลาที่จะพ้นโทษ มากที่สุด คือ มากกว่า 18 เดือนขึ้นไป จำนวน 14 คน นักศึกษากว่าครึ่งมีจำนวนครั้งที่ต้องโทษครั้งแรก จำนวน 12 คน และนักศึกษาสวนใหญ่คิดว่าเมื่อได้รับการพ้นโทษแล้ว จะมีรายได้เลี้ยงตนเองจากการประกอบอาชีพ จำนวน 14 คน และจะมีรายได้เลี้ยงตนเองจากการช่วยเหลือของสมาชิกในครอบครัว จำนวน 5 คน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาที่เรียนจบหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 19 คน โดยสรุปแล้ว พบว่า นักศึกษาสวนใหญ่มีรายได้ทั้งหมดต่อเดือนของครอบครัวก่อนต้องโทษต่ำกว่า 5,000 บาท ซึ่งนักศึกษาสวนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร และรับจ้างทำให้มีรายได้จำกัด และนักศึกษาสวนใหญ่คิดว่าเมื่อได้รับการพ้นโทษแล้ว จะมีรายได้เลี้ยงตนเองจากการประกอบอาชีพ การที่นักศึกษาได้มีโอกาสได้เรียนรู้ โดยเฉพาะการได้ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อการเตรียมตัวเข้าสู่โลกของงานอาชีพ อันจะนำมาสู่รายได้ที่จะเลี้ยงดูตนเองได้เป็นอย่างดี รวมทั้งจะทำให้ นักศึกษามีความรู้และเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ที่คนเราสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน เพราะการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญยิ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เจริญงอกงามไปสู่ความสมบูรณ์พร้อมของชีวิต การจัดการเรียนรู้ที่ฝึกให้นักศึกษาได้ฝึกคิด กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จะทำให้นักศึกษาเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาลักษณะของความผิด นักศึกษาสวนใหญ่จะมีความผิดที่เป็นความผิดต่อเพศ ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต โดยการให้ความรู้ในเรื่องของเพศศึกษาอันเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนเราที่ถูกต้อง ที่จะเรียนรู้และปฏิบัติในเรื่องของตนเองและครอบครัวได้อย่างถูกต้อง จะทำให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง และการนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหลังพ้นโทษได้เป็นอย่างดี เมื่อพิจารณาในด้านของระยะเวลาที่พ้นโทษ นักศึกษาสวนใหญ่มีระยะเวลาพ้นโทษมากกว่า 18 เดือนขึ้นไป ซึ่งเป็นระยะเวลายาวนานพอสมควร การที่ผู้ต้องขังมีโอกาสได้เรียนรู้โดยการลงทะเบียนเป็นนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักศึกษาจะมีเวลาเพียงพอที่จะสามารถศึกษาจนจบหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ได้จนจบการศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนดได้ระยะเวลา 2 ปี

ตาราง 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

(N=19)

ข้อมูลพื้นฐาน	นักศึกษา	
	N	(%)
อายุ		
19-28 ปี	12	63.20
29-38 ปี	4	21.00
39-48 ปี	3	15.80
อายุต่ำสุด 19 ปี อายุสูงสุด 46 ปี		
รวม	19	100.00
ศาสนา		
พุทธ	19	100.00
คริสต์	-	-
อิสลาม	-	-
อื่น ๆ	-	-
รวม	19	100.00
ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นจาก		
สถานศึกษาในระบบ	9	47.37
สถานศึกษานอกระบบ	10	52.63
รวม	19	100.00
สภาพภาพก่อนต้องโทษ		
โสด	11	57.90
สมรส	7	36.80
หย่า/แยกกันอยู่	1	5.30
อื่น ๆ	-	-
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1	5.30
ภาคใต้	-	-
รวม	19	100.00

ตาราง 1 (ต่อ)

(N=19)

ข้อมูลพื้นฐาน	นักศึกษา	
	N	(%)
อาชีพเดิมก่อนต้องโทษ		
ไม่มีอาชีพ	2	10.50
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	3	15.80
เกษตรกร	7	36.80
รับจ้าง	6	31.60
รับราชการ	1	5.30
อื่น ๆ	-	-
รวม	19	100.00
อาชีพเดิมก่อนต้องโทษ		
ไม่มีอาชีพ	2	10.50
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	3	15.80
เกษตรกร	7	36.80
รับจ้าง	6	31.60
รับราชการ	1	5.30
อื่น ๆ	-	-
รวม	19	100.00
รายได้ทั้งหมดต่อเดือนของครอบครัว ก่อนต้องโทษ		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	9	47.40
5,001 – 10,000 บาท	5	26.30
10,001 – 15,000 บาท	2	10.50
15,001 – 20,000 บาท	2	10.50
สูงกว่า 20,000 บาท	1	5.30
รวม	19	100.00
ลักษณะความผิดที่ต้องโทษ		
ความผิดต่อทรัพย์	2	10.50
ความผิดต่อร่างกาย	1	5.30

ตาราง 1 (ต่อ)

(N=19)

ข้อมูลพื้นฐาน	ผู้เรียน	
	N	(%)
ความผิดต่อชีวิต	1	5.30
ความผิดต่อทางเพศ	15	78.90
ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ อื่น ๆ		
รวม	19	100.00
กำหนดโทษจำคุก		
ไม่เกิน 2 ปี		
มากกว่า 2 ปี แต่ไม่เกิน 4 ปี	2	10.50
มากกว่า 4 ปี แต่ไม่เกิน 6 ปี	-	-
มากกว่า 6 ปี แต่ไม่เกิน 8 ปี	3	15.80
มากกว่า 8 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี	3	15.80
มากกว่า 10 ปี	11	57.90
รวม	19	100.00
ระยะเวลาที่จะพ้นโทษ		
น้อยกว่า 3 – 6 เดือน	3	15.8
มากกว่า 6 – 12 เดือน	1	5.3
มากกว่า 13 – 18 เดือน	1	5.3
มากกว่า 18 เดือนขึ้นไป	14	73.6
รวม	19	100.00
จำนวนครั้งที่ต้องโทษ		
ครั้งแรก	12	63.2
ครั้งที่ 2	6	31.6
ครั้งที่ 3	1	5.3
มากกว่า 3 ครั้ง	-	-
รวม	19	100.00

ตาราง 1 (ต่อ)

(N=19)		
ข้อมูลพื้นฐาน	ผู้เรียน	
	N	(%)
เมื่อได้รับการฟื้นฟูแล้ว คิดว่าจะมีรายได้เลี้ยงตนเองโดย		
ได้จากการช่วยเหลือของสมาชิกในครอบครัว	5	26.3
ได้จากการประกอบอาชีพ	14	73.7
รวม	19	100.00

3) นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง และมีผลคะแนนจากการทดสอบตามแบบวัดความรู้ Pretest อยู่ในช่วงระหว่างคะแนนต่ำสุดขึ้นมา จำนวน 40 คน มีรายละเอียดข้อมูล ดังตาราง 2

ตาราง 2 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 (กลุ่มทดลอง)

(N=40)		
ข้อมูลพื้นฐาน	ผู้เรียน	
	N	(%)
อายุ		
18-28 ปี	35	87.50
29-38 ปี	2	5.00
39-48 ปี	3	7.50
รวม	40	100.00

ลักษณะความผิดที่ต้องโทษ

ความผิดต่อทรัพย์	9	22.50
ความผิดต่อร่างกาย	-	-
ความผิดต่อชีวิต	2	5.00
ความผิดต่อทางเพศ	8	20.00

ตาราง 2 (ต่อ)

(N=40)

ข้อมูลพื้นฐาน	ผู้เรียน	
	N	(%)
ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่	1	2.50
อื่น ๆ (ระบุ) ความผิด พ.ร.บ.ยาเสพติด	20	50.00
รวม	40	100.00
กำหนดโทษจำคุก		
ไม่เกิน 2 ปี	-	-
มากกว่า 2 ปี แต่ไม่เกิน 4 ปี	4	10.00
มากกว่า 4 ปี แต่ไม่เกิน 6 ปี	9	22.50
มากกว่า 6 ปี แต่ไม่เกิน 8 ปี	3	7.50
มากกว่า 8 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี	1	2.50
มากกว่า 10 ปี	23	57.50
รวม	40	100.00
ระยะเวลาที่ท่านจะพ้นโทษ		
น้อยกว่า 3 – 6 เดือน	3	7.50
มากกว่า 6 – 12 เดือน	6	15.00
มากกว่า 13 – 18 เดือน	6	15.00
มากกว่า 18 เดือนขึ้นไป	25	62.50
รวม	40	100.00
จำนวนครั้งที่ต้องโทษ		
ครั้งแรก	24	60.00
ครั้งที่ 2	7	17.50
ครั้งที่ 3	3	7.50
มากกว่า 3 ครั้ง	6	15.00
รวม	40	100.00

ตาราง 2 (ต่อ)

(N=40)		
ข้อมูลพื้นฐาน	ผู้เรียน	
	N	(%)
จบระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น		
สถานศึกษาในระบบ	26	65.00
สถานศึกษานอกระบบ	14	35.00
รวม	40	100.00

จากตาราง 2 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาค เรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 40 คน พบว่า นักศึกษากว่าครึ่งเป็นการต้องโทษครั้งแรก ส่วน ใหญ่มีลักษณะความผิด พ.ร.บ.ยาเสพติด รองลงไปเป็นความผิดต่อทรัพย์และความผิดต่อเพศซึ่งมี จำนวนใกล้เคียงกัน จากความผิด พ.ร.บ.ยาเสพติดซึ่งเป็นความผิดร้ายแรง ทำให้นักศึกษาส่วน ใหญ่ มีระยะเวลาพ้นโทษมากกว่า 18 เดือนขึ้นไปถึง 62.5 % ทำให้นักศึกษามีเวลาเพียงพอที่จะ ศึกษาจนจบหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ภายในระยะ 2 ปี เมื่อพิจารณาถึงลักษณะความผิด โดยเฉพาะความผิดต่อเพศ ซึ่งเรื่องเพศนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง กับชีวิตประจำวันของคนเรา การที่แต่ละบุคคลได้รับความรู้เรื่องเพศที่ถูกต้องจะทำให้หลีกเลี่ยง ปัญหาความผิดต่อเพศได้

3.2 เครื่องมือและการตรวจสอบ

ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ประกอบด้วย 3.2.1 ลักษณะของ เครื่องมือ 3.2.2 การสร้างเครื่องมือ 3.2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 3.2.4 การเก็บรวบรวม ข้อมูล และ 3.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

3.2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

การสำรวจความต้องการพื้นฐานในการเรียนรู้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ ประกอบด้วยเครื่องมือ จำนวน 3 ประเภทคือ

แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับสัมภาษณ์ครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนา ทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยนำไปสัมภาษณ์ครูที่สอนที่มี ประสบการณ์การสอนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัย หนุ่มกลาง จำนวน 4 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (ดูรายละเอียดภาคผนวก ก)

แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับสอบถามนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง โดยนำไปใช้กับนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนใน ทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่เรียนจบหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 แล้ว จำนวน 19 คน (ดูรายละเอียดภาคผนวก ข)

แบบสำรวจ เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตของ นักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ของนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 40 คน โดยแบบสำรวจมี ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (ดูรายละเอียดภาคผนวก ค)

3.2.2 การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือสำหรับการสำรวจความต้องการพื้นฐานในการเรียนรู้ มี ขั้นตอนการสร้าง ดังนี้ คือ

3.2.2.1 ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน งานวิจัยเชิงคุณภาพ และเทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำมาปรับใช้สร้างแบบสัมภาษณ์ครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

3.2.2.2 ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน งานวิจัยเชิงคุณภาพ และเทคนิคการสร้างแบบสอบถาม โดยนำมาปรับใช้ในการสร้างแบบสอบถามนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

3.2.2.3 ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบสำรวจ และเทคนิคการสร้างคำถาม เพื่อนำมาปรับใช้สร้างแบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน (รายชื่อในภาคผนวก ง) เป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ตามขั้นตอนดังนี้ คือ

3.3.1 ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อออกหนังสือแต่งตั้งให้ผู้เชี่ยวชาญและขอความอนุเคราะห์ให้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.2 ผู้วิจัยนำเครื่องมือ ได้แก่ 1. แบบสัมภาษณ์ครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 2. แบบสอบถามนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง และ 3. แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิต ของนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่ผู้วิจัยได้สร้างแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน

13 คน ตรวจสอบภาษาที่ใช้แต่ละเครื่องมือและนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้สำรวจความต้องการขั้นพื้นฐานในการเรียนรู้ต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสำรวจความต้องการขั้นพื้นฐานในการเรียนรู้ ดังนี้ คือ

3.4.1 ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยัง ผู้อำนวยการทันตสถานวัยหนุ่มกลาง ในการสำรวจความต้องการขั้นพื้นฐานในการเรียนรู้ในทันตสถานวัยหนุ่มกลาง

3.4.2 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในทันตสถานวัยหนุ่มกลาง ที่รับผิดชอบฝ่ายการศึกษาในแดน 4 จัดเตรียมกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามวัน เวลา ที่ได้กำหนดดังนี้

วันที่ 15 มีนาคม 2550 เวลา 09.30-11.00 น. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ในทันตสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 4 คน ตามแบบสัมภาษณ์ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก)

วันที่ 15 มีนาคม 2550 เวลา 13.30-15.00 น. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทันตสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 19 คน ตามแบบสอบถาม (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข)

วันที่ 16 มีนาคม 2550 เวลา 09.00-11.00 น. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาการศึกษา นอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ในทันตสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 115 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ นักศึกษาจากแดน 2, 4 และ 6 จำนวน 60 คน ตามแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเรื่อง เพศศึกษา : โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ และสัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ จำนวน 15 ข้อ (ดูรายละเอียดใน ภาคผนวก จ)

วันที่ 16 มีนาคม 2550 เวลา 13.30-15.00 น. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาการศึกษา นอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ในทันตสถานวัยหนุ่มกลาง กลุ่มสอง จำนวน 55 คน ตามแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเรื่อง เพศศึกษา : โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ และสัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก จ)

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 แบบสอบถามนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะ

ชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายแล้ว แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิต ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 และแบบทดสอบวัดความรู้ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามแบบสำรวจ และ แบบทดสอบวัดความรู้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นการสัมภาษณ์ครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นตามประเด็นมา วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในเชิงคุณภาพ ในส่วนที่เป็นคำถามปลายเปิด (Content Analysis) และบรรยายเชิงพรรณนา

3.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วที่เกี่ยวกับประเด็นการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งระดับความคิดเห็น เป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย โดยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยได้แปลผลหาค่าเฉลี่ย และแบ่งระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์การประมาณค่า ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.00 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และได้ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลการสำรวจความต้องการพื้นฐานในการเรียนรู้และร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มาสร้างรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย 1. สังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและการออกแบบรูปแบบ และ 2. การออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. สังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและการออกแบบรูปแบบ

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจากขั้นตอนศึกษาข้อมูลพื้นฐานมาสร้างเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย โครงสร้างเนื้อหา เนื้อหา และ แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 โครงสร้างเนื้อหา

ผู้วิจัย ได้บูรณาการสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) ออกเป็น 8 หน่วยการเรียนรู้และได้นำ หน่วยที่ 3 เพศศึกษาใช้ในการกำหนดเป็นโครงสร้างเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 อิทธิพลครอบครัว เพื่อน สังคม และวัฒนธรรม ที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ มี 5 เรื่อง ได้แก่ ผลกระทบจากความแตกต่างในการเลี้ยงดู โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ แนวทางการพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีต่อคู่ครอง การมีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์ และการสื่อสารภายในครอบครัว

ตอนที่ 2 การสร้างสุขนิสัยที่ดีเพื่อลดความเสี่ยงต่อพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ มี 2 เรื่อง ได้แก่ วิธีการคุมกำเนิด และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการติดเชื้อ HIV

1.2 เนื้อหาการเรียนรู้

เนื้อหาการเรียนรู้ ประกอบด้วย

เพศศึกษา : ตอนที่ 1 อิทธิพลครอบครัว เพื่อน สังคม และ วัฒนธรรม ที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ

เรื่องที่ 1 ผลกระทบจากความแตกต่างในการเลี้ยงดู

- 1) เพศชาย และเพศหญิง
- 2) ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของเพศ
- 3) บทบาททางเพศ

เรื่องที่ 2 โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ

- 1) ผลบวก ผลลบ ของการตัดสินใจ
- 2) แนวทางแก้ไขปัญหาหรือหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์
- 3) คุณค่าของการรักษาสัมพันธภาพ

เรื่องที่ 3 แนวทางการพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีต่อคู่ครอง

- 1) ธรรมชาติของความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงได้
- 2) แนวทางการยุติความสัมพันธ์ โดยไม่ใช้ความรุนแรง

เรื่องที่ 4 การมีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์

- 1) ผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อกระบวนการตัดสินใจต่อการมีเพศสัมพันธ์ ที่ไม่พึงประสงค์

- 2) แนวทางแก้ไขปัญหาคู่สถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์

เรื่องที่ 5 การสื่อสารภายในครอบครัว

- 1) ความแตกต่างของความคาดหวัง และความต้องการของสมาชิกในครอบครัว
- 2) ความสำคัญของการสื่อสารในครอบครัว
- 3) ความจำเป็นในการแก้ไขความขัดแย้งในครอบครัว

เพศศึกษา : ตอนที่ 2 โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

เรื่องที่ 1 วิธีการคุมกำเนิด และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

- 1) ข้อมูลที่ถูกต้องของการตั้งครรภ์

- 2) การคุมกำเนิด
- 3) การติดเชื้อโรคทางเพศสัมพันธ์ และ HIV
- 4) ความเชื่อที่ผิดกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย

1.3 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

จากเนื้อหา เรื่อง เพศศึกษา ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้จัดเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จำนวน 7 แผน ดังนี้คือ วิถีเพศจากวัยเด็กสู่ผู้ใหญ่ เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ สัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ เพศสัมพันธ์...ความสัมพันธ์ จะพูดกับลูกอย่างไร การคุมกำเนิด และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และ QQR : ประเมินความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV

2. ออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้

จากร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการจัดเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1. การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน 2. การจัดประสบการณ์ใหม่ 3. การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน 4. การทดลองปฏิบัติ และ 5. การประยุกต์ใช้ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใน ทักษสถานวัยหนุ่มกลาง รวมทั้งแผนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หน่วยที่ 3 ซึ่งผู้วิจัยได้บูรณาการสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 อิทธิพลครอบครัว เพื่อน สังคม และวัฒนธรรม ที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ มีจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ 1. ผลกระทบจากความแตกต่างในการเลี้ยงดู 2. โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ 3. แนวทางการพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีต่อคู่ครอง 4. การมีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์ และ 5. การสื่อสารภายในครอบครัว

ตอนที่ 2 การสร้างสุขนิสัยที่ดีเพื่อลดความเสี่ยงต่อพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ มีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ 1) วิธีการคุมกำเนิด และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ 2) การติดเชื้อ HIV

ผู้วิจัย ได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนในการจัดเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน และ สาระที่ได้บูรณาการ หน่วยที่ 3 เป็นกรอบแนวคิด จึงได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักศึกษามีส่วนร่วมและเกิดแรงจูงใจ ตลอดจนมีความตระหนักที่จะศึกษาเรียนรู้ในเรื่องที่ผู้สอนจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้

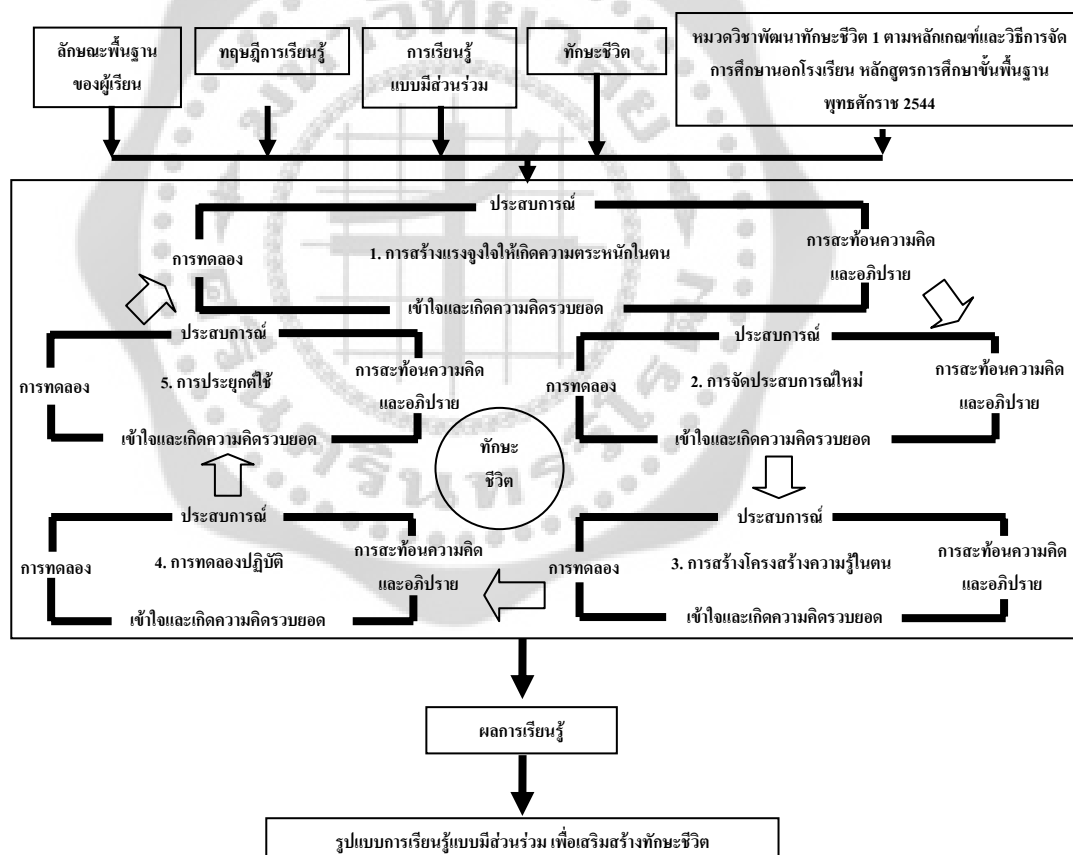
ขั้นที่ 2 การจัดประสบการณ์ใหม่ เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักศึกษาได้นำประสบการณ์เดิมของตนเองพัฒนาเป็นความรู้ใหม่

ขั้นที่ 3 การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้ตรวจสอบความถูกต้องของความรู้ใหม่ และรวบรวมเป็นโครงสร้างความรู้ในตน

ขั้นที่ 4 การทดลองปฏิบัติ เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้นำประสบการณ์ใหม่มาใช้ทดลองปฏิบัติในกิจกรรมเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนด

ขั้นที่ 5 การประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานการณ์อื่นๆ เพื่อให้นักศึกษาได้นำความรู้จากโครงสร้างความรู้ในตนมาใช้ให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย

จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทั้ง 5 ขั้นตอน และกรอบเนื้อหาจากการ บูรณาการหน่วยที่ 3 เพศศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบเพื่อให้นักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางมีผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ ตลอดจนการได้รับการเสริมทักษะชีวิต เมื่อได้เรียนรู้ตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทั้ง 5 ขั้นตอน ดังรูปแบบต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 3 สร้างและตรวจสอบรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วย 1. จัดทำแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2. จัดทำเครื่องมือประเมินรูปแบบ และ 3. ตรวจสอบรูปแบบและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งแบบประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงแก้ไข

1. จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัย ได้นำเนื้อหาจากการเรียนรู้ เรื่อง เพศศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 อิทธิพลครอบครัว เพื่อน สังคมและวัฒนธรรม ที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ และ ตอนที่ 2 การสร้างสุขนิสัยที่ดีเพื่อลดความเสี่ยงต่อพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ และจัดเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 7 แผน ดังนี้คือ

ที่	เรื่อง	จำนวนเวลา ที่ใช้ (ชั่วโมง)
1	วิถีเพศจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่	3
2	เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ	3
3	สัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ	3
4	เพศสัมพันธ์...ความเสี่ยง	3
5	จะพูดกับลูกอย่างไร	3
6	การคุมกำเนิด และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	3
7	QQR : ประเมินความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV	3

จากแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทั้ง 7 แผน ผู้วิจัยจัดทำเป็นคู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (ดูรายละเอียดจากภาคผนวก ก)

2. จัดทำเครื่องมือประเมินรูปแบบ

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการจัดทำเครื่องมือในการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ประกอบด้วย 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2) เครื่องมือและการตรวจสอบ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูล และ 4) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

2.1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัย คือ ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบเครื่องมือ มีจำนวนทั้งหมด 13 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล จำนวน 8 คน ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต จำนวน 4 คน และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มผู้เรียนที่เป็นผู้ต้องขัง จำนวน 1 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ พิจารณาและตรวจสอบเครื่องมือโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวนทั้งหมด 13 คน ดำเนินการตรวจสอบเครื่องมือสำหรับประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2. เครื่องมือและการตรวจสอบ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีเครื่องมือสำหรับประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ประกอบด้วย 1. ลักษณะของเครื่องมือ 2. การสร้างเครื่องมือ 3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล และ 5) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือในการประเมิน ดังนี้คือ

2.1.1 แบบประเมิน มีจำนวน 2 ชุด ซึ่งประกอบด้วย แบบประเมินแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 7 แผน ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และ แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2.1.2 แบบวัดความรู้ มีจำนวน 2 ชุด ซึ่งประกอบด้วย แบบวัดความรู้ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pretest) และ แบบวัดความรู้ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ทดสอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Posttest) คือ แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ เรื่อง เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ และสัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ

2.1.3 แบบสอบถามความคิดเห็น มีจำนวน 1 ชุด คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถาน วัยหนุ่มกลาง ที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต

2.1.4 แบบสังเกต มีจำนวน 1 ชุด คือ แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มนักศึกษา จำนวน 6 ด้าน คือ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล บรรยากาศในการทำงานร่วมคิด ร่วมทำ การลำดับขั้นตอนของปฏิบัติงานชัดเจน แสดงวิธีดำเนินงานชัดเจน ระบุผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติและกำหนดวิธีประเมินงานได้อย่างเหมาะสม

2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ คือ

2.2.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล เกณฑ์การสร้างแบบประเมิน และทบทวนร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทำการสร้างแบบประเมินแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้ง 7 แผนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้

แบบมี ส่วนร่วม ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ระดับมีความเหมาะสมมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2.2.2 ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล เกณฑ์การสร้างแบบประเมิน และทบทวนร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ เอกสารและการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทำการสร้าง แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้อง (IOC : Index of congruency) ตามจุดประสงค์และเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้

2.2.3 ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ การสร้างแบบประเมินและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทำการสร้างแบบทดสอบทักษะชีวิตในด้านความรู้ ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบปรนัย มี 4 ตัวเลือก ถ้าตอบถูกได้ 1 คะแนน ถ้าไม่ตอบหรือตอบผิดได้ 0 คะแนน สำหรับแบบทดสอบภายหลังการจัดการเรียนรู้ (Posttest) ที่ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบก่อนเรียนรู้ (Pretest) มาสลับลำดับรายชื่อ

2.2.4 ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล เกณฑ์การสร้างแบบประเมิน และทบทวนร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ เอกสารและการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทำการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Type) คือ ระดับมีความเหมาะสมมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2.2.5 ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบสำรวจและเทคนิคการสร้างคำถาม เพื่อนำมาปรับใช้ในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มนักศึกษา จำนวน 6 ด้าน คือ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล บรรยายการในการทำงานร่วมคิดร่วมทำ การลำดับขั้นตอนของปฏิบัติงานชัดเจน แสดงวิธีดำเนินงานชัดเจน ระบุผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติและกำหนดวิธีประเมินงานได้อย่างเหมาะสม โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 3 ระดับ คือ ระดับ 3 คือ คุณภาพของงานหรือพฤติกรรมเป็นที่น่าพอใจมาก ระดับ 2 คือ คุณภาพของงานหรือพฤติกรรมเป็นที่น่าพอใจปานกลาง และ ระดับ 3 คือ คุณภาพของงานหรือพฤติกรรมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อให้ออกหนังสือแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญและขอความอนุเคราะห์ให้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือ

ประกอบด้วย 1. เครื่องมือสำหรับใช้ในจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และ 2. เครื่องมือสำหรับประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 เครื่องมือสำหรับใช้จัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

เครื่องมือสำหรับใช้จัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

2.3.1.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 7 แผน ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน พิจารณาตรวจสอบองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ตามแบบประเมินแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 7 แผนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (ดูรายละเอียดภาคผนวก ข) เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และนำคำตอบที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนประเมินโดยแปลความหมาย ดังนี้

คะแนน	5	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
คะแนน	4	หมายถึง	เหมาะสมมาก
คะแนน	3	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
คะแนน	2	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
คะแนน	1	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึง	เหมาะสมระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึง	เหมาะสมระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึง	เหมาะสมระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึง	เหมาะสมระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายถึง	เหมาะสมระดับน้อยที่สุด

และค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ถือว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีคุณภาพเหมาะสมในเบื้องต้น

2.3.1.2 คู่มือการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน พิจารณาตรวจสอบตามแบบประเมินความสอดคล้องของคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ สอดคล้อง

ไม่แน่ใจ และไม่สอดคล้อง ซึ่งใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง หรือ IOC (Index of Congruence) เป็นเกณฑ์การพิจารณา (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์, 2527 : 37) ซึ่งคำนวณได้จากสูตร IOC

การพิจารณาความสอดคล้องใช้ดัชนีความสอดคล้อง โดยนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญ แต่ละคนที่ตอบมาพิจารณาดังนี้

มีความเห็นว่า	สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น 1
มีความเห็นว่า	ไม่แน่ใจ	กำหนดคะแนนเป็น 0
มีความเห็นว่า	ไม่สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น -1

จากนั้นนำมาแทนค่าในสูตรดัชนีความสอดคล้อง ดัชนีความสอดคล้องรายข้อที่มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าใช้ได้ ไม่ต้องปรับปรุง ส่วนรายข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องน้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงรายละเอียดของคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อไป ซึ่งผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 13 คน ไม่มีรายข้อใด มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 รายข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำที่สุด คือ 0.67 คือ รายการประเมินที่ 7 (ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้) ของ ขั้นตอน 2 จัดประสบการณ์ใหม่ และ รายการประเมินที่ 8 (กิจกรรมการเรียนรู้) ของ ขั้นตอน 2 จัดประสบการณ์ใหม่ ข้อย่อยที่ 4 การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด ดังนั้น รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการนำประสบการณ์เดิมของตนเองพัฒนาเป็นความรู้ใหม่ มีการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย โดยการเพิ่มเวลาในการร่วมกิจกรรมมากขึ้น (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก)

2.4 เครื่องมือสำหรับประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2.4.1 แบบทดสอบวัดความรู้ ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ผู้วิจัยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และภาษาที่ใช้และนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ จึงนำไปหาความเชื่อมั่นโดยให้นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนของเรือนจำจังหวัดนนทบุรี แดนหนุ่ม ที่จะลงทะเบียนเรียนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ภาคเรียนที่ 1/2550 ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย จำนวน 20 คน ทำแบบทดสอบวัดความรู้และนำผลคะแนนที่ได้ทำแบบทดสอบวัดความรู้ หาความเชื่อมั่นโดยคำนวณด้วยวิธีของ Kuder – Richardson จากสูตร KR-20 และได้ค่าความเชื่อมั่นที่ .86 ทั้งฉบับ

2.4.1 แบบสอบถามความคิดเห็น ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต และแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานกลุ่มนักศึกษา จำนวน 6 ด้าน คือ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล บรรยากาศในการทำงานร่วมคิดร่วมทำ การลำดับขั้นตอนของปฏิบัติงานชัดเจน แสดงวิธีดำเนินงาน

ชัดเจน ระบุผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติและกำหนดวิธีประเมินงานได้อย่างเหมาะสม ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหา และนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะให้ถูกต้องสมบูรณ์

2.4.2 แบบสังเกต การปฏิบัติงาน หมอวิชาพัฒนากะชีวิต 1 ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน ขั้นที่ 2 การจัดประสบการณ์ใหม่ ขั้นที่ 3 การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน ขั้นที่ 4 การทดลองปฏิบัติ และขั้นที่ 5 การประยุกต์ใช้ในพฤติกรรม จำนวน 6 ด้าน คือ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล บรรยากาศในการทำงานร่วมคิดร่วมทำ การลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติงานชัดเจน แสดงวิธีดำเนินงานแต่ละขั้นตอนชัดเจน ระบุผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และ กำหนดวิธีประเมินงานได้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และภาษาที่ใช้ และจากการตรวจสอบผู้เชี่ยวชาญทั้ง 13 คน ไม่มีการปรับปรุงแก้ไข

2.5 การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ดำเนินการดังนี้ คือ

2.5.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 7 แผนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น และแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึง	เหมาะสมระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึง	เหมาะสมระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึง	เหมาะสมระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึง	เหมาะสมระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายถึง	เหมาะสมระดับน้อยที่สุด

และค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ถือว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีคุณภาพเหมาะสมในเบื้องต้น และผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 13 คน มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$)

2.5.2. ข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ สอดคล้อง ไม่แน่ใจ และไม่สอดคล้อง ซึ่งใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 13 คน ที่แสดงความคิดเห็น

การพิจารณาความสอดคล้องใช้ดัชนีความสอดคล้อง โดยนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนที่ตอบมีดังนี้ คือ

มีความเห็นว่า	สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น	1
มีความเห็นว่า	ไม่แน่ใจ	กำหนดคะแนนเป็น	0
มีความเห็นว่า	ไม่สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น	-1

ตาราง 3 ค่าสถิติแสดงดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ประเมินความเหมาะสม	TOC
คู่มือการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	0.97

ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวม TOC = 0.97

2.5.3 ข้อมูลจากแบบวัดความรู้ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง โดยนำไปใช้กับทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Pretest) และทดสอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Posttest) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่า t - test Paired Samples

2.5.4 ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น และ แปลความหมายค่าเฉลี่ยนำหนักคะแนนแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึง	เหมาะสมระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึง	เหมาะสมระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึง	เหมาะสมระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึง	เหมาะสมระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายถึง	เหมาะสมระดับน้อยที่สุด

2.5.5 ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมกาปฏิบัติงานกลุ่มนักศึกษา จำนวน 6 ด้าน คือ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล บรรยายภาคในการทำงานร่วมคิดร่วมทำ การลำดับขั้นตอนของปฏิบัติงานชัดเจน แสดงวิธีดำเนินงานชัดเจน ระบุผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติและกำหนดวิธี

ประเมินงานได้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจาก ค่าความถี่ และ ค่าร้อยละของระดับความคิดเห็นที่แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับ 3 คือ คุณภาพของงานหรือพฤติกรรมเป็นที่น่าพอใจมากที่สุด ระดับ 2 คือ คุณภาพของงานหรือพฤติกรรมเป็นที่น่าพอใจปานกลาง และ ระดับ 1 คือ คุณภาพของงานหรือพฤติกรรมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1. การทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Pretest) 2. ดำเนินการจัดใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และ 3. การทดสอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Pretest) ดังนี้ คือ

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

ผู้วิจัย ได้มีการเตรียมการก่อนการทดสอบก่อนเรียน ดังนี้ คือ

1.1 เลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง และมีผลคะแนนจากการทดสอบตามแบบวัดความรู้ เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2550 เวลา 09.00–11.00 น. ที่อยู่ในช่วงระหว่างคะแนนต่ำสุดขึ้นมา จำนวน 40 คน

1.2 เลือกครูที่สอน

ครูที่สอน คือ ครูที่มีประสบการณ์การสอนหมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1 จากกลุ่มพัฒนานางานการศึกษานอกโรงเรียน จำนวน 1 คน และ อาจารย์ที่มีประสบการณ์ด้านการเรียนการสอนจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนนทบุรีเป็นผู้ช่วยสอน จำนวน 1 คน รวมเป็น 2 คน

1.3 การวางแผนการสอน

ผู้วิจัย ได้มอบคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นให้ครูที่สอนและผู้ช่วย ได้ศึกษาทำความเข้าใจการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ทุกกระบวนการล่วงหน้าและร่วมวางแผนการสอนและซักซ้อมความเข้าใจล่วงหน้าก่อนการทดลองจัดการเรียนรู้หนึ่งสัปดาห์

1.4 การทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Pretest)

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการทดสอบวัดความรู้ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 40 คน ก่อนเริ่มดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ดำเนินการดังนี้ คือ

2.1 ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อยื่นหนังสือขอความร่วมมือ

ไปยังผู้อำนวยการทัศนสถานวัยหนุ่มกลางในการสำรวจความต้องการขั้นพื้นฐานในการเรียนรู้ในทัศน

สถานวัยหนุ่มกลาง ในการทดลองการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเก็บรวบรวมข้อมูล ในวันที่ 22 มีนาคม 2550 เวลา 09.00 – 15.30 น.

2.2 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่รับผิดชอบฝ่ายการศึกษาในแดน 4 เพื่อจัดเตรียมนักศึกษากลุ่มทดลอง จำนวน 40 คนเพื่อใช้จัดการเรียนรู้ ตามวัน เวลา ที่ได้กำหนดดังนี้

วันที่ 22 มีนาคม 2550 เวลา 09.00 – 11.30 น. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ และ เวลา 13.00 – 15.30 น. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง สัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ

2.3 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากการจัดการเรียนรู้ทดลอง ในวันที่ 22 มีนาคม 2550 โดยให้นักศึกษากลุ่มทดลอง จำนวน 36 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม (นักศึกษาขาดการเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 4 คน เนื่องจากนักศึกษาไม่ได้รับการอนุญาตให้ออกจากแดน)

2.4 ผู้วิจัยได้นำแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานกลุ่มนักศึกษา จำนวน 6 ด้าน คือ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล บรรยากาศในการทำงานร่วมคิดร่วมทำ การลำดับขั้นตอนของปฏิบัติงานชัดเจน แสดงวิธีดำเนินงานชัดเจน ระบุผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติและกำหนดวิธีประเมินงานได้อย่างเหมาะสม เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากการจัดการเรียนรู้ทดลอง ในวันที่ 22 มีนาคม 2550 โดยผู้วิจัยและครูผู้สอนได้เป็นผู้สังเกตการณ์ปฏิบัติงาน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากแบบวัดความรู้ของนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง โดยนำไปใช้ทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Pretest) และทดสอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Posttest) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต และ แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานกลุ่มนักศึกษา จำนวน 6 ด้าน คือ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล บรรยากาศในการทำงานร่วมคิดร่วมทำ การลำดับขั้นตอนของปฏิบัติงานชัดเจน แสดงวิธีดำเนินงานชัดเจน ระบุผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติและกำหนดวิธีประเมินงานได้อย่างเหมาะสม มีรายละเอียด ดังนี้ คือ

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานของนักศึกษาในกลุ่มทดลอง จำนวน 36 คน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ดำเนินการจัดใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในวันที่ 22 มีนาคม 2550 โดยมีรายละเอียด ดังนี้ คือ

วันที่ 22 มีนาคม 2550 เวลา 09.00 – 11.30 น. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ 2 เรื่อง เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ และ เวลา 13.00 – 15.30 น. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ 3 เรื่องสัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ

5. ทดสอบวัดความรู้หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Posttest)

ผู้วิจัย ได้นำแบบทดสอบวัดความรู้ (Posttest) (ดูรายละเอียดในภาคผนวก จ) ให้ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 40 คน และนำผลการทดสอบไปทดสอบความแตกต่างทางสถิติกับผลคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest) โดยใช้ค่า t -test Paired Samples ตรวจสอบความแตกต่างทางสถิติ

ตอนที่ 5 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัย ได้ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้ เครื่องมือในการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบใน 2 ด้าน คือ 1. ความรู้ และ 2. เจตคติ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ คือ

1. ด้านความรู้

ผู้วิจัย ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ ทดสอบนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 36 คน ทั้งก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pretest) และ ทดสอบภายหลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ (Posttest) และนำผลการทดสอบไปทดสอบความแตกต่างทางสถิติกับผลคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest) โดยใช้ค่า t -test Paired Samples ตรวจสอบความแตกต่างทางสถิติ

2. ด้านเจตคติ

ผู้วิจัย ใช้เครื่องมือเพื่อประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านเจตคติ มี 2 แบบ คือ

2.1 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยนักศึกษา กลุ่มทดลอง จำนวน 36 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานกลุ่มนักศึกษา จำนวน 6 ด้าน คือ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล บรรยากาศในการทำงานร่วมคิดร่วมทำ การลำดับขั้นตอนของ

ปฏิบัติงานชัดเจน แสดงวิธีดำเนินงานชัดเจน ระบุผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติและกำหนดวิธีประเมินงานได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในวันที่ 22 มีนาคม 2550 โดยผู้วิจัย และครูที่สอนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทดลอง จำนวน 2 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 6 การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัย ได้นำผลการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการประเมินผลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมาดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต รวมทั้ง การประเมินผลจากแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานกลุ่มนักศึกษา จำนวน 6 ด้าน นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง การแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
(%)	แทน	ค่าเฉลี่ยร้อยละ
$\bar{X}$	แทน	คะแนนค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาโดยการแจกแจงแบบที (t-distribution)
p	แทน	ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ตอน ดังนี้

ตอน 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ตอน 2 ผลการประเมินประสิทธิผลรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ตอน 3 ผลการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ตอน 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อหาความต้องการในการจัดการเรียนรู้ของผู้ที่สอนและนักศึกษา การศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ คือ 1. สัมภาษณ์ครูที่สอน 2. สอบถามนักศึกษาที่เรียนจบ และ 3. สืบหาความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตของนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550

1. ผลจากการสัมภาษณ์ครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 4 คน สรุปตามประเด็นการสัมภาษณ์ในด้านต่างๆ จำนวน 8 ด้าน ได้ดังนี้ คือ

1.1 ด้านหลักสูตร พบว่า จากประสบการณ์การสอนของครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ที่สอนทั้ง 4 คน มีความคิดเห็นว่า หมวดวิชาทักษะชีวิต 1 ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ซึ่งคิดว่าเมื่อนักศึกษาเรียนจบหมวดวิชานี้ จะมีสมรรถภาพเป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนด

1.2 ด้านเนื้อหา พบว่า สารที่ 3 เรื่อง การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล มีความเหมาะสมที่จะพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตได้ดีที่สุด รองลงมาเป็นเนื้อหา สารที่ 2 เรื่อง ชีวิตและครอบครัว ซึ่งจะสามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตนักศึกษาในทัศนสถาน วิทยุหนุ่มได้ดี

1.3 ด้านคุณลักษณะของผู้สอนและนักศึกษา พบว่า ผู้ที่สอนในทัศนสถานวิทยุหนุ่มกลาง เห็นว่า ควรเน้นการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อสร้างบรรยากาศอย่างเป็นกันเอง ไม่เข้มงวดเกินไปเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา และครูที่สอนจะต้องมีความคล่องตัวในการทำงานสูง สามารถรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในทัศนสถานวิทยุหนุ่มกลางได้ตลอดเวลา ในส่วนของนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนซึ่งเป็นผู้ที่มีสภาพเป็นผู้ต้องขัง ผู้ที่สอนให้ความคิดเห็นว่า สภาพจิตใจของนักศึกษามีผลต่อสมาธิและความตั้งใจ ซึ่งผู้ต้องขังส่วนใหญ่จะมีความวิตกกังวลในเรื่อง การหางานทำ และรายได้ที่จะเลี้ยงตนเองและครอบครัว และการปรับสภาพของตนเองกับสังคมภายนอกเมื่อพ้นโทษออกไป นอกจากนี้ผู้ต้องขังยังเกิดสภาพจิตใจที่ท้อแท้สิ้นหวังเพราะคิดว่าตนเองหมดอนาคตเมื่อต้องโทษมีประวัติติดตัว

1.4 ด้านรูปแบบการเรียนการสอน พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนในทัศนสถานวิทยุหนุ่มกลางที่เหมาะสม คือ การเรียนรู้ที่จัดในรูปแบบชั้นเรียน รองลงมาเป็นการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนทางไกลโดยการพบกลุ่ม ส่วนการเรียนรู้จากสื่อมัลติมีเดียอาจจะมีการจำกัดในการขอใช้เครื่องเปิดแผ่นซีดี แผ่นดีวีดี ม้วนเทปเพื่อการศึกษาเป็นรายบุคคล แต่ผู้สอนก็มีการเสริมสื่อสิ่งตีพิมพ์ในห้องสมุดของทัศนสถานวิทยุหนุ่มกลางเพื่อการบริการอย่างทั่วถึง

1.5 ด้านกระบวนการเรียนการสอน พบว่า ผู้ที่สอนมีการเตรียมการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ และ ห้องเรียน เพื่อเป็นการเสริมสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ก่อนเปิดภาคเรียน ผู้ที่สอนมีการสอนเนื้อหาโดยการบรรยาย และมีการมอบหมายงานให้นักศึกษาได้ไปศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ คือ ห้องสมุด ผู้ที่สอนและนักศึกษามีการสรุปบทเรียนในช่วงร่วมกัน และ ผู้ที่สอนมีการมอบหมายงานให้นักศึกษาไปศึกษาเนื้อหาที่จะเรียนล่วงหน้า

1.6 ด้านกิจกรรม พบว่า ผู้ที่สอนสร้างบรรยากาศที่มีความเป็นกันเองก่อนการนำเข้าสู่บทเรียน ผู้ที่สอนมีการแจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ก่อนเข้าสู่บทเรียน ผู้ที่สอนบรรยายเนื้อหาเพื่อให้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ตามจุดวัตถุประสงค์ ผู้ที่สอนเปิดโอกาสให้นักศึกษาร่วมอภิปรายความรู้ที่ได้รับ ผู้ที่สอนและนักศึกษาร่วมกันสรุปบทเรียนและทำแบบฝึกหัด และ ผู้ที่สอนมอบงานให้นักศึกษาเป็นกิจกรรมนอกเวลาเรียน เพื่อให้ให้นักศึกษาได้มีการศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

1.7 ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ผู้ที่สอนจะมีความรับผิดชอบในการเป็นผู้บริหารจัดการ เพื่อให้เกิดความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ ทั้งในด้านบุคลากร ห้องเรียน สื่อการเรียนการสอน และงบประมาณ ในการเอื้อให้เกิดประโยชน์ต่อนักศึกษากายได้ข้อจำกัดของงบประมาณที่ต้องใช้ค่าตอบแทนของผู้ที่สอนทุกคน เป็นงบประมาณส่วนกลางในดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.8 ด้านการบริหารหลักสูตร พบว่า หน่วยงานสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาภายนอก โรงเรียน คือ ศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอกลองหลวง ได้เข้าร่วมพัฒนาผู้ที่สอนในการฝึกอบรมและการนิเทศกิจกรรมการเรียนการสอนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

ผลจากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 4 คน โดยสรุป พบว่า หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ในด้านเนื้อหา พบว่า สารที่ 2 เรื่อง ชีวิตและครอบครัว จะสามารถพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มโดยสามารถส่งเสริมให้นักศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางมีสมรรถภาพในการแสดงออกถึงวัฒนธรรมที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ การดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตที่มีสุขภาพดีได้ คือ เนื้อหาของสารที่ 2 เรื่อง ชีวิตและครอบครัว

เนื่องจาก นักศึกษาที่ผู้ต้องขังมีข้อจำกัดในด้านความมีอิสระ ดังนั้นสภาพจิตใจของนักศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จึงมีผลต่อสมาธิและความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ความวิตกกังวลในเรื่อง การหางานทำและรายได้ที่จะเลี้ยงตนเองและครอบครัว การปรับสภาพของตนเองกับสังคมภายนอกเมื่อพ้นโทษออกไป และความท้อแท้สิ้นหวังเพราะคิดว่าตนเองหมดอนาคตเมื่อต้องโทษมีประวัติติดตัว ดังนั้น การที่จัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้ต้องขัง จึงควรศึกษาสภาพพื้นฐานของผู้ต้องขัง เพื่อนำมาวางแผนในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียนในเรือนจำหรือทัศนสถาน และเพื่อให้เกิดความผ่อนคลาย ครูที่สอนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางจึงเน้นการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ไม่เข้มงวดเกินไปเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา และมีความคล่องตัวในการทำงานสูง สามารถรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางได้เนื่องจากครูที่สอนในเรือนจำหรือทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง มีหน้าที่ต้องเข้าเวรปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้คุมผู้ต้องขังด้วย ฉะนั้น นักศึกษาและครูที่สอนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จึงมีคุณสมบัติเฉพาะแตกต่างจากนักศึกษาและครูที่สอนในสังคมภายนอก

สำหรับ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง คือ การจัดการเรียนรู้แบบชั้นเรียนและให้มอบหมายงานนอกเวลาเรียนได้ เนื่องจากนักศึกษาถูกควบคุมภายในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางและมีเวลาศึกษานอกเวลาในช่วงเวลาขึ้นนอนซึ่งสามารถยืมหนังสือวารสาร ไปศึกษาได้ด้วยตนเอง แต่อาจมีข้อจำกัดในการยืมสื่อประเภทวิดีโอ ซีดี ไปศึกษาตามลำพัง สำหรับการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ผู้อำนวยการทัศนสถานวัยหนุ่มกลางโดยหัวหน้าศูนย์การเรียนวัยหนุ่มกลางเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการบริหารจัดการด้านงบประมาณและสื่อการเรียนการสอนซึ่งมีเจ้าหน้าที่จากศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนคลองหลวงนิเทศการเรียนการสอนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางเพื่อให้คุณภาพเทียบเท่าสถานศึกษาในระบบและสนับสนุนสื่อการเรียนการสอนตามบทบาทของเครือข่าย

2. ผลจากสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่ม จำนวน 19 คน ที่มีต่อประเด็นต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่ม จำนวน 19 คน ที่มีต่อประเด็นหลักสูตร ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็นหลักสูตร

(N=19)

ที่	ประเด็นหลักสูตร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1	หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 กำหนดเป็นหมวดวิชาบังคับทั้ง 3 ระดับการศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด	2.50	2.19	ปานกลาง
2	ตามที่ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ได้กำหนดสมรรถภาพผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ ประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและพัฒนาศักยภาพแก่ตนเองการแสดงออกถึงความรัก ความเอื้ออาทร เข้าใจในอิทธิพลของครอบครัว และพฤติกรรมที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ การดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตที่มีสุขภาพดี มีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด	1.37	.59	น้อย
3	ตามที่ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ได้กำหนดสมรรถภาพผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ การจัดการกับอารมณ์และความเครียดได้ถูกต้องและเหมาะสม จะมีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด	2.37	2.39	ปานกลาง
4	ตามที่หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ได้กำหนดสมรรถภาพผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ ประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อเสริมสุขภาพและพัฒนาศักยภาพแก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้ จะมีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด	1.79	1.81	ปานกลาง
5	หมวดวิชาทักษะชีวิต 1 สามารถนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรของทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง เพื่อใช้พัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังได้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด	1.89	1.85	ปานกลาง
รวม		2.15	2.04	ปานกลาง

จากตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อประเด็นหลักสูตรพบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.15$) เมื่อพิจารณาในรายข้อย่อย พบว่า มีข้อที่มีระดับความคิดเห็นน้อยเพียง 1 ข้อ คือ ตามที่หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ได้

กำหนดสมรรถภาพผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ ประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและพัฒนาศักยภาพแก่ตนเองการแสดงออกถึงความรัก ความเอื้ออาทร เข้าใจในอิทธิพลของครอบครัว และพฤติกรรมที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ การดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตที่มีสุขภาพดี

ส่วนรายข้อย่อยที่นักศึกษามีความคิดเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลางมี 4 รายการ คือ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 กำหนดเป็นหมวดวิชาบังคับ ทั้ง 3 ระดับการศึกษา ($\bar{X}=2.50$) ตามที่หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ได้กำหนดสมรรถภาพผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ การจัดการกับอารมณ์และความเครียดได้ถูกต้องและเหมาะสม ($\bar{X}=2.37$) หมวดวิชาทักษะชีวิต 1 สามารถนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรของทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง เพื่อใช้พัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังได้ ($\bar{X}=1.89$) และ ตามที่หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ได้กำหนดสมรรถภาพผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ ประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อเสริมสุขภาพและพัฒนาศักยภาพแก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้ ($\bar{X}=1.79$)

โดยสรุปแล้ว ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็นหลักสูตร พบว่า ผู้เรียนที่เรียนจบหมวดหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ยังมีสมรรถภาพไม่มากพอที่จะประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและพัฒนาศักยภาพแก่ตนเองไม่มากพอ โดยเฉพาะกลุ่มผู้เรียนที่เป็นผู้ต้องขัง อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ขาดโอกาสที่จะได้อยู่ร่วมกับครอบครัว จึงทำให้ขาดทักษะการประยุกต์ในการนำความรู้ไปพัฒนาส่วนการแสดงออกถึงความรัก ความเอื้ออาทร เข้าใจในอิทธิพลของครอบครัว แต่ก็ยังมีความคิดเห็นในระดับกลาง ว่า หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ได้กำหนดสมรรถภาพผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการจัดการกับอารมณ์และความเครียดได้ถูกต้องและเหมาะสม และอาจนำเนื้อหาหมวดวิชาไปประยุกต์จัดทำเป็นหลักสูตรของทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง เพื่อใช้พัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังได้ ซึ่งเป็นการมองเห็นการนำความรู้ไปใช้ในสภาพปัจจุบันของตนเองมากกว่าในอนาคต

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่ม จำนวน 19 คน ที่มีต่อประเด็นเนื้อหา/รายวิชา ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็น เนื้อหา/วิชา

(N=19)

ที่	ประเด็นเนื้อหา/รายวิชา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1	เนื้อหาใน สาระที่ 1 : การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของมนุษย์ สามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิต	1.95	1.78	ปานกลาง
2	เนื้อหาในสาระที่ 2 : ชีวิตและครอบครัว สามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิต	1.84	1.80	ปานกลาง
3	เนื้อหาในสาระที่ 3 : การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล สามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิต	1.95	1.81	ปานกลาง
4	เนื้อหาในสาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค สามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิต	1.42	.61	น้อย
5	เนื้อหาในสาระที่ 5 : ความปลอดภัยในชีวิต สามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิต	1.42	.51	น้อย
รวม		1.72	1.30	ปานกลาง

จากตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว ที่มีต่อประเด็น เนื้อหา/วิชา พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว มีความคิดเห็นว่า เนื้อหาทั้ง 5 สาระ ของหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 สามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.72$) เมื่อพิจารณาในรายข้อย่อย พบว่า มีข้อที่มีระดับความคิดเห็นน้อยเพียง 2 ข้อ คือ เนื้อหาในสาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค สามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิต และเนื้อหาในสาระที่ 5 : ความปลอดภัยในชีวิต สามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิต ที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง คือ รายการ เนื้อหาใน สาระที่ 1 : การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของมนุษย์สามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิต เนื้อหาในสาระที่ 3 : การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล สามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิต และ เนื้อหาในสาระที่ 2 : ชีวิตและครอบครัว สามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิต

โดยสรุปแล้ว นักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง มีความคิดเห็นว่าเนื้อหาสาระทั้ง 5 สาระของหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 มีเพียง 3 ใน 5 สาระเท่านั้น ที่พอจะสามารถนำไปสู่การพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตได้ แต่ก็ควรเสริมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับทักษะการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ให้มากพอต่อการนำไปใช้การดำเนินชีวิตในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางหรือภายหลังการพ้นโทษออกไป

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่ม จำนวน 19 คน ที่มีต่อประเด็นการเรียนการสอน ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็นการเรียนการสอน

(N=19)				
ที่	ประเด็นการเรียนการสอน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1	ครูที่สอนเปิดโอกาสให้ท่านแสดงความต้องการวิธีการเรียนการสอนที่ชอบ	1.53	.51	ปานกลาง
2	ครูที่สอน ได้ใช้วิธีการสอน สาระที่ 1 : การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์	2.05	1.11	ปานกลาง
	1) สอนโดยการบรรยาย	1.53	.51	ปานกลาง
	2) สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม	1.68	.58	ปานกลาง
	3) สอนโดยการทดลอง ฝึกปฏิบัติ	2.58	1.91	มาก
3	ครูที่สอน ได้ใช้วิธีการสอน สาระที่ 2 : ชีวิตและครอบครัว	2.03	0.96	ปานกลาง
	1) สอนโดยการบรรยาย	1.58	.51	ปานกลาง
	2) สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม	1.89	.74	ปานกลาง
	3) วิธีการสอนโดยการทดลอง ฝึกปฏิบัติ	2.42	1.22	ปานกลาง

ตาราง 6 (ต่อ)

(N=19)				
ที่	ประเด็นการเรียนการสอน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
4	ครูที่สอน ได้ใช้วิธีการสอน สาระที่ 3 : การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล	2.15	.61	ปานกลาง
	1) สอนโดยการบรรยาย	1.58	.61	ปานกลาง
	2) สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม	1.79	.71	ปานกลาง
	3) สอนโดยการทดลอง ฝึกปฏิบัติ	2.58	.91	มาก
5	ครูที่สอน ได้ใช้วิธีการสอน สาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค	2.15	.61	ปานกลาง
	1) สอนโดยการบรรยาย	1.53	.51	ปานกลาง
	2) สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม	1.79	.71	ปานกลาง
	3) สอนโดยการทดลอง ฝึกปฏิบัติ	1.74	.65	ปานกลาง
	4) สอน โดยวิธีอื่น ๆ ให้ศึกษาด้วยตนเองและทำรายงานส่ง	2.58	.91	มาก
6	ครูที่สอนได้ใช้วิธีสอน สาระที่ 5 : ความปลอดภัยในชีวิต	2.16	.96	ปานกลาง
	1) สอนโดยการบรรยาย	1.74	.65	ปานกลาง
	2) สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม	1.89	.66	ปานกลาง
	3) วิธีการสอนโดยการทดลอง ฝึกปฏิบัติ	2.47	.97	ปานกลาง
	4) สอน โดยวิธีอื่น ๆ ให้ศึกษาด้วยตนเองและทำรายงานส่ง	2.58	.91	มาก
รวม		2.02	.92	ปานกลาง

จากตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว ที่มีต่อประเด็นการเรียนการสอน พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.02$) เมื่อพิจารณาในรายข้อย่อย พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง

และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ครูที่สอน ได้ใช้วิธีการสอน สาระที่ 1 : การเจริญเติบโต และพัฒนาการของมนุษย์ โดยการทดลอง ฝึกปฏิบัติ ในระดับมาก ($\bar{X}=2.58$) และ มี 2 รายการ มี

ระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง คือ สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม ($\bar{X}=1.68$) และ สอนโดยการบรรยาย ($\bar{X}=1.53$) สารที่ 2 : ชีวิตและครอบครัว ครูใช้วิธีการสอนโดยการบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม และการทดลอง ฝึกปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 วิธีสอน สารที่ 3 : การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล ครูใช้วิธีการสอนโดยทดลอง ฝึกปฏิบัติ ในระดับมาก ($\bar{X}=2.58$) และ มี 2 วิธีสอนที่มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง คือ สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม ($\bar{X}=1.79$) และ สอนโดยการบรรยาย ($\bar{X}=1.58$) สารที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค ครูใช้วิธีการสอนอื่น ๆ โดยให้ศึกษาด้วยตนเองและทำรายงานส่ง ($\bar{X}=2.58$) อยู่ในระดับมากและมี 3 วิธีสอนที่มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง คือ การอภิปรายกลุ่ม ($\bar{X}=1.79$) การทดลอง ฝึกปฏิบัติ ($\bar{X}=1.74$) และ สอนโดยการบรรยาย ($\bar{X}=1.53$) และ สารที่ 5: ความปลอดภัยในชีวิต สอนโดยวิธีอื่น ๆ โดยให้ศึกษาด้วยตนเองและทำรายงานส่ง ($\bar{X}=2.58$) ในระดับมาก และมี 3 วิธีสอนที่มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง คือ การทดลอง ฝึกปฏิบัติ ($\bar{X}=2.47$) การอภิปรายกลุ่ม ($\bar{X}=1.89$) และ สอนโดยการบรรยาย ($\bar{X}=1.74$)

โดยสรุปแล้ว นักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง มีความคิดเห็นว่า ครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง มีวิธีการสอนแตกต่างขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระที่สอน เช่น การสอนด้วยการทดลอง ฝึกปฏิบัติ จะใช้ใน สารที่ 1 และ สารที่ 3 การสอนโดยให้นักศึกษาได้ศึกษาด้วยตนเองและทำรายงานส่ง จะใช้ใน สารที่ 4 และ สารที่ 5 สำหรับสารที่ 2 : ชีวิตและครอบครัวซึ่งครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ได้ใช้วิธี การบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม และการทดลอง ฝึกปฏิบัติ ในการสอนโดยที่ไม่ได้เน้นวิธีการสอนใดวิธีการสอนหนึ่งมากกว่ากัน

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วในทัศนสถานวัยหนุ่ม จำนวน 19 คน ที่มีต่อประเด็นผู้สอน ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็นผู้สอน

ที่	ประเด็นผู้สอน	ระดับ		
		$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
1	มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส เพื่อสร้างบรรยากาศกับนักศึกษาได้ง่าย	1.47	.70	น้อย

ตาราง 7 (ต่อ)

(N=19)				
ที่	ประเด็นผู้สอน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
2	มีความเด็ดขาด เข้มแข็ง เพื่อให้เกิดความยำเกรงและการปกครอง	1.89	.66	ปานกลาง
3	มีความคล่องตัวสูง ว่องไวกระฉับกระเฉง ตัดสินใจฉับไว	2.89	.77	มาก
4	อื่น ๆ คือ มีความอดทนต่อข้อจำกัดของนักศึกษาที่เรียนรู้ช้า	2.16	1.44	ปานกลาง
5	ผู้สอนมีการใช้ข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษาเพื่อการวางแผนช่วยเหลือในการเรียนรู้ของนักศึกษาแต่ละคนใน ทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง	2.11	.67	ปานกลาง
7	ครูที่สอนได้ใช้เวลาในการพบกลุ่มครบ 3 ชั่วโมงต่อครั้ง เพื่อจัดการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษาอยู่ในระดับใด (มาก = สอนครบ 3 ชั่วโมงจากพบกลุ่ม 15 ครั้งขึ้นไป ปานกลาง = สอนครบ 3 ชั่วโมงจากพบกลุ่ม 10 ครั้ง ขึ้นไป 2 ครั้ง และ น้อย = สอนครบ 3 ชั่วโมงจากพบกลุ่ม 5 ครั้งขึ้นไป)	2.11	.67	ปานกลาง
รวม		2.11	1.10	ปานกลาง

จากตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็น ครูที่สอน พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความคิดเห็นที่มีต่อผู้สอนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.11$) และเมื่อพิจารณาในรายข้อย่อย พบว่า มีเพียง 1 ข้อ อยู่ในระดับมาก คือ มีความคล่องตัวสูง ว่องไวกระฉับกระเฉง ตัดสินใจฉับไว ($\bar{X}=2.89$) และมีเพียง 1 ข้อ อยู่ในระดับน้อย คือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส เพื่อสร้างบรรยากาศกับผู้เรียนได้ง่าย ($\bar{X}=1.47$) รายการที่เหลือมี 4 รายการที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ คุณลักษณะของครูมีความอดทนต่อข้อจำกัดของนักศึกษาที่เรียนรู้ช้า ($\bar{X}=2.16$) ผู้สอนมีการใช้ข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษาเพื่อการวางแผนช่วยเหลือในการเรียนรู้ของนักศึกษาแต่ละคนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ($\bar{X}=2.11$) ครูที่สอนได้ใช้เวลาในการพบกลุ่มครบ 3 ชั่วโมงต่อครั้งเพื่อจัดการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษา ($\bar{X}=2.11$) คุณลักษณะของครูมีความเด็ดขาด เข้มแข็ง เพื่อให้เกิดความยำเกรงและการปกครอง ($\bar{X}=1.89$)

โดยสรุปแล้ว นักศึกษาที่เรียนจบ หมดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง มีความคิดเห็นว่า ครูที่สอน

ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางจะมีหน้าที่เป็นผู้คุม ไปพร้อมกัน ทำให้คุณลักษณะของผู้สอน จึงต้องมีความคล่องตัวสูง ว่องไวกระฉับกระเฉง ตัดสินใจฉับไว รับสถานการณ์ต่าง ๆ ในการรักษาความปลอดภัยมากกว่าที่จะมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส เพื่อสร้างบรรยากาศกับนักศึกษา

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่ม จำนวน 19 คน ที่มีต่อประเด็นนักศึกษา ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็นนักศึกษา

(N=19)				
ที่	ประเด็นนักศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	ความกังวล	2.28	.96	ปานกลาง
1	มีความกังวลในการปรับตัวเมื่อต้องเข้ามาอยู่ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง	1.84	.60	ปานกลาง
2	มีความกังวลเกี่ยวกับการมีประวัติถูกบันทึกว่าเคยต้องโทษ	2.26	.82	ปานกลาง
3	มีความกังวลเกี่ยวกับการต้องใช้ชีวิตในสังคมภายนอกเมื่อพ้นโทษออกไป	2.47	.77	ปานกลาง
4	มีความกังวลที่ครอบครัว ญาติมิตรจะรังเกียจ	2.05	1.25	ปานกลาง
5	อื่น ๆ มีความกังวลเกี่ยวกับรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว	2.79	1.36	มาก
	ความเครียด	2.46	.42	ปานกลาง
1	มีความเครียดที่ต้องอยู่ถูกควบคุม กักขัง ไม่อิสระ	2.53	.37	มาก
2	มีความเครียดที่ต้องอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ	2.58	.34	มาก
3	มีความเครียดเมื่อต้องใช้ชีวิตอยู่กับผู้ต้องขังด้วยกัน	2.16	.71	ปานกลาง
4	อื่น ๆ มีความเครียดที่ไม่ได้ใช้ชีวิตกับครอบครัว	2.58	.27	มาก

ตาราง 8 (ต่อ)

(N=19)				
ที่	ประเด็นนักศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
	ความท้อแท้สิ้นหวัง	2.53	.89	มาก
1	รู้สึกที่ตัวเองหมดอนาคตกลับไปใช้ชีวิตกับผู้อื่นในสังคมภายนอก	2.58	.74	มาก
2	รู้สึกว่า สมาชิกครอบครัว ญาติมิตรจะไม่ความสนใจ ตัดขาด	2.42	.57	ปานกลาง
3	การมีประวัติต้องโทษ จะเป็นตราบาป สังคมภายนอกไม่ให้การต้อนรับ	2.53	.99	มาก
4	อื่น ๆ รู้สึกว่าเป็นเรื่องยากที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต	2.58	1.27	มาก
	การเรียนรู้	2.46	.44	ปานกลาง
1	สภาพข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจของผู้เรียนจะส่งผลถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง	2.74	.28	มาก
2	การที่ผู้เรียนทัศนสถานวัยหนุ่มกลางถูกตัดขาดจากสังคมภายนอกในขณะต้องโทษ จะส่งผลถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง	2.47	.37	ปานกลาง
3	สภาพอื่น ๆ เป็นข้อจำกัดที่จะส่งผลถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง คือ บรรยากาศภายในห้องเรียน และสื่อการเรียนรู้	2.16	.67	ปานกลาง
รวม		2.44	.65	ปานกลาง

จากตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว ที่มีต่อประเด็นนักศึกษา พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.44$) เมื่อพิจารณาในรายข้อย่อย พบว่า มีเพียง 1 ข้อ อยู่ในระดับมาก คือ ความท้อแท้สิ้นหวัง ($\bar{X} = 2.53$) ที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง มี 3 รายการ คือ ความเครียด ($\bar{X} = 2.46$) การเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.46$) ความกังวล ($\bar{X} = 2.28$)

และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านความกังวล มี 1 รายข้อย่อยที่อยู่ในระดับมาก คือ รู้สึกว่าเป็นเรื่องยากที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต ($\bar{X} = 2.79$) รายข้อย่อยที่เหลือ 4 ข้ออยู่ในระดับปานกลาง คือ มีความกังวลเกี่ยวกับการต้องใช้ชีวิตในสังคมภายนอกเมื่อพ้นโทษออกไป

($\bar{X}=2.47$) มีความกังวลเกี่ยวกับการมีประวัติถูกบันทึกว่าเคยต้องโทษ ($\bar{X}=2.26$) มีความกังวลที่ครอบครัวญาติมิตรจะรังเกียจ ($\bar{X}=2.05$) มีความกังวลในการปรับตัวเมื่อต้องเข้ามาอยู่ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ($\bar{X}=1.84$) ส่วนในด้านความเครียด มี 3 รายข้อย่อยที่มีความคิดเห็นระดับมาก คือ มีความเครียดที่ต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบ ($\bar{X}=2.58$) มีความเครียดที่ไม่ได้ใช้ชีวิตกับครอบครัว ($\bar{X}=2.58$) มีความเครียดที่ต้องอยู่ถูกควบคุม กักขัง ไม่อิสระ ($\bar{X}=2.53$) และอยู่ในระดับปานกลาง 1 รายการ คือมีความเครียดเมื่อต้องใช้ชีวิตอยู่กับผู้ต้องขังด้วยกัน ($\bar{X}=2.16$) ด้านความท้อแท้สิ้นหวัง มี 3 รายข้อย่อยที่มีความคิดเห็นระดับมาก คือ รู้สึกว่าตัวเองหมดอนาคตกลับไปใช้ชีวิตกับผู้อื่นในสังคมภายนอก ($\bar{X}=2.58$) รู้สึกว่าเป็นเรื่องยากที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต ($\bar{X}=2.58$) การมีประวัติต้องโทษ จะเป็นตราบาป สังคมภายนอกไม่ให้การต้อนรับ ($\bar{X}=2.53$) และอยู่ในระดับปานกลาง 1 รายการ คือ รู้สึกว่า สมาชิกครอบครัว ญาติมิตรจะไม่ความสนใจ ตัดขาด ($\bar{X}=2.42$) และการเรียนรู้ มี 1 รายข้อย่อยที่มีความคิดเห็นระดับมาก คือ สภาพข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจของผู้เรียนจะส่งผลถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ($\bar{X}=2.74$) และอยู่ในระดับปานกลาง 2 รายการ คือ การที่ผู้เรียนทัศนสถานวัยหนุ่มกลางถูกตัดขาดจากสังคมภายนอกในขณะต้องโทษ จะส่งผลถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ($\bar{X}=2.47$) สภาพอื่นๆ เป็นข้อจำกัดที่จะส่งผลถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง คือ บรรยากาศภายในห้องเรียน และสื่อการเรียนรู้ ($\bar{X}=2.16$)

โดยสรุปแล้ว ความท้อแท้ ความเครียด และ ความกังวล ล้วนแล้วแต่เป็นอุปสรรคภายในตัวของนักศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ซึ่งเกี่ยวข้องกับสภาพจิตใจของนักศึกษาโดยตรงและส่งกระทบถึงสมาธิและความมุ่งมั่นทางการเรียน ส่วนสภาพทางเศรษฐกิจและการถูกตัดออกจากสังคมภายนอก รวมทั้ง บรรยากาศการเรียนรู้ เป็นข้อจำกัดภายนอกของตัวนักศึกษา สามารถที่จะแก้ไขหรือปรับปรุงให้มีข้อจำกัดลดลงได้ ดังนั้น สภาพทางอารมณ์และบรรยากาศการเรียนรู้ในห้องเรียน จึงมีความสำคัญที่ผู้จัดการเรียนรู้ต้องทราบข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 19 คน ที่มีต่อประเด็นการเรียนรู้ ดังแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็นการเรียนรู้

(N=19)

ที่	ประเด็นการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	การเรียนรู้ในรูปแบบชั้นเรียน	2.26	2.47	ปานกลาง
2	การเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนทางไกลโดยการพบกลุ่ม	2.32	1.76	ปานกลาง
3	การเรียนรู้ในรูปแบบให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองจากเอกสารและสื่อมัลติมีเดีย	2.37	2.61	ปานกลาง
รวม		2.28	2.00	ปานกลาง

จากตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็นนักศึกษา พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.28$) เมื่อพิจารณาในรายข้อย่อย พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง คือ การเรียนรู้ในรูปแบบให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองจากเอกสารและสื่อมัลติมีเดีย ($\bar{X} = 2.37$) การเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนทางไกลโดยการพบกลุ่ม ($\bar{X} = 2.32$) และ การเรียนรู้ในรูปแบบชั้นเรียน ($\bar{X} = 2.26$)

โดยสรุปแล้ว การจัดการเรียนรู้ภายในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จะมีข้อจำกัดในด้านเวลาเรียนเนื่องจากใน 1 วัน ต้องแบ่งเวลาสำหรับเรียนเพิ่มวุฒิทางการศึกษา และ อีกส่วนหนึ่งต้องปฏิบัติงานในแดนที่ต้องซึ่งเป็นผู้กำหนดเนื้อหาให้ทำ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ทางด้านการศึกษานำให้นักศึกษามีทางเลือกไม่มากนัก จึงเป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ไว้แล้ว

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 19 คน ที่มีต่อประเด็นสื่อการเรียนการสอน ดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็น สื่อการเรียนการสอน

(N=19)

ที่	ประเด็นการเรียนการสอน	ระดับ		
		$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
1	ใช้กระดานดำ เพื่อประกอบการสอน	2.32	2.45	ปานกลาง
2	เครื่องฉายข้ามศีรษะและแผ่นใส เพื่อประกอบการสอน	2.79	1.65	มาก
3	สื่อสิ่งตีพิมพ์ เช่น หนังสือแบบเรียน วารสารและนิตยสาร ฯลฯ	2.21	1.84	ปานกลาง
4	แหล่งเรียนรู้ภายในทัศนสถานวัยหนุ่ม เช่น ห้องสมุด	1.79	1.84	ปานกลาง
รวม		2.24	1.81	ปานกลาง

จากตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็นสื่อการเรียนการสอน พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.24$) เมื่อพิจารณาในรายข้อย่อย พบว่า มีเพียง 1 ข้อ อยู่ในระดับมาก คือ เครื่องฉายข้ามศีรษะและแผ่นใส เพื่อประกอบการสอน ($\bar{X}=2.79$) และอยู่ในระดับปานกลาง 3 รายการ คือ กระดานดำ เพื่อประกอบการสอน ($\bar{X}=2.32$) สื่อสิ่งตีพิมพ์ เช่น หนังสือแบบเรียน วารสารและนิตยสาร ($\bar{X}=2.21$) และแหล่งเรียนรู้ภายในทัศนสถานวัยหนุ่ม เช่น ห้องสมุด ($\bar{X}=1.79$)

โดยสรุปแล้ว เครื่องฉายข้ามศีรษะ มีส่วนสำคัญให้ผู้สอนสามารถนำเสนอเนื้อหาให้นักศึกษาจำนวน 20 – 40 คน ได้เรียนรู้ไปพร้อมกันได้ทั่วถึงมากกว่าการใช้กระดานดำ ส่วนสื่อสิ่งตีพิมพ์เป็นทางเลือกหนึ่ง เพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและทำงานกลุ่ม

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่ม จำนวน 19 คน ที่มีต่อประเด็นการจัดกระบวนการเรียนการสอน ดังแสดงในตาราง 11

ตาราง 11 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็น
การจัดกระบวนการเรียนการสอน

(N=19)				
ที่	ประเด็นการจัดกระบวนการเรียนการสอน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
	การเตรียมการให้แก่ผู้เรียน	2.15	1.75	ปานกลาง
1	มีการใช้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เพื่อใช้ประกอบการเตรียมการจัดกระบวนการเรียนการสอน	2.16	1.74	ปานกลาง
2	ครูผู้สอนได้มีการแนะนำแผนที่จะการจัดกระบวนการเรียนรู้ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตร ของสำนัก บริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน	1.68	1.83	ปานกลาง
3	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนในการวางแผนการสอนหมวดวิชา	2.32	1.73	ปานกลาง
4	แนะนำการใช้แหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด เพื่อศึกษาค้นคว้า	1.68	1.83	ปานกลาง
5	อื่น ๆ การจัดหาสื่อรายวิชาที่จะเรียนให้เพียงพอ	2.89	1.62	มาก
	การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน	2.24	1.67	ปานกลาง
1	การประเมินก่อนเรียนผู้เรียนก่อนเรียนหมวดวิชาพัฒนาทักษะ ชีวิต 1	2.37	1.71	ปานกลาง
2	แจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้แต่ละเนื้อหาวิชาที่จะเรียน	2.11	1.76	ปานกลาง
3	แจ้งแหล่งเรียนรู้หรือสิ่งที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน สามารถใช้ประโยชน์เพื่อการเรียนรู้	1.95	1.81	ปานกลาง
4	การสร้างความสัมพันธ์ความเป็นกันเองระหว่างครูผู้สอนและ ผู้เรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง	1.95	1.81	ปานกลาง
5	อื่น ๆ แนะนำแบบเรียนที่จะเรียนในภาคเรียนต่อไปให้ผู้เรียน ได้ศึกษาล่วงหน้า	2.84	1.27	มาก

ตาราง 11 (ต่อ)

(N=19)				
ที่	ประเด็นการจัดกระบวนการเรียนการสอน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
	ดำเนินการสอน	2.19	1.29	ปานกลาง
1	สร้างบรรยากาศความเป็นกันเองก่อนเข้าสู่บทเรียน	2.08	.96	ปานกลาง
2	ใช้ประสบการณ์เดิมของนักศึกษาเพื่อการเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหา บทเรียน	1.90	.87	ปานกลาง
3	ดำเนินการสอนโดยให้นักศึกษาเกิดความรู้ใหม่ได้จาก	2.19	1.61	ปานกลาง
	3.1 ครูผู้สอนบรรยายเนื้อหาวิชา	2.30	.98	ปานกลาง
	3.2 การอภิปรายของนักศึกษาที่ได้แบ่งเป็นกลุ่มย่อย	1.89	1.82	ปานกลาง
	3.3 กำหนดงานให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง	1.89	1.79	ปานกลาง
	3.4 ศึกษา ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้	2.68	1.87	มาก
	3.5 อื่น ๆ เปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถาม	2.58	1.72	มาก
	การประเมินผลผู้เรียน	2.33	1.48	ปานกลาง
1	แบบวัดความรู้ เช่น แบบประเมินก่อนเรียนและหลังเรียน	2.68	1.26	มาก
2	การสังเกตพฤติกรรม เช่น การตอบคำถามของนักศึกษา	2.16	1.40	ปานกลาง
3	อื่น ๆ ประเมินจากผลงานที่ครูมอบหมายให้ทำส่ง	2.16	1.77	ปานกลาง
	รวม	2.23	1.55	ปานกลาง

จากตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็นการจัดกระบวนการเรียนการสอน พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ได้แก่ การเตรียมการให้แก่ผู้เรียนดำเนินการสอน ($\bar{X}=2.23$) เมื่อพิจารณาในรายข้อย่อยพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง

และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของรายข้อย่อย พบว่า ในด้านการเตรียมการให้แก่ผู้เรียนมี 1 รายข้อย่อยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 1 รายการ คือ การจัดหาสื่อรายวิชาที่จะเรียนให้เพียงพอ ($\bar{X}=2.89$) และอยู่ในระดับปานกลาง มี 4 รายการ คือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการสอนหมวดวิชา ($\bar{X}=2.32$) มีการใช้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียนเพื่อใช้ประกอบการเตรียมการจัดกระบวนการเรียนการสอน ($\bar{X}=2.16$) ครูผู้สอนได้มีการแนะนำแผนที่จะการจัดกระบวนการเรียนรู้ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตร ของสำนัก

บริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ($\bar{X}=1.68$) และ แนะนำการใช้แหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด เพื่อศึกษาค้นคว้า ($\bar{X}=1.68$)

ส่วนด้านการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน มี 1 รายข้อย่อยที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 1 รายการ คือ แนะนำแบบเรียนที่จะเรียนในภาคเรียนต่อไปให้ผู้เรียนได้ศึกษาล่วงหน้า ($\bar{X}=2.84$) และอยู่ในระดับปานกลาง มี 4 รายการ คือ การประเมินก่อนเรียนผู้เรียนก่อนเรียนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ($\bar{X}=2.37$) แจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้แต่ละเนื้อหาวิชาที่จะเรียน ($\bar{X}=2.11$) แจ้งแหล่งเรียนรู้หรือสิ่งที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนสามารถใช้ประโยชน์เพื่อการเรียนรู้ แจ้งแหล่งเรียนรู้หรือสิ่งที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนสามารถใช้ประโยชน์เพื่อการเรียนรู้ ($\bar{X}=1.95$) และ การสร้างความสัมพันธ์ความเป็นกันเองระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ($\bar{X}=1.95$) และหัวข้อย่อยด้านการดำเนินการสอน มีรายหัวข้อย่อยที่มีระดับความคิดเห็นระดับมาก 2 รายการ คือ ดำเนินการสอนโดยให้นักศึกษาเกิดความรู้ใหม่ได้จากค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X}=2.68$) และอื่นๆ เปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถาม ($\bar{X}=2.58$) และอยู่ในระดับปานกลาง มี 5 รายการ คือ ดำเนินการสอนโดยให้นักศึกษาเกิดความรู้ใหม่ได้จากครูผู้สอนบรรยายเนื้อหาวิชา ($\bar{X}=2.30$) สร้างบรรยากาศความเป็นกันเองก่อนเข้าสู่บทเรียน ($\bar{X}=2.08$) ใช้ประสบการณ์เดิมของนักศึกษาเพื่อการเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาบทเรียน ($\bar{X}=1.90$) ดำเนินการสอนโดยให้นักศึกษาเกิดความรู้ใหม่ได้จากการอภิปรายของนักศึกษาที่ได้แบ่งเป็นกลุ่มย่อย ($\bar{X}=1.89$) และ ดำเนินการสอนโดยให้นักศึกษาเกิดความรู้ใหม่ได้จากการกำหนดงานให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}=1.89$)

และด้านการประเมินผลนักศึกษา ที่มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก คือแบบวัดความรู้ เช่น แบบประเมินก่อนเรียนและหลังเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.68$) และอยู่ในระดับปานกลาง มี 2 รายการ คือ การสังเกตพฤติกรรม เช่น การตอบคำถามของนักศึกษา ($\bar{X}=2.68$) และ ประเมินจากผลงานที่ครูมอบหมายให้ทำส่ง ($\bar{X}=2.68$)

โดยสรุปแล้ว การเตรียมสื่อการเรียน โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์เช่น แบบเรียนให้เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา มีความจำเป็นต่อนักศึกษาที่ไม่สามารถหาจากแหล่งอื่นได้เหมือนนักศึกษาภายนอกทัศนสถานวัยหนุ่มกลางและให้ผู้สอนได้แนะนำให้นักศึกษาได้ศึกษาล่วงหน้าก่อนเปิดภาคเรียนก็จะเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ให้แก่นักศึกษาได้ เพราะนักศึกษาที่เรียนจบหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 มีความคิดเห็นในระดับมากกว่า คือ ดำเนินการสอนโดยให้นักศึกษาเกิดความรู้ใหม่ได้จากศึกษา ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X}=2.68$) และให้มีการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนโดยแนะนำแบบเรียนที่จะเรียนในภาคเรียนต่อไปให้ผู้เรียนได้ศึกษาล่วงหน้า ($\bar{X}=2.84$)

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่ม จำนวน 19 คน ที่มีต่อประเด็นกิจกรรมการเรียนรู้ ดังแสดงในตาราง 12

ตาราง 12 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็นกิจกรรมการเรียนรู้

(N=19)

ที่	ประเด็นกิจกรรมการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1	ให้นักศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองก่อนมาพบกลุ่ม	2.16	1.77	ปานกลาง
2	ให้นักศึกษามีกิจกรรมอภิปรายกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	1.84	1.80	ปานกลาง
3	มอบหมายงานให้นักศึกษาไปศึกษา ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ในเวลาราชการพบกลุ่ม	1.79	1.81	ปานกลาง
4	มอบหมายให้นักศึกษาไปศึกษา ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้นอกเวลาพบกลุ่ม	1.89	1.79	ปานกลาง
5	ให้นักศึกษาได้แสดงพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการปฏิบัติภายหลังจากได้รับความรู้	2.79	1.21	มาก
รวม		2.18	1.67	ปานกลาง

จากตาราง 12 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็นกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.18$) เมื่อพิจารณาในรายข้อย่อย พบว่า มีเพียง 1 ข้อ อยู่ในระดับมาก คือ ให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการปฏิบัติภายหลังจากได้รับความรู้ ($\bar{X} = 2.79$) และอยู่ในระดับปานกลาง มี 4 รายการ คือ ให้นักศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองก่อนมาพบกลุ่ม ($\bar{X} = 2.16$) มอบหมายให้นักศึกษาไปศึกษา ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้นอกเวลาพบกลุ่ม ($\bar{X} = 1.89$) ให้นักศึกษามีกิจกรรมอภิปรายกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 1.84$) และ มอบหมายงานให้นักศึกษาไปศึกษา ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ในเวลาราชการพบกลุ่ม ($\bar{X} = 1.79$)

โดยสรุปแล้ว กิจกรรมการเรียนรู้ ต้องให้นักศึกษามีปฏิบัติภายหลังจากได้รับความรู้แล้ว และมอบหมายให้นักศึกษาไปศึกษา ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้นอกเวลาพบกลุ่ม อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง มีเวลาว่างในช่วงก่อนขึ้นนอน (18.00 -21.00 น.)

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่ม จำนวน 19 คน ที่มีต่อประเด็นประเด็นการบริหารจัดการ ดังแสดงในตาราง 13

ตาราง 13 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็นการบริหารจัดการ

(N=19)				
ที่	ประเด็นการบริหารจัดการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	มีการเตรียมการเรียนการสอนล่วงหน้าที่มีการสอน	1.79	1.81	ปานกลาง
2	จัดอำนวยความสะดวกให้ด้าน อาคาร สถานที่และห้องเรียนให้แก่ผู้เรียน	1.89	1.85	ปานกลาง
3	จัดหาสื่อการเรียนการสอนเพื่อเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน	2.00	1.54	ปานกลาง
รวม		2.03	1.56	ปานกลาง

จากตาราง 13 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อประเด็นการบริหารจัดการพบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.03$) เมื่อพิจารณาในรายข้อย่อยพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง คือ จัดหาสื่อการเรียนการสอนเพื่อเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ($\bar{X} = 2.00$) จัดอำนวยความสะดวกให้ด้าน อาคาร สถานที่และห้องเรียนให้แก่ผู้เรียน ($\bar{X} = 1.89$) และ มีการเตรียมการสอนล่วงหน้าที่มีการสอน ($\bar{X} = 1.79$)

โดยสรุปแล้ว ทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ได้มีการบริหารจัดการให้การจัดการเรียนการสอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ในภาคเรียนที่ผ่านมาได้ตามปกติ

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่ม จำนวน 19 คน ที่มีต่อประเด็นประเด็นการบริหารหลักสูตร ดังแสดงในตาราง 14

ตาราง 14 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็นการบริหารหลักสูตร

(N=19)

ที่	ประเด็นการบริหารหลักสูตร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
	ความเหมาะสม	2.43	1.52	ปานกลาง
1	จำนวนครูผู้สอนกับเนื้อหาวิชาของหมวดวิชา	2.74	1.23	มาก
2	วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน เช่น สมุด ปากกา แบบเรียน สื่อการเรียนการสอน	2.11	1.82	ปานกลาง
	การดำเนินการ	1.92	1.50	ปานกลาง
1	มีเจ้าหน้าที่นิเทศการดำเนินการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง	1.84	1.52	ปานกลาง
2	มีเจ้าหน้าที่นิเทศนามสอบภายในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง	2.00	1.49	ปานกลาง
	รวม	2.18	1.51	ปานกลาง

จากตาราง 14 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนจบ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อประเด็นการบริหารหลักสูตร พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.18$)

และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของหัวข้อ พบว่า ในด้านความเหมาะสม พบว่า จำนวนครูผู้สอนกับเนื้อหาวิชาของหมวดวิชา มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 2.74$) และ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน เช่น สมุด ปากกา แบบเรียน สื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 2.11$) ส่วนด้านการดำเนินการ พบว่า ทุกรายการอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีเจ้าหน้าที่นิเทศนามสอบภายในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ($\bar{X} = 2.00$) และ มีเจ้าหน้าที่นิเทศการดำเนินการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ($\bar{X} = 1.84$)

โดยสรุปแล้วว่า ทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง มีจำนวนครูที่เพียงพอต่อการบริหารหลักสูตร การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ และมีเจ้าหน้าที่จากศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

คลองหลวง ที่สนับสนุนการนิเทศกิจกรรมการเรียนการสอนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งถือว่า ศูนย์การเรียนวัยหนุ่มกลางเป็นเครือข่ายทางการศึกษา

3. ผลจากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 40 คน

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 40 คน ดังแสดงในตาราง 15

ตาราง 15 ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550

ทักษะชีวิต	ความต้องการเสริม			
	ต้องการ		ไม่ต้องการ	
	(N)	%	(N)	%
1. ความคิดเห็นวิเคราะห์ วิจารณ์	34	85.00	6	15.00
2. ความคิดสร้างสรรค์	32	80.00	8	20.00
3. ความตระหนักรู้ในตน	23	57.50	17	42.50
4. ความเห็นใจผู้อื่น	18	45.00	22	55.00
5. ความภูมิใจในตน	17	42.50	23	57.50
6. ความรับผิดชอบต่อสังคม	23	57.50	17	42.50
7. การสร้างความสัมพันธ์ภาพ และการสื่อสาร	30	75.00	10	25.00
8. การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา	29	75.50	11	27.50
9. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	34	85.00	6	15.00

จากตาราง 15 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง พบว่า นักศึกษามีความต้องการที่จะเรียนรู้ทักษะในด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียดและ ความคิดเห็นวิเคราะห์ วิจารณ์ มีความต้องการมากที่สุด (85.00 %) รองลงไป เป็นทักษะด้าน ความคิดสร้างสรรค์ และ การสร้างความสัมพันธ์ภาพ และการสื่อสาร (80.00 %) และ การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา (75.00 %) ทักษะด้าน ความ

ภูมิใจในตน มีความต้องการเรียนรู้น้อยที่สุด (42.00 %) ซึ่งมีเหตุผล เพื่อจะได้จัดการกับอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง เมื่อต้องเจอกับสถานการณ์ต่าง ๆ การใช้เหตุผลให้รู้เท่าทันอารมณ์ คนเราทุกคนย่อมรู้จักตนเองเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเครียด และจะได้จัดการกับอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง เมื่อต้องเจอกับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยสรุปแล้ว การเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ นักศึกษา การศึกษา การศึกษา นอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ผู้วิจัย จึงได้พิจารณานำ 3 อันดับแรก คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ด้านการสร้างความสัมพันธ์ภาพ และการสื่อสาร และ ด้านการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา ซึ่งจัดเป็นองค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย หรือทักษะ ใช้เป็นกรอบการเสริมสร้างทักษะชีวิต ส่วนด้านความคิดเห็นวิเคราะห์ วิวิจารณ์และความคิดสร้างสรรค์ เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของทักษะชีวิตเพื่อประกอบใช้ในการคิดของทั้ง 3 ด้าน

ตอน 2 ผลการประเมินประสิทธิผลรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบ และ ประเมินประสิทธิผลรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยการนำรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไปทดลองใช้กับ นักศึกษา การศึกษา นอกโรงเรียนในทัศนสถานวิทยุหนุ่มกลาง โดยการทดลองนี้มีการประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน สรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน ดังแสดงในตาราง 16

ตาราง 16 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับนักศึกษา การศึกษา นอกโรงเรียนในทัศนสถานวิทยุหนุ่ม	4.80	0.42	มากที่สุด
2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเหมาะสม	4.50	0.52	มาก
3. กิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์	4.00	0.81	มาก
4. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีวัตถุประสงค์ชัดเจน	4.40	0.51	มาก
5. กิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินตามลำดับขั้นตอน	3.80	0.42	ปานกลาง

ตาราง 16 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ เหมาะสม
6. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาการศึกษา นอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มได้รับประสบการณ์ต่างๆ	4.80	0.42	มากที่สุด
7. นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่ม มีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่าง สร้างสรรค์	4.60	0.51	มากที่สุด
8. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์นอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่ม	3.70	0.48	ปานกลาง
9. กิจกรรมการเรียนรู้มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มและผู้สอน	3.80	0.42	ปานกลาง
10. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์และกิจกรรมการเรียนรู้	4.40	0.51	มาก
รวม	4.28	0.18	มาก

จากตาราง 16 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยภาพรวมแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีเพียง 3 รายการ มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์นอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่ม กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์นอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มได้รับประสบการณ์ต่างๆ และนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์นอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ มีเพียง 4 รายการ มีระดับความเหมาะสมมาก คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเหมาะสม กิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีวัตถุประสงค์ชัดเจน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม พบว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมการเรียนรู้ และมีเพียง 3 รายการ มีระดับความเหมาะสมปานกลาง คือ กิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินตามลำดับขั้นตอน กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์นอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่ม และกิจกรรมการเรียนรู้มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์นอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มและผู้สอน กิจกรรมการเรียนรู้มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์นอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มและผู้สอน

2. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน ดังแสดงในตาราง 17

ตาราง 17 ผลการประเมินความสอดคล้องของคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

เอกสาร	ค่า IOC	ค่า TOC
คู่มือการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	0.67 – 1.00	0.97

จากตาราง 17 พบว่า เอกสารคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง มีความเหมาะสมในการนำรูปแบบไปใช้ จำนวน 37 รายการ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1 และ TOC ค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวมได้เท่ากับ 0.97 ซึ่งเป็นค่าแสดงหลักฐานของความเหมาะสมและความสอดคล้องที่มีค่าสูงสามารถนำไปใช้ได้

ผู้วิจัย นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ที่ได้พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 36 คน จำนวน 2 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ แผนการจัดกิจกรรมที่ 2 เรื่อง เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความ และแผนการจัดกิจกรรมที่ 3 เรื่อง สัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. ทดลองใช้รูปแบบ

1.1 การทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการทดสอบวัดความรู้ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง จำนวน 40 คน ก่อนเริ่มดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

1.2 ดำเนินการการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัย นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ได้พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 36 คน จำนวน 2 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ แผนการจัดกิจกรรมที่ 2 เรื่อง เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความ และแผนการจัดกิจกรรมที่ 3 เรื่อง สัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ

1.3 การทดสอบหลังเรียน (Posttest)

ผลจากการวัดความรู้ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง โดยนำไปใช้กับทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pretest) และทดสอบหลังเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Posttest) (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ญ) และเมื่อนำผลคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนนำมาเปรียบเทียบผลคะแนน ดังตาราง 18

ตาราง 18 เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเรื่อง เพศศึกษา : โอกาสเสี่ยงของตนเองจาก
อารมณ์และความต้องการทางเพศ และสัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ

เรื่อง	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		df	t	P - Value
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
เพศศึกษา : โอกาสเสี่ยง ของตนเองจากอารมณ์ และความต้องการทาง เพศ และสัมพันธภาพ คู่ครองที่ดีมีคุณภาพ	15	10.78	2.42	11.08	2.18		3.494 *	.001

* significance = 0.001

จากตาราง 18 พบว่า ก่อนการเรียนและหลังการเรียน เรื่อง เพศศึกษา : โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ และสัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.001$ ($t = 3.494$, $p = .001$)

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อ
เสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง
ดังแสดงในตารางที่ 19

ตาราง 19 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

(N=36)

ที่	ข้อความ	รูปแบบการจัดการเรียนรู้		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1	มีการทดสอบความรู้เดิมของนักศึกษาก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้	4.31	.71	สูง
2	มีการแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้นักศึกษาทราบ	4.33	.54	สูง
3	มีการตั้งคำถามเพื่อรวบรวมประสบการณ์เดิมของนักศึกษาซึ่งเป็นการสร้างความรู้สึที่ช่วยให้นักศึกษานำประสบการณ์เดิมของตนมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้	4.39	.55	สูง
4	นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยการใช้กรณีตัวอย่าง คำถามชวนคิดชวนคุย ใบงานที่ได้รับมอบหมาย	4.25	.65	สูง
5	นักศึกษาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น เรียนรู้ซึ่งกันและกัน และได้แย้งอย่างเต็มที่	4.28	.70	สูง
6	จากการรายงานผลกลุ่ม การอภิปรายในกลุ่มใหญ่ทำให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจและนำไปสู่ความคิดรวบยอด	4.32	.61	สูง
7	นักศึกษาได้สรุปด้วยตนเอง หรือกลุ่ม โดยผู้สอนกระตุ้นให้นักศึกษาคิด และช่วยสรุปเพิ่มเติม	4.52	.46	สูงสุด
8	นักศึกษาได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง มีการแบ่งกลุ่มวางแผน กำหนดกิจกรรมการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์	4.36	.54	สูง
9	ผู้สอนได้สรุปให้นักศึกษาเห็นความสำคัญและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.25	.60	สูง
10	นักศึกษาได้ทำกิจกรรมที่ประยุกต์ความรู้ที่เกิดขึ้น เช่น เขียนคำขวัญ เรียงความ ทำรายงาน หรือสถานการณ์ต่าง ๆ	4.29	.55	สูง

ตาราง 19 (ต่อ)

(N=36)

ที่	ข้อความ	รูปแบบการจัดการเรียนรู้		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
11	การจัดการเรียนรู้ที่ทำให้นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับ โดยมีการให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์ต่างๆ เพลง และข่าว เป็นต้น	4.83	.38	สูงสุด
12	การอภิปรายแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับบทบาททางสังคมของนักศึกษาโดยรวมเมื่อพ้นโทษกลับไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอก และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการวางแผนนำความรู้ใหม่ไปใช้กับบุคคลกับในครอบครัวและบุคคลอื่นทางสังคม เมื่อพ้นโทษออกไป	4.22	.54	สูง
13	การทดสอบความรู้ของนักศึกษาหลังเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	4.31	.58	สูง
รวม		4.36	.53	สูง

จากตาราง 19 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม พบว่า นักศึกษามีระดับความคิดเห็นในภาพรวมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ =4.36)

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ใน
 ทัศนสถานวัยหนุ่ม ตามแบบสังเกตการณ์ปฏิบัติงานของนักศึกษากลุ่มทดลอง ดังแสดงใน
 ตารางที่ 20

ตาราง 20 ระดับความคิดเห็นของครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ในทัศนสถานวัยหนุ่ม
 ตามแบบสังเกตการณ์ปฏิบัติงานของนักศึกษากลุ่มทดลอง

(N=2)

ที่	พฤติกรรม	การปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ขั้นที่ 1 การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน				
1	การแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล	2.00	0.87	ปานกลาง
2	บรรยากาศในการทำงานร่วมคิดร่วมทำ	3.00	0.91	มาก
3	การลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติงานชัดเจน	3.00	0.91	มาก
4	แสดงวิธีดำเนินงานแต่ละขั้นตอนชัดเจน	3.00	0.91	มาก
5	ระบุผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน	2.00	0.87	ปานกลาง
6	กำหนดวิธีประเมินงานได้อย่างเหมาะสม	3.00	0.91	มาก
ขั้นที่ 2 การจัดประสบการณ์ใหม่				
1	การแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล	3.00	0.91	มาก
2	บรรยากาศในการทำงานร่วมคิดร่วมทำ	3.00	0.91	มาก
3	การลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติงานชัดเจน	2.50	0.71	ปานกลาง
4	แสดงวิธีดำเนินงานแต่ละขั้นตอนชัดเจน	2.50	0.71	ปานกลาง
5	ระบุผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน	2.50	0.71	ปานกลาง
6	กำหนดวิธีประเมินงานได้อย่างเหมาะสม	2.50	0.71	ปานกลาง
ขั้นที่ 3 การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน				
1	การแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล	2.50	0.71	ปานกลาง
2	บรรยากาศในการทำงานร่วมคิดร่วมทำ	3.00	0.91	มาก
3	การลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติงานชัดเจน	2.50	0.71	ปานกลาง
4	แสดงวิธีดำเนินงานแต่ละขั้นตอนชัดเจน	2.50	0.71	ปานกลาง
5	ระบุผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน	2.50	0.71	ปานกลาง
6	กำหนดวิธีประเมินงานได้อย่างเหมาะสม	2.50	0.71	ปานกลาง
ขั้นที่ 4 การทดลองปฏิบัติ				
1	การแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล	2.50	0.71	ปานกลาง

ตาราง 20 (ต่อ)

ที่	พฤติกรรม	(N=2)		
		การปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
2	บรรยากาศในการทำงานร่วมคิดร่วมทำ	2.50	0.71	ปานกลาง
3	การลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติงานชัดเจน	2.50	0.71	ปานกลาง
4	แสดงวิธีดำเนินงานแต่ละขั้นตอนชัดเจน	3.00	0.91	มาก
5	ระบุผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน	3.00	0.91	มาก
6	กำหนดวิธีประเมินงานได้อย่างเหมาะสม	3.00	0.91	มาก
ขั้นที่ 5 การประยุกต์ใช้				
1	การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล	2.00	0.87	ปานกลาง
2	บรรยากาศในการทำงานร่วมคิดร่วมทำ	2.00	0.87	ปานกลาง
3	การลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติงานชัดเจน	2.00	0.87	ปานกลาง
4	แสดงวิธีดำเนินงานแต่ละขั้นตอนชัดเจน	2.50	0.71	ปานกลาง
5	ระบุผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน	2.00	0.87	ปานกลาง
6	กำหนดวิธีประเมินงานได้อย่างเหมาะสม	2.50	0.71	ปานกลาง

จากตาราง 20 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ในทัศนสถานวัยหนุ่ม จำนวน 2 คน ตามแบบสังเกตการณ์ปฏิบัติงานของนักศึกษากลุ่มทดลอง ของหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 พบว่า ขั้นที่ 1 การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน มี 6 รายการที่มีระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก ได้แก่ บรรยากาศในการทำงานร่วมคิดร่วมทำ ($\bar{X}=3.00$) การลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติงานชัดเจน ($\bar{X}=3.00$) แสดงวิธีดำเนินงานแต่ละขั้นตอนชัดเจน ($\bar{X}=3.00$) และ กำหนดวิธีประเมินงานได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}=3.00$)

ขั้นที่ 2 การจัดประสบการณ์ใหม่ มีเพียง 2 รายการ ที่มีระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรม การปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก ได้แก่ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ($\bar{X}=3.00$) และ บรรยากาศในการทำงานร่วมคิดร่วมทำ ($\bar{X}=3.00$) ขั้นที่ 3 การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน มี เพียง 1 รายการ ที่มีระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก คือ บรรยากาศในการทำงานร่วมคิดร่วมทำ ($\bar{X}=3.00$) ขั้นที่ 4 การทดลองปฏิบัติ มี 3 รายการ ที่ มีระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก ได้แก่ แสดงวิธี ดำเนินงานแต่ละขั้นตอนชัดเจน ($\bar{X}=3.00$) ระบุผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=3.00$) และ

กำหนดวิธีประเมินงานได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}=3.00$) และ ชั้นที่ 5 การประยุกต์ใช้ พบว่า ทุก รายการมีระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับปานกลาง

ตอน 3 ผลการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้นำผลจากการทดลองจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับนักศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง รวมทั้งพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้ที่สอนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1

สำหรับการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เพิ่มองค์ประกอบที่สำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากรูปแบบเดิม คือ องค์ประกอบผลการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ เนื่องจากว่า ผลการเรียนรู้จะเป็นเป้าหมายที่ครูที่สอนหรือผู้จัดต้องการให้เกิดกับนักศึกษาหรือผู้เรียน เมื่อได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ก็คือ การเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง และ ความรู้ที่จะได้รับจะเป็นไปตามสารการเรียนรู้ตามหน่วยของเนื้อหาตามแผนจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ จะเป็นติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนตามเป้าหมายการเรียนรู้หรือไม่ ซึ่งการประเมินผลหลังสิ้นสุดการเรียนรู้ จะเป็นการประเมินความรู้ความเข้าใจในสารการเรียนรู้และเจตคติในการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทำให้ได้ องค์ประกอบของรูปแบบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 ผลการเรียนรู้ หมายถึง เป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาการศึกษาผู้ใหญ่ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง เมื่อได้ผลกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ คือ ทักษะชีวิต และความรู้ตามเนื้อหาในหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 สารที่ 2 ชีวิตและครอบครัว เรื่อง เพศศึกษา

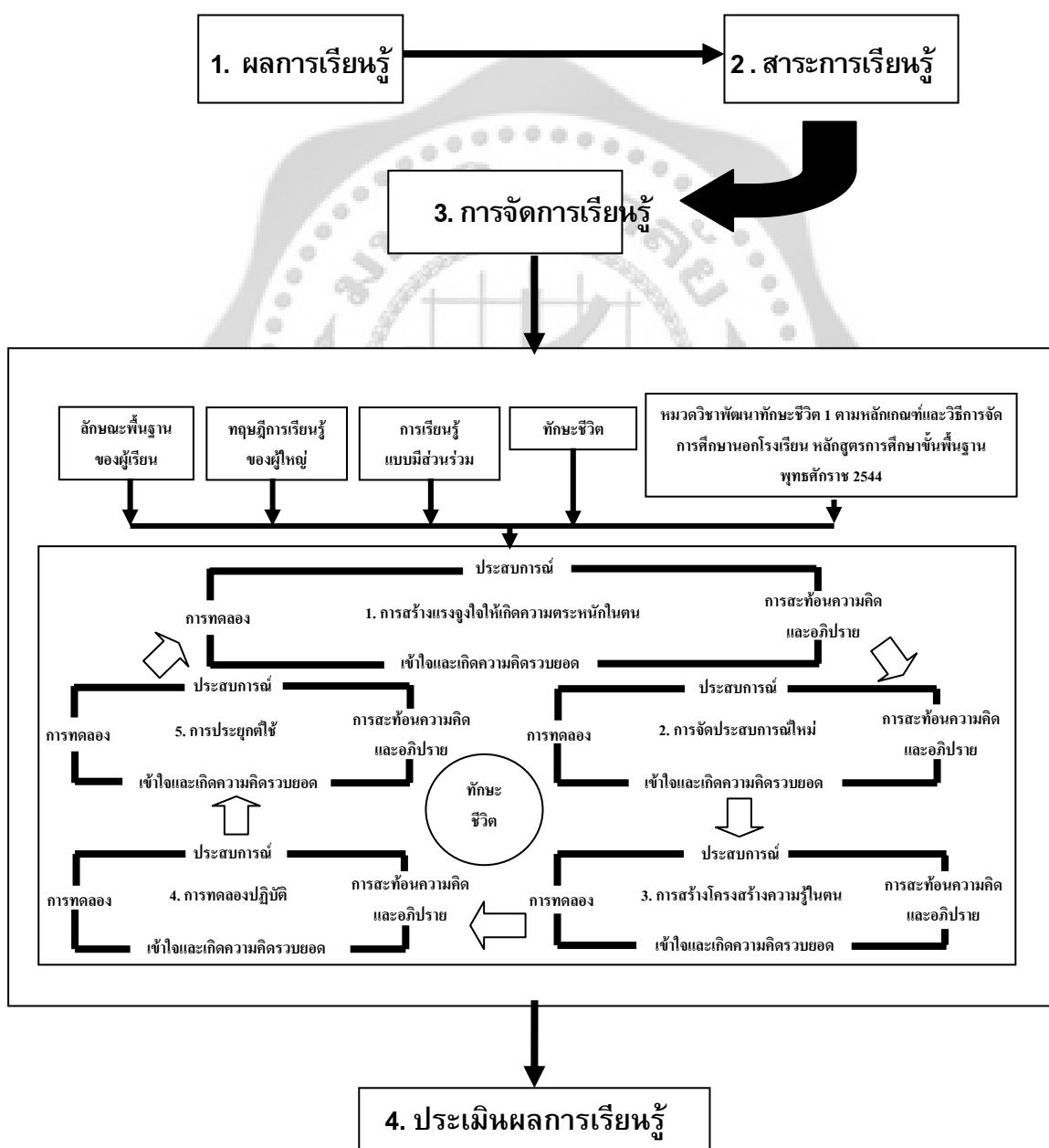
องค์ประกอบที่ 2 สารการเรียนรู้ หน่วยเนื้อหาในหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 สารที่ 2 ชีวิตและครอบครัวศึกษา เรื่อง เพศศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนรู้ หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาการศึกษาผู้ใหญ่ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง โดยองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน การจัดประสบการณ์ใหม่ การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน การทดลองปฏิบัติ และการประยุกต์ใช้

องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

สรุปรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับนักศึกษา
ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง รวมทั้งพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูที่สอนหมวดวิชาพัฒนาทักษะ
ชีวิต 1 (ปรับปรุง) รายละเอียดดังภาพประกอบ 1

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับนักศึกษา
ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง รวมทั้งพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูที่สอนหมวดวิชาพัฒนา
ทักษะชีวิต 1 (ปรับปรุง)

ภาพประกอบ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง สรุปโดยสังเขปดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายของการวิจัยดังต่อไปนี้คือ 1. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง และ 2. เพื่อประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ในด้านความรู้และเจตคติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา โดยมีกระบวนการดำเนินการวิจัย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย 1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย 2. ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 3. สำรวจความต้องการพื้นฐานในการเรียนรู้ และ

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและได้ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงได้ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และนำข้อมูลการสำรวจความต้องการพื้นฐานในการเรียนรู้ มาสร้างรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย 1. สังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและการออกแบบรูปแบบ 2) การออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 สร้างและตรวจสอบรูปแบบ ผู้วิจัย ได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วย 1. จัดทำแผนจัดการเรียนรู้ 2. จัดทำเครื่องมือประเมินรูปแบบ และ 3. ตรวจสอบรูปแบบและแผนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งแบบประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัย ได้ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1. การทดสอบก่อนเรียน (Pretest) 2. ดำเนินการ จัดใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และ 3. การทดสอบหลังเรียน (Pretest)

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัย ได้ดำเนินการจัดทำเครื่องมือในการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ประกอบด้วย 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2. เครื่องมือและการตรวจสอบ 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล 4. การวิเคราะห์ข้อมูล และ 5. ประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 6 การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัย ได้นำผลการดำเนินการทดลองและการประเมินผลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมาดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต รวมทั้ง การประเมินผลจากแบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานกลุ่มนักศึกษา จำนวน 6 ด้าน นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาค้นคว้านี้ ประกอบด้วย 1. แบบสัมภาษณ์ครูที่สอน หมาดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง 2. แบบสอบถามนักศึกษาที่เรียนจบ หมาดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วในทัศนสถานวัยหนุ่ม 3. แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิต ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ ที่จะเรียน หมาดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง 4. แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 5. แบบวัดความรู้ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pretest) และ หลังเรียน ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Posttest) 6. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมาดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต และ 7. แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานกลุ่มนักศึกษา จำนวน 6 ด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t - test Paired Samples

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง สรุปได้ว่า

1. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มี 4 องค์ประกอบ คือ 1. ผลการเรียนรู้ 2. สารการเรียนรู้ 3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 4. การประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งในองค์ประกอบที่ 3 คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีขั้นตอนดำเนินการจัด 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการสร้างความสนใจให้เกิดความตระหนักในตน 2) ขั้นตอนการจัดประสบการณ์ใหม่ 3) ขั้นตอนการสร้างโครงสร้างความรู้ในตน 4) ขั้นตอนการทดลองปฏิบัติ และ 5) ขั้นตอนการประยุกต์ใช้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และด้านทักษะชีวิต มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีความสอดคล้องกันทุกประเด็นโดยมีดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.97 สูงกว่าระดับความสอดคล้องที่กำหนดว่ายอมรับได้ และ ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่มีความเหมาะสมมาก โดยมีค่า S.D. เท่ากับ 0.18

2. ผลการประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางในด้านความรู้ โดยผลเปรียบเทียบความรู้หลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สูงกว่า ก่อนทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .001 และผลการประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ในด้านเจตคติ โดยนักศึกษามีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 4.36 โดยมีค่า S.D. เท่ากับ 0.53 และ ระดับความคิดเห็นของครูที่สอนที่ได้สังเกตพฤติกรรมของนักศึกษากลุ่มทดลอง 36 คน ที่ปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ของผู้วิจัย ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน 2. ขั้นการจัดประสบการณ์ใหม่ 3. ขั้นการสร้างโครงสร้างความรู้ในตน 4. ขั้นการทดลองปฏิบัติ และ 5. ขั้นการประยุกต์ใช้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางในครั้งนี้ ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่จะได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 13 คน ได้ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของคู่มือการจัดการเรียนรู้ และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีความเหมาะสมในการนำรูปแบบไปใช้ จำนวน 37 รายการ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1 และ TOC ค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวมได้เท่ากับ 0.97 ซึ่งเป็นค่าแสดงหลักฐานของความเหมาะสมและความสอดคล้องที่มีค่าสูงสามารถนำไปใช้ได้ แต่เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า กิจกรรมในขั้นที่ 1 การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนัก และ ขั้นที่ 4 การทดลองหรือประยุกต์ความคิด มีผู้เชี่ยวชาญบางท่านตรวจสอบว่าไม่แน่ใจที่นักศึกษาจะเกิดความตระหนักในตน และขั้นที่ 5 การประยุกต์ใช้ ที่ผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่านักศึกษาสามารถประยุกต์ประสบการณ์ใหม่ไปใช้ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียง หากนักศึกษาพ้นโทษออกไป โอกาสใช้ประโยชน์จากความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบใหม่ภายหลังการพ้นโทษกลับใช้ชีวิตกับคนในครอบครัว ส่วนขั้น 2 การจัดประสบการณ์ใหม่ ขั้นที่ 3 การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน และ ขั้นที่ 4 การทดลองปฏิบัติ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1 ดังนั้น กิจกรรมที่ดำเนินการทั้ง 3 ขั้นสามารถนำไปใช้สร้างความรู้ใหม่ให้เกิดกับตัวนักศึกษาได้โดยตัวของนักศึกษาเองจะเป็นผู้ตรวจสอบความรู้ใหม่จากการปฏิบัติด้วยตัวของนักศึกษาเอง สอดรับกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ สำหรับ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้ง 7 แผน ที่มีเนื้อหาสาระครอบคลุมตามหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 13 คน ได้พิจารณาว่ามีระดับความเหมาะสมมากที่สุด คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่ม กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มได้รับประสบการณ์ต่างๆ และนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และมีระดับความเหมาะสมมากที่สุด คือ

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่ม กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มได้รับประสบการณ์ต่างๆ และนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ก็คือ กระบวนการที่เน้นการเรียนรู้และการสร้างเจตคติจากประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีการนำหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ไปใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียน การสอนในโรงเรียน โดยเชื่อว่าการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างทักษะชีวิต 2 องค์ประกอบ คือ ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical thinking) และความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ต่างๆ และเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ทักษะชีวิตอื่นๆ ต่อไป (วิภาพรรณ ผลผลา. 2541: 30) ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และผู้วิจัย ได้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

จากผลการศึกษาจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัย และสำรวจความต้องการพื้นฐานในการเรียนรู้ ของครูที่สอน นักศึกษาที่เรียนจบหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 และนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนใหม่ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่จะเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 พบว่า ครูที่สอนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางจะมีคุณลักษณะของผู้สอนที่ต้องเข้มงวดและดูแลความปลอดภัยภายในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ทำให้ไม่สามารถมีความเป็นกันเองกับนักศึกษาเหมือนครูที่สอนในสถานศึกษาภายนอกได้ ประกอบกับนักศึกษาที่เป็นผู้ต้องขังยังมีสภาพจิตใจที่ต้องอยู่ในสภาพถูกกักขัง อาจทำให้สมาธิและการมุ่งมั่นของนักศึกษาน้อยกว่านักศึกษภายนอกได้ ทำให้ต้องมีการจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ เช่น แหล่งเรียนรู้ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางให้เอื้อต่อการเรียนรู้นอกเวลาเรียนหรือเวลาทำงานตามแผนกำหนดให้ปฏิบัติส่งงาน และสำหรับเนื้อหาหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 สามารถนำเนื้อหาในสาระที่ 2 คือ การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกมกีฬาไทยและกีฬาสากล เสริมทักษะชีวิตให้แก่ผู้ต้องขังได้ดีที่สุด รองลงมา เป็นเนื้อหาจากสาระที่ 3 ชีวิตและครอบครัว อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาที่เป็นผู้ต้องขังต้องถูกจำกัดเสรีภาพอาจทำให้มีความเครียดทางด้านจิตใจ ดังนั้น การเล่นเกมกีฬาจะทำให้ผู้ต้องขังผ่อนคลายได้มาก ส่วนทักษะชีวิตที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและครอบครัวจะมีส่วนที่ผู้ต้องขังนำไปใช้ได้มากเมื่อเวลาพ้นโทษออกไปและใช้ชีวิตกับคนในครอบครัว จึงทำให้นักศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางให้เห็นในด้านเนื้อหาของ 2 สาระในหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวและร่างเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน 2. ขั้นการจัดประสบการณ์ใหม่ 3. ขั้นการสร้างโครงสร้างในตน 4. ขั้นการทดลองหรือปฏิบัติ และ 5. ขั้นการประยุกต์ใช้

ผลจากการทดลองตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน

เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มี 4 องค์ประกอบ คือ 1. ผลการเรียนรู้ 2. สารการเรียนรู้ 3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 4. ประเมินผลการเรียนรู้ และในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มี 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน 2) ขั้นการจัดประสบการณ์ใหม่ 3) ขั้นการสร้างโครงสร้างในตน 4) ขั้นการทดลองหรือปฏิบัติ และ 5) ขั้นการประยุกต์ใช้ ซึ่งการปรับให้มี องค์ประกอบที่ 1 คือ ผลการเรียนรู้ และ องค์ประกอบที่ 2 คือ สารการเรียนรู้ 3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 4. ประเมินผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ฮิวซ์และดันแคน (Hough & Dancan. 1970) ที่ได้เสนอรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ขั้นตอนวางแผนเกี่ยวกับหลักสูตร (Curriculum planning phase) ขั้นตอนดำเนินการเรียนการสอน (Instructing phase) ขั้นตอนวัดผล (Measuring phase) และขั้นประเมินผล (Evaluating phase) ซึ่งกำหนด ขั้นที่ 1 วางแผนหลักสูตร ประกอบด้วย 1. วางเป้าหมายการสอน 2. เลือกและจัดเนื้อหา และ 3. ระบุวัตถุประสงค์การสอน

2. ประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ในด้านความรู้และ เจตคติ

ผลจากการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจใน เรื่อง เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจาก อารมณ์และความต้องการทางเพศ และ สัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ ของแผนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ทดลอง เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และดำเนินการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ทดลอง หลังเรียน ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.001$ ($t = 3.494$, $p = .001$) ดังนั้น รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจในด้านความรู้ เรื่อง เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ และ สัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ ซึ่งเป็น 2 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากทั้งหมด 7 แผน ตาม คู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ให้กับนักศึกษาการศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

ผลจากการประเมินของครูที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ที่มีต่อพฤติกรรมกาปฏิบัติในกิจกรรมเรียนรู้ตามแบบสังเกตการณ์ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในด้านเจตคติของนักศึกษากลุ่มทดลอง จำนวน 36 คน พบว่า การร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ขึ้นอยู่กับการสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาได้เกิดความตระหนักในสิ่งที่จะเรียนรู้เป็นลำดับแรก รวมทั้ง การสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองของครูที่สอนมีส่วนสำคัญที่จะเป็นตัวกระตุ้นให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม

การเรียนการสอนด้วยดี กล่าวออกความคิดเห็นแลกเปลี่ยนตามประเด็นที่ครูซักถามหรือตามใบงานกำหนด ซึ่งนับว่ามีส่วนสำคัญต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และส่งผลถึงขั้นการจัดประสบการณ์ใหม่ที่ครูเป็นผู้จัด ซึ่งผลการประเมินพบว่า ยังอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่าเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมในขั้นตอนที่ 2 คือ การจัดประสบการณ์ใหม่ กำหนดไว้เพียง 15 นาที ทำให้นักศึกษาบางส่วนยังต้องการเวลาทำความเข้าใจกับประสบการณ์ใหม่ ส่งผลให้การผลการปฏิบัติตามใบงานล่าช้าและส่งผลถึงการปฏิบัติกิจกรรมในขั้นที่ 3 คือ การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน และในขั้นที่ 5 คือ การประยุกต์ใช้ พบว่า ผลการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษายังไม่สามารถคิดเชื่อมโยงที่จะนำความรู้ใหม่ไปใช้ในสถานการณ์จำลองตามใบงานกำหนดให้ หรือนักศึกษาบางส่วนยังไม่มีความรู้ใหม่ที่จะเชื่อมโยงและอาจเกิดความเหนื่อยล้าจากการที่ต้องเข้าร่วมกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง สามารถเพิ่มระดับความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษาสูงขึ้น จึงควรมีการส่งเสริมให้มีการรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ไปปรับใช้ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถาน ของนักศึกษาในพื้นที่อื่นๆ

1.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง สามารถพัฒนาให้นักศึกษารรลู่เป้าหมายของการส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีทักษะชีวิต คือ การที่บุคคลได้รับเครื่องมือและการอำนวยความสะดวก โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นอย่างเหมาะสม ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในลักษณะเช่นนี้ มีความเหมาะสมที่จะใช้การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมุ่งหวังให้นักศึกษาสามารถสรุปประเด็นต่างๆ จากการกระทำของตนเองและกลุ่ม เพื่อให้นักศึกษาสามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการปรับตัวต่อการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษได้อย่างเต็มที่ของตนเอง

1.3 สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ควรสนับสนุนให้หน่วยงานในสังกัด มีการอบรม/สัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาและนำแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไปใช้กับนักศึกษา และครูที่สอนในทัศนสถาน เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในทัศนสถาน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ได้จากงานวิจัย มีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 7 แผน ด้วยข้อจำกัดของงานวิจัยได้ทำการทดลองใช้ในการจัดการเรียนรู้ จำนวน เพียง 2 แผนเท่านั้น ควรมีการศึกษาโดยการนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 7 แผน ไปทดลองใช้ให้เกิดประสิทธิผลกับนักศึกษา

2.1 ควรจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ให้เหมาะสมกับนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียน ในบริบทอื่นนอกจากทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

2.2 ควรจัดการจัดการเรียนรู้อื่นๆ ที่สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียน

2.3 ควรมีการศึกษาและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมด้วยวิธีการใหม่ๆ จากการศึกษา ทั้งรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในประเทศไทย

บรรณานุกรม

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2538 ก.). แนวทางการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน
ร่วมกับ กรมราชทัณฑ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2538 ข.). นโยบายการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับ
ผู้ต้องขัง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2541). คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันสารเสพติด.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2545). กรอบมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ หมวดวิชา
สุขศึกษาและพลศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2545). นโยบายกรมการศึกษานอกโรงเรียน ปี 2545.
วันที่สืบค้น 23 ธันวาคม 2545. จาก: <http://www.nfe.go.th/policy/policy2545.asp>
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2546). หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตาม
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมราชทัณฑ์. (2535). สรุปประเมินผลการประชุมสัมมนา เรื่องแนวทางในการดำเนินงาน
การศึกษาสายสามัญและสายอาชีพในเรือนจำและทัณฑสถาน. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
อัสสัมชัญ.
- กรมราชทัณฑ์. (2545). คู่มือศูนย์เตรียมการปลดปล่อย. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- กรมราชทัณฑ์. (2545). ไทยครองแชมป์ประชากรคนคุกมากที่สุด. วันที่สืบค้น 23 ธันวาคม
2545. จาก: <http://www.nfe.go.th/policy/policy2545.asp>
- กรมราชทัณฑ์. (2545). สถิติผู้ต้องขัง. วันที่สืบค้น 18 ธันวาคม 2545.
จาก: <http://www.nfe.go.th/policy/policy2545.asp>
- กรมราชทัณฑ์. (2547). แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์. นนทบุรี :
อัสสัมชัญ.
- กรมราชทัณฑ์. กองแผนงาน . (2547, 30 มิถุนายน). สถิติผู้ต้องขังราชทัณฑ์ทั่วประเทศ
(รท.102). อัสสัมชัญ.
- กรมราชทัณฑ์. (2545). เอกสารข้อหารือแนวทางการจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขังวันที่ 13
มิถุนายน 2545. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ. อัสสัมชัญ.
- กรมราชทัณฑ์. กองแผนงาน. (2547). เอกสารบรรยายสรุปกรมราชทัณฑ์. นนทบุรี :
อัสสัมชัญ.
- กรมสุขภาพจิต. (2543). คู่มือการสอนทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันเอดส์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
กรมสุขภาพจิต.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. อัดสำเนา.
- กฤษฎา เดชนะ. (2543) ความพึงพอใจของผู้ต้องขังวัยหนุ่มต่อการจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง. สารนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารงานยุติธรรม). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อัดสำเนา.
- กฤษฎา เดชนะ. (2543). ความพึงพอใจของผู้ต้องขังวัยหนุ่มต่อการจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง. สารนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. กลวิธีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิธีการเรียน (Learning Style). พิมพ์ครั้งที่ 1 โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ; มกราคม 2544.
- เกรียงเดช ชามบุตร. (2544). ความต้องการของผู้ต้องขังในการฝึกอบรมวิชาชีพทั่วไปและมวย : ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง. ปรินต์งานพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยนิวัฒนา. อัดสำเนา.
- เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย. (2536). การศึกษาเยาวชนปัญญาของผู้ต้องขังประเภทเด็ดขาดคดีความผิดประทุษร้ายต่อทรัพย์สินในทัณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน. ปรินต์งานพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- ไกววัล สากิยลักษณ์. (2535). แนวนโยบายและหลักการในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ. อัดสำเนา.
- จำเนียร จันทรงาม. (2536). การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาอาชีพระยะสั้นในเรือนจำและทัณฑสถาน. ปรินต์งานพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ. (2541). รายงานการวิจัยเรื่อง ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ของผู้ใหญ่ของกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่บางประเภท. กรุงเทพมหานคร : สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2542). เฟลีนเพื่อรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท พี.เพรส จำกัด.
- ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว. (2531). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) และการปรับแผน ฯ ฉบับที่ 8(พ.ศ.2540 – 2544). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนศึกษา.
- ชาญชัย สิทธิวัชร. (2541). ผลการนำความรู้ที่ได้รับจากโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านใน เขตชนบทไปใช้ในครอบครัว. กรุงเทพมหานคร : ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตร์ มหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม). : คณะพัฒนสังคมสถาบันกิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ชูลีพร ผาตินินนาท. (2545). การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมและผู้ต้องขังด้วยกระบวนการศึกษานอกโรงเรียน : ศึกษากรณีทัศนสถานเปิดห้วยโป่ง จังหวัดระยอง ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) : สถาบันคิดพัฒนบริหารศาสตร์.
- เชียรศรี วิวิธสิริ. (2527). จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- โชติ ไทยยิ่ง. (2529). “การวิเคราะห์สาเหตุการกระทำผิดของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม,” ข่าวสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 27 (22) มิถุนายน.
- ทองคูณ หงษ์พันธุ์. (2543). เอกสารประกอบการประชุมวิชาการทักษะชีวิต “กระบวนการเรียนรู้กับการพัฒนาทักษะชีวิต . กรุงเทพฯ : ม.ป.พ. อัดสำเนา.
- ทิสนา แคมมณี. (2545). รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธีระพล อรุณะสิกร และคณะ. (2544). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549.). กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- นวนันท์ กิจทวี. (2541). ประสิทธิภาพของโปรแกรมสร้างเสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาบ้าในนักเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- นันทนา ธรรมบุศย์. (2542, ธันวาคม). การบริหารชีวิตให้มีความสุข. ในวิชาการไทย. 2(12) : 7-8.
- นันทารัตน์ ดันตยาราพันธุ์. (2537). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับการกำกับการแสดงออกของตนของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้วในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์.
- บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. (2527). การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ : เทคนิคและวิธีการ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ประเสริฐ ตันสกุล,วีรสิทธิ์ ลิทธิไธรย์ และคณะ. (2538). ยุทธศาสตร์ทักษะชีวิต เพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพเยาวชน. ในรายงานการประชุมสัมมนา เพื่อหาทางร่นำยุทธศาสตร์ทักษะชีวิตมาใช้ในการป้องกันยาเสพติด วันที่ 15-16 สิงหาคม 2538. กรุงเทพฯ : สำนักงาน ป.ป.ส.
- ปิยะนุช ษมากร. (2545). ผลของโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการติดสารเสพติดที่มีต่อ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อัดสำเนา.
- ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ. (2544). รายงานเรื่อง การศึกษานอกระบบสำหรับผู้ต้องขัง โครงการพัฒนา เสริมความรู้ผู้ต้องขัง เพื่อนำไปใช้ในชีวิตภายหลังการพ้นโทษ. อัดสำเนา

- พงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว. (2546). รูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. อัดสำเนา.
- พินิดา ปานอ. (2546). สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ตามหลักการการเรียนรู้แบบมี
ส่วนร่วม ของครูโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตตลิ่งชัน. ปรินญา
นิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนคริ
นทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ และ สุดสวาท รักษาสัตย์. (2540). เอกสารการสอนชุดวิชาการปฏิบัติต่อ
ผู้กระทำความผิด หน่วยที่ 9. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พรรณี ตรีรัตน์ประยูร. (2536). อัตมโนทัศน์และความคาดหวังที่มีต่อครอบครัวของผู้ต้องขัง
วัยหนุ่มก่อนพ้นโทษ. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- พิศาล มุขแจ้ง. (2539). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำ
กลางบางขวาง. นครปฐม : โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
- พุทธา ทูลฉลอง. (2542). การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญของ
ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. อัดสำเนา.
- มาริสา หาสาเมาะ. (2540). ประสิทธิภาพของการจัดโครงการป้องกันการเข้าและสารเสพติด
สำหรับนักเรียนกลุ่มวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- เมธี ปิลันธนาพันธ์. (2537). รูปแบบการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหาร
การศึกษาและสาขาการบริหารอาชีวศึกษา. รายงานการวิจัยคณะครุศาสตร์
อุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ราณี รัชพงษ์. (2547, ฉบับที่ 32). วารสารสารานุกรม ศึกษา ศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ เรื่อง การเรียนรู้จากประสบการณ์. กรุงเทพมหานคร :
บริษัทธนรัชการพิมพ์.
- รุ่งโรจน์ โพธิ์ทอง. (2541). การศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้ต้องขัง : กรณีศึกษาในเรือนจำ
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
- วชิรา บุตรวิวุฒิ. (2545). ผลของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีต่อเจตคติในการป้องกันและ
เสพยาบ้าของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนวลนรดิศ กรุงเทพมหานคร.
ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- วรรณรา บุญเย็น. (2537). การศึกษาสาเหตุของความสนใจในการเรียนของนักศึกษาการศึกษา
นอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในทัศนสถานวัยหนุ่ม.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.

- วรรณิ์ โสมประยูร. (2540). การเสริมสร้างศักยภาพนักเรียนกรุงเทพมหานครด้าน
คณิตศาสตร์. นนทบุรี : เอส อาร์ ฟรันทิ่งลิมิตเตท พาร์ทเนอร์ชิป.
- วรลักษณ์ ไชยทัพ. (2544). การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. เชียงใหม่ : หก.
เชียงใหม่ บี.เอส. การพิมพ์.
- วัฒนาพร ระบุทุกข์. (ม.ป.ป.). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.
กรุงเทพฯ : บริษัทต้นอ้อ 1999 จำกัด.
- วิเชียร เพ็ชรรัตน์. (2534). “ปัจจัยที่ทำให้ผู้ต้องขังประกอบอาชญากรรม : ศึกษาเฉพาะ
ผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน,” วารสารราชทัณฑ์. 39 (1) : มกราคม –
มีนาคม.
- วิภาวรรณ ผลผลา. (2541). ประสิทธิภาพของโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตด้วยการ
เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันเอดส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีวิทยา
2. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อุดรธานี.
- วิระชัย กรานคำยี่. (2524). การกระทำผิดซ้ำ. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศกุนตลา สุขสมัย. (2536, มกราคม). “การจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับนักเรียนอนุบาล”
วิจัยสนเทศ. 13(148) :28 ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. อุดรธานี.
- ศศิพร โลจายะ. (2545). ประสิทธิภาพของโปรแกรมสร้างเสริมทักษะชีวิตด้วยการเรียนรู้แบบมี
ส่วนร่วมเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดปทุมธานี.
วิทยานิพนธ์ วท.ม.(สุขศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อุดรธานี.
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.วันที่สืบค้น 25
กรกฎาคม 2547.จาก : <http://www.oho.ipst.ac.th/etv47/document4/chapter2.doc>
- สถิตย์พร ชัยวินิตย์. (2544). การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในทัณฑสถานวัยหนุ่มจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ) เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. อุดรธานี.
- สมคิด อิสระวัฒน์. (2543). การสอนผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : จรัสสินทวงศ์ การพิมพ์
- สมชาย วิมานศักดิ์. (2544). ความต้องการของผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มกลางก่อนและ
หลังการปลดปล่อย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
อุดรธานี.
- สมบูรณ์ ประสบเนตร. (2537). เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง.
และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม. อุดรธานี.

- สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน. (2526). *จิตวิทยาเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่*. เชียงใหม่. ลานนาการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). *ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม : ต้นแบบ การเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ. อัดสำเนา.
- สาคร อัมจักร. (2545). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบปฏิบัติ การอย่างมีส่วนร่วมในโรงเรียนพระปริยัติธรรม*. ปริญญาโท กศ.ด. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. อัดสำเนา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). *การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดไอเดีย สแควร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พศ.2545 - 2559)*. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์. (2545, 24 มิถุนายน). *สำเนาบันทึกข้อความที่ 2620 เรื่อง ผลการประชุมระหว่างกรมราชทัณฑ์และส่วนราชการเอกสาร*.
- สุเทพ นิมมา. (2544). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤตินิสัยของผู้ต้องขังในเรือนจำ : กรณีศึกษาเรือนจำกลางสมุทรปราการ*. วิทยานิพนธ์ สสม. (สาขาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม). สมุทรปราการ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. อัดสำเนา.
- สุพัตรา จันทร์เทียน. (2543). *การรับรู้บรรยากาศองค์การและศักยภาพการพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษา : วิทยาลัยบรมราชชนนี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. ภาคนิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต โครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. อัดสำเนา.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2539). *การศึกษานอกโรงเรียน การขยายโอกาสทางการศึกษาโดยประยุกต์ใช้วิธีการศึกษาทางไกล*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิควรรณคดี.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2538). *จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอ.พรินติ้ง เฮาส์.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2544). *จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่*. กรุงเทพมหานคร : ธีระป้อมวรรณกรรม.
- สุวิทย์ อึ้งทอง. (2539). *การศึกษาแนวโน้มเกี่ยวกับการจัดการศึกษาผู้ใหญ่สำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานวัยหนุ่ม*. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. อัดสำเนา.
- โสภณ จุโลทก. (2541, มิถุนายน). “ทักษะชีวิตกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” *ครูเชียงราย*. 54 (192) :5

- อาทิตย์ ประเศียรศรี. (2544). *ความต้องการพัฒนาประสิทธิภาพในการสอนของครูผู้สอน นักศึกษาผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. อัดสำเนา.
- อาทิตย์ โพนทอง. (2535). *การศึกษากิจกรรมเพื่อการพัฒนาผู้ต้องขังตามแผนงานอบรมฟื้นฟูผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร. อัดสำเนา.
- อารียา ไชยยานุวงศ์ และคนอื่นๆ. (2535). *รายงานผลการวิจัยเรื่องความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการดำเนินงานจัดการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญและสายอาชีพในเรือนจำและทัณฑสถาน*. กรุงเทพฯ : กรมราชทัณฑ์. อัดสำเนา.
- อุ้นดา นพคุณ. (2527). *การเรียนการสอนผู้ใหญ่เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- Anderson, S. and McCokle, A. (1999). *New Program For young Offenders Focuses on Learning Life Skills in 4 – H*. (On – Line). Life Skills & Program, 1 – 3. Abstract form: Texas A&M Agriculture News Homepage : 845 – 1953.
- Bechtol, W. (1973). *Individualizing Instruction and Keeping Your Sanity*. Chicago : Follett.
- Bowker, Lee H. (1982). *The Science and The Art*. New York : Macmillon Publishing Co.Inc,
- Davis. B.G. (1993). *Tools for Teaching*. San Francisco: Jossey-Bass, Inc.
- Dunn, R.,and K. Dunn. (1975). *Educator's Self-Teaching Gide to Individualizing Instructional Programs*. New York: Parker.
- Engen, P. and D.Kauchak. (1992). *Educational Psychology : Classroom Connections*. The United States of America : Macmillan Pubblishing Company.
- Friedman, P. and A.Alley (1984). *Learning and a Teaching Styles : Applying the Principles. Theory into Practice*. 23(Winter 1984) : 80-81.
- Gilchrist, L.D., S.P. Schinke and J.S. Maxwell. (1987). *"Life Skills counseling for Preventing Problems in Adolescence."* Journal of Social Service Research. 10 (February 1987) : 73 – 84.
- Hartley,J. (1998). *Learning and Studying. A Research Perspective*, London : Routledge.
- Havighurst, R.J. (1961). *Human development and education*. New York : Longmans, Green And Co.
- Havighurst, R.J. (1972). *Developmental Task and Education*. (3 ed.), New York : Mckay.

- Hough, J.B. & Duncan, J.K. (1970). *Teaching : Description and analysis*. Ontario : Addison – Wesley Publishing company.d
- Howe, E.C. (1996). *Reducing Interethnic Social Distance among Adolescents through Participation in Life – Skills Groups*. (CD – ROM). Life Skills Abstract form : ProQuest File : Dissertation Abstract Item : 9706857.
New Jersey : Prentice Hall Inc. 1975.
- Johnson, David and Johnson, Roger “Learning Together and Alone“, Eaglewood Cliffs, New
- Kemp, J.E. : Morrison, G.R. & Ross, S.M. (1994) *Designing Effective Instruction*. New York : Macmillan College Publishing.
- Keefe, J.W. (1984). Learning Style. *Instruction Leadership-Handbook*. Reston, Virginia : National Association of Secondary School Principles.
- Kilgo, Reese Danley. (1970). “What the Good Teacher Dose,” *Improving College and University Teaching*. 18 ; August.
- Klein.S.B.(1991). Learning New York : Mc Graw-Hill, INC
- Kolb, D.A., and Fry,R. (1975). Towards and Applied Theory of Experiential Learning. in C.L. Cooper (ed.). *Theories of Group Processes*. London : John Wiley and Sons.
- Kolb,D.A. (1985). *Learning Style Inventory : Self-Scoring Test and Interpretation Booklet*. Boston : McBer and Company.
- Kolb,D.A., IM. Kubin and J.S. Osland. (1991). *Organization Behavior Reader*, New Jersey : Pretice Hall, Inc.
- Michelle Tolber. *State Correction Education Programes*. Washington: 9 ; 2002.
- Ortich, D.C. et al. (1998) *Teching Strategies : A Guide to Better Instruction*. 4th ed. Boston : Houghton Mifflin.
- Osa.D.C. and john,F.K. (1998). *Choosing Life Skill A Guide for Selecting Life Skills Programs for Adult and Juvenile Offenders*. p. 19-31 (ออนไลน์). แหล่งที่มา : [http://www.ed.gov/offices/ovae/AdultEd/OCE/Life Skills/title.html](http://www.ed.gov/offices/ovae/AdultEd/OCE/Life%20Skills/title.html) วันที่สืบค้น 20 มิถุนายน 2546
- Page, G.T., Thomas, J.B.and Marshall, A.R. (1977). *International dictionary of Education*. Great Britain : The Anchor Press Ltd.
- Richad, M.M. (1995). “Pathways to Success for the College Students with ADD : Accommodations and Preferred Practices,” *Journal of Postsecondary Education and Disability II*. (Spring 1995). : 16 – 30.

Rohwer,W.D.Rohwer,Cpand B-Howe,J.R. (1980). *Education Psychology*. New York :
Holt , Rinchart and Winstion.

Smith, L.H. and J.S.Renzulli. (1984). Learning Style Preference : A Practical Approach
for Classroom Teachers. *Theory into Practice*. 23(Winter 1984) : 44-49.

Unruh, Adolph and Harold E. Tarner. (1970). *Supervision for Change and Innovation*.
Boston : Houhton Mifflin Company.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ผู้สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษา
นอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

แบบสัมภาษณ์ผู้ที่สอน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1
หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษาออกโรงเรียน
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
 ○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

1. ชื่อผู้สอน
2. อาชีพปัจจุบัน
3. วุฒิการศึกษา.....
4. ประสบการณ์การสอน ปี
 และมีประสบการณ์การสอน หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1 ภาคเรียน

ส่วนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์ในแต่ละด้าน จำนวน 8 ด้าน

ที่	ด้าน	ประเด็นคำถาม
1	หลักสูตร	ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร เกี่ยวกับหลักสูตรของหมวดวิชาทักษะชีวิต 1 ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และเมื่อนักศึกษาเรียนจบหมวดวิชานี้ ท่านคิดว่าจะมีสมรรถภาพเป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนดหรือไม่
2	เนื้อหา	ท่านคิดว่าสาระการเรียนรู้ใดมีความเหมาะสมกับการพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตนักศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มได้ดี
3	คุณลักษณะของผู้ที่สอนและนักศึกษา	ท่านคิดว่าคุณลักษณะผู้ที่สอนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ควรเน้นเรื่องใด เพราะสาเหตุใด และคุณลักษณะของนักศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ควรเน้นในเรื่องใด เพราะสาเหตุใด
4	รูปแบบการเรียนการสอน	ท่านคิดว่ารูปแบบการเรียนการสอนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางที่เหมาะสม ควรเป็นรูปแบบการเรียนการสอนใด
5	กระบวนการเรียนการสอน	ท่านคิดว่าผู้สอนควรมีการพัฒนาด้านกระบวนการเรียนการสอนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางในประเด็นใดบ้าง
6	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ท่านคิดว่าผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องใดบ้าง
7	การบริหารจัดการ	ท่านคิดว่าผู้สอนควรมีความรับผิดชอบในการเป็นผู้บริหารจัดการเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ ในด้านใดบ้าง เหตุผลประกอบ
8	การบริหารหลักสูตร	หน่วยงานสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ได้มีความร่วมมือในด้านการบริหารหลักสูตรดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

ภาคผนวก ข

ผู้เรียน หมวดวิชา พัฒนาทักษะชีวิต 1

ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ของ ทักษสถานวัยหนุ่มกลาง

8. รายได้ทั้งหมดต่อเดือนของครอบครัวก่อนต้องโทษ

() ต่ำกว่า 5,000 บาท () 5,001 – 10,000 บาท () 10,001 – 15,000 บาท

() 15,001 – 20,000 บาท () สูงกว่า 20,000 บาท

9. ลักษณะความผิดที่ต้องโทษ

() ความผิดต่อทรัพย์ () ความผิดต่อร่างกาย () ความผิดต่อชีวิต

() ความผิดต่อทางเพศ () ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ () อื่น ๆ (ระบุ)

10. กำหนดโทษจำคุก

() ไม่เกิน 2 ปี () มากกว่า 2 ปี แต่ไม่เกิน 4 ปี () มากกว่า 4 ปี แต่ไม่เกิน 6 ปี

() มากกว่า 6 ปี แต่ไม่เกิน 8 ปี () มากกว่า 8 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี () มากกว่า 10 ปี

11. ระยะเวลาที่ท่านจะพ้นโทษ

() น้อยกว่า 3 – 6 เดือน () มากกว่า 6 – 12 เดือน () มากกว่า 13 – 18 เดือน

() มากกว่า 18 เดือน

ขึ้นไป

12. ท่านต้องโทษมาแล้วกี่ครั้ง

() ครั้งแรก (ระบุคดี) () ครั้งที่ 2 (ระบุคดี) () ครั้งที่ 3 (ระบุคดี)

() มากกว่า 3 ครั้ง

(ระบุคดี)

13. เมื่อได้รับการพ้นโทษแล้ว ท่านคิดว่าจะมีรายได้เลี้ยงตนเองได้อย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() ได้จากการช่วยเหลือของสมาชิกในครอบครัว (ระบุ)

รายได้/เดือน บาท

() ได้จากการประกอบอาชีพ

() ค่าขาย/ธุรกิจส่วนตัว (ระบุ) รายได้/เดือน บาท

() เกษตรกร (ระบุ) รายได้/เดือน บาท

() รับจ้าง (ระบุ) รายได้/เดือน บาท

() อื่น ๆ (ระบุ) รายได้/เดือน บาท

ส่วนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

1. หลักสูตร

คำถาม	ระดับความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ในฐานะที่ท่านเคยเรียนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ท่านคิดว่า			
1. หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 กำหนดเป็นหมวดวิชาบังคับ ทั้ง 3 ระดับ การศึกษามีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด			
2. ตามที่ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ได้กำหนดสมรรถภาพผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ ประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและพัฒนาศักยภาพแก่ตนเองการแสดงออกถึงความรัก ความเอื้ออาทรเข้าใจในอิทธิพลของครอบครัว และพฤติกรรมที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ การดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตที่มีสุขภาพดี จะมีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด			
3. ตามที่ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ได้กำหนดสมรรถภาพผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ การจัดการกับอารมณ์และความเครียดได้ถูกต้องและเหมาะสม จะมีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด			
4. ตามที่ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ได้กำหนดสมรรถภาพผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ ประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อเสริมสุขภาพและพัฒนาศักยภาพแก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้ จะมีความเหมาะสมในระดับใด			
5. หมวดวิชาทักษะชีวิต 1 สามารถนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรของทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง เพื่อใช้พัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังได้ จะมีความเหมาะสมในระดับใด			

2. เนื้อหา/รายวิชา

คำถาม	ระดับความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ในฐานะที่ท่านเคยเรียนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ท่านคิดว่า			
1. เนื้อหาใน สาระที่ 1 : การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์ สามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตของท่านได้ อยู่ระดับใด			
2. เนื้อหาในสาระที่ 2 : ชีวิตและครอบครัว สามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตของท่านได้ อยู่ระดับใด			

คำถาม	ระดับความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
3. เนื้อหาในสาระที่ 3 : การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล สามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตของท่านได้ อยู่ระดับใด			
4. เนื้อหาในสาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค สามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตของท่านได้ อยู่ระดับใด			
5. เนื้อหาในสาระที่ 5 : ความปลอดภัยในชีวิต สามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตของผู้เรียนได้ อยู่ระดับใด			

3. การเรียนการสอน

คำถาม	ระดับความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ในฐานะที่ท่านเคยเรียนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ท่านคิดว่า			
1. ครูที่สอนเปิดโอกาสให้ท่านได้แสดงความต้องการวิธีการเรียนการสอน ที่ตนเองชอบมากน้อยเพียงใด			
2. ครูที่สอน ได้ใช้วิธีการสอน สาระที่ 1 : การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของ มนุษย์ มากน้อยเพียงใด			
1. สอนโดยการบรรยาย			
2. สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม			
3. สอนโดยการทดลอง ฝึกปฏิบัติ			
4. สอน โดยวิธีอื่น ๆ			
3. ครูที่สอน ได้ใช้วิธีการสอน สาระที่ 2 : ชีวิตและครอบครัว มากน้อยเพียงใด			
1. สอนโดยการบรรยาย			
2. สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม			
3. วิธีการสอนโดยการทดลอง ฝึกปฏิบัติ			
4. สอน โดยวิธีอื่น ๆ			
4. ครูที่สอน ได้ใช้วิธีการสอน สาระที่ 3 : การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล มากน้อยเพียงใด			
1. สอนโดยการบรรยาย			
2. สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม			
3. สอนโดยการทดลอง ฝึกปฏิบัติ			
4. สอน โดยวิธีอื่น ๆ			

คำถาม	ระดับความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
5. ครูที่สอนได้ใช้วิธีสอนสาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค มากน้อยเพียงใด			
1. สอนโดยการบรรยาย			
2. สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม			
3. สอนโดยการทดลอง ฝึกปฏิบัติ			-
4. สอน โดยวิธีอื่น ๆ			
6. ครูที่สอนได้ใช้วิธีสอน สาระที่ 5 : ความปลอดภัยในชีวิต มากน้อยเพียงใด			
1. สอนโดยการบรรยาย			
2. สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม			
3. วิธีการสอนโดยการทดลอง ฝึกปฏิบัติ			
4. วิธีการสอน อื่น ๆ			

4. ผู้สอน

คุณลักษณะ

คำถาม	ความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ท่านคิดว่าครูผู้สอนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ควรมีบุคลิกภาพแต่ละข้อในระดับใด เพื่อให้สอดคล้องกับหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1			
1. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส เพื่อสร้างบรรยากาศกับผู้เรียนได้ง่าย			
2. มีความเด็ดขาด เข้มแข็ง เพื่อให้เกิดความยำเกรงและการปกครอง			-
3. มีความคล่องตัวสูง ว่องไวกระฉับกระเฉง ตัดสินใจฉับไว			-
4. อื่น ๆ			-
5. ครูผู้สอนมีการใช้ข้อมูลส่วนตัวของผู้เรียนเพื่อการวางแผนช่วยเหลือในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางอยู่ในระดับใด			-
6. ครูที่สอนได้ใช้เวลาในการพบกลุ่มครบ 3 ชั่วโมงต่อครั้งเพื่อจัดการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษาอยู่ในระดับใด(มาก = สอนครบ3 ชั่วโมงจากการพบกลุ่ม 15 ครั้งขึ้นไป ปานกลาง= สอนครบ3 ชั่วโมงจากการพบกลุ่ม 10 ครั้งขึ้นไป และ น้อย = สอนครบ3 ชั่วโมงจากการพบกลุ่ม 5 ครั้งขึ้นไป)			-

5. ผู้เรียน

คุณลักษณะ

คำถาม	ความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ในฐานะที่ท่านเคยเรียนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ท่านคิดว่าสภาพจิตใจตามหัวข้อด้านล่าง จะให้เกิดข้อจำกัดทางการเรียนมากน้อยเพียงระดับใด			
<u>ความกังวล</u>			
1. มีความกังวลในการปรับตัวเมื่อต้องเข้ามาอยู่ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง			
2. มีความกังวลเกี่ยวกับการมีประวัติถูกบันทึกว่าเคยต้องโทษ			
3. มีความกังวลเกี่ยวกับการต้องใช้ชีวิตในสังคมภายนอกเมื่อพ้นโทษออกไป			
4. มีความกังวลที่ครอบครวั ญาติมิตรจะรังเกียจ			
5. อื่น ๆ			
<u>ความเครียด</u>			
1. มีความเครียดที่ต้องอยู่ถูกควบคุม กักขัง ไม่อิสระ			
2. มีความเครียดที่ต้องอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ			
3. มีความเครียดเมื่อต้องใช้ชีวิตอยู่กับผู้ต้องขังด้วยกัน			
4. อื่น ๆ			
<u>ความท้อแท้สิ้นหวัง</u>			
1. รู้สึกว่าตัวเองหมดอนาคตกลับไปใช้ชีวิตกับผู้อื่นในสังคมภายนอก			
2. รู้สึกว่า สมาชิกครอบครัว ญาติมิตรจะไม่ความสนใจ ดัดขาด			
3. การมีประวัติต้องโทษ จะเป็นดราม่าป สังคมภายนอกไม่ให้การต้อนรับ			
4. อื่น ๆ			

คำถาม	ความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ในฐานะที่ท่านเคยเรียนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ท่านคิดว่าสภาพจิตใจตามหัวข้อด้านล่าง จะให้เกิดข้อจำกัดทางการเรียนมากน้อยเพียงระดับใด			
<u>ความหวาดกลัว</u>			
1. มีความหวาดกลัวเพื่อนที่ต้องขงด้วยกัน			
2. มีความหวาดกลัวต่อบรรยากาศของสถานที่กักขัง			
3. อื่น ๆ			
สภาพจิตใจในด้านอื่น ๆ			
สภาพจิตใจในด้านอื่น ๆ			
สภาพจิตใจในด้านอื่น ๆ			
ท่านคิดว่า สภาพข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจของผู้เรียนจะส่งผลถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางอยู่ในระดับใด			
ท่านคิดว่า การที่ผู้เรียนทัศนสถานวัยหนุ่มกลางถูกตัดขาดจากสังคมภายนอกในขณะต้องโทษ จะส่งผลถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางอยู่ในระดับใด			
สภาพ อื่น ๆ ที่ท่านคิดว่าเป็นข้อจำกัดที่จะส่งผลถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง			

การเรียนรู้

คำถาม	ความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ในฐานะที่ท่านเคยเรียนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ท่านคิดว่าการเรียนรู้ในรูปแบบตามหัวข้อมีความเหมาะสมกับผู้เรียน อยู่ในระดับใด			
1. การเรียนรู้ในรูปแบบชั้นเรียน			
2. การเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนทางไกลโดยการพบกลุ่ม			
3. การเรียนในรูปแบบให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองจากเอกสารและสื่อมัลติมีเดีย เช่น			
4. อื่น ๆ			

6. สื่อการเรียนการสอน

คำถาม	ความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ในฐานะที่ท่านเคยเรียนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ท่านคิดว่าสื่อการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนเลือกใช้ตามหัวข้อให้ผู้เรียนอยู่ในระดับใด			
1. กระดาษ เพื่อประกอบการสอน			
2. เครื่องฉายข้ามศีรษะและแผ่นใส เพื่อประกอบการสอน			
3. สื่อสิ่งตีพิมพ์ เช่น หนังสือแบบเรียน วารสารและนิตยสาร ฯลฯ			
4. แหล่งเรียนรู้ภายในทัศนสถานวัยหนุ่ม เช่น ห้องสมุด			
5. สื่ออื่น ๆ			
สื่ออื่น ๆ			

7. การจัดกระบวนการเรียนสอน

คำถาม	ระดับ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ในฐานะที่ท่านเคยเรียนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ครูผู้สอนมีการเตรียมการให้แก่ผู้เรียนตามรายชื่อ อยู่ในระดับใด			
1. มีการใช้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เพื่อใช้ประกอบการเตรียมการจัดกระบวนการเรียนการสอน			
2. ครูผู้สอนได้มีการแนะนำแผนที่จะการจัดกระบวนการเรียนรู้ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตร ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน			
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนในการวางแผนการสอนหมวดวิชา			
4. แนะนำการใช้แหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด เพื่อการศึกษาค้นคว้า			
5. อื่น ๆ			
ในฐานะที่ท่านเคยเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ครูผู้สอนได้มีการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนตามรายชื่ออยู่ในระดับใด			
1. การประเมินก่อนเรียนผู้เรียนก่อนเรียนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1			
2. แจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้แต่ละเนื้อหาวิชาที่จะเรียน			
3. แจ้งแหล่งเรียนรู้หรือสิ่งที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนสามารถใช้ประโยชน์เพื่อการเรียนรู้			
4. การสร้างความสัมพันธ์ความเป็นกันเองระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง			
5. อื่น ๆ			

คำถาม	ระดับ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ในฐานะที่ท่านเคยเรียนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ครูผู้สอนได้ดำเนินการสอนตามประเด็นตามรายชื่อ อยู่ในระดับใด			
1. สร้างบรรยากาศความเป็นกันเองก่อนเข้าสู่บทเรียน			
2. ใช้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเพื่อการเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาบทเรียน			
3. ดำเนินการสอนโดยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ใหม่ได้จาก			
3.1 ครูผู้สอนบรรยายเนื้อหาวิชา			
3.2 การอภิปรายของผู้เรียนที่ได้แบ่งเป็นกลุ่มย่อย			
3.3 กำหนดงานให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง			
3.4 ศึกษา ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้			
4. อื่น ๆ			
ในฐานะที่ท่านเคยเรียนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ท่านประเมินผลวัดความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียนตามหัวข้ออยู่ในระดับใด			
1. แบบวัดความรู้ เช่น แบบประเมินก่อนเรียนและหลังเรียน			
2. การสังเกตพฤติกรรม เช่น การตอบคำถามของผู้เรียน			
3. อื่น ๆ			

8. กิจกรรมการเรียนรู้

คำถาม	ระดับความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ในฐานะที่ท่านเคยเรียนหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายหัวข้อ อยู่ในระดับใด			
1. ให้ผู้เรียนได้ทำการศึกษาบทเรียนด้วยตนเองก่อนมาพบกลุ่ม			
2. ให้ผู้เรียนมีกิจกรรมอภิปรายกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน			
3. มอบหมายงานให้ผู้เรียนไปศึกษา ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ในเวลาก่อนพบกลุ่ม			
4. มอบหมายให้ผู้เรียนไปศึกษา ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้นอกเวลาพบกลุ่ม			
5. ให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้โดยการปฏิบัติภายหลังจากได้รับความรู้			
6. อื่น ๆ			

9. การบริหารจัดการ

คำถาม	ความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ในฐานะที่ท่านเคยเรียนหมวดวิชาพัฒนากักษะชีวิต 1 ครูผู้สอนได้ดำเนินการตามหัวข้ออยู่ในระดับใด			
1. มีการเตรียมการสอนล่วงหน้าที่มีการสอน			
2. จัดอำนวยความสะดวกให้ด้าน อาคาร สถานที่และห้องเรียนให้แก่ผู้เรียน			
3. จัดหาสื่อการเรียนการสอนเพื่อเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน			
4. อื่น ๆ			

10. การบริหารหลักสูตร

คำถาม	ความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ในฐานะที่ท่านเคยเรียน หมวดวิชาพัฒนากักษะชีวิต 1 ท่านคิดว่าประเด็นตามหัวข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด			
1. จำนวนครูผู้สอนกับเนื้อหารายวิชาของหมวดวิชา			
2. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน เช่น สมุด ปากกา แบบเรียน สื่อการเรียนการสอนที่			

ในฐานะที่ท่านเคยเรียน หมวดวิชาพัฒนากักษะชีวิต 1 ท่านคิดว่าประเด็นตามหัวข้อมีการดำเนินการหรือไม่

1. มีเจ้าหน้าที่นิเทศการดำเนินการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาใน
ทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

() ดำเนินการ () ไม่ได้ดำเนินการ

2. มีเจ้าหน้าที่นิเทศนามสอบภายในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

() ดำเนินการ () ไม่ได้ดำเนินการ

ภาคผนวก ค
แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิต
ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

การสร้าง สัมพันธภาพ และ การสื่อสาร (Interpersonal relationship and communication skill)	ความสามารถในการใช้ คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อสื่อสารความรู้สึกนึก คิดของตนและ ความสามารถในการรับรู้ ความรู้สึกนึกคิดของอีก ฝ่าย		
การตัดสินใจ และ แก้ไขปัญหา (Decision making and Problem solving skill)	ความสามารถในการรับรู้ ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือก วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทาง แก้ปัญหาที่เหมาะสม และ ลงมือแก้ปัญหาได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม		
การจัดการกับ อารมณ์ และ ความเครียด (Coping with Emotion and Stress skill)	ความสามารถในการ ประเมินอารมณ์ รู้เท่าทัน อารมณ์ เลือกใช้วิธีจัดการ กับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้ เหมาะสม และวิธีการ ควบคุมระดับความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย		

ภาคผนวก ง
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือในงานวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือในงานวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ เหมะประสิทธิ์	รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ฝ่ายวิจัยและประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ	อาจารย์ประจำภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. นางสาวสุภรณ์ ปรีชาอนันต์	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน 8 สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
4. ดร.สุปรารถนา ยุคตะนันท์	ครู คศ. 4 โรงเรียนบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนีย์)
5. ดร.วิศนี ศิลตระกูล	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน
6. นางพรทิพย์ กล้ารบ	นักวิชาการศึกษา 8 ว กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน
7. นางเอื้อจิตร สมจิตต์ชอบ	นักวิชาการศึกษา 8 ว กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน
8. นางศิริพรรณ สายหงษ์	นักวิชาการศึกษา 8 ว กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน
9. นางดุขุฎี ศรีวัฒนาโรทัย	นักวิชาการศึกษา 8 ว กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน
10. นางพรทิพย์ เข้มทอง	นักวิชาการศึกษา 8 ว กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน
11. นางนพรัตน์ เวโรจน์เสวีวงศ์	นักวิชาการศึกษา 8 ว กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน
12. นางสุทิสสา สุขสว่าง	นักทฤษฎีวิทยา 8 กลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนา พหุตินิสัย สำนักวิจัยและพัฒนาระบบ งานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์
13. นางสาวสิริกุล จุลศิริ	นักจิตวิทยา 7 สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
วิทยากร : นายจำนง วันวิชัย	นักวิชาการศึกษา 8 ว กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน

ภาคผนวก จ

แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ

เรื่อง เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ
และสัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ

7. โอกาสเสี่ยงที่ได้รับจากการเกิดอารมณ์เพศมากเกินไปก็คือข้อใด ก. เป็นโรคจิตไม่ปกติ ข. อวัยวะเพศไม่แข็งตัว ค. เลือดไม่สามารถไปเลี้ยงอวัยวะเพศได้ ง. หมดอารมณ์เพศเร็วกว่าวันอันควร	8. การ ที่วัยรุ่นปัจจุบันมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ผู้เรียนคิดว่าเป็นเพราะเหตุใด ก. มีผู้กระทำให้เป็นแบบอย่าง ข. จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ค. ขาดความเอาใจใส่จากผู้ปกครอง ง. วัยรุ่นมีอิสระมากขึ้น
9. วิธีที่ เหมาะสมในการจัดการกับอารมณ์เพศข้อใดไม่ใช่ ก. เล่นกีฬา ข. อ่านหนังสือโป๊ ค. นั่งสมาธิ ง. หากิจกรรมที่ตนเองชอบปฏิบัติ	10. การมีเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้องควรเลือกข้อใด ก. เป็นผู้ที่มิอายุเกิน 25 ปี ข. ปฏิบัติถูกต้องตามประเพณี ค. บรรลุนิติภาวะแล้ว ง. มีความรักซึ่งกันและกัน
11. การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน มีโอกาสเสี่ยงในข้อใด ก. ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ข. ติดโรคจากการมีเพศสัมพันธ์ ค. ทารกอาจไม่สมบูรณ์ ง. ถูกทั้งข้อ ก และ ข	12. พฤติกรรมในข้อใดจากเป็นอันตรายต่อวัยรุ่นในด้านเพศศึกษา ก. การเล่นเกมต่อสู้ ข. การพูดคุยโทรศัพท์นาน ๆ ค. การส่งข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต ง. การเล่นเกมจนได้รับการบาดเจ็บ
13. การขายบริการทางเพศในเด็กมีเพิ่มขึ้นเป็นเพราะเหตุใด ก. กฎหมายไม่มีบทลงโทษ ข. ความจำเป็นในชีวิตประจำวัน ค. พฤติกรรมการเลียนแบบ ง. ความพึงพอใจของตัวเอง	14. ปัญหาจากการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนคือปัญหาข้อใด ก. การไม่ยอมเรียนต่อ ข. การตั้งครรภ์ ค. การติดโรคทางเพศสัมพันธ์ ง. ถูกทุกข้อ
15. สถานที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์มากที่สุดคือข้อใด ก. ในร้านอาหาร ข. ตามศูนย์การค้า ค. ในผับ , คาราโอเกะ ง. ในโรงภาพยนตร์	

7. โอกาสเสี่ยงที่ได้รับจากการเกิดอารมณ์เพศมากเกินไปก็คือข้อใด ก. เป็นโรคจิตไม่ปกติ ข. อวัยวะเพศไม่แข็งตัว ค. เลือดไม่สามารถไปเลี้ยงอวัยวะเพศได้ ง. หมดอารมณ์เพศเร็วกว่าวันอันควร	8. พฤติกรรมในข้อใดจากเป็นอันตรายต่อวัยรุ่นในด้านเพศศึกษา ก. การเล่นเกมต่อสู้ ข. การพูดคุยโทรศัพท์นาน ๆ ค. การส่งข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต ง. การเล่นกีฬาจนได้รับการบาดเจ็บ
9. การมีเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้องควรเลือกข้อใด ก. เป็นผู้มีอายุเกิน 25 ปี ข. ปฏิบัติถูกต้องตามประเพณี ค. บรรลุนิติภาวะแล้ว ง. มีความรักซึ่งกันและกัน	10. วิธีที่เหมาะสมในการจัดการกับอารมณ์เพศข้อใดไม่ใช่ ก. เล่นกีฬา ข. อ่านหนังสือโป๊ ค. นั่งสมาธิ ง. หากิจกรรมที่ตนเองชอบปฏิบัติ
11. การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน มีโอกาสเสี่ยงในข้อใด ก. ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ข. ติดโรคจากการมีเพศสัมพันธ์ ค. ทารกอาจไม่สมบูรณ์ ง. ถูกทั้งข้อ ก และ ข	12. การที่วัยรุ่นปัจจุบันมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ผู้เรียนคิดว่าเป็นเพราะเหตุใด ก. มีผู้กระทำให้เป็นแบบอย่าง ข. จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ค. ขาดความเอาใจใส่จากผู้ปกครอง ง. วัยรุ่นมีอิสระมากขึ้น
13. การสื่อสารที่แสดงกริยาในข้อใดสามารถทำลายสัมพันธภาพได้ ก. การยิ้ม ข. การพยักหน้า ค. การวางเฉย ง. คำพูดที่น่าชื่นชม	14. ข้อใดคือประโยชน์ที่ได้รับจากการมีสัมพันธภาพที่ดี ก. เพื่อนให้ความร่วมมือทุกครั้งที่เราขอร้อง ข. เพื่อนในกลุ่มไม่เคยช่วยกันทำงานจนสำเร็จ ค. ต่างคนต่างตีหวหนังสือก่อนสอบ ง. เอได้รับการยกย่องเป็นผู้นำคนเดียว
15. การสร้างสัมพันธภาพที่จุดประสงค์หลักเพื่ออะไร ก. เพื่อความอยู่รอดในสังคม ข. เพื่อคนที่เรารัก ค. เพื่อการติดต่อมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ง. จะได้ไม่เครียด	

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามความคิดเห็น

**รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต
สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง**

แบบสอบถามความคิดเห็น

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต
สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

คำชี้แจง

แบบวัดความคิดเห็นนี้ เพื่อต้องการทราบ ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาการศึกษานอก
โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนา
ทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับ
นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง โดยใช้แบบสอบถามมาตราประมาณค่า
5 ระดับ ดังนี้

เกณฑ์/คะแนน	ระดับความเหมาะสม
5	หมายถึง มีความคิดเห็นด้วยระดับมาก
4	หมายถึง มีความคิดเห็นด้วยระดับค่อนข้างมาก
3	หมายถึง มีความคิดเห็นด้วยระดับปานกลาง
2	หมายถึง มีความคิดเห็นด้วยระดับค่อนข้างน้อย
1	หมายถึง มีความคิดเห็นด้วยระดับน้อย

แบบวัดความคิดเห็นชุดนี้มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบวัดความคิดเห็น

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะ
ชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษา
การศึกษานอกโรงเรียน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นายปิยะพงษ์ ไสยโสภณ นิสิตระดับดุขฎิบัณฑิต
สาขา การศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็น

1. ปัจจุบันท่านมีอายุ ปี

2. ลักษณะความผิดที่ต้องโทษ

() ความผิดต่อทรัพย์	() ความผิดต่อร่างกาย
() ความผิดต่อชีวิต	() ความผิดต่อทางเพศ
() ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่	() อื่น ๆ (ระบุ)

3. กำหนดโทษจำคุก

() ไม่เกิน 2 ปี	() มากกว่า 2 ปี แต่ไม่เกิน 4 ปี
() มากกว่า 4 ปี แต่ไม่เกิน 6 ปี	() มากกว่า 6 ปี แต่ไม่เกิน 8 ปี
() มากกว่า 8 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี	() มากกว่า 10 ปี

4. ระยะเวลาที่ท่านจะพ้นโทษ

() น้อยกว่า 3 - 6 เดือน	() มากกว่า 6 - 12 เดือน
() มากกว่า 13 - 18 เดือน	() มากกว่า 18 เดือนขึ้นไป

5. ท่านต้องโทษมาแล้วกี่ครั้ง

() ครั้งแรก (ระบุคดี)	() ครั้งที่ 2 (ระบุคดี)

() ครั้งที่ 3 (ระบุคดี)	() มากกว่า 3 ครั้ง (ระบุคดี)

6. ท่านเรียนจบระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นจาก

- () สถานศึกษาในระบบ ที่

- () สถานศึกษานอกระบบ ที่

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	มีการทดสอบความรู้เดิมของนักศึกษาก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้					
2	มีการแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้นักศึกษาทราบในขั้นตอนแรก					
3	มีการตั้งคำถามสร้างความรู้สึกเพื่อรวบรวมประสบการณ์เดิมของนักศึกษา มาพัฒนาเป็นองค์ความรู้					
4	นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยการใช้กรณี ตัวอย่าง คำถามชวนคิดชวนคุย ใบบาน ใบความรู้ ที่ได้รับมอบหมาย					
5	นักศึกษาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และได้แย้งอย่างเต็มที่					
6	จากการรายงานผลกลุ่ม การอภิปรายในกลุ่มใหญ่ ทำให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจและนำไปสู่ความคิดรวบยอด					
7	นักศึกษาได้สรุปด้วยตนเอง หรือกลุ่ม โดยครูกระตุ้นให้นักศึกษาคิด และ ช่วยสรุปเพิ่มเติม					
8	นักศึกษาได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง มีการแบ่งกลุ่มวางแผน กำหนด กิจกรรมการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่าง สร้างสรรค์					
9	ครูได้สรุปให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของการเรียนรู้และการนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน					
10	นักศึกษาได้ทำกิจกรรมที่ประยุกต์ความรู้ที่เกิดขึ้น เช่น เขียนคำขวัญ เรียงความ ทำรายงาน หรือสถานการณ์ต่างๆ					
11	นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์ต่างๆ เพลง และข่าว เป็นต้น					
12	การอภิปรายแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับบทบาททางสังคมของนักศึกษาโดยรวม เมื่อพ้นโทษกลับไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอก และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการวางแผนนำความรู้ใหม่ไปใช้กับบุคคลกับในครอบครัวและบุคคลอื่นทางสังคม เมื่อพ้นโทษออกไป					
13	การทดสอบความรู้ของนักศึกษาหลังเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ

ภาคผนวก ข

แบบสังเกตการณ์ปฏิบัติงาน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1

ภาคผนวก ข

แบบสังเกตการณ์ปฏิบัติงาน หมวดวิชาพัฒนทักษะชีวิต 1

() ขั้นที่ 1 การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตนเอง () ขั้นที่ 2 การจัดประสบการณ์ใหม่

() ขั้นที่ 3 การสร้างโครงสร้างความรู้ในตนเอง () ขั้นที่ 4 การทดลองปฏิบัติ () ขั้นที่ 5 การประยุกต์ใช้

กลุ่ม	พฤติกรรม	การแสดงความ คิดเห็นอย่างมี เหตุผล			บรรยายภาคใน การทำงานร่วม คิดร่วมทำ			การลำดับ ขั้นตอนของ การปฏิบัติงาน ชัดเจน			แสดงวิธี ดำเนินการ แต่ละขั้นตอน ชัดเจน			ระบุรับผิดชอบ ในการ ปฏิบัติงาน			กำหนดวิธี ประเมินงานได้ อย่างเหมาะสม		
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
กลุ่มที่	รายชื่อสมาชิกกลุ่ม																		
1.																			
2.																			
3.																			
4.																			
5.																			
6.																			
7.																			
8.																			
9.																			
10.																			

เกณฑ์ระดับคะแนน : ระดับ 3 คุณภาพของงานหรือพฤติกรรมเป็นที่น่าพอใจมาก

ระดับ 2 คุณภาพของงานหรือพฤติกรรมเป็นที่น่าพอใจปานกลาง

ระดับ 1 คุณภาพของงานหรือพฤติกรรมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข

ลงชื่อ ผู้สังเกต

(.....)

ภาคผนวก ข

แบบประเมินแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7 แผน

ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษา

การศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

แบบประเมินแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7 แผน

ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับ
นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่ม	10	3	0	0	0
2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและ เหมาะสม	7	5	1	0	0
3. กิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนมีความเหมาะสมกับ วัตถุประสงค์	1	11	1	0	0
4. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีวัตถุประสงค์ชัดเจน	7	4	2	0	0
5. กิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินตามลำดับขั้นตอน	1	9	3	0	0
6. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ในทัศนสถานวัยหนุ่มได้รับประสบการณ์ต่างๆ	11	1	1	0	0
7. นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มมี ส่วนร่วมในกิจกรรม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่าง สร้างสรรค์	7	6	0	0	0
8. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่ม	1	7	5	0	0
9. กิจกรรมการเรียนรู้มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มและผู้สอน	1	8	4	0	0
10. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์และกิจกรรมการเรียนรู้	6	6	1	0	0

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ฅ
แบบประเมินความเหมาะสม
ของกลุ่มการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

**แบบประเมินความเหมาะสม
ของคู่มือการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ14มีส่วนร่วม หมวดยุทธศาสตร์พัฒนาทักษะชีวิต 1
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.12. 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต
สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

คำชี้แจง

เพื่อเสนอท่านผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ตรวจสอบ ความเหมาะสมและความสอดคล้องของคู่มือ
การจัดการเรียนรู้และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้เกณฑ์ประเมินความสอดคล้อง
ดังนี้

เกณฑ์/คะแนน	ระดับความเหมาะสม
1	หมายความว่า มีความสอดคล้อง
0	หมายความว่า ไม่แน่ใจ
-1	หมายความว่า ไม่สอดคล้อง

**ค่าสถิติแสดงดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความเหมาะสม
ของคู่มือการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**

รายการประเมิน	ระดับคะแนนผู้เชี่ยวชาญ					Σ	จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1. หลักการ แนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีความชัดเจนสามารถใช้เป็นกรอบในการกำหนดสาระการเรียนรู้และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม								
2.1 ลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับนักศึกษาในทัตถสถานวัยหนุ่มกลาง	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
2.2 ใช้ภาษาเข้าใจง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
2.3 กิจกรรมดำเนินตามลำดับขั้นตอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
2.4 กิจกรรมช่วยให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
2.5. การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับกิจกรรมและวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
2.6 ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้กับเนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
3. แบบวัดความรู้ มีความเหมาะสมในการวัดความรู้ของนักศึกษา								
4. แบบสังเกตการณ์ปฏิบัติงาน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 มีความเหมาะสมในการวัดเจตคติของนักศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
5. การนำไปใช้								
5.1 ปฏิบัติตามได้ง่าย	0	+1	+1	+1	+1	4	5	1
5.2 สามารถนำไปใช้ในสภาพการเรียนปกติได้	+1	0	+1	+1	+1	4	5	1
5.3 ผู้สอนทั่วไปสามารถนำไปใช้ได้ตามคู่มือ	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1

รายการประเมิน	ระดับคะแนนผู้เชี่ยวชาญ					Σ	จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ	IOC
	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10			
1. หลักการ แนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีความชัดเจนสามารถใช้เป็นกรอบในการกำหนดสาระการเรียนรู้และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม								
2.1 ลำดับขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับนักศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
2.2 ใช้ภาษาเข้าใจง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
2.3 กิจกรรมดำเนินตามลำดับขั้นตอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
2.4 กิจกรรมช่วยให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
2.5 การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับกิจกรรมและวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
2.6 ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้กับเนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
3. แบบวัดความรู้ มีความเหมาะสมในการวัดความรู้ของนักศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
4. แบบสังเกตการณ์ปฏิบัติงาน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 มีความเหมาะสมในการวัดเจตคติของนักศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
5. การนำไปใช้								
5.1 ปฏิบัติตามได้ง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
5.2 สามารถนำไปใช้ในสภาพการเรียนรู้ปกติได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
5.3 ผู้สอนทั่วไปสามารถนำไปใช้ได้ตามคู่มือ	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1

รายการประเมิน	ระดับคะแนนผู้เชี่ยวชาญ			Σ	จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ	IOC
	คนที่ 11	คนที่ 12	คนที่ 13			
1. หลักการ แนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีความชัดเจนสามารถใช้เป็นกรอบในการกำหนดสาระการเรียนรู้และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	3	1
2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม						
2.1 ลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับนักศึกษาในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง	+1	+1	+1	3	3	1
2.2 ใช้ภาษาเข้าใจง่าย	+1	+1	+1	3	3	1
2.3 กิจกรรมดำเนินตามลำดับขั้นตอน	+1	+1	+1	3	3	1
2.4 กิจกรรมช่วยให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต	+1	+1	+1	3	3	1
2.5. การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับกิจกรรมและวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	3	3	1
2.6 ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้กับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	3	1
3. แบบวัดความรู้ มีความเหมาะสมในการวัดความรู้ของนักศึกษา	+1	+1	+1	3	3	1
4. แบบสังเกตการณ์ปฏิบัติงาน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 มีความเหมาะสมในการวัดเจตคติของนักศึกษา	+1	+1	+1	3	3	1
5. การนำไปใช้						
5.1 ปฏิบัติตามได้ง่าย	+1	+1	+1	3	3	1
5.2 สามารถนำไปใช้ในสภาพการเรียนปกติได้	+1	+1	+1	3	3	1
5.3 ผู้สอนทั่วไปสามารถนำไปใช้ได้ตามคู่มือ	+1	+1	+1	3	3	1

รายการประเมิน	ระดับคะแนนผู้เชี่ยวชาญ					Σ	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
6. รูปแบบการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ประกอบด้วย 1. สร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตนเอง 2. จัดประสบการณ์ใหม่ 3. สร้างโครงสร้างความรู้ในตนเอง 4. การทดลองปฏิบัติ และ 5. ประยุกต์ใช้								
7. ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ เรียงลำดับจากขั้นตอนที่ 1 จนถึง ขั้นที่ 5								
ขั้นที่ 1. สร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ขั้นที่ 2. จัดประสบการณ์ใหม่	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ขั้นที่ 3. สร้างโครงสร้างความรู้ในตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ขั้นที่ 4. ทดลองปฏิบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ขั้นที่ 5. ประยุกต์ใช้	+1	0	+1	+1	+1	4	5	1
8. กิจกรรมการเรียนรู้								
ขั้นที่ 1. สร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตนเอง								
1. นำประสบการณ์เดิมของนักศึกษา มาใช้ เพื่อการเรียนรู้โดยการตั้งคำถามตามกรณีตัวอย่าง	+1	0	+1	+1	+1	4	5	0.8
1.1. ผู้สอนพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่จะเรียนและ สอบถามพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะสอนกับนักศึกษา 1.2. ผู้สอนดำเนินการ Pre- test นักศึกษา 1.3. ผู้สอนยกกรณีตัวอย่างเพื่อเป็นการสร้าง แรงจูงใจให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นตอบคำถามของ ผู้สอน								
2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดจาก การอภิปราย	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มย่อยและกำหนด ใบงานเพื่อให้นักศึกษาใช้กระบวนการกลุ่มร่วมอภิปรายแสดง ความคิดเห็นตามใบงาน								

รายการประเมิน	ระดับคะแนนผู้เชี่ยวชาญ					Σ^R	จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
1. ผู้สอนให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลสรุปของกลุ่ม								
2. ผู้สอนและนักศึกษาสรุปถึงสาเหตุและความสำคัญที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน								
4. ทดลองหรือประยุกต์ความคิด	+1	0	+1	+1	+1	4	5	0.8
ผู้สอนให้นักศึกษาบอกถึงผลดีหากบุคคลมีความรู้หรือมีทักษะที่จะจัดการกับเหตุการณ์ตามกรณีตัวอย่าง								
ขั้นที่ 2. จัดประสบการณ์ใหม่								
1. นำประสบการณ์เดิมของนักศึกษามาเชื่อมโยงควบคู่กับประสบการณ์ใหม่ตามที่ได้สร้างแรงจูงใจในขั้นแรก	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนทบทวนสิ่งที่ผู้เรียนได้ตระหนักถึงการขาดความรู้และทักษะนำมาสู่ผลเสียจากกรณีตัวอย่างร่วมกันแสดงความคิดเห็น								
2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดจากการอภิปราย	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนแบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มย่อยเพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาใบความรู้และตอบคำถามตามใบงานที่ได้รับและให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลสรุปของกลุ่ม								
3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนกำหนดให้ตัวแทนกลุ่มเสนอผลการอภิปรายผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันสรุปเป็นความรู้ใหม่ในบทเรียน								
4. การทดลองหรือประยุกต์ความคิด	-1	+1	+1	+1	+1	3	5	1
ผู้สอนดำเนินการ Post-test นักศึกษาเพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ตอบแบบทดสอบ								

รายการประเมิน	ระดับคะแนนผู้เชี่ยวชาญ					Σ	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
ขั้นที่ 3. สร้างโครงสร้างความรู้ในตน								
1. นำประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับมาจัดระบบโครงสร้างความรู้ของนักศึกษาเอง	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนพูดคุยซักถามถึงความรู้ใหม่ที่ได้รับเกี่ยวกับการจัดการทางอารมณ์และทักษะชีวิตและให้นักศึกษาแต่ละคนได้เลือกคู่ทักษะ								
2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดจากการอภิปราย	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนให้แต่ละกลุ่มจัดลำดับคู่ของทักษะชีวิตที่นำมาใช้เพื่อจัดการกับอารมณ์และความต้องการทางเพศ								
3 อันดับแรกและส่งตัวแทนกลุ่มมานำเสนอเหตุผล								
3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนสุ่มเลือกนักศึกษา 1 คน ให้แสดงความคิดเห็นที่จะใช้องค์ประกอบทักษะชีวิต 3 คู่แรกเพื่อใช้ประโยชน์จัดการกับอารมณ์และความต้องการทางเพศของตนเองพร้อมทั้งบอกเหตุผลประกอบ								
4. การทดลองหรือประยุกต์ความคิด	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
เปิดโอกาสนักศึกษาในชั้นได้แสดงความคิดเห็นการใช้องค์ประกอบทักษะชีวิตนอกเหนือจากการจัดการทางอารมณ์และความต้องการทางเพศ								
ขั้นที่ 4. ทดลองปฏิบัติ								
1. นำประสบการณ์ที่ได้รับใหม่ของนักศึกษาสร้างมาวางแผนการใช้ในการจัดการทางอารมณ์และความต้องการทางเพศ	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันกำหนดกิจกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของผู้เรียนเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงเช้า ช่วงบ่าย และช่วงขึ้นโรงนอน และแบ่งผู้เรียนให้เข้าตามกลุ่มและให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันวางแผนนำความรู้ใหม่ไปใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาของกลุ่ม								
2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดจากการอภิปราย	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มอภิปรายการใช้องค์ประกอบทักษะชีวิต 3 คู่แรกเพื่อจัดการกับอารมณ์และความต้องการทางเพศของตนเองและให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลสรุปของแต่ละกลุ่ม								

รายการประเมิน	ระดับคะแนนผู้เชี่ยวชาญ					Σ	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนสุ่มเลือกผู้เรียน 1 คน ให้แสดงความคิดเห็นในการวางแผนการใช้คู่มือทักษะชีวิตเพื่อใช้ประโยชน์จัดการกับอารมณ์และความต้องการทางเพศของตนเองพร้อมทั้งบอกเหตุผลประกอบ								
4. การทดลองหรือประยุกต์ความคิด	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
เปิดโอกาสให้นักศึกษาในชั้นได้แสดงความคิดเห็นการใช้องค์ประกอบทักษะชีวิตเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมอื่นในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง								
ขั้นที่ 5. ประยุกต์ใช้								
1. นำประสบการณ์ใหม่ของผู้เรียนประยุกต์การใช้เพื่อจัดการทางอารมณ์และความต้องการทางเพศ	0	+1	+1	+1	+1	4	5	0.8
ผู้สอนได้ถามถึงบทบาททางสังคมของนักศึกษาโดยรวมเมื่อพ้นโทษออกไปสู่สังคมภายนอกและกำหนดกลุ่มวางแผนการใช้ความรู้ใหม่กับบุคคลในครอบครัว จำนวน 3 กลุ่ม และ กลุ่มที่บุคคลอื่นทางสังคม จำนวน 2 กลุ่ม								
2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดจากการอภิปราย	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มอภิปรายวางแผนการนำความรู้ใหม่ไปใช้กับบุคคลในครอบครัวและบุคคลอื่น ๆ ทางสังคมตามที่ได้รับและให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลสรุปของแต่ละกลุ่ม								
3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนสุ่มเลือกนักศึกษาให้แสดงความคิดเห็นในการใช้ความรู้ใหม่ที่เหมาะสมกับตนเองกับบุคคลในครอบครัว 1 คน และแสดงความคิดเห็นในการใช้ความรู้กับบุคคลอื่นทางสังคมอีก 1 คน พร้อมทั้งบอกเหตุผลประกอบ								
4. การทดลองหรือประยุกต์ความคิด	+1	0	+1	+1	+1	4	5	0.8
เปิดโอกาสให้นักศึกษาในชั้นได้แสดงความคิดเห็นการใช้ความรู้ใหม่กับบุคคลในครอบครัวและบุคคลอื่นทางสังคม ที่นอกเหนือจากที่ยกตัวอย่าง								

รายการประเมิน	ระดับคะแนนผู้เชี่ยวชาญ					Σ^R	จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ	IOC
	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10			
6. รูปแบบการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ประกอบด้วย 1. สร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนัก ในตน 2. จัดประสบการณ์ใหม่ 3. สร้างโครงสร้างความรู้ ในตน 4. การทดลองปฏิบัติ และ 5. ประยุกต์ใช้								
7. ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ เรียงลำดับจากขั้นตอนที่ 1 จนถึง ขั้นที่ 5								
ขั้นที่ 1. สร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ขั้นที่ 2. จัดประสบการณ์ใหม่	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ขั้นที่ 3. สร้างโครงสร้างความรู้ในตน	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ขั้นที่ 4. ทดลองปฏิบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ขั้นที่ 5. ประยุกต์ใช้	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
8. กิจกรรมการเรียนรู้								
ขั้นที่ 1. สร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน								
1. นำประสบการณ์เดิมของนักศึกษามาใช้ เพื่อการเรียนรู้โดยการตั้งคำถามตามกรณีตัวอย่าง	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
1.1 ผู้สอนพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่จะเรียนและ สอบถามพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะสอนกับ นักศึกษา								
1.2 ผู้สอนดำเนินการ Pre- test นักศึกษา								
1.3 ผู้สอนยกกรณีตัวอย่างเพื่อเป็นการ สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นตอบคำถาม ของผู้สอน								
2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสะท้อนความคิด จากการอภิปราย	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มย่อยและ กำหนดใบงานเพื่อให้นักศึกษาใช้กระบวนการกลุ่มร่วม อภิปรายแสดงความคิดเห็นตามใบงาน								

รายการประเมิน	ระดับคะแนนผู้เชี่ยวชาญ					Σ	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ	IOC
	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10			
3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
1. ผู้สอนให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลสรุปของกลุ่ม								
2. ผู้สอนและนักศึกษาสรุปถึงสาเหตุและความสำคัญที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน								
4. ทดลองหรือประยุกต์ความคิด	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนให้นักศึกษาบอกถึงผลดีหากบุคคลมีความรู้หรือมีทักษะที่จะจัดการกับเหตุการณ์ตามกรณีตัวอย่าง								
ขั้นที่ 2. จัดประสบการณ์ใหม่								
1. นำประสบการณ์เดิมของนักศึกษามาเชื่อมโยงควบคู่กับประสบการณ์ใหม่ตามที่ได้สร้างแรงจูงใจในขั้นแรก	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนทบทวนสิ่งที่นักศึกษาได้ตระหนักถึงการขาดความรู้และทักษะนำมาสู่ผลเสียจากกรณีตัวอย่างร่วมกันแสดงความคิดเห็น								
2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดจากการอภิปราย	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยเพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาไปความรู้และตอบคำถามตามใบงานที่ได้รับและให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลสรุปของกลุ่ม								
3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนกำหนดให้ตัวแทนกลุ่มเสนอผลการอภิปรายผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันสรุปเป็นความรู้ใหม่ในบทเรียน								
4. การทดลองหรือประยุกต์ความคิด	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนดำเนินการถามตอบนักศึกษาเพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ตอบแบบทดสอบ								

รายการประเมิน	ระดับคะแนนผู้เชี่ยวชาญ					Σ	จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ	IOC
	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10			
ขั้นที่ 3. สร้างโครงสร้างความรู้ในตน								
1. นำประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับมาจัดระบบ โครงสร้างความรู้ของนักศึกษาเอง	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนพูดคุยซักถามถึงความรู้ใหม่ที่ได้รับ เกี่ยวกับการจัดการทางอารมณ์และทักษะชีวิตและให้ นักศึกษาแต่ละคนได้เลือกคู่ทักษะ								
2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดจาก การอภิปราย	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนให้แต่ละกลุ่มจัดลำดับคู่ของทักษะชีวิต ที่นำมาใช้เพื่อจัดการกับอารมณ์และความต้องการทาง เพศ 3 อันดับแรกและส่งตัวแทนกลุ่มมานำเสนอเหตุผล								
3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนสุ่มเลือกนักศึกษา 1 คน ให้ 'แสดง ความคิดเห็นที่จะใช้องค์ประกอบทักษะชีวิต 3 คู่แรกเพื่อ ใช้ประโยชน์จัดการกับอารมณ์และความต้องการทางเพศ ของตนเองพร้อมทั้งบอกเหตุผลประกอบ								
4. การทดลองหรือประยุกต์ความคิด	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
เปิดโอกาสนักศึกษาในชั้นได้แสดงความคิด การใช้องค์ประกอบทักษะชีวิตนอกเหนือจากการจัดการ ทางอารมณ์และความต้องการทางเพศ								
ขั้นที่ 4. ทดลองปฏิบัติ								
1. นำประสบการณ์ที่ได้รับใหม่ของนักศึกษา สร้างมาวางแผนการใช้ในการจัดการทางอารมณ์และ ความต้องการทางเพศ	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันกำหนดกิจกรรม การใช้ชีวิตประจำวันของนักศึกษาเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วง เช้า ช่วงบ่าย และช่วงขึ้นโรงนอน และแบ่งนักศึกษาให้ เข้าตามกลุ่มและให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันวางแผนนำ ความรู้ใหม่ไปใช้ประโยชน์ในระยะเวลาของกลุ่ม								
2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดจาก การอภิปราย	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มอภิปรายการใช้ องค์ประกอบทักษะชีวิต 3 คู่แรกเพื่อจัดการกับอารมณ์ และความต้องการทางเพศของตนเองและให้ตัวแทนกลุ่ม ออกมานำเสนอผลสรุปของแต่ละกลุ่ม								

รายการประเมิน	ระดับคะแนนผู้เชี่ยวชาญ					Σ	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ	IOC
	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10			
3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
ผู้สอนสุ่มเลือกนักศึกษา 1 คน ให้แสดงความคิดเห็นในการวางแผนการใช้คู่ของทักษะชีวิตเพื่อใช้ประโยชน์จัดการกับอารมณ์และความต้องการทางเพศของตนเองพร้อมทั้งบอกเหตุผลประกอบ								
4. การทดลองหรือประยุกต์ความคิด	+1	+1	+1	+1	+1	5	5	1
เปิดโอกาสนักศึกษาในชั้นได้แสดงความคิดเห็นการใช้องค์ประกอบทักษะชีวิตเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมอื่นในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง								
ขั้นที่ 5. ประยุกต์ใช้								
1. นำประสบการณ์ใหม่ของนักศึกษาประยุกต์การใช้เพื่อจัดการทางอารมณ์และความต้องการทางเพศ	0	+1	+1	+1	+1	4	5	0.8
ผู้สอนได้ถามถึงบทบาททางสังคมของผู้เรียนโดยรวมเมื่อพ้นโทษออกไปสู่สังคมภายนอกและกำหนดกลุ่มวางแผนการใช้ความรู้ใหม่กับบุคคลในครอบครัว จำนวน 3 กลุ่ม และ กลุ่มที่บุคคลอื่นทางสังคม จำนวน 2 กลุ่ม								
2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดจากการอภิปราย	0	+1	+1	+1	+1	4	5	0.8
ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มอภิปรายวางแผนการนำความรู้ใหม่ไปใช้กับบุคคลในครอบครัวและบุคคลอื่น ๆ ทางสังคมตามที่ได้รับและให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลสรุปของแต่ละกลุ่ม								
3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	0	+1	+1	+1	+1	4	5	0.8
ผู้สอนสุ่มเลือกนักศึกษาให้แสดงความคิดเห็นในการใช้ความรู้ใหม่ที่เหมาะสมกับตนเองกับบุคคลในครอบครัว 1 คน และแสดงความคิดเห็นในการใช้ความรู้กับบุคคลอื่นทางสังคมอีก 1 คน พร้อมทั้งบอกเหตุผลประกอบ								
4. การทดลองหรือประยุกต์ความคิด	0	+1	+1	+1	+1	4	5	0.8
เปิดโอกาสนักศึกษาในชั้นได้แสดงความคิดเห็นการใช้ความรู้ใหม่กับบุคคลในครอบครัวและบุคคลอื่นทางสังคม ที่นอกเหนือจากที่ยกตัวอย่าง								

รายการประเมิน	ระดับคะแนนผู้เชี่ยวชาญ			Σ^R	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ	IOC
	คนที่ 11	คนที่ 12	คนที่ 13			
6. รูปแบบการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	3	1
ประกอบด้วย 1. สร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน 2. จัดประสบการณ์ใหม่ 3. สร้างโครงสร้างความรู้ในตน 4. การทดลองปฏิบัติ และ 5. ประยุกต์ใช้						
7. ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ เรียงลำดับจากขั้นตอนที่ 1 จนถึง ขั้นที่ 5						
ขั้นที่ 1. สร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน	+1	+1	+1	3	3	1
ขั้นที่ 2. จัดประสบการณ์ใหม่	+1	+1	0	2	3	.67
ขั้นที่ 3. สร้างโครงสร้างความรู้ในตน	+1	+1	+1	3	3	1
ขั้นที่ 4. ทดลองปฏิบัติ	+1	+1	+1	3	3	1
ขั้นที่ 5. ประยุกต์ใช้	+1	+1	+1	3	3	1
8. กิจกรรมการเรียนรู้						
ขั้นที่ 1. สร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน						
1.นำประสบการณ์เดิมของนักเรียนมาใช้เพื่อการเรียนรู้โดยการตั้งคำถามตามกรณีตัวอย่าง	+1	+1	+1	3	3	1
1.1 ผู้สอนพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่จะเรียนและสอบถามพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะสอนกับนักศึกษา						
1.2 ผู้สอนดำเนินการ Pre- test นักศึกษา						
1.3 ผู้สอนยกกรณีตัวอย่างเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นตอบคำถามของครู						
2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดจากการอภิปราย	+1	+1	+1	3	3	1
ผู้สอนแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มย่อยและกำหนดใบงานเพื่อให้ผู้เรียนใช้กระบวนการกลุ่มร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นตามใบงาน						

รายการประเมิน	ระดับคะแนนผู้เชี่ยวชาญ			Σ^R	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ	IOC
	คนที่ 11	คนที่ 12	คนที่ 13			
3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	+1	+1	+1	3	3	1
1. ผู้สอนให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลสรุปของกลุ่ม						
2. ผู้สอนและนักศึกษาสรุปถึงสาเหตุและความสำคัญที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน						
4. ทดลองหรือประยุกต์ความคิด	+1	+1	+1	3	3	1
ผู้สอนให้นักศึกษาบอกถึงผลดีหากบุคคลมีความรู้หรือมีทักษะที่จะจัดการกับเหตุการณ์ตามกรณีตัวอย่าง						
ขั้นที่ 2. การจัดประสบการณ์ใหม่	+1	+1	+1	3	3	1
1. นำประสบการณ์เดิมของนักศึกษามาเชื่อมโยงควบคู่กับประสบการณ์ใหม่ตามที่ได้สร้างแรงจูงใจในขั้นแรก						
ผู้สอนทบทวนสิ่งที่นักศึกษาได้ตระหนักถึงการขาดความรู้และทักษะนำมาสู่ผลเสียจากกรณีตัวอย่างร่วมกันแสดงความคิดเห็น						
2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดจากการอภิปราย	+1	+1	+1	3	3	1
ผู้สอนแบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มย่อยเพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาไปความรู้และตอบคำถามตามใบงานที่ได้รับและให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลสรุปของกลุ่ม						
3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	+1	+1	+1	3	3	1
ผู้สอนกำหนดให้ตัวแทนกลุ่มเสนอผลการอภิปรายผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันสรุปเป็นความรู้ใหม่ในบทเรียน						
4. การทดลองหรือประยุกต์ความคิด	+1	0	+1	2	3	.67
ผู้สอนดำเนินการ Post-test นักศึกษาเพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ตอบแบบทดสอบ						

รายการประเมิน	ระดับคะแนนผู้เชี่ยวชาญ			Σ_R	จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ	IOC
	คนที่ 11	คนที่ 12	คนที่ 13			
ขั้นที่ 3. การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน						
1. นำประสบการณ์ใหม่ที่รับมาจัดระบบ โครงสร้างความรู้ของนักศึกษาเอง	+1	+1	+1	3	3	1
ผู้สอนพูดคุยซักถามถึงความรู้ใหม่ที่ได้รับ เกี่ยวกับการจัดการทางอารมณ์และทักษะชีวิตและให้ นักศึกษาแต่ละคนได้เลือกคู่ทักษะ						
2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดจาก การอภิปราย	+1	+1	+1	3	3	1
ผู้สอนให้แต่ละกลุ่มจัดลำดับคู่ของทักษะชีวิต ที่นำมาใช้เพื่อจัดการกับอารมณ์และความต้องการทางเพศ						
3 อันดับแรกและส่งตัวแทนกลุ่มมานำเสนอเหตุผล						
3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	+1	+1	+1	3	3	1
ผู้สอนสุ่มเลือกนักศึกษา 1 คน ให้แสดงความคิด เห็นที่จะใช้องค์ประกอบทักษะชีวิต 3 คู่แรกเพื่อใช้ ประโยชน์จัดการกับอารมณ์และความต้องการทางเพศของ ตนเองพร้อมทั้งบอกเหตุผลประกอบ						
4. การทดลองหรือประยุกต์ความคิด	+1	+1	+1	3	3	1
เปิดโอกาสนักศึกษาในชั้นได้แสดงความคิด การใช้องค์ประกอบทักษะชีวิตนอกเหนือจากการจัดการทาง อารมณ์และความต้องการทางเพศ						
ขั้นที่ 4. การทดลองปฏิบัติ	+1	+1	+1	3	3	1
1. นำประสบการณ์ที่ได้รับใหม่ของนักศึกษา สร้างมาวางแผนการใช้ในการจัดการทางอารมณ์และความ ต้องการทางเพศ						
ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันกำหนดกิจกรรม การใช้ชีวิตประจำวันของนักศึกษาเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วง เช้า ช่วงบ่าย และช่วงขึ้นโรงนอน และแบ่งผู้เรียนให้เข้า ตามกลุ่มและให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันวางแผนนำความรู้ ใหม่ไปใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาของกลุ่ม						
2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดจาก การอภิปราย	+1	+1	+1	3	3	1
ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มอภิปรายการใช้ องค์ประกอบทักษะชีวิต 3 คู่แรกเพื่อจัดการกับอารมณ์และ ความต้องการทางเพศของตนเองและให้ตัวแทนกลุ่มออกมา นำเสนอผลสรุปของแต่ละกลุ่ม						

รายการประเมิน	ระดับคะแนนผู้เชี่ยวชาญ			Σ	จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ	IOC
	คนที่ 11	คนที่ 12	คนที่ 13			
3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	+1	+1	+1	3	3	1
ผู้สอนสุ่มเลือกนักศึกษา 1 คน ให้แสดงความคิดเห็นในการวางแผนการใช้ชุมชนท้องถิ่นเพื่อใช้ประโยชน์จัดการกับธรรมชาติและความต้องการทางเพศของตนเองพร้อมทั้งบอกเหตุผลประกอบ						
4. การทดลองหรือประยุกต์ความคิด	+1	+1	+1	3	3	1
เปิดโอกาสให้นักศึกษาในชั้นได้แสดงความคิดเห็นการใช้องค์ประกอบทักษะชีวิตเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมอื่นในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง						
ขั้นที่ 5. การประยุกต์ใช้						
1. นำประสบการณ์ใหม่ของนักศึกษาประยุกต์การใช้เพื่อจัดการทางอารมณ์และความต้องการทางเพศ	+1	+1	+1	3	3	1
ผู้สอนได้ถามถึงบทบาททางสังคมของนักศึกษาโดยรวมเมื่อพ้นโทษออกไปสู่สังคมภายนอกและกำหนดกลุ่มวางแผนการใช้ความรู้ใหม่กับบุคคลในครอบครัว จำนวน 3 กลุ่ม และ กลุ่มที่บุคคลอื่นทางสังคม จำนวน 2 กลุ่ม						
2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดจากการอภิปราย	+1	+1	+1	3	3	1
ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มอภิปรายวางแผนการนำความรู้ใหม่ไปใช้กับบุคคลในครอบครัวและบุคคลอื่น ๆ ทางสังคมตามที่ได้รับและให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลสรุปของแต่ละกลุ่ม						
3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	+1	+1	+1	3	3	1
ผู้สอนสุ่มเลือกนักศึกษาให้แสดงความคิดเห็นในการใช้ความรู้ใหม่ที่เหมาะสมกับตนเองกับบุคคลในครอบครัว 1 คน และแสดงความคิดเห็นในการใช้ความรู้กับบุคคลอื่นทางสังคมอีก 1 คน พร้อมทั้งบอกเหตุผลประกอบ						
4. การทดลองหรือประยุกต์ความคิด	+1	+1	+1	3	3	1
เปิดโอกาสนักศึกษาในชั้นได้แสดงความคิดเห็นการใช้ความรู้ใหม่กับบุคคลในครอบครัวและบุคคลอื่นทางสังคม ที่นอกเหนือจากที่ยกตัวอย่าง						

$$TOC = \frac{\sum R}{KN} = \frac{471}{486} = 0.97$$

ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวม $TOC = 0.97$

ภาคผนวก ญ

คู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนนอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

คู่มือ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต
สำหรับนักเรียนนอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
หลักการ.....	224
วัตถุประสงค์.....	224
โครงสร้างและเนื้อหา.....	224
เวลาที่ใช้.....	226
คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมการจัดการเรียนรู้.....	226
คุณสมบัติของผู้สอน.....	226
กิจกรรมในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.....	226
รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.....	226
อุปกรณ์/สื่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.....	227
การวัดและประเมินผล.....	227
แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง วิถีเพศจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่.....	228
แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจาก อารมณ์และความต้องการทางเพศ.....	240
แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง สัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ.....	258
แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง เพศสัมพันธ์...ความสัมพันธ์.....	264
แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง จะพูดกับลูกอย่างไร.....	274
แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การคุมกำเนิด และการป้องกัน โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์.....	283
แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง QQR : ประเมินความเสี่ยงต่อการ ติดเชื้อเอชไอวี.....	290
เอกสารอ้างอิง.....	297

คำนำ

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษา นอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ได้นำหลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้และจิตวิทยาการเรียนรู้และหลักการสอนของผู้ใหญ่ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเน้นรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน และปฏิบัติกิจกรรมทุกกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงได้จัดทำคู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต สำหรับศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ

หลักการ

การพัฒนาโครงการส่งเสริมการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง โดยเฉพาะการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญที่ ให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรใหม่ สถานศึกษาสามารถปรับใช้ มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นหลักการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ที่ยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การ บูรณาการสาระการเรียนรู้หมวดพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) นำมาปรับใช้ให้ เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญที่ เป็นผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ที่มีช่วงอายุระหว่าง 18 – 25 ปี ซึ่งยังมีโอกาส กลับตัวเป็นคนดีและอยู่ในสังคมได้ อีกนาน และมุ่งหวังให้นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญของทัณฑสถานวัยหนุ่มที่ผ่าน กระบวนการทางการศึกษาเป็นผู้ที่มีคุณภาพทั้งความรู้ มีเจตคติที่ดี และมีทักษะชีวิต สามารถนำไปใช้ ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขภายหลังจากการพ้นโทษ และส่งผลถึงการลดจำนวนผู้ต้องขัง กลับไปกระทำผิดซ้ำอีกโดยเฉพาะผู้ต้องขังชาย

วัตถุประสงค์

เมื่อสิ้นสุดการจัดการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษานอกโรงเรียน ในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง ที่มีวิธีดำเนินการโดยการจัดโดยการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนแล้ว นักศึกษาควรจะมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ คือ การเสริมสร้างทักษะชีวิต ที่ทำ ให้ผู้ต้องขังซึ่งเป็นนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเกิดความรู้สึกรับรู้ถึงคุณค่าของตนเอง เพื่อพัฒนา พฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลสามารถที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขภายหลังพ้นโทษ

โครงสร้างและเนื้อหา

เพศศึกษา

ตอนที่ 1 อิทธิพลครอบครัวยุโรป เพื่อน สังคม และวัฒนธรรม ที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ

เรื่องที่ 1 ผลกระทบจากความแตกต่างในการเลี้ยงดู

1. เพศชาย และเพศหญิง
2. ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของเพศ
3. บทบาททางเพศ

เรื่องที่ 2 โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ

- 1) ผลบวก ผลลบ ของการตัดสินใจ
- 2) แนวทางแก้ไขปัญหาหรือหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์

3) คุณค่าของการรักษาสัมพันธภาพ

เรื่องที่ 3 แนวทางการพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีต่อคู่ครอง

- 1) ธรรมชาติของความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงได้
- 2) แนวทางการยุติความสัมพันธ์ โดยไม่ใช้ความรุนแรง

เรื่องที่ 4 การมีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์

- 1) ผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อกระบวนการตัดสินใจต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์
- 2) แนวทางแก้ไขปัญหาด้านสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์

เรื่องที่ 5 การสื่อสารภายในครอบครัว

- 1) ความแตกต่างของความคาดหวังและความต้องการของสมาชิกในครอบครัว
- 2) ความสำคัญของการสื่อสารในครอบครัว
- 3) ความจำเป็นในการแก้ไขความขัดแย้งในครอบครัว

ตอนที่ 2 โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

เรื่องที่ 1 วิธีการคุมกำเนิด และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

- 1) ข้อมูลที่ถูกต้องของการตั้งครรภ์
- 2) การคุมกำเนิด
- 3) การติดเชื้อโรคทางเพศสัมพันธ์ และ HIV
- 4) ความเชื่อที่ผิดกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย

เรื่องที่ 2 การติดเชื้อ HIV

- 1) โอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV
- 2) หลักการ QQR เพื่อประเมินความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ
- 3) การป้องกันและลดโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อ
- 4) การใช้ชีวิตร่วมกันกับผู้ติดเชื้อ

จากเนื้อหาดังกล่าวข้างต้น จัดเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7 แผน ดังนี้คือ

ที่	เรื่อง	จำนวนเวลาที่ใช้ (ชั่วโมง)
1	วิถีเพศจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่	3
2	เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ	3
3	สัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ	3
4	เพศสัมพันธ์...ความสัมพันธ์	3
5	จะพูดกับลูกอย่างไร	3
6	การคุมกำเนิด และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	3
7	QQR : ประเมินความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี	3

เวลาที่ใช้

ใช้เวลา จำนวน 3 ชั่วโมง ในแต่ละแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
รวมเวลาที่ใช้ทั้งหมด 21 ชั่วโมง

คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมการจัดการเรียนรู้

นักศึกษาการศึกษาชั้นนอกโรงเรียน ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

คุณสมบัติของผู้สอน

เป็นผู้เชี่ยวชาญในหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 และการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

กิจกรรมในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดให้นักศึกษา
การศึกษานอกโรงเรียน ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทุกคนจะต้องเข้า
มามีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน และปฏิบัติ
กิจกรรมทุกกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ โดยมุ่งหวังให้สามารถสรุปประเด็นต่าง ๆ จากการกระทำของ
ตนเองและกลุ่ม มีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่ออภิปราย การใช้กรณีศึกษา บทความ เพลงและข่าว เพื่อฝึก
การแก้ปัญหาและหาคำตอบได้ด้วยตนเอง

จากหลักการดังกล่าว ให้ดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม รตามรายละเอียดแต่ละ
กิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1. การแบ่งกลุ่ม มีการแบ่งกลุ่มย่อยๆ สมาชิกกลุ่มละ 4-6 คน
2. การจัดห้องเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ควรจัดให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการแบ่งกลุ่ม และการ
อภิปรายภายในกลุ่ม

3. การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ การ
กำหนดใบกิจกรรม ใบความรู้ให้กลุ่มหรือนักศึกษาแต่ละคนได้ศึกษา หลังจากทำกิจกรรมในแต่ละ
ครั้ง ครูจะให้สมาชิกร่วมกันสรุป โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมส่วนที่บกพร่องให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเมื่อ
เริ่มกิจกรรมใหม่จะมีการทบทวนกิจกรรมเดิมที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรม
เรียนรู้ เพื่อให้ให้นักศึกษามีส่วนร่วมและเกิดแรงจูงใจ ตลอดจนมีความตระหนักที่จะศึกษาเรียนรู้ใน
เรื่องที่ผู้สอนจะสอน

ขั้นที่ 2 การจัดประสบการณ์ใหม่ เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมเรียนรู้ เพื่อให้นักศึกษาได้นำประสบการณ์เดิมของตนเองพัฒนาเป็นความรู้ใหม่

ขั้นที่ 3 การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้ตรวจสอบความถูกต้องความรู้ใหม่ และนักศึกษาเก็บเป็นโครงสร้างความรู้ในตน

ขั้นที่ 4 การทดลองปฏิบัติ เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้นำประสบการณ์ใหม่มาใช้ทดลองปฏิบัติในกิจกรรมเรียนรู้ที่ครูกำหนด

ขั้นที่ 5 การประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมเรียนรู้ในสถานการณ์อื่น ๆ เพื่อให้นักศึกษาได้นำความรู้จากโครงสร้างความรู้ในตนมาใช้ให้เกิดความหลากหลาย

อุปกรณ์/สื่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

1. ใบความรู้
2. ใบกิจกรรม
3. กรณีสืบศึกษา บทความ เพลง สถานการณ์ และข่าว
4. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ แผ่นใส ปากกาเขียนแผ่นใส ปากกาเคมี กระดาษปรู๊ฟ เป็นต้น

การวัดและประเมินผล

1. ก่อนเริ่มกิจกรรมใช้แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในแต่ละกิจกรรม
2. ระหว่างการจัดกิจกรรม ใช้แบบสังเกตพฤติกรรม และการพูดคุยซักถาม
3. การอภิปรายและความร่วมมือทำงานในกิจกรรมกลุ่ม/เดี่ยว
4. ผลการปฏิบัติงาน
5. เมื่อจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามแผนการจัดกิจกรรมแล้ว ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจองค์ความรู้ในแต่ละกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง วิถีเพศจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

"เพศ" เป็นเรื่องของธรรมชาติ ซึ่งมีสรีระร่างกายเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงเพศหญิงหรือเพศชาย นอกจากนี้ การวิเคราะห์ผลกระทบจากการเลี้ยงดูที่มีต่อเพศชายและหญิง ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมมักกำหนดกรอบเรื่องเพศไม่เหมือนกัน ความเป็นชายหรือความเป็นหญิง อาจเกิดจากการเลี้ยงดู ปลูกฝัง และหล่อหลอมจากครอบครัว เพื่อน สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความคิด ความเชื่อ ค่านิยมที่มีต่อเรื่องเพศ รวมทั้งบทบาททางเพศที่เกิดจากความคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่สังคมกำหนด

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจความแตกต่างในเรื่องเพศของแต่ละบุคคล และเคารพในสิ่งที่แต่ละคนเป็น รวมทั้งสามารถอธิบายปัจจัยที่มีผลต่อความคิด ความเชื่อ และค่านิยมในเรื่องเพศ ตลอดจนการตระหนักถึงผลของการปลูกฝังบทบาททางเพศต่อเพศชายและเพศหญิง

สาระการเรียนรู้ ผลกระทบจากความแตกต่างในการเลี้ยงดู

1. เพศชาย และเพศหญิง
2. ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมที่มีต่อเรื่องเพศ
3. บทบาททางเพศ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน

1. กล่าวทักทายนักศึกษา ชี้แจงให้นักศึกษาได้ทราบและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เรื่อง ผลกระทบจากความแตกต่างในการเลี้ยงดู ในประเด็นที่เกี่ยวกับเพศชาย และเพศหญิง ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมที่มีต่อเรื่องเพศ และบทบาททางเพศ ซึ่งผู้สอนมีการนำเข้าสู่บทเรียนโดยการตั้งประเด็นคำถาม ถามนักศึกษาว่า มีอะไรบ้างที่กำหนดความเป็นชาย หรือความเป็นหญิง โดยให้นักศึกษาจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อตอบคำถาม

2. สุ่มถามความคิดเห็นนักศึกษา 5-6 คู่ และนำอภิปรายให้นักศึกษาได้ร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 การจัดประสบการณ์ใหม่

1. ให้นักศึกษาอาสาสมัครอ่านข่าว เรื่อง วัฒนธรรมเปลี่ยน เยาวชนวอนผู้ใหญ่เปิดกว้าง "เรื่องเพศ"

2. ชวนคิดชวนคุยโดยผู้สอนเปิดประเด็นการสนทนา ในประเด็น เรื่อง “การที่เยาวชนวอนผู้ใหญ่เปิดกว้างเรื่องเพศมากขึ้น” ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร

3. นักศึกษาและผู้สอนสรุปผลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน

1. ชวนคิดชวนคุยกับนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจว่า ค่านิยม ทัศนคติ หรือกรอบมาตรฐานต่อเพศชายและเพศหญิงนั้น สามารถเปลี่ยนแปลงได้ โดยใช้คำถาม เช่น

☺ เราคิดว่าสามารถเปลี่ยนกรอบหรือข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวกับความเป็นชายความเป็นหญิงได้หรือไม่ อย่างไร

☺ ผู้ชายต้องเป็นผู้นำและเข้มแข็ง ผู้หญิงต้องเป็นผู้ตามและอ่อนแอเสมอไปหรือไม่ เพราะอะไร

☺ เราจะแก้ไขผลกระทบจากวิธีสอนหรือการเลี้ยงดูได้อย่างไร

☺ หากต้องการปรับเปลี่ยน คาดว่าจะต้องเผชิญกับอะไรบ้าง และจะจัดการอย่างไร

2. นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุปผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองปฏิบัติ

1. แบ่งนักศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม วิเคราะห์เรื่องการปลุกฝังและกำหนดกรอบค่านิยมบรรทัดฐานในเรื่องของมนุษย์ เพื่อดำเนินกิจกรรมตามใบงาน เรื่อง “วงจรชีวิต”

2. ให้แต่ละกลุ่มวาดภาพผู้ชายและผู้หญิงในแต่ละวัยตามที่กลุ่มรับผิดชอบ โดยให้ช่วยกันเติมว่ามีอวัยวะอะไรบ้าง และช่วยกันบอกว่าจิตใจ อารมณ์ของวัยนั้นๆ เป็นอย่างไร และสุดท้ายวัยนั้นๆ ถูกบอกหรือถูกสอนในเรื่องเพศอะไรบ้าง

กลุ่มที่ 1	ผู้ชายวัยเด็กและวัยรุ่น
กลุ่มที่ 2	ผู้ชายวัยผู้ใหญ่และวัยชรา
กลุ่มที่ 3	ผู้หญิงวัยเด็กและวัยรุ่น
กลุ่มที่ 4	ผู้หญิงวัยผู้ใหญ่และวัยชรา

3. แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอ ผู้สอนชวนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการปลูกฝังเรื่องเพศตามกรอบวัฒนธรรม ประเพณีในด้านการแต่งกาย การวางตัว การประพฤติปฏิบัติตัวต่อเพศตรงข้าม ซึ่งเป็นการให้คุณค่าที่แตกต่างกันระหว่างชายหญิง โดยใช้คำถาม เช่น

☺ เราเห็นความแตกต่างเรื่องการเรียนรู้เรื่องเพศของชายและหญิงอย่างไร

☺ การนำเสนอเรื่องเดียวกันแต่มีความต่างกัน มีผลกระทบอย่างไรต่อชายและหญิง

3. ให้นักศึกษาศึกษาไปความรู้ เรื่อง ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่มีต่อเรื่องเพศ

4. นักศึกษาและผู้สอนสรุปผลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 5 การประยุกต์ใช้

1. ให้นักศึกษาศึกษาไปความรู้ เรื่อง “วิถีเพศ” และมอบหมายงานให้นักศึกษาเขียนเรียงความ เรื่อง วิถีเพศจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ของข้าพเจ้า ซึ่งมีรายละเอียดในประเด็น การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง

2. ให้นักศึกษาที่อาสาสมัครประมาณ 4-6 คน อ่านให้เพื่อนนักศึกษาในกลุ่มใหญ่ฟัง

3. นักศึกษาและผู้สอนสรุปผลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และผู้สอนสรุปภาพรวมเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องเพศว่า ชีวิตมนุษย์มีความสอดคล้องกับวงจรชีวิต คือ การเจริญเติบโตจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ซึ่งสังคม วัฒนธรรมมีส่วนในการกำหนดความคิด ความเชื่อ บทบาทและแบบแผนการดำเนินชีวิตทางเพศของหญิงชายในสังคมด้วย

อุปกรณ์/สื่อ

1. ใบความรู้
2. ใบกิจกรรม
3. ปากกาเคมี กระดาษปรู๊ฟ

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรม การพูดคุยซักถาม และการแสดงความคิดเห็น
2. การอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
3. ความร่วมมือทำงานในกิจกรรมกลุ่ม/เดี่ยว
4. ผลการปฏิบัติงาน

ในงาน

ข่าว เรื่อง วัฒนธรรมเปลี่ยน เยาวชนนอนผู้ใหญ่มากขึ้น "เรื่องเพศ"

คำชี้แจง ให้นักศึกษาอาสาสมัครอ่านข่าว เรื่อง วัฒนธรรมเปลี่ยน เยาวชนนอนผู้ใหญ่มากขึ้น "เรื่องเพศ" และชวนคิดชวนคุย ในประเด็น เรื่อง “การที่เยาวชนนอนผู้ใหญ่มากขึ้น เรื่องเพศมากขึ้น” ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร

ปิดการสัมมนาในระดับชาติเรื่องโรคเอดส์ ครั้งที่ 10 เยาวชนตื่นตัวอยากมีส่วนร่วมลดปัญหาเอดส์ วอนผู้ใหญ่เปิดกว้างเรื่องเพศมากขึ้น เพราะวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง สธ.รับนำความคิดเห็นที่ได้จากเยาวชนทบทวนนโยบายแก้ปัญหาเอดส์ในกลุ่มเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงใหม่ ระบุเห็นด้วยกับการติดตั้งตู้ขายถุงยางฯ ในสถานบันการศึกษา

น.พ.สมชัย ภิญโญพรพาณิชย์ รองอธิบดีกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) เป็นประธานปิดการสัมมนาในระดับชาติเรื่องโรคเอดส์ ครั้งที่ 10 ว่า ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่มีการจัดสัมมนาเรื่องเอดส์ในระดับชาติในสถานบันการศึกษา ซึ่งพบว่าประชาชนและเยาวชนมีความตื่นตัวและสนใจเข้าร่วมการสัมมนา มาก โดยหัวข้อสำคัญของการประชุมเป็นเรื่องของเอดส์กับเยาวชน อยากให้เยาวชนเข้าใจและสื่อไปถึงเยาวชนในสังคม สถานบันการศึกษา และโรงเรียน ให้รู้จักการป้องกันตนเองจากภัยเอดส์ สำหรับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมมนาคครั้งนี้ กระทรวงสาธารณสุขจะนำไปทบทวนร่วมกับนโยบายการป้องกันเอดส์ในเยาวชน เพื่อจะได้มองในหลายมิติ ที่สำคัญเป็นมุมมองของเยาวชนที่จะร่วมแก้ปัญหาเพื่อตนเอง

น.พ.สมชัย ยังให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมว่าเยาวชนต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับเรื่องการปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในปัจจุบัน ว่า วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลง อยากให้ผู้ใหญ่เข้าใจและรับฟังเด็กมากขึ้น นอกจากนี้เยาวชนส่วนใหญ่ยังเห็นว่า ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัวจะเป็นเกราะป้องกันที่ดีที่สุดต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยหรือภัยเอดส์

“อย่างประเด็นเรื่องการติดตั้งตู้ขายถุงยางอนามัยในสถานบันการศึกษา ที่โพลเยาวชนเห็นด้วยที่จะให้ติดตั้งและเห็นเป็นเรื่องธรรมดา ขณะที่ผู้ใหญ่เห็นด้วยน้อยกว่าเยาวชน เรื่องนี้ก็ควรนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดนโยบายป้องกันเอดส์ในเยาวชน” น.พ.สมชัย กล่าว

ด้านนางภาวนา เหวียนระวี ประธานจัดงานฝ่ายเยาวชน การสัมมนาในระดับชาติเรื่องโรคเอดส์ ครั้งที่ 10 กล่าวถึงโพลที่เยาวชนร่วมกันจัดทำในการสัมมนาคครั้งนี้ว่า เยาวชนร้อยละ 70 คิดว่าตนเองไม่เกี่ยวกับโรคเอดส์ จึงไม่คิดว่าต้องไปตรวจโรค และกว่าร้อยละ 90 เห็นว่า การสื่อสารเรื่อง

เพศสัมพันธ์กับผู้ปกครองหรือพ่อแม่จะป้องกันและแก้ปัญหาจากภัยเอดส์ได้ อย่างไรก็ตามร้อยละ 56 คิดว่าวัยรุ่นสามารถมีเพศสัมพันธ์ได้โดยไม่ต้องแต่งงาน แต่ร้อยละ 78 เห็นว่า ไม่ควรมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

“โพลยังทำให้รู้ว่าวัยรุ่นกว่าร้อยละ 90 มีความรู้เรื่องเอดส์ และกว่าร้อยละ 80 เห็นว่าการที่วัยรุ่นหญิงและชายพกถุงยางอนามัยเป็นเรื่องธรรมดา เสียงสะท้อนของเยาวชนไทยอยากขอให้ผู้ใหญ่เข้าใจและเปิดกว้างเรื่องเพศ” นางภาวนากล่าว

นอกจากนี้ ผลสำรวจยังพบว่า ประชาชนร้อยละ 73.7 เห็นว่าไม่ใช่เรื่องแปลกที่วัยรุ่นทั้งชายและหญิงจะพกถุงยางอนามัย และร้อยละ 84.4 เห็นว่าการใช้ถุงยางอนามัยเป็นความรับผิดชอบไม่ใช่การสำส่อนทางเพศ และในกรณีที่พบว่านักเรียนตั้งครรภ์ ร้อยละ 73.7 เห็นว่าไม่ควรให้ออกจากการเรียน แต่ควรให้ลาคลอดและกลับมาเรียนต่อได้ ในด้านของเพศศึกษา ประชาชนร้อยละ 90.1 เห็นว่าการจัดเพศศึกษา ควรให้ข้อมูลที่รอบด้าน และบอกวิธีป้องกันมากกว่าการบอกกล่าวสั่งสอน และห้ามปราม ร้อยละ 51.9 เห็นควรมีหลักสูตรเพศศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและร้อยละ 54.8 เห็นว่าช่วงอายุที่วัยรุ่นควรรู้จักและมีทักษะการคุมกำเนิดคือ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

http://www.namjai.com/webboard/aspboard_Question.asp?GID=1395

ใบงาน เรื่อง “วงจรชีวิต”

คำชี้แจง แบ่งนักศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม โดยให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มวาดภาพผู้ชายและผู้หญิงในแต่ละวัยตามที่กลุ่มรับผิดชอบ โดยให้ช่วยกันเติมว่ามีอะไรบ้าง และช่วยกันบอกว่าจิตใจ อารมณ์ ของวัยนั้นๆ เป็นอย่างไร และสุดท้ายวัยนั้นๆ ถูกบอกหรือถูกสอนในเรื่องเพศอะไรบ้าง

กลุ่มที่ 1	ผู้ชายวัยเด็กและวัยรุ่น
กลุ่มที่ 2	ผู้ชายวัยผู้ใหญ่และวัยชรา
กลุ่มที่ 3	ผู้หญิงวัยเด็กและวัยรุ่น
กลุ่มที่ 4	ผู้หญิงวัยผู้ใหญ่และวัยชรา

ใบความรู้

เรื่อง ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่มีต่อเรื่องเพศ

ชายหญิง กับความรู้สึกทางเพศ

หลายคนมักจะเข้าใจว่า "ผู้ชายมีความรู้สึกทางเพศมากกว่าผู้หญิง" และความเชื่อแบบเก่ายังกระทำต่อผู้หญิงอีกว่า ห้ามแสดงออกทางเพศ ต้องเก็บงำเอาไว้ให้มิดชิด จนบางครั้งหลายคนเข้าใจว่าผู้หญิงที่ดีไม่ควรมีความรู้สึกทางเพศเกิดขึ้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว ทั้งผู้หญิงและผู้ชายมีความรู้สึกทางเพศเกิดขึ้นได้เหมือนๆ กัน เพราะมันเป็นเรื่องที่ธรรมชาติสร้างขึ้นมา แต่จะมีมากหรือน้อยก็แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

ในระหว่างเพศหญิงกับเพศชายนั้น

เราไม่สามารถบอกได้อย่างชัดเจนหรือกว่าเพศไหน จะมีความรู้สึกทางเพศมากหรือน้อยกว่ากัน เพราะมันเป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละคน แต่สิ่งหนึ่งที่รู้กัน และเป็นความจริงก็คือผู้ชายจะมีความไวต่อความรู้สึกทางเพศได้ง่ายกว่าผู้หญิง หรืออีกนัยหนึ่งคือถูกกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางเพศได้ง่ายกว่านั่นเอง

และอีกอย่างหนึ่งผู้ชายกับผู้หญิงมักจะคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศแตกต่างกัน และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือทั้งสองคนไม่ค่อยชอบพูดคุยกันให้เข้าใจ (ส่วนหนึ่งก็เพราะเราถูกฝึกมาไม่ให้พูดคุยเรื่องนี้กันให้เข้าใจ และอย่างเปิดเผยจริงใจด้วยแหละ)

สิ่งนี้เองที่นำพาให้คนสองคนเข้าไปสู่การมีเพศสัมพันธ์กันโดยไม่ตั้งใจ เมื่อมีโอกาสได้อยู่ด้วยกันตามลำพังสองต่อสอง

ผู้ชายหลายคนมักจะคิดเข้าข้างตนเอง (เป็นธรรมชาติของมนุษย์) ว่า การที่ผู้หญิงยอมไปไหนกับตนสองต่อสอง หรืออยู่ด้วยกันตามลำพังนั้นเป็นเพราะผู้หญิงเอง ก็อยากมีเพศสัมพันธ์เหมือนกับตนเช่นกัน ในขณะที่ผู้หญิงนั้น การยอมไปกับผู้ชายที่ตนรักตามลำพังส่วนใหญ่เกิดขึ้น เพราะความรู้สึกไว้วางใจ เชื่อใจ และรู้สึกรักเขา แต่ยังไม่ได้คิดว่าอยากจะมีเพศสัมพันธ์กับเขา แต่ก็ไม่ทันได้ระวังตัว และไม่รู้เท่าทันความคิดคู่ของตน จึงทำให้เพศสัมพันธ์เกิดขึ้นได้อย่างง่ายดาย

(ที่มา: <http://www.samunpai.com/sex/show.php?cat=1&id=110>)

เรื่องรักใคร่ของวัยรุ่น

รู้ไหมว่า เมื่อคิดถึงเรื่องนั้น วัยรุ่นกลัวอะไรมากที่สุด

..อย่าตอบนะว่า กลัวจะไม่ได้แหม้ม เพราะเดี๋ยวนี้สโลแกนใหม่บอกว่า

ฟันแล้วทิ้งไม่กลัว แต่กลัวว่าฟันแล้วท้อง

เอาละ ลองมานึกกันดูจริงๆ ว่า...เมื่อคิดถึงเรื่องที่เขาและเธอจะเป็นของกันและกัน เพราะความรักมันบัก
อก จนหักห้ามใจไว้ไม่อยู่แล้ว หนุ่มหน้าและสาวสวยคิดถึงอะไรอยู่ ก่อนที่สัมผัสรักแห่งภาษากาย
จะเกิดขึ้น เขาและเธอกลัวอะไร

อันดับแรก กลัวติดเอดส์ และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อื่นๆ การกลัวศัตรูผู้มากับเช็กชั้นนี้ ยังคง
ติดอันดับหนึ่งเสมอ ไม่ว่าอดีต ปัจจุบัน หรือแม้กระทั่งในอนาคต

อันดับสอง รองลงมาก็คือ กลัวได้ของขี้จุกจากธรรมชาติ พุดง่าย ๆ ก็คือ กลัวฝ่ายหญิงตั้งครรภ์
โดยไม่ไดวางแผนไว้ ซึ่งอาจจะกลายเป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงปรารถนาต่อไปก็เป็นได้
ทั้งสองอันดับ นับว่าครองแชมป์และรองแชมป์ติดต่อกันมาทุกยุคทุกสมัย

แต่ทั้งๆ ที่กลัวขนาดนั้น และส่วนหนึ่งทราบด้วยว่า วิธีการที่ปลอดภัยไม่ติดโรคและไม่ติดลูกนั้นคือ
การมีความสัมพันธ์ทางเพศที่ปลอดภัย ซึ่งประกอบไปด้วย การสัมผัสกอดจูบเพียงภายนอกไม่มีการ
ล่วงล้ำก่อให้เกิดความบริสุทธิ์ของกันและกัน การมีความสัมพันธ์ต่างช่วยเหลือ พุดง่าย ๆ ก็คือ เธอช่วย
ฉัน-ฉันช่วยเธอ ให้อารมณ์ปรารถนาได้รับการตอบสนองและมีความสุขไปถึงดวงดาว โดยไม่จำเป็น
จะต้องล่วงล้ำก่อให้เกิดเข้าไปในส่วนสงวนของฝ่ายหญิง

และถ้าเพลงรักมันบรรเลงไปถึงจุดที่ไม่สามารถยับยั้งได้ที่หน้าผาแล้ว การจะกระโจนเข้าไปในห้วง
รักเหวลึกอันมีชอกหลิบแห่งความรัญจวนใจแล้วไซร์ ก็ให้ฝ่ายชายสวมถุงยางอนามัยก่อนที่จะเป็น
ของกันและกัน ย่อมเป็นหนทางที่ปลอดภัยกว่าในการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และ
การตั้งครรภ์โดยไม่ไดวางแผนการป้องกันดังกล่าว มีการนำมาใช้มาน้อยเท่าใดทราบไหม

ผลการสำรวจบ่งบอกออกมาว่า การป้องกันตนเองจากการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่ร้ายแรง
เช่น โรคเอดส์นั้น มีพฤติกรรมเสี่ยง แตกต่างกันไปมากตามพื้นฐานและวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆ แต่
ค่าเฉลี่ยของวัยรุ่นทั่วโลกที่ใช้ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันการติดโรคเอดส์และป้องกันการตั้งครรภ์นั้น
อยู่ที่ร้อยละ 62 ซึ่งดีขึ้นกว่าในอดีตมาก

เพราะในอดีตนั้น มักจะมีข่าวลือและความเชื่อผิดๆ เกี่ยวกับถุงยางอนามัยมามาก ไม่ว่าจะเป็น
อุปสรรคเฉพาะชายชอบสนุกที่ใช้กับหญิงบริการทางเพศ ไม่ควรจะนำมาใช้กับหญิงคนรักซึ่งเป็น
ผู้หญิงที่ดีๆ หรือการใช้ถุงยางอนามัยจะเหมือนการชกโดยใส่เสื้อเกราะไม่ได้สัมผัสรักอย่างเต็มที่ ซึ่ง
ข่าวลือและความเชื่อผิดๆ ดังกล่าว ในปัจจุบันก็ทราบกันดีแล้วว่า ไม่เป็นความจริงแต่ประการใด

ความกลัวต่อการติดโรคเอดส์และการตั้งครรภ์นั้น รวมๆ กันแล้วคิดได้เป็นร้อยละ 70 ของความกลัว
ของหนุ่มสาวในการที่จะมีเพศสัมพันธ์กันทีเดียว

ความกลัวรองลงมา ก็คือ กลัวว่าจะไม่สามารถทำให้คนรักประทับใจในการเป็นของกันและกันในครั้งแรก ซึ่งเรื่องนี้ตัวเลขบ่งบอกว่า วัยรุ่นชายไทยติดอยู่ในกลุ่มผู้นำเลยทีเดียว ที่ต้องการให้สาวคนรักประทับใจในการมีบทอสังขรย์กันครั้งแรก

เลยอยากจะขอเล่าเรื่องราวที่ได้รับฟังผู้เชี่ยวชาญด้านเพศศึกษาอภิปรายกันในที่ประชุมนานาชาติเกี่ยวกับเพศศึกษาที่จัดที่ฮ่องกง โดยดอกเตอร์ เบเวอร์รี่ วิกัมเบิล พูดถึงความเข้าใจผิดในการมีเพศสัมพันธ์ว่า การที่คนสองคนจะมีอะไรกันนั้นในอดีตเป็นแบบที่เรียกว่า 'เพื่อการเจริญพันธุ์' คือเมื่อเริ่มคิดถึงเรื่องนี้ก็หมายถึงว่าในครั้งนั้นฝ่ายชายจะได้ลวงล้าเข้าไปในส่วนสงวนของฝ่ายหญิง และเมื่อไปถึงดวงดาวแล้ว ก็จะปล่อยน้ำรักออกมา แต่ฝ่ายหญิงจะมีความสุขหรือไม่ก็คงจะบอกไม่ได้ นั่นเป็นวิธีการคิดถึงแบบโบราณ ไม่ได้คิดถึงความสุขของการสัมผัสรักทางภาษากาย ความตึงต่าในการปรู้งรสรักด้วยกัน เรียกว่าพอนึกถึงอาหารก็เหมือนกินกล้วยเดี่ยวหรือบะหมี่ ยกมาวางก็ชดโหกหมดชาม แล้วก็วางชามลง สะบัดกันหายไป

ความจริงแล้ว การแสดงความรักด้วยภาษากายนั้น สัมผัสแห่งรักจะต้องมีจังหวะจะโคน เริ่มแรกต้องมีเพลงโหมโรงก่อน แล้วค่อยแสดงบทบาท เมื่อละครแห่งความรักจบแล้ว ก็ต้องบอกกล่าวผู้ชมด้วย หรือแสดงความชื่นชมในผลงานของกันและกัน ผู้เชี่ยวชาญด้านเพศศาสตร์ท่านเดียวกันนั้นยังกล่าวต่อไปว่า การจะมีความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์นั้น ที่ถูกควรจะเป็นแบบที่เรียกว่า 'ให้มีความสุขแก่กันและกัน..' หรือพูดง่าย ๆ ก็คือ ไม่สนใจหรอกเรื่องจะไปถึงดวงดาวหรือไม่ แต่มีความสุขจากการได้เป็นของกันและกัน ได้ให้สัมผัสแห่งรักด้วยภาษากายซึ่งกันและกัน ได้สัมผัสในจุดหรือชอกมุมที่ทำให้แต่ละฝ่ายเกิดความสุขและอึดอึดใจจากกันและกัน เหมือนการปรู้งอาหารนั้น กว่าจะออกมาเป็นอาหารในจานให้ชื่นชม กระบวนการปรู้งแต่งอาหารของพ่อครัวย่อมต้องกระทำไปด้วยความสุข ในการปรู้งแต่งรสรักก็เช่นกัน ถ้าขาดการปรู้งรสนแล้ว ย่อมจืดชืดไม่น่าพิศมัย เพราะฉะนั้นจะรักใคร่แล้วให้ได้ทั้งความสุขและความปลอดภัย รวมทั้งมีความรับผิดชอบในผลผลิตที่เกิดมาจากการรักใคร่นั้นเลย น่าจะเป็นการดีที่สุด ถึงมีสโลแกนว่า 'คืนชีวิตให้สัมผัสแห่งรัก' เป็นสโลแกนของการใช้ถุงยางอนามัย เพราะมาตรฐานของความปลอดภัยจากการมีความสัมพันธ์ทางเพศนั้น ถุงยางอนามัยเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ถ้าจะปล่อยกายปล่อยใจให้มีความสัมพันธ์เต็มรูปแบบจนเป็นของกันและกันแล้ว

ถุงยางอนามัยนะครับ นอกจากจะป้องกันการติดต่อทางเพศสัมพันธ์แล้ว ยังป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงปรารถนาอีกด้วย เรียกว่า ยิ่งกระสุนนัดเดียวได้นกสองตัวทีเดียว

เวลาคนเราจะมีสัมพันธ์สาวทกัน..ในขณะที่ยังไม่พร้อมจะอยู่กินกันเป็นเรื่องเป็นราวนั้น สิ่งทีกลัวอยู่ก็คือ การตั้งครรภ์ในขณะที่ยังไม่พร้อม

แต่เคยคิดไหมว่า ยังมีหัตถภัยหรือศัตรูผู้มากับเช็กช์นั้น เป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะโรคร้ายแรงที่ไม่มีทางรักษา เป็นแล้วตายลูกเดียว เช่น โรคเอดส์

คุณจะแน่ใจได้อย่างไรว่า 'เป็นคนแรกของกันและกัน' และเขาหรือเธอไม่ได้มีใครอื่นอยู่ด้วยในขณะเดียวกัน และใครอีกคนนั้นไม่ได้ติดโรคร้ายแรง เช่น เอดส์อยู่ด้วย

ผลการสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับเพศ พบว่า วัยรุ่นไทยนอกใจคู่รักเป็นอันดับหนึ่งเมื่อเทียบกับวัยรุ่นจากประเทศอื่นๆ โดยพบว่า วัยรุ่นไทยนอกใจคนรักโดยมีคนอื่นอีกคนด้วยถึงร้อยละ 52 หรือมากกว่าครึ่งหนึ่งที่เดียว ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของวัยรุ่นทั่วโลกที่จะนอกใจคนรัก มีเพียงร้อยละ 34 เท่านั้น

เพราะฉะนั้นจะแน่ใจได้อย่างไรว่า เขาหรือเธอคนนั้น ไม่นำโรคภัยมาสู่คุณ ถ้าไม่รู้จักการป้องกันตนเอง ในทิศทางใหม่แล้ว 'เพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย' อาจจะต้องแทนที่ด้วยคำว่า 'ความรักที่ปลอดภัย'

ทุกคนเกิดมาแล้วแต่แสวงหาความรัก หากคนรักสักคนที่เข้าใจ ดูแล ใส่ใจ และเป็นเพื่อนคู่คิด เป็นคู่ชีวิตที่จะครองคู่ไปตราบนานเท่านาน

แต่ในสังคมที่เปลี่ยนไป ทุกคนมีอิสระเสรีมากขึ้น มีอิสระที่จะคบหาเพื่อนต่างเพศมากขึ้น โอกาสที่จะเกิดความรักและนำไปสู่ความต้องการที่จะเป็นของกันและกันมีมากขึ้น ถ้าไม่รู้จักยับยั้งชั่งใจแล้ว ความรักนั้น อาจจะกลายเป็นความรักที่ไม่ปลอดภัยก็ได้

ไม่นานมานี้ หนังสือพิมพ์ยักษ์ใหญ่ฉบับหนึ่งทำสื่อบอกว่า ผู้ชายไทยในปัจจุบันเหลือน้อยลง เพราะมีโอกาสดายมากขึ้น และสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ชายไทยเสียชีวิตก่อนเวลาอันควรก็เพราะการไปติดโรคเอดส์มานั้นแหละ

แล้วจะไม่ลองหันมาป้องกันตนเองจากโรคภัยที่มากับความรักใคร่กันเลยหรือ ทั้งๆที่ทำได้ง่ายๆ

แค่ยับยั้งใจไว้ที่จะไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศเต็มรูปแบบ ก่อนที่จะตกลงปลงใจครองชีวิตคู่ และไปหาแพทย์เพื่อทำการก่อนสมรส เพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีโรคภัยแฝงอยู่ ที่จะไปถ่ายทอดให้กับคนรัก เพียงเท่านั้น กามารมณ์ในเวลาที่จะพร้อมจะเป็นของกันและกัน ก็จะเป็นสีสน์ของความรักที่มีความสุขและปลอดภัยแล้ว

ในขณะที่ยังไม่พร้อมจะเป็นของกันและกันเล่า การหาความสุขจากสัมผัสภายนอกหรือการช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้มีความสุข ไปถึงจุดมุ่งหมายก็เป็นทางออกอีกทางหนึ่ง ไม่เฉพาะวัยรุ่นวัยรักเท่านั้น ใครๆ ก็ทำได้ ถ้ายังไม่พร้อมที่จะเป็นของกันและกันโดยปลอดภัย

สวรรค์นั้นอยู่ในใจ จะเดินทางสายใดก็ไปถึงได้

ไม่ยึดมั่นถือมั่นเสียอย่าง ความสุขนั้นเรียบง่ายเสมอ

ถ้าไม่หวังดักดวงความสุขมากนัก ความสุขก็จะมาหาเอง

ขอแค่เพียงให้เป็นความสุขสมที่จีรัง และเป็นความรักที่ปลอดภัยเท่านั้น

คุณภาพชีวิต..คงจะดีขึ้น

(ที่มา: <http://www.samunpai.com/sex/show.php?cat=1&id=165>)

ใบความรู้ เรื่อง วิถีทางเพศ

วิถีทางเพศ คือ ความรู้สึกทางอารมณ์ ความดึงดูดสนใจทางเพศ รู้สึกเสนาหา รักใคร่ หรือรู้สึกติดเนื้อต้องใจต่อบุคคล หนึ่ง ที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง วิถีทางเพศสามารถแยกออกจากองค์ประกอบอื่นของระบบความหมายความเชื่อเรื่อง เพศ (Sexuality) ได้ไม่ยาก โดยองค์ประกอบของระบบความหมายความเชื่อเรื่องเพศอื่น ๆ ได้แก่ เพศสรีระ (Biological Sex) หรือเพศที่ถูก กำหนด โดยปัจจัยทางชีววิทยา, ความรู้สึกนึกคิดในการเป็นหญิงหรือชาย (Gender Identity) และส่วนสุดท้าย คือ บทบาทความเป็นผู้หญิงผู้ชายทางสังคม(Social Sex Role) รวมไปถึงบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม การแสดงออก ถึงความเป็นหญิงเป็นชาย วิถีทางเพศที่รู้จักกันโดยทั่วไปแบ่งเป็นสามประเภท คือ

1. รักเพศเดียวกัน (Homosexual) คือ ความรู้สึกดึงดูดสนใจคนเพศเดียวกัน
2. รักต่างเพศ (Heterosexual) คือ ความรู้สึกดึงดูดสนใจคนเพศตรงข้าม
3. รักสองเพศ (Bisexual) คือ ความรู้สึกดึงดูดสนใจคนที่ มีเพศเดียวกันกับตน และคนที่ต่าง

เพศกับตน ทำไมคนเราถึงมีวิถีทางเพศที่แตกต่างกัน? มีทฤษฎีหลายทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุที่มาของการเกิดวิถีทางเพศ นักวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ในปัจจุบัน เชื่อว่าวิถีทางเพศนั้นน่าจะเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ และปัจจัยทางด้านชีวภาพ วิถีทางเพศของคนส่วนใหญ่มักจะก่อตัวขึ้นตั้งแต่เยาว์วัย เมื่อเร็ว ๆ นี้มีหลักฐานจำนวนมากที่เสนอว่า ปัจจัยทางชีววิทยา รวมทั้งพันธุกรรม หรือปัจจัยทางฮอร์โมนมีบทบาทสำคัญมากต่อเรื่องเพศของคน โดยสรุปแล้วสิ่ง ที่ควรพิจารณาเป็นอย่างยิ่งก็คือ มีเหตุผลหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับวิถีทางเพศของคน ซึ่งเหตุปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้น อาจแตกต่างกันไปสำหรับคนแต่ละคนด้วยการบำบัดรักษาสามารถเปลี่ยนแปลงวิถีทางเพศได้หรือไม่ได้ แม้ว่าคนรักเพศเดียวกันจำนวนมากจะมีชีวิตที่ประสบความสำเร็จ และมีความสุข แต่บางคน (รวมทั้งบุคคลรักสองเพศบางคนด้วย) ก็ยังคงแสวงหาหนทางที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีทางเพศของตนด้วยการบำบัดรักษา บางครั้งความกดดันที่พวกเขาได้รับก็มาจากมาอิทธิพลของสมาชิกในครอบครัว หรือกลุ่มทางศาสนาที่พยายามจะเปลี่ยนแปลงพวกเขา ความเป็นจริงก็คือการรักเพศเดียวกันไม่ใช่ความเจ็บป่วย จึงไม่ได้ต้องการการรักษา และไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ (ที่มา: <http://learners.in.th/blog/artitcome3/14383>)

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

การเข้าใจความต้องการของตนเอง การตระหนักถึงผลดีผลเสีย และมีทักษะการควบคุมจัดการอารมณ์และความต้องการทางเพศของตนเอง ทำให้สามารถหลีกเลี่ยง ตอรอง และเลือกตัดสินใจได้ในกรณีที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ โดยการรักษาสัมพันธภาพที่ดีให้คงไว้

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการกับอารมณ์และความต้องการทางเพศ รวมทั้งมีความตระหนักในเรื่อง โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ ตลอดจนการรักษาสัมพันธภาพที่ดีของตนกับคนรอบข้าง

สาระการเรียนรู้ เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ

1. ผลบวก ผลลบของการตัดสินใจ
2. แนวทางแก้ไขปัญหาหรือหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์
3. คุณค่าของการรักษาสัมพันธภาพ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน

1. ชี้แจงให้นักศึกษาได้ทราบและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เรื่อง เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ โดยผู้สอนเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ซักถามข้อสงสัย และแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ตามที่ครูได้ชี้แจง

2. ให้นักศึกษาทดสอบ (Pre- test) ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจในสาระการเรียนรู้ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้

3. ตั้งคำถามเพื่อรวบรวมประสบการณ์ของนักศึกษาเกี่ยวกับพื้นฐานความรู้ในเรื่อง เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ และชวนคิดชวนคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในการนำประสบการณ์เดิมของนักศึกษามาพัฒนาเป็นองค์ความรู้

4. ให้นักศึกษาศึกษาใบงานที่ : เรื่อง EQ ต้องฝึกบ่อยๆ เป็นรายบุคคล โดยการตอบคำถามตามใบงานที่กำหนด
5. นักศึกษาและผู้สอนสรุปประเด็นเรื่อง EQ ต้องฝึกบ่อยๆ ที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน
6. ให้นักศึกษาใช้กระบวนการกลุ่มร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อสร้างความรู้ตามงานที่ได้รับมอบหมาย โดยแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4-6 คน ให้ศึกษาใบงานที่ 2 กรณีตัวอย่าง เรื่อง “เด็กหญิงนิต เด็กชายหนู”
7. ให้นักศึกษาส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลสรุปของกลุ่ม รวมทั้งการเปิดโอกาสให้นักศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการอภิปรายร่วมกัน
8. นักศึกษาและผู้สอนสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเน้นถึงสาเหตุและความสำคัญที่จะต้องเรียนรู้ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในตน หากบุคคลมีความรู้หรือมีทักษะที่จะจัดการกับเหตุการณ์ตามกรณีตัวอย่าง ซึ่งเป็นการค้นหาและเข้าใจในจุดดี จุดด้อยของตนเอง และความแตกต่างที่บุคคลมีกับบุคคลอื่น รวมทั้งความรู้สึกเห็นอกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างจากเรา มีความภูมิใจในตนเอง ตลอดจนความรับผิดชอบในการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 การจัดประสบการณ์ใหม่

1. ทบทวนสิ่งที่นักศึกษาได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นตามใบงานที่ 2 กรณีตัวอย่าง เรื่อง “เด็กหญิงนิต เด็กชายหนู” ที่กระตุ้นนักศึกษาให้เห็นถึงผลของการขาดความรู้และทักษะนำมาสู่ผลเสียจากกรณีตัวอย่าง
2. แบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม โดยให้นักศึกษาศึกษาใบความรู้ตามกลุ่มที่ได้รับมอบหมายและให้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน รายละเอียดดังนี้
 - 2.1 มอบหมายให้นักศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม ศึกษาใบความรู้ที่ 1 เรื่อง วิธีการจัดการกับอารมณ์ และอารมณ์เพศ
 - 2.2 มอบหมายให้กลุ่มที่ 1 ศึกษาใบความรู้ที่ 2.1 เรื่อง ทักษะชีวิตคู่ที่ 1 การจัดการอารมณ์และความเครียด กลุ่มที่ 2 ศึกษาใบความรู้ 2.2 เรื่อง ทักษะชีวิตคู่ที่ 2 การสร้างความสัมพันธ์ภาพ และการสื่อสาร และ กลุ่มที่ 3 ศึกษาใบความรู้ 2.3 เรื่อง ทักษะชีวิตคู่ที่ 3 การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา
3. มอบใบงาน ให้แก่นักศึกษาละกลุ่มได้ศึกษาและอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ดังนี้
 - กลุ่มที่ 1 ศึกษาใบงาน เรื่อง หนุ่ม กศน. กับนางแบบสาว
 - กลุ่มที่ 2 ศึกษาใบงาน เรื่อง 500 ก็ใหญ่ได้
 - กลุ่มที่ 3 ศึกษาใบงาน เรื่อง เพลงพวงนี้ไม่สาย

4. ให้ตัวแทนกลุ่มเสนอผลการอภิปราย โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

5. กระตุ้นให้นักศึกษาได้แสดงออกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากสิ่งที่ได้รับจากใบงาน ความรู้ที่ 1 ใบความรู้ที่ 2.1 2.2 และ 2.3 และนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงานที่ 3

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน

1. นักศึกษาและผู้สอนพูดคุยในประเด็นของความรู้ใหม่ที่ได้รับในเรื่องการจัดการทาง อารมณ์และทักษะชีวิตและให้นักศึกษาแต่ละคนได้เลือกคู่ทักษะ

2. ผู้สอนให้กลุ่มนักศึกษาทั้ง 3 กลุ่มได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในการเลือกใช้คู่ ของทักษะชีวิตที่จะนำมาใช้เพื่อจัดการกับอารมณ์และความต้องการทางเพศ ทั้ง 3 คู่และส่งตัวแทน กลุ่มมานำเสนอต่อกลุ่มใหญ่

3. สุ่มเลือกนักศึกษา 2-3 คน ให้แสดงความคิดเห็นที่จะใช้ทักษะชีวิตทั้ง 3 คู่ในการจัดการ กับอารมณ์และความต้องการทางเพศของตนเองพร้อมทั้งบอกเหตุผลประกอบ

4. เปิดโอกาสนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นการใช้ทักษะชีวิตทั้ง 3 คู่ นอกเหนือจากการจัดการ ทางอารมณ์และความต้องการทางเพศ

5. นักศึกษาและผู้สอนสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองปฏิบัติ

1. ให้นักศึกษาแต่ละคนกำหนดกิจกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของนักศึกษาด้วยตนเอง ตาม ช่วงเวลา 3 ช่วง คือ ช่วงเช้า ช่วงบ่าย และช่วงขึ้นโรงนอน

2. กำหนดให้กลุ่มนักศึกษาทั้ง 3 กลุ่มวางแผนกำหนดกิจกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของ นักศึกษาเองตามช่วงเวลาที่ได้รับมอบหมาย (ช่วงเช้า ช่วงบ่าย และ ช่วงขึ้นโรงนอน)

3. ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายการนำความรู้ทักษะชีวิตทั้ง 3 คู่ ไปใช้ในกิจกรรม การใช้ชีวิตประจำวันตามช่วงเวลาที่กลุ่มได้รับมอบหมาย และให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลสรุป ของแต่ละกลุ่ม

4. สุ่มเลือกนักศึกษา 3 คน ให้แสดงความคิดเห็นในการนำความรู้ทักษะชีวิตทั้ง 3 คู่ ไปใช้ ในกิจกรรมการใช้ชีวิตประจำวันคนละช่วงเวลา (ช่วงเช้า ช่วงบ่าย และ ช่วงขึ้นโรงนอน) พร้อมทั้ง บอกเหตุผลประกอบ

5. กำหนดกิจกรรมให้นักศึกษาได้ทดลองปฏิบัติ โดยผู้สอนชี้แจงว่า กิจกรรมต่อไปเป็น กิจกรรมที่ให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้จริงในสถานการณ์จำลอง โดยมี สถานการณ์จำลอง 4 เรื่อง ให้นักศึกษาได้ช่วยกันคิดวิเคราะห์ และให้แสดงบทบาทสมมติ ซึ่ง ดำเนินการ ดังนี้

(1) แบ่งนักศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม โดยชี้แจงว่านักศึกษาแต่ละกลุ่มจะได้สถานการณ์เพื่อให้แลกเปลี่ยนกันในกลุ่มตามสถานการณ์ที่ 1-4 ดังนี้

สถานการณ์ 1 นั่งชมรายการโทรทัศน์กับแฟนสองต่อสอง เห็นฉากกอดจูบลูบคลำบนเตียงระหว่างตัวละครในทีวี เกิดอารมณ์อยากทำเหมือนตัวละครในทีวี เราจะเริ่มต้นกับแฟนอย่างไร

สถานการณ์ 2 เราอยู่สองต่อสองกับแฟน และขอมิเพศสัมพันธ์ทางปากกับแฟนโดยสัญญาว่าจะไม่สอดใส่ เราจะขอแฟนอย่างไร

สถานการณ์ 3 เราอยากมีเพศสัมพันธ์แบบสอดใส่กับแฟน แต่แฟนเรากลัวท้อง และกลัวโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เราจะโน้มน้าวแฟนอย่างไร

สถานการณ์ 4 หากต้องไปงานเลี้ยงสังสรรค์ บังเอิญได้รู้จักพูดคุยกับเพื่อนต่างเพศ ตี๋มเครื่องตี๋มประเภทแอลกอฮอล์และเริ่มมีเมึ่ๆ อยากมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนผู้หญิง แต่เพื่อนผู้หญิงไม่ยอม และเราข่มขู่บังคับให้เพื่อนผู้หญิงมีเพศสัมพันธ์ด้วย โดยไม่มีการป้องกันหรือเตรียมตัวล่วงหน้า เราจะทำอย่างไร

(2) ให้เวลาแต่ละกลุ่ม 10 นาทีในการแลกเปลี่ยนการทำงานของกลุ่มน้อย

(3) จากนั้น ผู้สอนให้กลุ่มที่ได้รับสถานการณ์เดียวกัน ลองแสดงบทบาทสมมติ โดยเริ่มจากการให้ส่งตัวแทนกลุ่มที่เป็นคนชวน

(4) ให้เวลาสำหรับการแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์ละ 5 นาที

(5) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยผู้สอนชวนนักศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่อไปนี้

- ☞ เป็นเรื่องยากหรือง่ายที่จะบอกความต้องการของตนเองกับเพื่อนหรือคนรัก
- ☞ หากเพื่อนหรือคนรัก พยายามโน้มน้าวและชวนเราให้ทำในสิ่งที่ไม่ตรงกับความต้องการของเรา เป็นเรื่องยากหรือง่ายที่จะบอกสิ่งที่เราคิด
- ☞ นักศึกษาเห็นเทคนิควิธีการในการชักจูงโน้มน้าวใจ ให้เราเปลี่ยนใจแบบใดบ้าง
- ☞ สิ่งที่ทำให้เราไม่อาจปฏิเสธเพื่อนหรือคนรัก ในบางสถานการณ์ เป็นเพราะเหตุใดบ้าง

- ☞ หากเราเป็นฝ่ายชวนเพื่อน และเพื่อนปฏิเสธ เราารู้สึกอย่างไร?
- ☞ ผู้สอนอาจถามนักศึกษาเพิ่มเติมบางประเด็นถ้านักศึกษาไม่ตอบ เช่น
 - ๑ เราจะพยายามโน้มน้าวใจให้เพื่อนเปลี่ยนใจจนได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
 - ๑ หากเพื่อนหรือคนรักปฏิเสธ ไม่ทำตามเรา เราจะโกรธไหม เพราะเหตุใด
 - ๑ เป็นไปได้หรือไม่ ที่แม้เราจะเป็นเพื่อนกัน หรือคนรักกัน เราอาจมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน หากเป็นเช่นนั้นจะมีผลต่อความสัมพันธ์หรือไม่อย่างไร และจะมีวิธีการจัดการความต่าง หรือความขัดแย้งนั้นอย่างไรได้บ้าง

(6) ผู้สอนสรุปประเด็นสำคัญ ตามใบความรู้สำหรับผู้สอนเรื่อง ประเด็นสำคัญในการเรียนรู้

(7) นักศึกษา และผู้สอนสรุปการอภิปรายร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 5 การประยุกต์ใช้

1. ผู้สอนซักถามบทบาททางสังคมของนักศึกษาโดยรวม เมื่อพ้นโทษออกไปสู่สังคมภายนอกและกำหนดกลุ่มวางแผนการใช้ความรู้ใหม่กับบุคคลในครอบครัว จำนวน 3 กลุ่ม และ กลุ่มที่บุคคลอื่นทางสังคม จำนวน 2 กลุ่ม
2. ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มอภิปรายวางแผนการนำความรู้ใหม่ไปใช้กับบุคคลในครอบครัวและบุคคลอื่นๆทางสังคมตามที่ได้รับและให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลสรุปของแต่ละกลุ่ม
3. สุ่มเลือกนักศึกษาให้แสดงความคิดเห็นในการใช้ความรู้ใหม่ที่เหมาะสมกับตนเองกับบุคคลในครอบครัว 1 คน และแสดงความคิดเห็นในการใช้ความรู้กับบุคคลอื่นทางสังคมอีก 1 คน พร้อมทั้งบอกเหตุผลประกอบ
4. เปิดโอกาสนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นการใช้ความรู้ใหม่กับบุคคลในครอบครัวและบุคคลอื่นทางสังคม ที่นอกเหนือจากที่ยกตัวอย่าง
5. นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุปในการที่นักศึกษานำเอาความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์ต่างๆ จนเกิดเป็นแนวปฏิบัติของนักศึกษาเอง
6. หลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ให้นักศึกษาทดสอบ (Post-test) เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้

อุปกรณ์/สื่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

1. ใบความรู้
2. ใบกิจกรรม
3. กรณศึกษา บทความ เพลง และข่าว
4. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ แผ่นใส ปากกาเขียนแผ่นใส ปากกาเคมี กระดาษปรู๊ฟ

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรม และการพูดคุยซักถาม
2. การอภิปรายและความร่วมมือทำงานในกิจกรรมกลุ่ม/เดี่ยว
3. ผลการปฏิบัติงาน

ใบงาน
กรณีศึกษา เรื่อง เด็กหญิงนิด เด็กชายหนู๋

คำชี้แจง ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มศึกษากรณีศึกษา เรื่อง เด็กหญิงนิด เด็กชายหนู๋ และร่วมกันอภิปราย สรุปการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็น

1. สาเหตุที่เกิดเหตุการณ์ตามข่าว

.....

.....

.....

.....

.....

2. การไม่ควบคุมอารมณ์ตนเองจะเกิดโทษ หรืออันตรายอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

3. การรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเองจะเกิดประโยชน์อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. วิธีการควบคุมอารมณ์ หรือ จัดการกับอารมณ์ ควรปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

เด็กหญิงนิต เด็กชายหน้อย

หนังสือการ์ตูนลามกมากมายเป็นสื่ออันตรายให้เกิดคดีข่มขืนรายนี้ เปิดเผยเมื่อวันที่ 22 ม.ค. นางวารินทร์ อายุ 34 ปี พักอยู่ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งริมถนนเวียงฟิงค์ ต. ช้างคลาน อ. เมืองเชียงใหม่ จ.ญ.นิต อายุ 13 ปี นักเรียนชั้น ม. 2 โรงเรียนมีชื่อแหล่งหนึ่งในตัวเมือง เชียงใหม่ บุตรสาว เข้าแจ้งความ ต่อ ร.ต.อ. (หญิง) สุพรรณนา ตันตระกูลรักษ์ ร้อยเวร สภ.อ. เมืองเชียงใหม่ ให้ดำเนินคดีกับนายหน้อย อายุ 15 ปี หลานชายเป็นนักเรียนชั้น ม.3 ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน ในข้อหาข่มขืนกระทำชำเราเด็ก

โดยนางวารินทร์ลำดับเหตุการณ์ให้ฟังด้วยน้ำตาว่า ได้รับนายหน้อยซึ่งเป็นบุตรชายของ พี่สาวเข้ามาอยู่ในบ้านมานานแล้ว เนื่องจากครอบครัวของพี่สาวมีปัญหา โดยส่งเสียเลี้ยงดูให้ความรักความอบอุ่นนายหน้อยเหมือนลูกในไส้คนหนึ่ง ระหว่างพักอาศัยอยู่ด้วยกัน สังเกตเห็นนายหน้อยกับ ด.ญ.นิต บุตรสาวมีความรักกันเหมือนพี่น้อง มีอะไรก็จะแบ่งปันกันกินใช้ จนครอบครัวไว้น้ำใจเชื่อใจ ทุกครั้งที่ออกไปธุระนอกบ้านก็จะปล่อยเด็กทั้งสองอยู่กันตามลำพังสองต่อสอง จนกระทั่งวันเกิดเหตุ มีเรื่องจำเป็นต้องออกไปทำธุระนอกบ้าน โดยปล่อยให้เด็กทั้งสองเฝ้าบ้านอีกเช่นเคย

นางวารินทร์กล่าวด้วยความคับแค้นใจว่า หลังเสร็จธุระได้กลับบ้าน ปรากฏว่าเมื่อมาถึงบ้าน เห็นบ้านปิดประตูเงียบ เมื่อเปิดประตูห้องนอนเข้าไปแทบช็อก พบกับภาพสลดใจนายหน้อยนอน เปลือยกายกอด ด.ญ. นิต อยู่ในห้องตามลำพังสองคน ด้วยความตกใจประกอบกับความโกรธแค้นที่ หลานชายทำตัวกินบนเรือนขี้นหลังคา ได้ร้องตะโกนขับไล่ให้นายหน้อยออกไปนอนนอกห้องพร้อมกับคาดันความจริงจาก ด.ญ.นิต บุตรสาว ได้ความว่าช่วงที่ตนไม่อยู่บ้าน นายหน้อยได้เข้ามาเคาะ ประตูห้องนอนพร้อมปลุกปล้ำข่มขืนจนสำเร็จความใคร่ กระทั่งผู้ปกครองกลับมาพบ

หลังจากแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ควบคุมตัวนายหน้อยไปสอบสวนให้การสารภาพข่มขืน ด.ญ.นิต จริง โดยก่อนเกิดเหตุขณะนอนเฝ้าบ้านตามลำพังสองคนกับ ด.ญ.นิต ได้นำหนังสือการ์ตูน ไปที่แอบซื้อไว้ออกมาอ่าน จนเกิดอารมณ์ทางเพศอย่างรุนแรงประกอบกับขณะเกิดเหตุไม่มีใครอยู่ บ้าน จึงเคาะประตูเรียกให้ ด.ญ.นิต เปิดประตู เมื่อเห็น ด.ญ.นิตอยู่ในชุดนอนบางเบา ได้ลงมือ ปลุกปล้ำข่มขืนจนสำเร็จความใคร่ ต่อมาตำรวจได้ส่ง ด.ญ.นิตไปให้แพทย์ที่ รพ. มหาราชนคร เชียงใหม่ ตรวจร่างกาย พบว่าอวัยวะเพศมีร่องรอยฉีกขาดจากการถูกข่มขืน จึงได้แจ้งข้อหา ดำเนินคดีกับนายหน้อย (ที่มา: จากกรณีศึกษาข่าวเกี่ยวกับการเกิดอาชกรรม)

ใบความรู้

เรื่อง วิธีการจัดการกับอารมณ์ และอารมณ์เพศ

1. การฝึกยีนสมาธิ ให้ปฏิบัติดังนี้

ให้ยืนตัวตรงปล่อยแขนข้างลำตัว

- มือซ้ายยกขึ้นช้า ๆ นำมาวางที่หน้าท้อง
- มือขวายกช้า ๆ มากุมมือซ้าย
- ก้มลงมองดูเท้าที่พื้น แล้วมองเลื่อนมาถึงจมูกตนเอง เงยหน้ามองตรง
- หลับตานึกให้เห็นตนเองกำลังยืนมองจากศีรษะลงไปถึงเท้า แล้วนึกมองย้อนขึ้นมาจากเท้าถึงศีรษะ

2. การจัดการกับความโกรธ ให้ปฏิบัติดังนี้

- นับ 1 ถึง 10 หรือเพิ่มไปเรื่อย ๆ จนกว่าอารมณ์โกรธจะลดลง
- อย่าโต้แย้ง ขณะที่มามีอารมณ์โกรธ
- ให้เดินหนีออกจากสถานการณ์ขณะนั้นทันที
- เมื่ออารมณ์โกรธผ่อนคลายลง จึงคิดแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล

3. การฝึกทำจิตใจให้สงบด้วยการกำหนดลมหายใจ ให้ปฏิบัติดังนี้

นั่งขัดสมาธิขาขวาทับขาซ้าย วางมือบนตัก มือขวาทับมือซ้าย

หลับตา หายใจเข้าออก ยาว ๆ ลึก ๆ ช้า ๆ นับในใจ นับ 1 ถึง 10 โดยกำหนดลมหายใจ โดยนับดังนี้

หายใจเข้า	นับ 1	หายใจออก	นับ 1

หายใจเข้า	นับ 2	หายใจออก	นับ 2

ทำเช่นนี้แล้วนับเรื่อย ๆ จนถึง 10 แล้วจึงเริ่มนับ 1 ใหม่

การจัดการกับอารมณ์เพศ

การจัดการกับอารมณ์เพศ ได้แก่

1. การหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์เพศ

สำหรับผู้หญิง

- หลีกเลี่ยงการอยู่กับเพื่อนต่างเพศในที่ลับตา
- ไม่ยอมให้เพื่อนชายสัมผัสร่างกาย
- ระมัดระวังเรื่องการแต่งกายไม่ให้เปิดเผยมากเกินไป จนเพื่อนชายคิดว่าเป็นการยั่ววน
- ไม่ใช้สารเสพติดหรือดื่มสุรา
- ระมัดระวังการถูกหลอกให้ใช้ยาบางประเภทที่กระตุ้นอารมณ์เพศ โดยการไม่รับเครื่องดื่ม หรือ ยา จากคนที่ไม่แน่ใจ
- หลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ที่มีการฉายภาพยนตร์โป๊ หรือ หนังสือที่มีภาพโป๊

สำหรับผู้ชาย

- หลีกเลี่ยงการอยู่กับเพื่อนต่างเพศในที่ลับตา
 - หลีกเลี่ยงการสัมผัสร่างกายเพศตรงข้าม
 - ไม่ใช้สารเสพติดหรือดื่มสุรา
 - ระมัดระวังการถูกหลอกให้ใช้ยาบางประเภทที่กระตุ้นอารมณ์เพศ โดยการไม่รับเครื่องดื่ม หรือยา จากคนที่ไม่แน่ใจ
 - หลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ที่มีการฉายภาพยนตร์โป๊ หรือ หนังสือที่มีภาพโป๊
2. การหันเหความสนใจไปทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การออกกำลังกาย เล่นกีฬา เล่นดนตรี ทำงานบ้าน หรือทำงานอดิเรกที่ชอบ
 3. การสำเร็จความใคร่ด้วยตัวเอง

การสำรวจความใคร่ด้วยตนเองเป็นวิธีการปลดปล่อยอารมณ์เพศให้หมดไป โดยไม่ต้องมีเพศสัมพันธ์ทำได้ทั้งหญิงและชาย และถือว่าเป็นเรื่องปกติ ไม่น่าละอายแต่อย่างใด การสำรวจความใคร่ด้วยตัวเอง นับว่าดีกว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร เพราะการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนอาจ จะนำไปสู่ปัญหาร้ายแรงอื่น ๆ ได้อีกมาก เช่น การตั้งครรภ์ เสียการเรียน การติดโรค การติดโรคเอดส์ เป็นต้น

การสำเร็จความใคร่ด้วยตัวเองก็มีข้อควรระวังดังนี้

1. ควรรักษาความสะอาด
2. ควรทำในที่ลับ เป็นส่วนตัว ไม่ประเจิดประเจ้อ

3. ไม่ใช่วิธีรุนแรงที่จะให้เกิดบาดแผลการอักเสบติดเชื้ได้
4. หากไม่ต้องการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองบ่อยเกินไปสามารถทำได้โดยหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้เกิดอารมณ์เพศ การหันเหความสนใจไปทำกิจกรรมอื่น
5. เมื่อทำไปแล้ว ไม่ควรรู้สึกผิดหรือวิตกกังวล เพราะเป็นเรื่องธรรมชาติ และอารมณ์เพศก็ได้ถูกปลดปล่อยไปแล้ว ทำให้ร่างกายและจิตใจปลอดโปร่ง

ใบงาน
เรื่อง
EQ ต้องฝึกบ่อย ๆ

คำถาม

➤ ท่านเคยได้รับรู้เรื่อง "อีคิว" มากน้อยแค่ไหน...ไม่เป็นไร ลองตรวจสอบตัวเองกัน
ดีกว่า ว่าเราเป็นคนเช่นนี้หรือไม่ ถ้า ใช่ ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ในวงกลมหน้าข้อความ

- ☐ ฉันเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดีกับเพื่อน ๆ และคนทั่วไป
- ☐ ถ้าฉันมีความเครียดหรือโมโห ฉันสามารถปรับใจให้เย็นลงได้อย่างรวดเร็ว
- ☐ ฉันเป็นคนยุติธรรม ไม่ลำเอียง
- ☐ ฉันจะใช้คำพูดที่สุภาพ อ่อนโยนกับทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ เพื่อน หรือคนที่ด้อยกว่าฉัน
- ☐ ฉันจะคิดก่อนพูดเสมอ
- ☐ ฉันอ่านความรู้สึก และความต้องการของผู้อื่นได้รวดเร็วและถูกต้อง
- ☐ ฉันเป็นคนมีอารมณ์ขันและใช้อารมณ์ได้ถูกกาลเทศะ

➤ เมื่อตรวจสอบตัวเองแล้ว...หากเรายังขาดข้อไหนให้ปรับปรุงตัวเอง คิดว่าทำได้ไหม

- EQ ย่อมาจาก Emotional Quotient แปลว่า ความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถในการจัดการอารมณ์ของตนเอง

ใบความรู้สำหรับผู้สอน

เรื่อง

EQ ต้องฝึกบ่อย ๆ

- เนื้อหา** สุขภาพจิต
- ทักษะ** การรู้จักและเข้าใจตนเอง การจัดการกับอารมณ์
- ข้อมูล** ความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องสำคัญ เราคงเคยเห็นตัวอย่างของคนเก่งแต่ควบคุมอารมณ์โกรธไม่ได้ สัมพันธภาพกับเพื่อนไม่ดี เข้ากับคนอื่นไม่ได้ หรือเก่งแต่ไม่รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่เข้าใจผู้อื่น ซึ่งอาจมีผลทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน หรือไม่มีความสุขในชีวิตตามที่ควรจะเป็น

คำถาม

➤ ท่านเคยได้รับรู้เรื่อง “อีคิว” มามากน้อยแค่ไหน...ไม่เป็นไร ลองตรวจสอบตัวเองกันดีกว่า ว่าเป็นคนเช่นนี้หรือไม่ ถ้า ใช่ ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ในวงกลมหน้าข้อความ

- ☐ ฉันเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดีกับเพื่อน ๆ และคนทั่วไป
- ☐ ถ้าฉันมีความเครียดหรือโมโห ฉันสามารถปรับใจให้เย็นลงได้อย่างรวดเร็ว
- ☐ ฉันเป็นคนยุติธรรม ไม่ลำเอียง
- ☐ ฉันจะใช้คำพูดที่สุภาพ อ่อนโยนกับทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ เพื่อน หรือคนที่ด้อยกว่าฉัน
- ☐ ฉันจะคิดก่อนพูดเสมอ
- ☐ ฉันอ่านความรู้สึก และความต้องการของผู้อื่นได้รวดเร็วและถูกต้อง
- ☐ ฉันเป็นคนมีอารมณ์ขันและใช้อารมณ์ได้ถูกกาลเทศะ

➤ เมื่อตรวจสอบตัวเองแล้ว...หากเรายังขาดข้อไหนให้ปรับปรุงตัวเอง คิดว่าทำได้ไหม

แนวคิดเพิ่มเติม

- EQ ย่อมาจาก Emotional Quotient แปลว่า ความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถในการจัดการอารมณ์ของตนเอง
- ลักษณะของผู้มี EQ ดี คือ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีการตัดสินใจที่ดี อดทนอดกลั้น ไม่หุนหันพลันแล่น ทนความผิดหวังได้ เข้าใจจิตใจผู้อื่น เข้าใจสภาพการณ์ทางสังคม ไม่ย่อท้อหรือยอมแพ้ง่าย รู้ปัญหาชีวิตได้ ไม่ปล่อยให้ความเครียดท่วมท้นจนทำอะไรไม่ถูก
- อาการของผู้มีปัญหาด้าน EQ คือ “คิดไม่เป็น เน้นบิรวาร เชียวชาญหมด ขอบกตขี้”

ในงาน เรื่อง หนุ่ม กศน. กับนางแบบสาว

คดี น.ส.ตาลิด้า ดุราเกต คอรินโญ อายุ 21 ปี นางแบบสาวชาวบราซิล หายตัวไปขณะแหวะร้านเซเว่นอีเลฟเว่น ตรงข้ามวิทยาลัยอาชีวศึกษาสุราษฎร์ธานี อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี หลังเดินทางมาถ่ายแฟชั่นในกรุงเทพฯ และแหวะท่องเที่ยวที่เกาะพะงันพร้อมเพื่อน เบื้องต้นมีพยานเห็นขึ้นรถปิกอัพสีขาว ดีแมคซ์ สีบรอนซ์ทอง ไม่ทราบหมายเลขทะเบียน ไปกับชายชาวไทย 2 คน สงสัยอาจถูกล่อลวงไปทำมิดีมิร้าย เมื่อกลางดึกวันที่ 3 ม.ค. นั้น

ต่อมาเมื่อเวลา 11.30 น. วันที่ 5 ม.ค. นายสรรัชต์ หรือบอย อายุ 26 ปี และนายถนอมพล อายุ 32 ปี เดินทางมาตักเตือนเข้าพบร้อยเวร สภ.อ.เมืองสุราษฎร์ธานี เจ้าของคดีนางแบบหายตัว ถึงโรงพักแจ้งให้ทราบว่าเป็นชายที่พานางแบบสาวชาวบราซิลขึ้นรถปิกอัพไป

นายสรรัชต์ให้การสืบหน้ามืน ๆ ว่าเป็นนักศึกษา กศน. ชั้น ม.6 โรงเรียนแห่งหนึ่ง คืบเกิดเหตุเป็นวันเกิดตน จึงจัดงานเลี้ยงฉลองที่บ้านพัก ขว่นเพื่อนชาย - หญิงมาร่วมดื่มสังสรรค์เฮฮาเกินกว่า 20 คน กระทั่งขว่นนายถนอมเพื่อนคู่หู ขับรถปิกอัพออกมาซื้อเหล้าและเค้กวันเกิดที่ร้านเซเว่นฯ ช่วงกำลังจ่ายเงินที่เคาน์เตอร์พบ น.ส. ตาลิด้า กำลังเลือกซื้อของอยู่ในร้าน เห็นรูปร่างหน้าตาสะสวยถูกใจ เลยอาศัยที่พูดภาษาอังกฤษได้นิดหน่อยเข้าไปขวนคุยกัทยายบอกว่ามาซื้อของไปฉลองงานวันเกิด จากนั้นเดินออกมาจากร้านจะขึ้นรถกลับ แต่จู่ ๆ น.ส.ตาลิด้า ก็เดินตามมาส่งภาษาอังกฤษว่าขอไปด้วย จึงพาขึ้นรถไปร่วมงานวันเกิดที่บ้าน ไม่ได้จุดหรือล่อลวงไป แต่ น.ส.ตาลิด้า ขอตามไปเอง

“พอผมไปถึงบ้าน เพื่อน ๆ ก็ฮือฮากันใหญ่ที่ผมพาสาวต่างชาติสุดสวยมาร่วมงานด้วย ตอนพี่สาวผมโทรฯ มาอวยพรวันเกิด ผมยังคุยให้ฟังเลย ตอนอยู่ในงานเธอดื่มเหล้าไป 3-4 แก้ว จนงานเลิกเพื่อน ๆ กลับกันหมด เธอเลยขออนอนค้างที่บ้านผม แต่ผมเห็นว่าไม่เหมาะ เลยพาไปนอนโรงแรมเพชรอินน์ ในตัวเมือง ก่อนจะมีเพศสัมพันธ์กัน 2 ครั้ง ผมไม่ได้ข่มขืน แต่เธอยินยอม ตอนนอนอยู่ด้วยกันคืนนั้น เธอยังขอยืมโทรศัพท์มือถือผม โทรฯ ไปหาเพื่อน ๆ ที่เกาะสมุยเลย จนรุ่งเช้าเธอบอกว่าอยากไปหาเพื่อน ๆ ที่เกาะสมุย และขอเงินค่าเดินทางจากผม”

หนุ่มผู้โชคร้ายในวันเกิด แต่หวัดติดคุกให้การต่อไปว่า “ผมเลยไปส่งเธอขึ้นเรือทัวร์ปรับอากาศของบริษัทซีทรานเฟอร์รี่ ที่ท่าเรือนอน ริมแม่น้ำตาปี พร้อมซื้อตั๋วให้ 1 ใบ ราคา 180 บาท และให้เงินติดตัวไปอีก 70 บาท ก่อนขึ้นเรือ ผมยังพูดไปว่า ไอ เลิฟ ยู เธอก็ตอบกลับมว่า ไอ เลิฟ ยู ทุด้วย ผมไม่รู้ด้วยซ้ำว่าเธอเป็นนางแบบชื่อดัง จนตอนเช้าพี่สาวโทรฯ มาเล่าเกี่ยวกับเรื่องนางแบบต่างชาติหายตัวไปให้ฟัง ผมตั้งใจเลยซื้อหนังสือพิมพ์มาอ่าน เห็นรูปนางแบบที่ว่าแทบช็อกเลยตัดสินใจชวนเพื่อนมาชี้แจงเรื่องจริงกับตำรวจเพื่อความบริสุทธิ์ใจ” (จาก นสพ. เดลินิวส์)

คำถาม

1. อ่านข่าวนี้แล้ว รู้สึกอย่างไร กับการกระทำของ นศ. กศน. ที่ชื่อ “สรรัชย์”
2. ถ้าเราเป็น “สรรัชย์” เราจะตัดสินใจไปนอนกับหญิงสาวผู้นั้นหรือไม่ เพราะอะไร
3. เห็นด้วยหรือไม่กับการมีเพศสัมพันธ์กับใครก็ได้เมื่อมีโอกาส และยินยอมพร้อมใจทั้งคู่ เพราะอะไร
4. พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์กับใครก็ได้เช่นนี้ มีความเสี่ยงอย่างไรบ้าง และจะป้องกันอย่างไร
5. ได้เรียนรู้อะไรบ้างจากเรื่องนี้

แนวคิดเพิ่มเติม

การมีเพศสัมพันธ์ในช่วงวัยรุ่นหรือวัยเรียน โดยไม่มีความพร้อมที่จะรับผิดชอบในสิ่งที่อาจเกิดขึ้น และไม่ได้คิดหรือเตรียมตัวอย่างรอบคอบ อาจนำมาซึ่งปัญหาและความยุ่งยากหลายด้าน เช่น

-**ด้านสุขภาพกาย** อาจทำให้เกิดการตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม การติดเชื้อเอชไอวี หรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อื่นๆ

-**ด้านจิตใจ** ทำให้เกิดความวิตกกังวล เช่น กลัวคนอื่นรู้ กังวลกับความสัมพันธ์ที่จะมีต่อไปกับแฟน ซึ่งอาจนำไปสู่ความเครียด ไม่สบายใจ เรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง เป็นต้น

-**ผลกระทบในระยะยาว** เช่น หากตั้งครรภ์ จะตัดสินใจอย่างไร จะเรียนต่อหรือไม่ จะบอกพ่อแม่อย่างไร จะสามารถเลี้ยงดูลูกได้อย่างไร การหางานทำเพื่อมีรายได้ในการเลี้ยงดูลูก หากไม่พร้อมตั้งครรภ์ จะจัดการอย่างไร หากต้องทำแท้ง คิดว่าตัวเองจะรู้สึกอย่างไร เป็นต้น (ข้อมูลจากคู่มือจัดกระบวนการเรียนรู้เพศศึกษา องค์การแพช)

ใบงาน เรื่อง 500 ก็ใหญ่ได้

หนุ่มชัยภูมิตกเป็นเหยื่อหมีเหี้ยนฉินดิดยาเพิ่มขนาดเจ้าโลก ผลเน่าและกันทั้งหมู่บ้าน ถูกเปิดเผยขึ้นโดย ผู้สื่อข่าวเดลินิวส์ประจำจังหวัดชัยภูมิได้รับกระแสข่าวจากหมู่บ้านแห่งหนึ่งใน อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ ว่ามีผู้ชายวัยรุ่นในหมู่บ้าน 20 กว่าคน เกิดมีอาการอวัยวะเพศอักเสบอย่างรุนแรง บางรายถึงกับใช้การไม่ได้ แพทย์ต้องตัดทิ้ง จึงรีบไปตรวจสอบที่หมู่บ้านดังกล่าว ชาวบ้าน ยืนจับกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์ถึงเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างถึงพริกถึงขิง

โดยนายโย (นามสมมติ) ตัวแทนราษฎรในหมู่บ้าน เล่าว่าชายฉกรรจ์ประมาณ 20 กว่าคน มีอาการอวัยวะเพศอักเสบ โดยก่อเหื่อนนี้ทั้งหมดได้พากันไปฉินดิดยาเพื่อเพิ่มขนาดเจ้าโลกของตนเองในราคา 500 บาท ซึ่งตนไม่ทราบเหมือนกันว่าใครเป็นคนทำให้

คำถาม

1. เชื่อหรือไม่ว่า ขนาดของอวัยวะเพศมีส่วนให้ความสุขทางเพศได้ ขอเหตุผลเพิ่มเติม
2. ได้ข้อคิดอย่างบ้าง จากเรื่อง 500 ก็ใหญ่ได้

แนวคิดเพิ่มเติม

ความเชื่อในเรื่องขนาดอวัยวะเพศ ส่งผลให้ผู้ชายเกิดความไม่มั่นใจในตนเอง ซึ่งบางคนมี ปัญหาในการมีเพศสัมพันธ์กับคู่แล้วเข้าใจผิดไปเองว่ามาจากขนาดอวัยวะเพศของตนเล็กเกินไป ทำให้ผู้ชายส่วนหนึ่งต้องการตัดแปลงอวัยวะเพศของตนเอง เช่น การฝังมุก หรือฉินดิดยาเพิ่มขนาด จึงทำให้เกิดการอักเสบ ติดเชื้อ จนถึงขั้นต้องตัดทิ้ง ความจริงเรื่องของความสุขทางเพศเป็นเรื่องระหว่าง คนสองคนที่จะเรียนรู้และสื่อสารถึงสิ่งที่ตัวเองพึงใจ และการใส่ใจในอารมณ์ความรู้สึกของคู่จะทำให้ สองฝ่ายมีความสุขร่วมกัน

ใบงาน

เรื่อง เพลง...พรุ้งนี้ไม่สาย

อมิตา ทาทา ยัง

เพียงแค่มองในตา ก็รู้ว่าเราชอบกัน แต่เราสองคนต้องเก็บมันไว้
 ในเมื่อความเป็นจริง ก็รู้กันในหัวใจ เรายังเป็นได้แค่เพียงเพื่อนกัน
 แม้ใจเราจริงจังเท่าไร ไม่มีใครเต็มใจให้รักกัน คงยังไม่ถึงเวลาของเรา
 อดทนเก็บความในใจ แล้วรอแคว้นเวลา ให้มันหมุนช้าๆ แล้วเดินไปกับมัน
 อดทนเก็บความในใจ แล้วเรียนรู้กันและกัน เพื่อให้เรามีความมั่นใจ
 ว่าเรานั้นมีความลึกซึ้งเพียงใด พรุ้งนี้ไม่สายที่จะรักกัน
 วันนี้แม้จะเป็นเพียงเพื่อนก็ไม่สำคัญ เมื่อใจให้กันจะหวั่นอะไร
 วันข้างหน้าจะมา จะช้าจะนานเท่าไร คงเป็นอะไรได้มากกว่านั้น
 แม้ใจเราจริงจังเท่าไร ไม่มีใครเต็มใจให้รักกัน คงยังไม่ถึงเวลาของเรา
 อดทนเก็บความในใจ แล้วรอแคว้นเวลา ให้มันหมุนช้าๆ แล้วเดินไปกับมัน
 อดทนเก็บความในใจ แล้วเรียนรู้กันและกัน เพื่อให้เรามีความมั่นใจ
 ว่าเรานั้นมีความลึกซึ้งเพียงใด พรุ้งนี้ไม่สายที่จะรักกัน
 แม้ใจเราจริงจังเท่าไร ไม่มีใครเต็มใจให้รักกัน คงยังไม่ถึงเวลาของเรา
 อดทนเก็บความในใจ แล้วรอแคว้นเวลา ให้มันหมุนช้าๆ แล้วเดินไปกับมัน
 อดทนเก็บความในใจ แล้วเรียนรู้กันและกัน เพื่อให้เรามีความมั่นใจ
 ว่าเรานั้นมีความลึกซึ้งเพียงใด พรุ้งนี้ไม่สายที่จะรักกัน
 หากว่าเรามีความมั่นใจ หากว่าเรามีความรักแท้ในใจ
 พรุ้งนี้ไม่สายที่จะรักกัน

ชวนคิด...ชวนคุยจากเพลง

- เพลงนี้ต้องการสื่ออะไรถึงวัยรุ่น
- คิดว่าวัยรุ่นจะสามารถรักษาความเป็นเพื่อนหรือคบกันเป็นแฟน โดยไม่มีเพศสัมพันธ์ได้หรือไม่ เพราะอะไร
- การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่รับผิดชอบ หรือไม่มีความพร้อมส่งผลกระทบต่อชีวิตของวัยรุ่นคุณนั้นบ้าง
- ถ้าเราเป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง เราจะคุยเรื่องนี้กับลูกหลานหรือไม่ เพราะอะไร

ใบงาน เรื่อง สถานการณ์ต่าง ๆ

คำชี้แจง แบ่งนักศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม โดยชี้แจงว่าแต่ละกลุ่มจะได้สถานการณ์เพื่อให้แลกเปลี่ยนกันในกลุ่มตามสถานการณ์ที่ 1-4 ดังนี้

สถานการณ์ 1 นัชมรายการโทรทัศน์กับแฟนสองต่อสอง เห็นฉากกอดจูบลูบคลำบนเตียงระหว่างตัวละครในทีวี เกิดอารมณ์อยากทำเหมือนตัวละครในทีวี เราจะเริ่มต้นกับแฟนอย่างไร

สถานการณ์ 2 เราอยู่สองต่อสองกับแฟน และขอมีเพศสัมพันธ์ทางปากกับแฟน โดยสัญญาว่าจะไม่สอดใส่ เราจะขอแฟนอย่างไร

สถานการณ์ 3 เราอยากมีเพศสัมพันธ์แบบสอดใส่กับแฟน แต่แฟนเรากลัวท้อง และกลัวโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เราจะโน้มน้าวแฟนอย่างไร

สถานการณ์ 4 หากต้องไปงานเลี้ยงสังสรรค์ บังเอิญได้รู้จักพูดคุยกับเพื่อนต่างเพศ ดื่มเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์และเริ่มมีเมึ่ๆ อยากมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนผู้หญิง แต่เพื่อนผู้หญิงไม่ยอม และเราข่มขู่บังคับให้เพื่อนผู้หญิงมีเพศสัมพันธ์ด้วย โดยไม่มีการป้องกันหรือเตรียมตัวล่วงหน้า เราจะทำอย่างไร

ในความรู้สำหรับผู้สอน เรื่อง ประเด็นสำคัญในการเรียนรู้

☞ การเลือกจะทำหรือไม่ทำอะไรเป็นสิ่งที่เกิดกับทุกคน ทั้งเรื่องที่เป็นของตัวเองคนเดียวหรือเรื่องที่เกี่ยวข้อกับผู้อื่น ดังนั้น การรู้จักความต้องการของตัวเองจึงเป็นเรื่องพื้นฐานของการตัดสินใจ

☞ การบอกความต้องการของตัวเองอาจเป็นเรื่องไม่ง่าย ในทุกครั้ง แม้เราจะรู้ความต้องการของตัวเองดี เพราะเรามักประสบกับแรงกดดันจากการชักจูงหวานล่อหรือบีบบังคับ โดยเฉพาะจากเพื่อนหรือคนที่เรารัก

☞ การเลือกทำอะไรจะมีผลเกิดตามมาเสมอ เราจึงต้องคิดถึงผลที่จะเกิดขึ้นด้วย ทุกครั้งที่ต้องตัดสินใจเลือก และสิ่งที่เกิดขึ้นอาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ เช่น การไปช่วยถล่มคู่อริผลก็คือ เพื่อนพอใจ เรารู้สึกดีที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม แต่อาจเจ็บตัว ถึงตาย หรือโดนจับถูกไล่ออก

☞ การมองหาทางเลือกอื่นๆ นอกเหนือจากที่มีอยู่เพียง ไป-ไม่ไป ยอม-ไม่ยอม ได้-ไม่ได้ ทำให้เรามีทางออกมากขึ้น

☞ การยืนยันความต้องการของตัวเองจึงเป็นทักษะอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้เรามีสัมพันธภาพกับผู้อื่นโดยที่ยังคงเป็นตัวของตัวเองได้ การบอกเล่าและรับฟังความคิดความรู้สึกซึ่งกันและกันเป็นพื้นฐานที่มั่นคงของมิตรภาพ การยอมรับว่าเพื่อน/แฟนย่อมมีความคิดและมีทางเลือกของตัวเองในแต่ละเรื่องนี้อาจแตกต่างจากเราได้ การคบหาด้วยหลักการเช่นนี้เป็นเรื่องที่ทั้งสองฝ่ายช่วยกันสร้างขึ้น

☞ การปฏิเสธไม่ทำตามคำชักชวนขอร้องของคนที่เรามีความสัมพันธ์ใกล้ชิด อาจเป็นเรื่องที่สร้างความลำบากใจ แต่ชีวิตร่างกายและอารมณ์ความรู้สึกนั้นเป็นของคนแต่ละคนที่ไม่ใครรับผิดชอบแทนได้ เราจึงต้องเลือกว่าเราต้องการอะไรและยอมให้เกิดอะไรขึ้นกับเรา การยอมทำตามใจผู้อื่นแล้วตัวเองเดือดร้อน เรายังต้องยอมรับว่าเรานั้นเองที่ปล่อยให้เกิดขึ้น เราไม่สามารถจะโทษเพื่อนได้เลยเพราะเราเองเป็นฝ่าย “ยอมให้ผู้อื่นเลือก”

☞ เราควรกล้าปฏิเสธความต้องการของผู้อื่นในกรณีที่อาจทำให้ชีวิตของเราไม่ปลอดภัยหรือเกิดผลกระทบตามมา เพราะเราเป็นคนที่ต้องรับผิดชอบผลนั้นด้วยตนเอง โดยเฉพาะจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ป้องกันนั้นเป็นเรื่องจำเป็นที่แต่ละคู่ควรพูดกันว่าเรามีความเห็นและความรู้สึกอย่างไร จะจัดการเรื่องราวระหว่างกันอย่างไรบนความเข้าใจซึ่งกันและกัน

☞ มีวิธีการหลายอย่างที่คนเราใช้ในการชักจูงคนอื่น

- ☑ ทำทนาย “แค่นี้ก็กลัวด้วยเหรอ ไม่แนจริง” ☑ โต้แย้ง “ทำไมละ คนอื่นเขาก็ทำกัน”
☑ ขู่แกมบังคับ “ถ้าไม่ไปก็เลิกคบดีกว่า” ☑ หวานล่อให้สบายใจ “ไม่ต้องกังวลหรอกเรื่องนี้ฉัน/ผมรับผิดชอบเอง” หรือ ☑ ยกเหตุผลว่าทำได้ “เราโตแล้วนะ” “ใคร ๆ ก็ทำกัน”

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง สัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

สัมพันธภาพที่ดี ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณการอยู่รวมกัน แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของคู่ครอง การที่คู่ครองอยู่ด้วยกันทางกายภาพ ตลอด 24 ชั่วโมง แต่ไม่มีการพูดคุยกันเลย ไม่มีคลื่นเสียง คลื่นสมองที่ต่อเนื่องกัน ซึ่งใครจะออกไปทำอะไรก็ได้ การที่คู่ครองอยู่ด้วยกันนั้น ควรจะอยู่ด้วยกัน อย่างมีคุณภาพ และในเรื่องการมีแฟนของวัยรุ่น วัยรุ่นส่วนใหญ่มักจะคิดว่า การมีแฟน" เป็นเรื่อง ที่ ผิดและจะต้องปกปิดพ่อแม่ เพราะพ่อแม่จะคัดค้านและไม่เห็นด้วย โดยเหตุผลคือความเป็นห่วงและ ห่วงดี

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้และยอมรับถึงความคาดหวังของตนเองและคนรอบข้าง เช่น พ่อแม่ ครู และเพื่อนเกี่ยวกับการมีแฟนของวัยรุ่น และสามารถคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ อย่างรอบด้าน รวมทั้งเห็นความสำคัญของการเอาใจเขามาใส่ใจเราในการจัดการความสัมพันธ์กับ บุคคลรอบข้าง

สาระการเรียนรู้ แนวทางการพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีต่อคู่ครอง

- 1) ธรรมชาติของความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงได้
- 2) แนวทางการยุติความสัมพันธ์ โดยไม่ใช้ความรุนแรง

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน

1. กล่าวทักทายนักศึกษา ชี้แจงให้นักศึกษาได้ทราบและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการ เรียนรู้ เรื่อง แนวทางการพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีต่อคู่ครอง ในประเด็นที่เกี่ยวกับธรรมชาติของ ความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ และแนวทางการยุติความสัมพันธ์ โดยไม่ใช้ความรุนแรง หลังจาก นั้นผู้สอนชักชวนให้นักศึกษาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยตั้งคำถาม ถามนักศึกษาว่า นักศึกษาคิด อย่างไรกับความคิดเห็นที่ว่า ขณะนี้วัยรุ่นมักจะบอกว่า พ่อแม่ หรือครอบครัวไม่เข้าใจเขา
2. จับคู่ให้นักศึกษาสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้กัน
3. สุ่มถามนักศึกษาคู่สนทนาประมาณ 5-6 คู่ และเปิดโอกาสให้นักศึกษามีการอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

4. นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุปสาระที่ได้จากการเรียนรู้ในขั้นตอนสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน

ขั้นตอนที่ 2 การจัดประสบการณ์ใหม่

1. แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4-6 คน ร่วมกันอภิปรายในประเด็น “ครอบครัวจะมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาวัยรุ่นได้อย่างไร”

2. ให้อาจารย์ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอ และนักศึกษากลุ่มใหญ่มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุป และผู้สอนสรุปเพิ่มเติมว่าการที่วัยรุ่นมักจะบอกว่า พ่อแม่หรือครอบครัวไม่เข้าใจเขานั้น อยากจะให้วัยรุ่นมองไปว่า เขากำลังหาที่ไม่พยายามจะเข้าใจพ่อแม่ ปัญหาวัยรุ่นที่เกิดขึ้น ไม่ใช่สูตรสำเร็จ ที่ว่า คนที่พ่อแม่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน ครอบครัวแตกแยก ไม่เห็นต้องติดยา ทำตัวเกรงมากมาย แต่เวลามีปัญหา วัยรุ่นมักอ้างว่า ครอบครัวแตกแยก ก็จริงอยู่ บางครอบครัวไม่มีเวลาดูแล ใช้แต่เงินเลี้ยงลูก แต่ก็ไม่ใช่สูตรสำเร็จทั้งหมด เพราะฉะนั้น วัยรุ่นก็เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว จุดดีของวัยรุ่น คือ ทำให้ครอบครัวสดชื่น มีชีวิตชีวา เป็นความหวังของพ่อแม่ เพราะว่าวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เราจะเห็นวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงเติบโตขึ้นมา เรียนหนังสือจบ พ่อแม่ก็ชื่นใจ ถ้าครอบครัวขาดสิ่งนี้ไป ก็ไม่ดี ทำให้รู้สึกวุ่นๆ หนึ่งก็อยู่ด้วยกัน ไม่เห็นมีอะไร วัยรุ่นเมื่ออยู่ในครอบครัว ก็ต้องพยายามทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ครอบครัวก็ต้องเข้าใจวัยรุ่นเขามีอารมณ์ หรือจิตใจเปลี่ยนไป ดีก็ดี ร้ายก็ร้าย รัก ก็เกลียด แต่ในเวลาเดียวกัน วัยรุ่นก็ต้องเข้าใจครอบครัวด้วย ครอบครัวเราเคยอยู่มาอย่างนี้ มีระเบียบปฏิบัติในบ้านเราอย่างนี้ อยู่ๆ มาถ้าเขาจะกลับบ้าน 2 ยาม ดี 1 อย่างนี้ไม่ถูก ให้ลูกหลานกลับบ้าน 3-4 ทุ่ม ลูกผู้หญิงกลับเร็วกว่านี้ คือผ่อนผันกันทั้งสองฝ่าย จึงจะอยู่ด้วยกันได้ ปัญหาไม่ได้อยู่ที่ว่า ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างเดียว

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน

1. จับคู่ให้นักศึกษาสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยให้ศึกษาใบงาน เรื่อง

ไม่...ฉลาด มันอยู่ที่คิด และกำหนดให้ตอบคำถามในประเด็น “ถ้าเราเกิดความขัดแย้งกับเพื่อนหรือคนในครอบครัวนี้ เราจะมีวิธีคิด และวิธีมองปัญหาอย่างไร และจะมีแนวทางแก้ไขความขัดแย้งนั้นอย่างไร”

2. ตัวแทนคู่สนทนานำเสนอ และเปิดโอกาสให้นักศึกษากลุ่มใหญ่ได้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุป และครูสรุปเพิ่มเติมว่า การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี เป็นวิธีที่ไม่ได้ใช้กำลังเน้นว่าทำอย่างไรก็ได้เพื่อเปิดให้คิดค้นการแก้ปัญหา ด้วยการใช้สติ ปัญญา พุดจา เจริจา ตอรอง ประณีประนอม ตกลงและยอมแพ้อ้าง บางเหตุการณ์อาจใช้คนกลาง

เข้ามาใกล้เกลี้ย ใช้เหตุและผลที่ถูกต้องในการตัดสินใจมากกว่าการใช้เสียงข้างมาก (พวกมากลากไป) ในการตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองปฏิบัติ

1. แบ่งนักศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม โดยให้แต่ละกลุ่มช่วยกันตอบคำถามของกลุ่มร่วมกัน ในเวลา 10 นาที

2. ผู้สอนแจกแผ่นคำถามให้แต่ละกลุ่ม โดยย้าว่าอย่าให้กลุ่มอื่นเห็น

กลุ่ม 1 สวมบทบาทเป็นพ่อแม่ ที่มีลูกอยู่ในช่วงวัยรุ่น และกำลังมีแฟน

- พ่อแม่คิด/รู้สึกอย่างไร ถ้าลูกที่เป็นวัยรุ่นมีแฟน
- เห็นด้วยหรือไม่ อยากให้เป็นอย่างไร
- อยากบอกอะไรลูกบ้างในเรื่องนี้

กลุ่ม 2 สวมบทบาทเป็นครู ที่รู้ว่าลูกศิษย์วัยรุ่นกำลังมีแฟน

- ครูคิด/รู้สึกอย่างไร เมื่อรู้ว่าลูกศิษย์ที่เป็นวัยรุ่นมีแฟน
- เห็นด้วยหรือไม่ อยากให้เป็นอย่างไร
- อยากบอกลูกศิษย์ว่าอะไร

กลุ่ม 3 สวมบทบาทเป็นเพื่อน ๆ ที่เพื่อนเราในกลุ่มมีแฟน

- ถ้าเพื่อนเรามีแฟน เราคิด/รู้สึกอย่างไร
- เห็นด้วยหรือไม่ อยากให้เป็นอย่างไร
- จะบอกเพื่อนว่าอะไร

กลุ่ม 4 เราเป็นวัยรุ่น และกำลังมีแฟน

- เราคิด/รู้สึกอย่างไรบ้างกับการมีแฟน
- เราอยากให้คนรอบตัวเราคิด/รู้สึกกับการมีแฟนของเราอย่างไร เช่น พ่อแม่ ครู และเพื่อน ๆ

2. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอที่ละกลุ่ม เริ่มจาก กลุ่ม 4, 3, 2, 1 โดยให้ตัวแทนแสดงบทบาทสมมติเป็นพ่อแม่ หรืออื่น ๆ ตามบทบาทที่กลุ่มตนเองได้รับ

3. ผู้สอนจดประเด็นที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ เพื่อนำมาพูดคุยหลังจากที่ทุกกลุ่มนำเสนอแล้ว โดยใช้คำถามชวนคิดชวนคุย ดังนี้คือ

☺ จากที่แต่ละกลุ่มนำเสนอเมื่ออยู่ในบทบาทนั้นๆ แต่ละกลุ่มสวมบทบาทได้ใกล้เคียงกับที่เราประสบมาหรือไม่ อย่างไร

☺ ตัวเราทราบหรือไม่ว่า พ่อแม่ ครู หรือเพื่อน มีความคิดเห็นหรือความคาดหวังในเรื่องที่เรา มีแฟนอย่างไร เหมือนหรือต่างกับที่แต่ละกลุ่มเสนอหรือไม่ เรารู้ได้อย่างไร

☺ เรา รู้สึกอย่างไรต่อความคาดหวัง/ความคิดเห็นของแต่ละคน เราควรให้ความสนใจกับความคิดเห็นของคนอื่น ๆ มากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด

- ☺ การที่คนรอบตัวมีความเห็นต่อเรื่อง “การมีแฟนของเรา” แบบนั้น คิดว่าเป็นเพราะเหตุใด
- ☺ เราจะมียุทธวิธีการอย่างไรได้บ้างในกรณีที่มีความคิดเห็นเรื่องการมีแฟนต่างกัน

ขั้นตอนที่ 5 การประยุกต์ใช้

1. ให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มๆ ละ 4-6 คน เขียนคำขวัญ ในประเด็น “เราจะสร้างครอบครัวที่อบอุ่นได้อย่างไร”
2. ตัวแทนนักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
3. นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุป และผู้สอนสรุปเพิ่มเติมว่า ครอบครัวที่ดี หรือครอบครัวที่พึงประสงค์ของสังคมไทย ควรมีลักษณะดังนี้คือ 1) สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพดี รู้วิธีดูแลสุขภาพกาย จิต และสังคมของตนเอง และสมาชิกในครอบครัว มีพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน ที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี ในเรื่องต่างๆ อาทิเช่น การบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงอันตราย การรู้จักคลายเครียด การพักผ่อน และการรับบริการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคตามวัย ตลอดจนการรักษาพยาบาล เป็นต้น 2) มีขนาดครอบครัวที่พอเหมาะ ในสถานการณ์ปัจจุบัน แต่ละครอบครัวควรมีลูกไม่เกิน 2 คน 3) มีความรัก ความเอื้ออาทร และความผูกพันภายในครอบครัว 4) สมาชิกในครอบครัวมีโอกาส ในการศึกษา และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และ 5) ครอบครัวมีส่วนร่วม และเกื้อหนุนสังคม

4. ผู้สอนสรุปสาระการเรียนรู้โดยภาพรวมจากที่ได้เรียนรู้ในแผนการจัดกิจกรรมนี้ ดังนี้คือ

☺ ทักษะต่อการมีแฟนในวัยรุ่นเป็นเรื่องที่แต่ละคนจะมีมุมมองของตัวเองเช่นเดียวกับเรื่องอื่น ๆ ซึ่งเรามักจะคาดหวังให้คนที่เราใกล้ชิดมีมุมมองและปฏิบัติตัวในทำนองเดียวกับเรา

☺ วิธีการสื่อสารถึงความคาดหวังต่อตัวเราในเรื่องนี้แม้ว่าจะอยู่บนพื้นฐานของความปรารถนาดี ห่วงใย แต่ด้วยท่าทีและทัศนคติที่แตกต่างกัน อาจทำให้เรารู้สึกว่าการมีแฟนเป็นเหมือนการทำผิด ไม่อยากนำมาปรึกษาหรือบอกเล่าเหมือนเรื่องอื่น ๆ

☺ ข้อขัดแย้งที่สำคัญระหว่างวัยรุ่นกับผู้ใหญ่ใน คือ “อายุเท่านี้ยังไม่ควรมีแฟน/ ใครๆ ก็มีแฟนกันแล้วทั้งนั้น ไม่ใช่เรื่องแปลก” ที่จริงแล้วข้อแตกต่างในเรื่องนี้ไม่ใช่การมีหรือไม่ควรมีแฟน แต่เป็นเรื่องของการคาดการณ์ถึงสิ่งที่จะเกิดตามมาต่างกัน และบางมุมก็เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่มักจะไม่ถูกนำมาพูดคุยกันตรง ๆ เช่น คิดว่าการมีแฟนจะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม เป็นต้น

☺ ในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ทั้งในครอบครัว กับเพื่อนและที่โรงเรียนนั้น การมีความคิดต่างกันเป็นเรื่องที่พบได้เสมอ เราจึงควรทำความเข้าใจความคาดหวังที่คนอื่นมีต่อเราและที่เรามีต่อผู้อื่น เพราะการรักษาสัมพันธภาพเป็นเรื่องของการเข้าใจเขาและเข้าใจตัวเอง และการหาวิธีตอบสนองความต้องการของกันและกันบนพื้นฐานของการเคารพและยอมรับความแตกต่าง

อุปกรณ์/สื่อ

1. ใบความรู้
2. ใบงาน
3. แผ่นคำถาม
4. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ แผ่นใส ปากกาเขียนแผ่นใส ปากกาเคมี กระดาษปรู๊ฟ

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรม และการพูดคุยซักถาม
2. การอภิปรายและความร่วมมือทำงานในกิจกรรมกลุ่ม/เดี่ยว
3. ผลการปฏิบัติงาน

ใบงาน เรื่อง โง่...ฉลาด มั่นอยู่ที่คิด

คำชี้แจง จัปคุ่นักศึกษาสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยให้ศึกษาใบงาน เรื่อง โง่...ฉลาด มั่นอยู่ที่คิด และกำหนดให้ตอบคำถามในประเด็น “ถ้าเราเกิดความขัดแย้งกับเพื่อน หรือคนในครอบครัวนี้ เราจะมีวิธีคิด และวิธีมองปัญหาอย่างไร และจะมีแนวทางแก้ไขความขัดแย้งนั้นอย่างไร”

จากภาพจิตของเถาเจีย ที่ว่า “เราไม่ควรตามใจตัวเองมากเกินไป ต้องรู้จักยับยั้งชั่งใจบ้าง เคล็ดลับในการควบคุมอารมณ์ตนเองก็คือ อดกลั้น เกิดเป็นคนต้องมึ่น้ำใจ น้ำใจจะเกิดก็ต่อเมื่อรู้จักให้อภัย

ความอดกลั้นเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง คนเราเมื่อยิ่งโต ยิ่งใหญ่ ก็ยิ่งรู้ซึ่งถึงศิลปะของความอดกลั้น มักจะเป็นคนขวางโลก ไม่รู้จักรักชีวิต หรือไม่ก็เป็นโรคจิต รู้สึกว่าตัวเองเป็นคนที่ไม่เหมือนใคร เข้าถึงคนอื่นไม่ได้ ในที่สุดก็คิดฆ่าตัวตาย

คนฉลาดย่อมรู้ว่าโลกใบนี้นะมันบูด ๆ เปี้ยว ๆ เพราะฉะนั้นชีวิตจึงเลี้ยวลดคดเคี้ยว ไม่ราบรื่นดังนี้แหละ จะยึดมั่นถือมั่นอะไรกับชีวิต ต้องปลง ๆ เสียบ้าง จิตใจจะได้สดชื่นแจ่มใส แต่คนโง่มักใจคอคับแคบชอบเอาความทุกข์มาสูมไว้กลางอก แล้วไม่รู้จักปลดปลง ในที่สุดไม่บ้าก็ตาย ความจริงไอคิวของคนเราไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ที่มีคนโง่กับคนฉลาดก็เพราะคนเรามีวิธีคิด วิธีมองปัญหาที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงมีความอดกลั้นในระดับที่ต่างกัน มีความสุข ความทุกข์ไม่เหมือนกัน

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4

เรื่อง เพศสัมพันธ์...ความสัมพันธ์

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

การมีเพศสัมพันธ์เป็นธรรมชาติของมนุษย์ ที่เป็นการยินยอมพร้อมใจ ซึ่งการเลือกตัดสินใจและเป็นการรับผิดชอบของทั้งสองฝ่าย จึงจำเป็นต้องมีการสื่อสารเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจ รับรู้ข้อมูล และมีความต้องการตรงกัน ตลอดจนการแสดงความรักและรับผิดชอบ คือการคำนึงถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองกับตัวเองและคนที่เรารัก หรือคนที่มีความสัมพันธ์ด้วย และช่วยกันจัดการ ไม่ให้เกิดปัญหากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทำลายความสัมพันธ์

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาสามารถระบุถึงโอกาสเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน และสามารถเลือกตัดสินใจโดยไตร่ตรองถึงผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ อธิบายแนวทางการแก้ไขปัญหาหากเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์/ไม่พร้อม รวมทั้งตระหนักถึงค่านิยมที่ดีในเรื่องเพศและการมีเพศสัมพันธ์

สาระการเรียนรู้ การมีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์

- 1) ผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อกระบวนการตัดสินใจต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์
- 2) แนวทางแก้ไขปัญหาต่อสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน

1. กล่าวทักทายนักศึกษา ชี้แจงให้นักศึกษาได้ทราบและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เรื่อง การมีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์ ในประเด็นที่เกี่ยวกับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อกระบวนการตัดสินใจต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์ และแนวทางแก้ไขปัญหาต่อสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ กระตุ้นนักศึกษาให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันโดยให้นักศึกษาอ่านข่าว จากใบงาน เรื่อง “ดาราจำเป็น”

2. ชวนคิดชวนคุยในประเด็นคำถามตามใบความรู้สำหรับครู

☺ ทำไมวัยรุ่นบางกลุ่มจึงชอบถ่ายคลิปวิดีโอขณะมีเพศสัมพันธ์

☺ คิดว่าหนุ่มสาวในคลิปวิดีโอจะรู้สึกอย่างไร เมื่อรู้ว่ามีคนนำไปเผยแพร่ต่อ

☺ จะแก้ปัญหาอย่างไร ถ้าเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นกับคนใกล้ชิดที่เรารู้จักดี

☺ คิดว่าเรื่องแบบนี้มีโอกาสดังขึ้นกับใครได้บ้าง เพราะอะไร

3. ให้นักศึกษาอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

4. นักศึกษาและผู้สอนสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 การจัดประสบการณ์ใหม่

1. ให้นักศึกษารวมกลุ่มกันประมาณ 3-4 คน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อตอบแบบสอบถามตามใบงาน เรื่อง “เพศสัมพันธ์ไม่คาดคิดติดเอตส์ได้”

2. ตัวแทนนักศึกษาในแต่ละกลุ่มนำเสนอในกลุ่มใหญ่ที่มีบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุปประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับ

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน

1. แบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4-6 คน ร่วมกันอภิปรายในประเด็น “ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นปัจจุบัน ในประเด็นของการปฏิบัติตน ความรับผิดชอบ และปัญหาและแนวทางแก้ไข”

2. ให้ตัวแทนนักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอ และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุป และครูสรุปเพิ่มเติมว่า

☺ ก่อนตัดสินใจจะทำอะไรต้องรู้จักคิด หาข้อดีข้อเสียให้ได้ก่อน และลองชั่งน้ำหนักดูจะรู้ว่าควรเลือกทางใด รวมทั้งเลือกแล้วจะเกิดผลอะไรตามมาอีกบ้างหรือไม่

☺ เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องทำให้วัยรุ่นเรียนรู้ และเข้าใจได้ว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเองและคู่ ถ้าตัดสินใจมีเพศสัมพันธ์ต้องไม่เป็นการสร้างปัญหาและภาระแก่ผู้อื่นภายหลัง รวมทั้งต้องทำให้วัยรุ่นเข้าใจความห่วงใยของผู้ใหญ่รอบข้าง ที่ไม่ต้องการให้เกิดสัมพันธภาพทางเพศในวัยเยาว์ เพราะภาวะอารมณ์ ความกดดันที่มีต่อเรื่องความรัก ความใคร่ และการมีเพศสัมพันธ์เมื่อยังไม่พร้อม อาจส่งผลกระทบต่ออารมณ์แรงในชีวิตอย่างคาดไม่ถึง

☺ หากมีความผิดพลาดในชีวิตทางเพศเกิดขึ้น ต้องช่วยให้วัยรุ่นสามารถเผชิญปัญหาเหล่านี้ และหาทางออกที่เหมาะสม โดยให้ความมั่นใจว่าจะมีการช่วยเหลือและเข้าใจ มิใช่การลงโทษ จะทำให้วัยรุ่นมีกำลังใจที่จะแก้ไขปัญหา ค้นหาทางออกแทนการลงโทษตนเอง และหลบซ่อนในมุมมืดจนอาจเกิดเป็นโรคทางจิตตามมา แต่ให้เข้าใจว่าความผิดพลาดสูญเสียนี้ไม่ได้ทำให้ทั้งชีวิตหมดความหมาย แต่เป็นบทเรียนชีวิตที่จะสะสมให้ตัดสินใจดำเนินชีวิตได้ “อย่างเป็นผู้ใหญ่ขึ้น” ในอนาคต

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองปฏิบัติ

1. ผู้สอนจำลองสถานการณ์ เรื่อง “ต้นกับอ้อ” เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกคิดวิเคราะห์ เลือกตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลที่จะตามมา และเรียนรู้ถึงผลที่ตามมาจากการตัดสินใจที่อาจแตกต่างจากที่คาดไว้ และไม่อาจควบคุมได้ และร่วมกันวิเคราะห์ระดมสมองเกี่ยวกับวิธีการจัดการกับผลที่จะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจที่ไม่คาดคิด

2. ชี้แจงว่ากิจกรรม “ต้นกับอ้อ” ในการเรียนครั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้นักศึกษาได้เรียนรู้เรื่องทักษะการตัดสินใจ หลังจากนั้น ผู้สอนอ่านเรื่อง “ต้นกับอ้อ” ให้นักศึกษาฟัง โดยอาจใช้แผ่นใสประกอบ

3. ถามนักศึกษาว่า ถ้าเป็น “ต้น” เราจะตัดสินใจอย่างไรบ้าง เปิดโอกาสให้นักศึกษาช่วยกันแสดงความคิดเห็น ผู้สอนจดคำตอบสั้นๆ ที่นักศึกษาเสนอบนกระดาน/ฟลิปชาร์ต/แผ่นใส

4. สรุปให้นักศึกษาเห็นว่า “ต้น” อาจมีทางเลือกในการตัดสินใจได้หลายแบบ ในกิจกรรมวันนี้จะมีแบบการตัดสินใจ 3 แบบของ “ต้น” ให้นักศึกษาลองเลือก โดยให้นักศึกษาลองสวมบทบาทเป็นต้น ในอารมณ์ความรู้สึกขณะนั้น

5. ผู้สอนนำเสนอการตัดสินใจ 3 แบบ บนกระดาน/แผ่นใส ที่เตรียมไว้

☺ แบบที่ 1 ตัดสินใจค้างกับอ้อ และมีเพศสัมพันธ์กันโดยไม่ใช้ถุงยาง

☺ แบบที่ 2 ตัดสินใจค้างกับอ้อ และตั้งใจว่าจะแค่สัมผัสกันภายนอกโดยไม่สอดใส่

☺ แบบที่ 3 ปฏิเสธอ้อว่า ยังไม่ยอมมีอะไรด้วยตอนนี้

6. ให้นักศึกษาที่เลือกการตัดสินใจแบบเดียวกันมานั่งรวมกลุ่มกัน แล้วระดมความคิดเห็นในประเด็น

☺ ที่ตัดสินใจเลือกแบบนั้นๆ เป็นเพราะเหตุใด

☺ คิดว่าการตัดสินใจเลือกของเราแบบนี้ จะเกิดผลอะไรตามมาได้บ้าง

7. ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ หลังจากแต่ละกลุ่มนำเสนอผู้สอนซักถามแต่ละกลุ่มว่าจากผลหลายๆ อย่างที่เราคาดว่าอาจเกิดขึ้นนั้นๆ สิ่งที่เราอยากให้เกิดขึ้นมากที่สุดเมื่อเราตัดสินใจ คือแบบใด

8. จากนั้น ชี้แจงว่า มีกระดาศสี่ อยู่ 4 สี ให้นักศึกษาแต่ละคนเลือกคนละ 1 ใบ ใครจะเลือกสีอะไรก็ได้ และให้นั่งอยู่เป็นกลุ่มเหมือนเดิม

9. เมื่อนักศึกษาทุกคนเลือกกระดาศสีไปแล้ว อธิบายว่า กระดาศสีทั้ง 4 สี หมายถึงผลหรือสิ่งที่จะตามมาจากการตัดสินใจ (เหมือนที่นักศึกษาลองระดม ว่า จากการตัดสินใจหนึ่งๆ อาจมีผลได้หลายอย่าง) ดังนั้น การตัดสินใจแบบที่ 1 อาจได้รับผลที่ตามมาแตกต่างกันถึง 4 แบบ

10. ถามนักศึกษาว่า

☺ เป็นไปได้หรือไม่ว่า เมื่อเราตัดสินใจโดยคิดว่าผลจะเป็นแบบนี้แบบนี้ แต่ในความเป็นจริง ผลอาจไม่ได้เป็นไปตามที่เราคาด เพราะเหตุใด

11. ผู้สอนอ่านสิ่งที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของ “ตัน” ในแต่ละแบบ ตามกระดานสี (หรือใช้แผ่นใสประกอบ) จนครบทั้งสามแบบ

การตัดสินใจแบบที่ 1: ตัดสินใจค้างกับอ้อและมีเพศสัมพันธ์กันโดยไม่ใช้ถุงยาง

สีฟ้า: อ้อไม่ได้ท้อง และตันก็ได้ติดโรคอะไร

สีเขียว: อ้อลืมกินยามาสองวันแล้ว หลังจากมีอะไรกับตัน จึงพบว่าตัวเองท้อง

สีเหลือง: อ้อไม่ท้อง แต่ทำให้ตันติดหนองใน

สีชมพู: อ้อมีเชื้อ HIV และตันก็ได้รับเชื้อมาด้วย แต่อ้อยังไม่รู้ว่าตัวเองท้องหรือไม่

การตัดสินใจแบบที่ 2: ตัดสินใจค้างกับอ้อและตั้งใจว่าจะแค่สัมผัสกันภายนอกโดยจะไม่สอดใส่

สีฟ้า: ทุกอย่างเป็นไปด้วยดี ทั้งสองคนรู้สึกตื่นเต้นนิดหน่อย แต่ก็รู้สึกดีกับการสัมผัสที่มีให้กัน

สีเขียว: ตันเป็นฝ่ายเริ่มคุยกับอ้อว่าตัวเองรู้สึกอย่างไรและอยากทำอะไร ทั้งสองคนคุยกันอย่างตรงไปตรงมาและรู้สึกใกล้ชิดกันมากขึ้น สุดท้ายก็ตัดสินใจยังไม่ทำอะไรกัน

สีเหลือง: ทั้งสองคนตกลงกันว่าแค่สัมผัสกัน โดยจะไม่มีการสอดใส่ และเมื่อความรู้สึกและบรรยากาศเป็นไป สุดท้ายทั้งสองคนก็มีอะไรกันโดยไม่ได้อะไรเลย และตันก็พบว่าตัวเองติดหนองใน

สีชมพู: ตกลงกันนั้น ตันกับอ้อคุยกันและแสดงความรักต่อกันด้วยการสัมผัสตลอดคืนโดยไม่ได้มีเช็กส์กัน อ้อรู้สึกดีมากกับการสัมผัสทุกอย่างของตันและถึงจุดสุดยอดเป็นครั้งแรก

การตัดสินใจแบบที่ 3: ปฏิเสธอ้อว่า“ยังไม่อยากมีอะไรด้วยตอนนี้”

สีฟ้า: อ้อเข้าใจที่ตันบอก และไม่ได้เสียความรู้สึกอะไรที่ตัวเองชวนตันค้าง คืนนั้น อ้อจึงออกไปกับเพื่อนชายอีกคนหนึ่ง

สีเขียว: อ้อรู้สึกโมโหที่ถูกปฏิเสธ และพยายามจะชวนตันโดย ทำทนายว่าตันเป็นผู้ชายจริงหรือเปล่า หลังจากนั้น อ้อก็เอาเรื่องตันไม่กล้าไปเล่าให้เพื่อนๆ ฟัง

สีเหลือง: ตันบอกอ้อว่า เราทำอะไรให้ “รู้สึกดี” กันได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีอะไรกัน ทั้งสองคนก็เลยผลัดกันนวดสัมผัสร่างกายของกันและกัน โดยทั้งสองคนรู้สึกดีมากกับการทำแบบนั้น และยังไม่ต้องกังวลเรื่องท้องและเรื่องโรคด้วย

สีชมพู: อ้อไม่ได้โกรธที่ตันปฏิเสธแต่อยากรู้ว่าทำไมตันถึงไม่คิดเรื่องการมีเช็กส์กับตัวเอง ตันจึงอธิบายว่าต้องการรอให้พร้อมกว่านี้ ซึ่งอ้อฟังแล้วรู้สึกประทับใจในตัวตันมาก อ้อเลยบอกตันว่า ตันเป็นผู้ชายที่พิเศษมาก ทั้งสองคนนัดกันในคืนถัดมา

12. หลังจากอธิบายแล้ว ผู้สอนถามนักศึกษาว่า

- ☺ นักศึกษารู้สึกอย่างไรกับผลที่เกิดขึ้น (ตามแต่ละสี) จากการตัดสินใจของนักศึกษา
- ☺ ตอนที่นักศึกษาเลือก นักศึกษาคิดว่าจะเกิดผลอย่างไรที่ได้รับหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ☺ ในความเป็นจริงเป็นไปได้หรือไม่ว่าผลที่เกิดขึ้นอาจไม่เป็นไปตามสิ่งที่เราคาดหวัง
- ☺ เราจะจัดการอย่างไรกับสิ่งที่เกิดขึ้น หากไม่เป็นไปตามที่คิดไว้
- ☺ หากต้องตัดสินใจในเรื่องนี้อีกครั้ง นักศึกษาจะตัดสินใจอย่างไร

13. ผู้สอนสรุปถามนักศึกษาว่า ในการตัดสินใจ สิ่งที่เราต้องคิด มีเรื่องอะไรบ้าง

14. ผู้สอนเพิ่มเติมเรื่องกระบวนการตัดสินใจตามประเด็นต่อไปนี้

- ☺ ในแต่ละเรื่องที่เราต้องตัดสินใจ จะมีทางเลือกมากกว่า 1 ทางเสมอ อยู่ที่ว่าเราจะเลือกหรือไม่

☺ การตัดสินใจทุกอย่างมีผลตามมาเสมอ และอาจไม่เป็นไปตามที่เราคาด ซึ่งเราต้องประเมินว่าเราพร้อมรับผิดชอบสิ่งที่ตามมาทุกอย่างหรือไม่

☺ “ความรับผิดชอบ” เป็นเรื่องสำคัญที่คนสองคนที่มีความสัมพันธ์กันควรมีให้ต่อกัน การแสดงความรับผิดชอบ คือการคำนึงถึงสิ่งที่อาจเกิดขึ้นกับตัวเองและคนที่เรารัก หรือคนที่มีความสัมพันธ์ด้วย และช่วยกันจัดการเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาภัยกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทำลายความสัมพันธ์

15. หากมีเวลาเหลือ ขออาสาสมัครในห้อง 1 คน เล่าประสบการณ์ของตนเองเกี่ยวกับการตัดสินใจและผลที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปอย่างที่เราคาดคิด ส่งผลต่อเราอย่างไร (ข้อควรระวัง การกระตุ้นให้นักศึกษาเล่าเรื่องที่ตนเองเคยมีประสบการณ์ของการตัดสินใจแล้วเกิดผลตามมาที่ไม่คาดคิด ซึ่งส่งผลกับความสัมพันธ์ของตนเองกับคนอื่น ครูต้องย้ำเรื่องการเก็บความลับ ไม่นำไปพูดต่อที่อื่น)

ขั้นตอนที่ 5 การประยุกต์ใช้

1. แบ่งนักศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม เขียนคำขวัญรณรงค์ เรื่อง “การมีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์”
2. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ ในบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
3. นักศึกษาและผู้สอนสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกัน

อุปกรณ์/สื่อ

1. ใบความรู้
2. ใบกิจกรรม
3. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ แผ่นใส ปากกาเขียนแผ่นใส ปากกาเคมี กระดาษปรู๊ฟ

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรม และการพูดคุยซักถาม
2. การอภิปรายและความร่วมมือทำงานในกิจกรรมกลุ่ม/เดี่ยว
3. ผลการปฏิบัติงาน

ใบงาน เรื่อง ดาราจำเป็น

คำชี้แจง ให้นักศึกษาอ่านข่าว เรื่อง ดาราจำเป็น

“คลิปปจาร” หนุ่มสาวระเริงโผล่

เมื่อ เวลา 16.00 น. วันที่ 16 ก.ค. ผู้สื่อข่าวรายงานว่า ขณะนี้กำลังมีคลิปปวีดีโอระบาดผ่านทางโทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ตในกลุ่มวัยรุ่น จ.เชียงราย เป็นภาพหนุ่มสาวคู่หนึ่งกำลังระเริงรักกันในห้องนอนอย่างโจ้มครึ้ม ความยาวประมาณ 10 นาที ลักษณะเหมือนตั้งกล้องถ่ายกันเอง โดยบรรดาวัยรุ่นวิพากษ์วิจารณ์กันว่าหน้าตาฝ่ายหญิงละม้ายคล้ายลูกนักรการเมืองท้องถิ่นคนหนึ่ง จากการสอบถามกลุ่มวัยรุ่นทราบว่าคลิปปวีดีโอดังกล่าวกำลังโด่งดังหรือถูกกล่าวขวัญถึงกันมาก ซึ่งนิยมส่งให้กันผ่านทางโทรศัพท์มือถือและอีเมลทางอินเทอร์เน็ต (จาก นสพ. เดลินิวส์)

ใบความรู้สำหรับผู้สอน เรื่อง ดาราจำเป็น

เนื้อหา คุณธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตระหนักรู้/เห็นคุณค่าในตนเอง และการตัดสินใจแก้ไข
ปัญหา

ข้อมูล “คลิปปจาร” หนุ่มสาวระเริงโผล่

เมื่อ เวลา 16.00 น. วันที่ 16 ก.ค. ผู้สื่อข่าวรายงานว่า ขณะนี้กำลังมีคลิปวิดีโอระบาดผ่านทางโทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ตในกลุ่มวัยรุ่น จ.เชียงราย เป็นภาพหนุ่มสาวคู่หนึ่งกำลังระเริงรักกันในห้องนอนอย่างโจ่งครึ้ม ความยาวประมาณ 10 นาที ลักษณะเหมือนตั่งกล้องถ่ายกันเอง โดยบรรดาวัยรุ่นนวิพากษ์วิจารณ์กันว่าหน้าตาฝ่ายหญิงละม้ายคล้ายลูกนักรการเมืองท้องถิ่นคนหนึ่ง จากการสอบถามกลุ่มวัยรุ่นทราบว่าคลิปวิดีโอตั่งกล่าวกำลังโด่งดังหรือถูกกล่าวขวัญถึงกันมาก ซึ่งนิยมส่งให้กันผ่านทางโทรศัพท์มือถือและอีเมลทางอินเทอร์เน็ต (จาก นสพ. เดลินิวส์)

คำถาม

1. ทำไมวัยรุ่นบางกลุ่มจึงชอบถ่ายคลิปวิดีโอขณะมีเพศสัมพันธ์
2. คิดว่าหนุ่มสาวในคลิปวิดีโอจะรู้สึกอย่างไร เมื่อรู้ว่ามีคนนำไปเผยแพร่ต่อ
3. จะแก้ปัญหาอย่างไร ถ้าเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นกับคนใกล้ชิดที่เรารู้จักดี
4. คิดว่าเรื่องแบบนี้มีโอกาสดังขึ้นกับใครได้บ้าง เพราะอะไร

แนวคิดเพิ่มเติม

๑ ก่อนตัดสินใจจะทำอะไรต้องรู้จักคิด หาข้อดีข้อเสียให้ได้ก่อน และลองชั่งน้ำหนักดูจะรู้ว่าควรเลือกทางใด รวมทั้งเลือกแล้วจะเกิดผลอะไรตามมาอีกบ้างหรือไม่

๒ เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องทำให้วัยรุ่นเรียนรู้ และเข้าใจได้ว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเองและคู่ ถ้าตัดสินใจมีเพศสัมพันธ์ต้องไม่เป็นการสร้างปัญหาและภาระแก่ผู้อื่นภายหลัง รวมทั้งต้องทำให้วัยรุ่นเข้าใจความห่วงใยของผู้ใหญ่รอบข้าง ที่ไม่ต้องการให้เกิดสัมพันธ์ภาพทางเพศในวัยเยาว์ เพราะภาวะอารมณ์ ความกดดันที่มีต่อเรื่องความรัก ความใคร่ และการมีเพศสัมพันธ์เมื่อยังไม่พร้อม อาจส่งผลสะท้อนรุนแรงในชีวิตอย่างคาดไม่ถึง

๓ หากมีความผิดพลาดในชีวิตทางเพศเกิดขึ้น ต้องช่วยให้วัยรุ่นสามารถเผชิญปัญหาเหล่านี้ และหาทางออกที่เหมาะสม โดยให้ความมั่นใจว่าจะมีการช่วยเหลือและเข้าใจ มิใช่การลงโทษ จะทำให้วัยรุ่นมีกำลังใจที่จะแก้ไขปัญหาค้นหาทางออกแทนการลงโทษตนเอง และหลบซ่อนในมุมมืดจนอาจเกิดเป็นโศกนาฏกรรมตามมา แต่ให้เข้าใจว่าความผิดพลาดสูญเสียนี้ไม่ได้ทำให้ทั้งชีวิตหมดความหมาย แต่เป็นบทเรียนชีวิตที่จะสะสมให้ตัดสินใจดำเนินชีวิตได้ “อย่างเป็นผู้ใหญ่ขึ้น” ในอนาคต

ใบงาน
เรื่อง “เพศสัมพันธ์ไม่คาดคิดติดเอดส์ได้”

คำชี้แจง ให้นักศึกษารวมกลุ่มกัน 3-4 คน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อตอบแบบสอบถาม โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของกลุ่มมากที่สุด

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1. การยินยอมให้เพศตรงข้ามไถ่ซัด หรือสับผัสตัว อาจนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ได้			
2. การมีเพศสัมพันธ์เพียงครั้งเดียวไม่ทำให้ติดเอดส์			
3. การอยู่ตามลำพังกับเพศตรงข้ามในสถานที่ลับตา คน แม้จะเป็นคนคุ้นเคย ก็อาจนำไปสู่การมี เพศสัมพันธ์ได้			

ใบความรู้สำหรับผู้สอน
เรื่อง “เพศสัมพันธ์ไม่คาดคิดติดเอดส์ได้”

คำชี้แจง ให้นักศึกษารวมกลุ่มกัน 3-4 คน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อตอบแบบสอบถาม โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของกลุ่มมากที่สุด

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1. การยินยอมให้เพศตรงข้ามใกล้ชิด หรือสัมผัสตัว อาจนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ได้			
2. การมีเพศสัมพันธ์เพียงครั้งเดียวไม่ทำให้ติดเอดส์			
3. การอยู่ตามลำพังกับเพศตรงข้ามในสถานที่ลับตา คน แม้จะเป็นคนคุ้นเคย ก็อาจนำไปสู่การมี เพศสัมพันธ์ได้			

เฉลย	ข้อ 1,3	ตอบ	“เห็นด้วย”
	ข้อ 2	ตอบ	“ไม่เห็นด้วย”

(ที่มา: คู่มือการสอนทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์)

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 5

เรื่อง จะพูดกับลูกอย่างไร

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ครอบครัวประกอบด้วยสมาชิกต่างวัยกัน ทำให้มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องเพศ ความเป็นครอบครัว เกิดจากการตกลงร่วมใจกันของสมาชิก ที่เข้าใจในบทบาทของตนเอง รู้หน้าที่ที่มีต่อกัน ยอมรับในสิ่งที่แต่ละคนเป็น ความคาดหวัง และความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวอาจเกิดขึ้นได้การอยู่ร่วมกัน จึงต้องอาศัยการสื่อสาร การสร้างความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์กันภายในครอบครัว

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาตระหนักถึงความต้องการของสมาชิกภายในครอบครัว ความแตกต่างของความคาดหวัง และเห็นความสำคัญของการสื่อสารกันภายในครอบครัว รวมทั้งเห็นถึงความจำเป็นในการแก้ไขความขัดแย้งภายในครอบครัว

สาระการเรียนรู้ การสื่อสารภายในครอบครัว

- 1) ความแตกต่างของความคาดหวัง และความต้องการของสมาชิกในครอบครัว
- 2) ความสำคัญของการสื่อสารในครอบครัว
- 3) ความจำเป็นในการแก้ไขความขัดแย้งในครอบครัว

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน

1. กล่าวทักทายนักศึกษา ชี้แจงให้นักศึกษาได้ทราบและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เรื่อง การสื่อสารภายในครอบครัว ในประเด็นที่เกี่ยวกับ ความแตกต่างของความคาดหวัง และความต้องการของสมาชิกในครอบครัว ความสำคัญของการสื่อสารในครอบครัว และความจำเป็นในการแก้ไขความขัดแย้งในครอบครัว โดยให้นักศึกษาอ่านข่าว เรื่อง “หยุดคิดก่อน”

2. ชวนคิดชวนคุยในประเด็นคำถาม

☺ “สอปก 1 วิชา และโดนแม่ต่อว่า” คิดว่าเป็นเหตุผลมากพอที่จะทำให้นักเรียนสาวคนนี้ฆ่าตัวตายไหม เพราะอะไร

☺ การที่บางคนใช้วิธีฆ่าตัวตายเป็นทางแก้ปัญหาชีวิต พ่อแม่ญาติพี่น้องต้องเสียใจมาก ลองสมมติดูว่า ถ้าเราเป็นพ่อแม่ของคนฆ่าตัวตายเราจะรู้สึกอย่างไร และจะมีวิธีจัดการกับความเครียดได้อย่างไร

3. ให้นักศึกษาอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

4. นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุป และผู้สอนสรุปเพิ่มเติมว่า

☺ ความทุกข์หรือปัญหาเกิดขึ้นได้กับทุกคน ควรหรือไม่ที่คิดใช้ทางเลือกอันน่าสลดเช่นนี้เป็นวิธีแก้ปัญหาชีวิต

☺ เมื่อเกิดความเครียดให้ระบายความรู้สึกกับคนที่เราไว้วางใจ ซึ่งอาจเป็นคนในครอบครัว หรือเพื่อนสนิท หรือหาวิธีผ่อนคลายความเครียดที่เหมาะสมกับตนเอง เช่นเดินทางท่องเที่ยว ออกกำลังกายที่ชอบทำกิจกรรมที่ชอบ อย่าเก็บสะสมความทุกข์เอาไว้คนเดียวจนจิตใจรับไม่ไหว หากคุยกับใครไม่ได้ก็ให้ปรึกษานักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งจะช่วยบรรเทาความกดดันในจิตใจลงไปได้มาก

☺ พยายามทำความเข้าใจกับอารมณ์ความรู้สึกของตนเองให้ถ่องแท้ ไตร่ตรองดูว่าตนเองเป็นคนมีนิสัยและอารมณ์ที่เป็นคนเครียดง่ายหรือไม่ และพยายามแก้ไขที่จุดนั้น การเข้าใจตนเองมากขึ้น มองโลกในแง่ดี และหลีกเลี่ยงไม่เผชิญสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความเครียด จะช่วยทำให้อารมณ์และจิตใจดีขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การจัดประสบการณ์ใหม่

1. แบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4-6 คน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็น “ถ้าเราเกิดมีปัญหความขัดแย้งกับเพื่อน หรือบุคคลในครอบครัว เราจะมีวิธีการจัดการกับความขัดแย้งนี้ได้ อย่างไร โดยให้นักศึกษายกตัวอย่างความขัดแย้งที่เกิดขึ้นพร้อมเหตุผลประกอบ”

2. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

3. นักศึกษาและผู้สอนสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน

1. ให้นักศึกษาศึกษาใบความรู้ เรื่อง “การสื่อสารในครอบครัว”

2. จับคู่สนทนาในประเด็น “จากที่ท่านได้ศึกษาใบความรู้ เรื่อง การสื่อสารในครอบครัว ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงสำคัญของการสื่อสารในครอบครัว และการแก้ปัญหาความขัดแย้งได้อย่างไร”

3. ให้คู่อาสาสมัครนำเสนอ และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

4. นักศึกษาและผู้สอนสรุปผลการอภิปรายร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองปฏิบัติ

1. แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 4 กลุ่ม โดยให้เลือกตามความสมัครใจ เพื่อแสดงบทบาทสมมติ ในสถานการณ์ 4 เรื่อง ใช้เวลา 10 นาที เพื่อเตรียมแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งแต่ละกลุ่มเลือก สถานการณ์ที่ต้องการแสดง ดังนี้

สถานการณ์ที่ 1

เพื่อนบ้านมาบอกพ่อกับแม่ว่า เห็นลูกสาวเดินจูงมือคลอเคลียกับผู้ชายในห้างสรรพสินค้า ทั้งพ่อและแม่รู้สึกไม่สบายใจและต้องการคุยกับลูกสาว

สถานการณ์ที่ 2

คนข้างบ้านมาบอกพ่อกับแม่ว่า เห็นลูกชายไปมั่วสุมกับเพื่อน ซึ่งเป็นแก๊งซึ่งมอเดอร์ไซต์ ทั้งพ่อและแม่ต้องการคุยกับลูกชายเรื่องนี้

สถานการณ์ที่ 3

ลูกสาวต้องการบอกพ่อกับแม่ว่า ตนเองมีคนรัก มีเพศสัมพันธ์กันแล้ว จึงต้องการบอกให้ พ่อแม่รู้

สถานการณ์ที่ 4

ลูกชายมีปัญหาทำผู้หญิงท้อง จึงต้องการบอกพ่อแม่ เพื่อปรึกษาและแก้ไขปัญหา

ผู้สอนควรปรับสถานการณ์ให้เข้ากับบริบทของนักศึกษา

2. ให้แต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มละ 3 นาที และชวนคุยเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของบทบาท ความคาดหวัง ความรู้สึก ระหว่างพ่อแม่และลูกต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แต่สามารถทำความเข้าใจหรือพูดคุยกันได้ โดยใช้คำถาม เช่น

- ในแต่ละสถานการณ์ ความรู้สึกของพ่อแม่เป็นอย่างไร ความรู้สึกของลูกเป็นอย่างไร
- รู้สึกอย่างไร ต่อการพูดคุยของพ่อแม่-ลูก แต่ละคู่ในแต่ละสถานการณ์ เพราะอะไร
- บทบาทสมมติที่กลุ่มแสดงใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงหรือไม่อย่างไร ให้ยกตัวอย่าง สถานการณ์ที่อาจแตกต่างออกไป
- ถ้าในชีวิตจริง แต่ละสถานการณ์นี้ ลูกจะพูดคุยกับพ่อแม่ได้ง่าย หรือยากเพราะอะไร

3. ผู้สอนชวนคุยแลกเปลี่ยนเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารระหว่างพ่อแม่ ลูก และเห็นถึงความกังวลและห่วงใยของพ่อแม่ที่มีต่อลูก และบางครั้งลูกก็จำเป็นต้องการคำปรึกษาหรือ ช่วยเหลือจากพ่อแม่ โดยใช้คำถาม เช่น

- การพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวควรเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อไหร่ เรื่องอะไรบ้าง
- มีอะไรบ้างที่เป็นปัญหาในการคุยถึงเรื่องเพศระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก
- ครอบครัวที่อาจขาดพ่อหรือแม่ ใครจะสามารถช่วยเหลือเด็กได้บ้าง
- มีอะไรบ้าง ที่ช่วยให้ลูกกับพ่อแม่หรือเด็กกับผู้ใหญ่คุยกันได้ด้วยดี

4. เปิดโอกาสให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนเพิ่มเติม หรือพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาอื่นที่มักเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัว

ขั้นตอนที่ 5 การประยุกต์ใช้

1. แบ่งกลุ่มนักศึกษา กลุ่มละ 4-6 คน ให้ศึกษาใบงาน เรื่อง พลั่วยาวชน พร้อมตอบคำถามในประเด็น “ถ้าท่านได้มีโอกาสรวมกลุ่มกับเพื่อน ๆ ดังชมรมขึ้นมาเพื่อทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ในหมู่เยาวชนและสังคม ท่านคิดว่าควรจะทำอย่างไรถึงจะให้เพื่อน ๆ ในชมรมทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของชมรม”

2. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ และนักศึกษาปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. นักศึกษาและผู้สอนสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกัน และครูสรุปเพิ่มเติมว่า การสร้างการมีส่วนร่วม เป็นการที่ให้สมาชิกทุกคน ได้มีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมกำหนดกติการ่วมกัน ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์หรือผลสำเร็จ และร่วมรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้นในการร่วมกันทำ ถ้าสามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้ในทุกขั้นตอน จะสามารถสร้างความรู้สึกลงในการเป็นเจ้าของให้กับสมาชิกได้ในที่สุด

อุปกรณ์/สื่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

1. ใบความรู้
2. ใบงาน
3. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ แผ่นใส ปากกาเขียนแผ่นใส ปากกาเคมี กระดาษปรู๊ฟ

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรม และการพูดคุยซักถาม
2. การอภิปรายและความร่วมมือทำงานในกิจกรรมกลุ่ม/เดี่ยว
3. ผลการปฏิบัติงาน

ใบงาน เรื่อง หยุดคิดก่อน

คำชี้แจง ให้นักศึกษาอ่านใบงาน เรื่อง หยุดคิดก่อน

นักเรียนสาวชั้น ม.4 เรียนดีไม่เคยสอบตกแม้แต่วิชาเดียว ได้เกรด 4 มาตลอดแต่มาล้มกลางเทอม เกิดตกวิชาเคมี จึงโดนแม่ต่อว่า ตัดสินใจใช้สายสะพายกระเป๋าผูกคอตัวเองแขวนกับที่จับเกิดประตูดุเสื้อผ้า ทั้งร่างนั่งกับพื้นฆ่าตัวตายอยู่ในห้องนอน สาเหตุเกิดจากความเครียดและน้อยใจที่ถูกแม่ต่อว่าเลยตัดสินใจฆ่าตัวตาย (จาก นสพ. ไทยรัฐ)

ใบความรู้สำหรับผู้สอน

เรื่อง หยุดคิดก่อน

เนื้อหา สุขภาพจิต

ทักษะ การจัดการกับความเครียด การเข้าใจตนเอง

ข้อมูล นักเรียนสาวชั้น ม.4 เรียนดีไม่เคยสอบตกแม้แต่วิชาเดียว ได้เกรด 4 มาตลอดแต่มาล้มกลางเทอม เกิดตกวิชาเคมี จึงโดนแม่ต่อว่า ตัดสินใจใช้สายสะพายกระเป๋าผูกคอตัวเองแขวนกับที่จับเกิดประตูดุเสื้อผ้ามืดทั้งร่างนั่งกับพื้นฆ่าตัวตายอยู่ในห้องนอน สาเหตุเกิดจากความเครียดและน้อยใจที่ถูกแม่ต่อว่าเลยตัดสินใจฆ่าตัวตาย (จาก นสพ. ไทยรัฐ)

คำถาม

1. “สอบตก 1 วิชา และโดนแม่ต่อว่า” คิดว่าเป็นเหตุผลมากพอที่จะทำให้ นักเรียนสาวคนนี้ฆ่าตัวตายไหม เพราะอะไร
2. การที่บางคนใช้วิธีฆ่าตัวตายเป็นทางแก้ปัญหาชีวิต พ่อแม่ญาติพี่น้องต้องเสียใจมาก ลองสมมติดูว่า ถ้าเราเป็นพ่อแม่ของคนฆ่าตัวตายเราจะรู้สึกอย่างไร และจะมีวิธีจัดการกับความเครียดได้อย่างไร

แนวคิดเพิ่มเติม

๑ ความทุกข์หรือปัญหาเกิดขึ้นได้กับทุกคน ควรหรือไม่ที่คิดใช้ทางเลือกอันน่าสลดเช่นนี้เป็นวิธีแก้ปัญหาชีวิต

๑ เมื่อเกิดความเครียดให้ระบายความรู้สึกกับคนที่เราไว้วางใจ ซึ่งอาจเป็นคนในครอบครัวหรือเพื่อนสนิท หรือหาวิธีผ่อนคลายความเครียดที่เหมาะสมกับตนเอง เช่นเดินทางท่องเที่ยว ออกกำลังกายที่ชอบทำกิจกรรมที่ชอบ อย่าเก็บสะสมความทุกข์เอาไว้คนเดียวจนจิตใจรับไม่ไหว หากคุยกับใครไม่ได้ก็ให้ปรึกษานักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งจะช่วยบรรเทาความกดดันในจิตใจลงไปได้มาก

๑ พยายามทำความเข้าใจกับอารมณ์ความรู้สึกของตนเองให้ถ่องแท้ ไตร่ตรองดูว่าตนเองเป็นคนมีนิสัยและอารมณ์ที่เป็นคนเครียดง่ายหรือไม่ และพยายามแก้ไขที่จุดนั้น การเข้าใจตนเองมากขึ้น มองโลกในแง่ดี และหลีกเลี่ยงไม่เผชิญสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความเครียด จะช่วยทำให้อารมณ์และจิตใจดีขึ้น

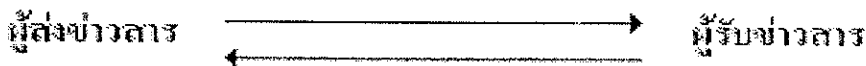
ในความรู

เรื่อง การสื่อสารในครอบครัว

ครอบครัว เป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุด และเป็นสังคมแห่งแรกที่เด็กที่เกิดมาจะได้รับความรัก ความอบอุ่นจากสมาชิกในครอบครัวบางครอบครัวมีสมาชิกเพียง 2 คน คืออยู่เฉพาะสามี ภรรยา (ถ้าไม่มีบุตร) บางครอบครัวมีสมาชิกตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป คือ มีบุตรอยู่ร่วมด้วยเรียกว่า ครอบครัวเดี่ยว และบางครอบครัวมีสมาชิกอยู่ร่วมกัน หลายครอบครัวในบ้านหลังเดียวกัน ประกอบด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้อง เรียกว่า “ครอบครัวขยาย”

ปัจจุบัน กลุ่มสมรสที่แต่งงานใหม่ นิยมที่จะแยกอยู่ลำพัง เป็นครอบครัวเดี่ยว มีอิสระ ไม่ต้องเป็นที่พึ่งพิงของญาติผู้ใหญ่ และคิดว่าสามารถจะปกครองชีวิตครอบครัวของตัวเองให้ประสบความสำเร็จได้ เมื่อมีลูกก็คิดว่าจะเลี้ยงด้วยตัวเอง เลี้ยงแบบสมัยใหม่ ในขณะที่กลุ่มสมรสบางคู่ยังอยู่ในครอบครัวเดิมที่อบอุ่น มี ปู่ ย่า ตา ยาย ช่วยดูแลหลาน ๆ มีความเข้าใจกัน ในครอบครัวก็มี จากประสบการณ์ในการทำงานที่แผนกผู้ป่วยนอก ศูนย์สุขภาพจิต พบว่า เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์มาจากครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยาย ในจำนวนใกล้เคียงกัน แต่เมื่อศึกษาถึงสาเหตุของปัญหา เนื่องมาจากการสื่อสารในครอบครัวเป็นสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารที่แสดงถึงการตำหนิติเตียน ความไม่พอใจ ซึ่งเป็นทางลบมากกว่าการแสดงออกทางบวก

การสื่อสาร (Communication) หมายถึง การที่บุคคลหนึ่ง ส่งข่าวสารไปยังอีกบุคคลหนึ่ง มีผลทำให้ผู้รับข่าวสารนั้นมีการตอบสนองที่อยู่ภายใน และที่แสดงออกมา

การสื่อสารประกอบด้วย ข่าวสาร 2 อย่าง คือ

1. ข่าวสารที่เป็นคำพูด หรือ ภาษาพูด (วจนภาษา)
2. ข่าวสารที่ไม่เป็นคำพูด (อวจนภาษา) หรือภาษาท่าทางซึ่งรวมถึง ภาษากาย การสบตาสีหน้า น้ำเสียง การสัมผัส ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอารมณ์

การสื่อสาร มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ดังได้กล่าวแล้วว่า ปัญหาในครอบครัวส่วนใหญ่ เช่น ความขัดแย้งในครอบครัว ระหว่าง สามี ภรรยา พ่อ แม่ ลูกและกับสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัว เช่น ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้อง มีสาเหตุเพราะ มีการสื่อสารในครอบครัวที่ไม่เหมาะสม ซึ่งทั้งนี้ เนื่องมาจาก

1. การที่ไม่เคยเรียนรู้ เรื่องการสื่อสารมาก่อน
2. การมีความขัดแย้งมานานจนไม่อาจสื่อสารที่ดีต่อกันได้

การสื่อสารในครอบครัวที่เหมาะสม จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้ครอบครัวมีความมั่นคง มีความเข้าใจระหว่างสมาชิกในครอบครัว และช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และเป็นการส่งเสริมสุขภาพจิตของสมาชิกในครอบครัวด้วย

ในแต่ละครอบครัว สามารถปรุงแต่งชีวิตครอบครัวให้มั่นคงได้โดยใช้ทักษะพื้นฐานของการสื่อสาร ดังนี้

1. สื่อความประทับใจ (Appreciations) เป็นการแสดงความชื่นชมที่มีต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยความจริงใจไม่ใช่ป้อยอจนเกินเหตุ ผู้ที่รู้สึกผ่อนคลายมีความสุข มีความภูมิใจ เช่น “คุณใส่ชุดนี้แล้วดูเรียบ แต่เก๋”

2. สื่อความกังวลใจ ห่วงใย (Worries) เป็นการบอกกล่าวถึงความรู้สึกที่กังวลออกมาในเวลาที่เหมาะสม เป็นการช่วยลดความเก็บกดลงได้ เช่น

“ฉันรู้สึกไม่สบายใจ เป็นห่วงคุณในช่วงที่คุณต้องขับรถกลับบ้าน ตอนที่คุณเมา”

3. การให้ข้อมูลใหม่ (New Information) การให้ข้อมูลใหม่ เป็นการบอกกล่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ การนัดหมาย ความชื่นชมในความสำเร็จของบุคคล หรือการทำกิจกรรม เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวทราบข้อมูลเดียวกัน มีความเข้าใจเหมือนกัน นำไปสู่ความภาคภูมิใจแก่บุคคลที่ประสบความสำเร็จด้วย

4. สื่อข้อสงสัย หรือไม่เข้าใจ เป็นการสื่อให้อีกฝ่ายทราบ เพื่อขอให้อธิบายสิ่งที่สงสัยนั้นเพิ่มเติม แทนที่จะเก็บไปคิด หรือเข้าใจเอง ซึ่งมักจะเป็นทางลบมากกว่าทางบวก

5. สื่อความไม่พอใจ พร้อมข้อเสนอแนะที่เป็นไปได้ (Complaints and recommendations) เป็นการแลกเปลี่ยนปัญหาซึ่งกันและกัน และผู้เสนอปัญหา มีโอกาสเสนอทางแก้ไขที่เป็นไปได้ เพราะผู้ที่ทราบปัญหาจะเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดเกี่ยวกับการแก้ปัญหา ดีกว่าจะให้ผู้อื่นตัดสินว่าไม่ถูกต้อง หรือไม่ควรเป็นอย่างนั้น ซึ่งการสื่อเช่นนี้ จะเป็นการเปิดเผยความไม่พอใจ ความโกรธ และแสดงออกมาในทางที่เหมาะสม

6. สื่อความหวัง ความปรารถนา (Hopes and Wishes) เป็นการแบ่งปันความหวัง และความปรารถนาต่อกัน โดยการพูดให้ผู้อื่นทราบถึงความหวัง และความปรารถนาที่เราจะกระทำให้เป็นจริง แม้ว่าจะได้รับการตอบสนองหรือไม่ก็ตาม แต่เมื่อเราบอกถึงความหวังความปรารถนา

ออกไปแล้ว อาจมีการรุมพล่ง เพื่อให้ความหวังนั้นเป็นผลสำเร็จก็ได้ เช่น

การที่ลูกมีความปรารถนาอยากจะได้เกรดดี ๆ อยากรเป็นที่รักของครู พ่อ แม่ ก็สามารถจะสนองตอบ โดยการให้กำลังใจ ให้ความชื่นชม เป็นการช่วยเพิ่ม Self esteem (ความเชื่อมั่น) ให้แก่ลูกได้

7. อารมณ์ขัน การใช้คำพูดที่แรกอารมณ์ขันจะช่วยให้บรรยากาศในการพูดคุยคลายความตึงเครียดลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันของคนเราต้องประสบกับความเครียดของการจราจร ความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน ก็มีคำพูดที่ช่วยผ่อนคลายความรู้สึกภายในขึ้นได้มาก

การสื่อสารที่ควรหลีกเลี่ยง

1. การออกคำสั่ง ชี้นะ ที่เป็นการบังคับ
2. การเตือน ชู้
3. การเทศนา สั่งสอน
4. การหว่านล้อม โต้เถียง
5. แนะนำ เสนอแนะ
6. ประเมิน วิจารณ์
7. ชมเชย สรรเสริญ
8. ปลอบโยน สงสาร
9. วินิจฉัย
10. เปลี่ยนเรื่อง ผ่านเลย
11. ยั่วแหย่ กลบเกลื่อน

ดังนั้นการสื่อสารที่ดีในครอบครัว จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในชีวิตประจำวัน แม้ว่าในสังคมไทย เราจะไม่ค่อยได้คำนึงถึงเรื่องการสื่อสารว่ามีความสำคัญมาก่อน ซึ่งจะเห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า “พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสีย ตำลึงทอง” ทำให้กลายเป็นคนเงิบ ไม่อยากพูด ออกความเห็น เกิดความเครียด และกดดันในครอบครัวนำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิตใจครอบครัว แต่ปัจจุบันมีการนำเรื่องการสื่อสารมาใช้ในการช่วยแก้ไขปัญหาคือครอบครัวมากขึ้น และถือเป็นหัวใจสำคัญในการช่วยให้เกิดความเข้าใจระหว่างสมาชิกและช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี สร้างความรักความผูกพันพร้อมที่จะช่วยกันแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในครอบครัว

(ที่มา : วัชร อ้นนาค นักสังคมสงเคราะห์ ศูนย์สุขวิทยาจิต กรมสุขภาพจิต ตีพิมพ์ในวารสารศูนย์สุขวิทยาจิต ปีที่ 1 มกราคม - ธันวาคม 2540 หน้า 31 - 34)

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 6

เรื่อง การคุมกำเนิด และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ข้อมูลที่ถูกต้องซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับนักศึกษาในการดูแลสุขภาพทางเพศที่ดี นักศึกษาควรมีความเข้าใจในเรื่องสรีระที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์และการติดเชื้อเอชไอวี วิธีการป้องกันการตั้งครรภ์ และการป้องกันการติดเชื้อ สามารถแยกแยะความเชื่อผิด ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัยและวิธีป้องกันการตั้งครรภ์

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจสรีระที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์และการติดเชื้อเอชไอวี และได้รับข้อมูลที่ถูกต้องในเรื่องทางเลือกในการป้องกันการตั้งครรภ์และการติดเชื้อเอชไอวี

สาระการเรียนรู้ วิธีการคุมกำเนิด และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

- 1) ข้อมูลที่ถูกต้องของการตั้งครรภ์
- 2) การคุมกำเนิด
- 3) การติดเชื้อโรคทางเพศสัมพันธ์ และเอชไอวี
- 4) ความเชื่อที่ผิดกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน

1. กล่าวทักทายนักศึกษา ชี้แจงให้นักศึกษาได้ทราบและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เรื่อง วิธีการคุมกำเนิด และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ถูกต้องของการตั้งครรภ์ การคุมกำเนิด การติดเชื้อโรคทางเพศสัมพันธ์ และเอชไอวี และความเชื่อที่ผิดกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย เริ่มต้นการเรียนรู้แลกเปลี่ยนโดยให้นักศึกษาอาสาสมัครอ่านข่าว เรื่อง “สะสมแต้ม”

2. ชวนคิดชวนคุยในประเด็นคำถาม

☺ มีความคิดเห็นอย่างไรกับวัยรุ่นที่นิยม “สะสมแต้ม”

☺ การกระทำได้กล่าวส่งผลกระทบต่อชีวิตครอบครัวและสุขภาพทางเพศอย่างไรบ้าง

☺ มีวิธีการอย่างไรที่จะช่วยเปลี่ยนแปลงความคิดและการกระทำได้กล่าว

3. ให้นักศึกษาอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

4. นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุป และครูสรุปเพิ่มเติมว่า คำนิยามผิด ๆ ในวัยรุ่นที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนี้ นำไปสู่ความเสี่ยงมากมายทั้งเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การตั้งท้อง การทำแท้ง ที่ทำให้เสียสุขภาพและเกิดอันตรายถึงชีวิต รวมถึงปัญหาอื่น ๆ ที่อาจตามมาในอนาคต เช่น อาจส่งผลต่อเรื่องการเรียน การทำงาน และการมีครอบครัว ดังนั้น ก่อนที่จะทำอะไรควรคิดไตร่ตรองและใคร่ครวญถึงผลได้ ผลเสียที่จะตามมาว่าคุ้มค่าไหมที่จะเห็นแก่ความสุขชั่วคราวที่อาจต้องแลกกับความทุกข์ใจไปชั่วชีวิต

ขั้นตอนที่ 2 การจัดประสบการณ์ใหม่

1. แบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4-6 คน ให้อภิปรายร่วมกันในประเด็น “คำนิยามผิด ๆ ในวัยรุ่น”

2. ให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มนำเสนอ และเปิดโอกาสให้นักศึกษามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุป และครูสรุปเพิ่มเติมว่า คำนิยามผิด ๆ ในวัยรุ่นที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนี้ นำไปสู่ความเสี่ยงมากมายทั้งเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การตั้งท้อง การทำแท้ง ที่ทำให้เสียสุขภาพและเกิดอันตรายถึงชีวิต รวมถึงปัญหาอื่น ๆ ที่อาจตามมาในอนาคต เช่น อาจส่งผลต่อเรื่องการเรียน การทำงาน และการมีครอบครัว ดังนั้นก่อนที่จะทำอะไรควรคิดไตร่ตรองและใคร่ครวญถึงผลได้ ผลเสียที่จะตามมาว่าคุ้มค่าไหมที่จะเห็นแก่ความสุขชั่วคราวที่อาจต้องแลกกับความทุกข์ใจไปชั่วชีวิต

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน

1. ให้นักศึกษาจับคู่สนทนาศึกษาใบงาน เรื่อง คำถาม : การมีเพศสัมพันธ์ แล้วจับคู่กับเพื่อนสนทนาในประเด็น “ความห่วงใยตนเองของวัยรุ่นในการมีเพศสัมพันธ์ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร”

2. ให้อุทสาสมัคร ประมาณ 5-6 คู่ นำเสนอ และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

3. นักศึกษาและผู้สอนสรุปผลการอภิปรายร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองปฏิบัติ

1. แนะนำกิจกรรม “ของคำถาม” ให้นักศึกษาทราบว่า เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษานำความรู้เดิมมาตอบคำถามและแลกเปลี่ยนกันในเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัยทางเพศ วิธีป้องกันการตั้งครรภ์ วิธีการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี โดยใช้วิธีการแข่งขันตอบคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักศึกษาให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้

2. ชี้แจงว่า กิจกรรม “ของคำถาม” วันนี้ จะเป็นการแข่งขันตอบคำถามระหว่างทีม

3. แบ่งนักศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม โดยให้แต่ละกลุ่มทำงานเป็นทีมเพื่อปรึกษาหารือในการศึกษาคำตอบที่ถูกต้อง

4. ให้แต่ละกลุ่มตั้งชื่อทีมของตัวเอง ผู้สอนเขียนชื่อทีมทั้ง 4 ทีม บนกระดาน เพื่อจดคะแนนที่แต่ละทีมได้รับในการตอบคำถาม

5. กติกา มีดังนี้ แต่ละทีมจะต้องตอบคำถามพร้อมให้คำอธิบายที่ชัดเจนในแต่ละข้อ

☺ ทุกทีมมีคะแนนเริ่มต้นที่ 20 คะแนน

☺ ถ้าตอบคำถามที่ตัวเองเลือก ถูก จะได้เพิ่ม 10 คะแนน

☺ ถ้าตอบคำถามที่ตัวเองเลือก ผิด จะถูกหัก 10 คะแนน

☺ ถ้าเลือกโยนคำถามที่ตัวเองเลือกให้ทีมอื่น จะถูกหัก 5 คะแนน

☺ ทีมที่ถูกโยนคำถามให้ ถ้าตอบถูก จะได้คะแนนเพิ่มเป็น 15 คะแนน

☺ ทีมที่ถูกโยนคำถามให้ ถ้าตอบผิด จะถูกหัก 5 คะแนน

☺ ทีมที่ตอบคำถามในข้อที่เพื่อนตอบผิด จะได้คะแนนโบนัสเป็น 15 คะแนน

☺ ทีมที่ตอบถูก มีสิทธิเลือกตอบข้อต่อไป หรือ เลือกให้ทีมอื่นตอบก็ได้

6. เริ่มต้นโดยครูให้แต่ละทีมจับฉลากลำดับการตอบคำถามของตนเอง

7. มอบของคำถามให้กลุ่มที่หนึ่งเลือก ผู้สอนอ่านคำถามให้ทุกคนได้ยิน ให้เวลาสมาชิกกลุ่มที่เลือกคำถาม 1 นาที ในการปรึกษาคำตอบ และให้ส่งตัวแทนตอบ

8. ผู้สอนจับเวลา และเรียกให้ตัวแทนกลุ่มตอบ ถ้าตอบถูกให้คะแนนตามกติกา ถ้าตอบผิด ให้ถามทีมที่เหลือ ทีมโดยยกมือเร็วที่สุดได้เป็นผู้ตอบ และให้คะแนนตามกติกา

9. ให้แต่ละทีมผลัดกันเลือกของคำถาม ตามลำดับที่จับฉลากได้ จนกว่าคำถามจะหมดหรือหมดเวลา

10. ในแต่ละขั้นตอน ผู้สอนควรสรุปคำตอบที่ถูกต้อง และเพิ่มเติมหากต้องการสร้างความกระจำให้นักศึกษา

11. รวมคะแนน และแจกรางวัลกลุ่มที่ชนะ

ขั้นตอนที่ 5 การประยุกต์ใช้

1. ให้นักศึกษาเขียนบทความรณรงค์เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัยทางเพศ วิธีป้องกันการตั้งครรภ์ วิธีการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี

2. ให้นักศึกษาอาสาสมัครนำเสนอผลงานอย่างสร้างสรรค์ในบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. นักศึกษาและผู้สอนสรุปผลการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

อุปกรณ์และสื่อ

1. กระดาษฟลิปชาร์ต
2. ปากกาเคมี
3. กระดาษขาว
4. ของจดหมายเท่าจำนวนคำถาม
5. คำถามเกี่ยวกับการเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์และการติดเชื้อ 16 คำถาม
6. ของรางวัลเล็ก ๆ ที่ผู้ดำเนินกิจกรรมสามารถหาได้
7. ใบความรู้
8. ใบงาน
9. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ แผ่นใส ปากกาเขียนแผ่นใส ปากกาเคมี กระดาษปรู๊ฟ

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรม และการพูดคุยซักถาม
2. การอภิปรายและความร่วมมือทำงานในกิจกรรมกลุ่ม/เดี่ยว
3. ผลการปฏิบัติงาน

ใบงาน

เรื่อง คำถาม: การมีเพศสัมพันธ์

คำชี้แจง ให้นักศึกษาศึกษาใบงาน เรื่อง คำถาม : การมีเพศสัมพันธ์ แล้วจับคู่กับเพื่อนสนทนาในประเด็น “ความห่วงใยตนเองของวัยรุ่นในการมีเพศสัมพันธ์”

คำถาม : การมีเพศสัมพันธ์

เนื้อหา : ถึง คุณอาหมอนพพร

สวัสดีค่ะคุณอาหมอ หนูเป็นอีกคนที่ติดตามอ่านคอลัมน์ของคุณอาหมอ ทำให้หนูมีความรู้เรื่องนี้มากขึ้น หนูอายุ 18 ปีค่ะ มีแฟนและมีเพศสัมพันธ์กันแล้ว แฟนหนูอายุ 30 ปี

หนูมีคำถามจะรบกวนดังนี้

1. หนูมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุยังน้อยแบบนี้ถือว่าเร็วไปใช่ไหมคะ แล้วจะทำให้ช่องคลอดหนูหย่อนยานได้หรือไม่ แล้วจะมีวิธีป้องกันอย่างไรคะ
2. หนูกับแฟนชอบทำ Oral จะมีอันตรายอะไรไหมคะกับเราทั้งสองคน
3. แฟนหนูชอบเข้าข้างหลังด้วยแล้วหลังข้างในจะมีอันตรายไหมคะ
4. แฟนชอบให้หนูอยู่ข้างบนเขาบอกว่าทำให้เขาถึงจุดสุดยอดช้าและหลังช้าด้วยจริงไหมคะ
5. การกลืนน้ำอสุจิเข้าไปมีอันตรายไหม หนูกลืนแล้วรู้สึกร้อนคอค่ะ
6. หนูสนใจหนังสือเพศศึกษาของคุณหมออยากได้มาศึกษาเสริมความรู้ให้กับตัวเองจะต้องทำอย่างไรบ้างคะ

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณคุณอาหมอนะคะ ขอให้คุณอาหมอมีความสุขแข็งแรงสมบูรณ์ตลอดไป

ด้วยความเคารพ

สาวน้อย

ถามวันที่ : 7/11/2548 ถามโดย : สาวน้อย

คำตอบ : ตอบ คุณสาวน้อย

คุณอายุ 18 ปี เรียกว่ามีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุยังน้อย อันที่จริงในความเห็นของผมถ้าจะมีเพศสัมพันธ์ก็รอให้อายุ 20 ปี บรรลุนิติภาวะแล้วคุณจะมีสติไตร่ตรองและการตัดสินใจที่ดีขึ้น และอย่าลืมเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยนะคะ

คำถามที่ถามมาขอตอบให้ดังนี้

1. คุณมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุยังน้อยมีความเสี่ยงของมะเร็งปากมดลูกเพิ่มขึ้นแต่การมีเพศสัมพันธ์เร็วหรือช้าไม่เกี่ยวกับการที่ช่องคลอดจะหย่อนยานครับ ถ้าไม่หย่อนยานก็ต้องหมั่นฝึกขมิบกกล้ามเนื้ออุ้งเชิงกรานวันละ 100-200 ครั้งทุกวัน

2. ถ้าเขาไม่มีโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ก็ไม่ใช่โรครอครับ และถ้าคุณสะอาดดีไม่มีโรคก็ไม่ใช่อันตรายเช่นกัน
3. การมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนักต้องระวังเรื่องความสะอาดเพราะทวารหนักมีแบคทีเรียหลายชนิด และห้ามมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนักสลับกับช่องคลอดเด็ดขาดเพราะช่องคลอดจะอักเสบติดเชื้อง่ายและเกิดอุ้งเชิงกรานอักเสบได้ถ้ามีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนักแล้วมาสอดใส่ทางช่องคลอดอีก อีกประการทวารหนักไม่มีน้ำหล่อลื่นตามธรรมชาติ คุณจึงต้องให้แฟนใช้สารหล่อลื่นช่วย มิฉะนั้นอาจมีการฉีกขาดของปากทวารหนักได้
4. จริงครับ เพราะทำนี้จะกระตุ้นฝ่ายชายน้อยและใช้แก้ไขภาวะหลังเร็วได้ ผู้ชายชอบเพราะไม่เหนียวครับ และสามารถเห็นรูปร่างของฝ่ายหญิงได้เต็มที่
5. น้ําสูกิจี้หลังจากมาร่างกายก็อุ่นเท่าอุณหภูมิร่างกายคุณจึงรู้สึกร้อนคอ ถ้าแฟนไม่มีโรคอะไร คุณกินน้ําสูกิจี้ไม่มีอันตรายครับ
6. หนังสือติดต่อสอบถามไปได้ที่ 0-81408-9809 , 0-2971-6784-5
(ที่มา: <http://www.clinicdrnopporn.com/qaboard1.php?id=292>)

แผนกิจกรรม “ของคำถาม”

(ตัดคำถามใส่ซองจดหมายซองละ 1 คำถาม)

1. การมีเพศสัมพันธ์แบบ “หลังภายนอก” เป็นวิธีการที่สามารถป้องกันการตั้งครรภ์และการติดเชื้อเอชไอวีได้ ใช่หรือไม่ เพราะเหตุใด
2. เมื่อเริ่มกินยาเม็ดคุมกำเนิด จะเริ่มกินเม็ดแรกเมื่อใด
3. ถ้าลืมกินยาเม็ดคุมกำเนิด 1 วัน ให้เริ่มต้นกินยาแผงใหม่เลยทันที ใช่หรือไม่
4. ในการนับระยะปลอดภัย ถ้าประจำเดือนมาวันแรกวันที่ 11 และมีประจำเดือน 5 วัน ถึงวันที่ 15 เป็นวันสุดท้าย การมีเพศสัมพันธ์ในวันที่ 19 ยังอยู่ในระยะปลอดภัย ไม่เกิดการตั้งครรภ์ ใช่หรือไม่
5. การสวนล้างช่องคลอดทันทีหลังร่วมเพศ ไม่สามารถป้องกันการตั้งครรภ์ได้ใช่หรือไม่ เพราะเหตุใด
6. ยาคุมกำเนิดฉุกเฉิน ให้กินทันทีหลังร่วมเพศทุกครั้งจึงจะได้ผล ใช่หรือไม่
7. การตรวจเลือดก่อนแต่งงาน เป็นวิธีที่จะสามารถป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีได้ ใช่หรือไม่
8. การใส่ถุงยางอนามัย 2 ชั้น จะช่วยให้ปลอดภัยมากขึ้น ใช่หรือไม่
9. ในการมีเพศสัมพันธ์ ผู้หญิงมีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีมากกว่าผู้ชาย ใช่หรือไม่
10. การรักเดียวใจเดียว เป็นวิธีที่มั่นใจได้ว่าจะปลอดภัยจากการติดเชื้อเอชไอวี ใช่หรือไม่
11. ผู้ชายควรเป็นฝ่ายรับผิดชอบเรื่องการใส่ถุงยางอนามัย และผู้หญิงควรเป็นฝ่ายรับผิดชอบเรื่องการรับประทานยาคุมกำเนิด ใช่หรือไม่
12. อวัยวะเพศของผู้หญิงมีกลิ่นเหม็นและสกปรก จึงควรใช้น้ำยาทำความสะอาดช่องคลอด ใช่หรือไม่
13. หากผู้นำผลการตรวจเอดส์มาให้ดูว่าเป็นผลลบ หมายความว่าไม่มีเชื้อเอชไอวี ไม่จำเป็นต้องใช้ถุงยางหากมีเพศสัมพันธ์กัน ใช่หรือไม่
14. หากต้องการให้การใส่ถุงยางมีการหล่อลื่นมากขึ้น สามารถใช้โลชั่นเพิ่มการหล่อลื่นได้ ใช่หรือไม่
15. หลังการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ป้องกัน ในเดือนถัดมาพบว่า ประจำเดือนไม่มาตามกำหนด แปลว่าตั้งครรภ์ ใช่หรือไม่
16. หากเกิดการตั้งครรภ์แล้วอยากยุติการตั้งครรภ์ การกินยาขับเลือด เช่น ยาสตรีเพียวภาค จะช่วยให้ไม่ต้อง ใช่หรือไม่

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 7

เรื่อง QQR : ประเมินความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ความกังวลใจต่อเรื่องเอดส์ของคนส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการติดต่อและไม่ติดต่อ ซึ่งเป็นผลจากการขาดข้อมูลที่ชัดเจนหรือได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง อันอาจส่งผลให้เกิดการประเมินความเสี่ยงของตนผิดพลาดและก่อให้เกิดทัศนคติเชิงลบต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวี นำไปสู่การรังเกียจกีดกัน หลักการ QQR จะช่วยในการทำความเข้าใจเรื่องโอกาสเสี่ยงในการติดเชื้อได้อย่างถูกต้องมากขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายถึงโอกาสเสี่ยงต่อการรับเชื้อเอชไอวี และสามารถนำหลักการ QQR ใช้ในการประเมินความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี ได้โดยมั่นใจว่าเชื้อเอชไอวี ไม่ได้ติดต่อกันง่ายๆ สามารถป้องกันและลดโอกาสเสี่ยงได้ รวมทั้งมั่นใจว่าเราสามารถใช้ชีวิตร่วมกันกับผู้ติดเชื้อได้

สาระการเรียนรู้ การติดเชื้อ HIV

- 1) โอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV
- 2) หลักการ QQR เพื่อประเมินความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ
- 3) การป้องกันและลดโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อ
- 4) การใช้ชีวิตร่วมกันกับผู้ติดเชื้อ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน

1. กล่าวทักทายนักศึกษา ชี้แจงให้นักศึกษาได้ทราบและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เรื่อง การติดเชื้อ HIV ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง โอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV หลักการ QQR เพื่อประเมินความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ การป้องกันและลดโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อ และการใช้ชีวิตร่วมกันกับผู้ติดเชื้อ โดยให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มๆ ละ 4-6 คน ศึกษาใบงาน เรื่อง มีเช็กส์...เมื่อพร้อม โดยร่วมกันอภิปรายในประเด็น

- 1) คำพูดที่ว่า “การมีเช็กส์เป็นสิ่งที่ไม่ผิด...แต่ต้องมีเช็กส์ที่ถูกต้องถูกเวลา และเมื่อคุณมีความพร้อมในทุกด้าน” เห็นด้วยหรือไม่ เพราะอะไร
- 2) คำว่า “มีเช็กส์...เมื่อพร้อม” ความพร้อมนั้นหมายถึงอะไร

3) ถ้าไม่พร้อมแต่ต้องการมีเช็กส์ จะเกิดปัญหาอะไรตามมาบ้าง (สมมุติว่ายังเป็นวัยรุ่นชายหญิงที่กำลังเรียนอยู่และยังไม่มียานพาหนะ) และจะป้องกันอย่างไรดี

2. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ และนักศึกษามีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

3. นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุป และผู้สอนสรุปเพิ่มเติมว่า โอกาสการมีเพศสัมพันธ์อาจเกิดขึ้นได้ในช่วงชีวิตวัยรุ่น ดังนั้น การเรียนรู้ที่จะประเมินสถานการณ์หรือคาดเดาได้ว่าอะไรบางอย่างจะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์เมื่อยังไม่พร้อม ก็จะทำให้เราพร้อมที่จะเผชิญสถานการณ์ได้ดีกว่าการไม่ได้เตรียมตัวเลย เพราะการมีเพศสัมพันธ์เมื่อยังไม่พร้อมอาจส่งผลให้เกิดสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมและการเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV เป็นต้น และวัยรุ่นควรเรียนรู้ทักษะการสื่อสาร ต่อรอง หรือปฏิเสธ รวมทั้งฝึกการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อเอาตัวรอดจากสถานการณ์เสี่ยงต่างๆ ไว้เสมอ

ขั้นตอนที่ 2 การจัดประสบการณ์ใหม่

1. จับคู่ นักศึกษาสนทนาในประเด็น

☺ การไม่พูดคุยหรือเปิดเผยประวัติทางเพศของแต่ละฝ่ายทำให้มีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

☺ การมีเพศสัมพันธ์แบบรับผิดชอบคือการคำนึงถึงความพร้อมของแต่ละฝ่าย

2. ให้อาสาสมัครของแต่ละคู่สนทนา นำเสนอต่อกลุ่มใหญ่ และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

3. นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุป

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน

1. ให้นักศึกษาศึกษาใบความรู้ เรื่อง โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

2. แบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4-6 คน อภิปรายและสรุปความรู้ที่ได้จากการศึกษาใบความรู้ เรื่อง โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

3. ให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มนำเสนอ และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มใหญ่

4. นักศึกษาและผู้สอนสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองปฏิบัติ

1. ผู้สอนชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม QQR ว่าเป็นกิจกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนได้

ทบทวนความรู้ความเข้าใจของตนเองในเรื่องเอดส์ และประยุกต์ใช้หลักการ QQR ในการอธิบายโอกาสเสี่ยงในการรับเชื้อเอชไอวี เพื่อเห็นทางเลือกในการลดโอกาสเสี่ยงต่อการรับเชื้อ และเพื่อ

สร้างความมั่นใจในการอยู่ร่วมกันกับผู้ที่มีเชื้อเอชไอวีนี้ เป็นการทบทวนความเข้าใจในเรื่องเอดส์ของเรา

2. แบ่งนักศึกษาออกเป็น 5 กลุ่ม แจกบัตรคำกลุ่มละ 1 ชุด (บัตรคำ 13 ใบ) และกระดาษฟลิปชาร์ตที่ติดบัตรระดับความเสี่ยง 4 ระดับไว้แล้ว

3. ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันพิจารณาข้อความบนบัตรทั้ง 13 ใบ ว่า หากเรากระทำหรือมีพฤติกรรมดังกล่าวกับผู้ที่มีเชื้อเอชไอวี จะทำให้เรามีโอกาสเสี่ยงต่อการได้รับเชื้อเอชไอวีในระดับใด โดยให้วางบัตรลงในช่องระดับความเสี่ยงที่กลุ่มเห็นด้วยกัน สมาชิกกลุ่มควรพิจารณาร่วมกันและอภิปรายถึงเหตุผลว่า เพราะเหตุใดจึงคิดว่าแต่ละการกระทำหรือพฤติกรรมจึงมีความเสี่ยงอยู่ในระดับนั้นๆ

เสี่ยงมาก	เสี่ยงปานกลาง	เสี่ยงน้อยมาก	ไม่เสี่ยง

4. อธิบายความหมายของบัตรความเสี่ยงแต่ละระดับ โดยใช้แผ่นใส หรือเตรียมเขียนใส่กระดาษฟลิปชาร์ตหรือบนกระดานไว้ก่อน

■ เสี่ยงมาก	เป็นความเสี่ยงในระดับที่มีโอกาสได้รับเชื้อสูงมากและคนส่วนใหญ่ได้รับเชื้อเอดส์จากความเสี่ยงนั้น ๆ
■ เสี่ยงปานกลาง	มีความเสี่ยงที่จะได้รับเชื้อเอดส์อยู่บ้างแต่ไม่มากเท่ากับเสี่ยงมาก
■ เสี่ยงน้อยมาก	มีความเสี่ยงในเชิงทฤษฎี แต่ในทางเป็นจริงโอกาสและความเป็นไปได้ที่จะได้รับเชื้อเอดส์จากการกระทำนั้น ๆ แทบไม่มีเลย และไม่ปรากฏหรือมีกรณีน้อยมาก ๆ ว่ามีคนได้รับเชื้อเอดส์จากช่องทางนั้น
■ ไม่เสี่ยง	เป็นการกระทำหรือช่องทางที่ไม่มีโอกาสเสี่ยงต่อการรับเชื้อเอดส์เลย

5. ให้เวลาแต่ละกลุ่มในการจัดระดับความเสี่ยงของบัตรคำ 13 ใบ 15 นาที

6. ผู้สอนใช้บัตรคำที่เตรียมเผื่อไว้อีก 1 ชุด ในการอธิบาย โดยอ่านบัตรคำที่ละใบและถามความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มว่ามีความเสี่ยงระดับใด ในกรณีที่ทุกกลุ่มมีความเห็นตรงกัน ให้ผู้ดำเนินการติดบัตรคำลงในช่องความเสี่ยงนั้น ๆ แต่ในกรณีที่แต่ละกลุ่มมีความเห็นไม่ตรงกัน ให้ติดบัตรคำนั้นแยกต่างหากไว้ก่อน

7. เมื่อถามครบทั้ง 13 ใบแล้ว อธิบายหลักการประเมินความเสี่ยง QQR ให้นักศึกษาฟัง

8. ช่วยกันใช้หลักการ QQR ในการอธิบายบัตรคำแต่ละบัตร โดยเริ่มจากบัตรที่นักศึกษาทุกคนเห็นตรงกัน

9. ส่วนบัตรคำที่เห็นไม่ตรงกัน ให้นักศึกษาใช้หลักการ QQR ช่วยกันหาคำตอบร่วมกัน ครูช่วยให้ความกระจ่างและข้อมูลเพิ่มเติม (ดูแนวทางการพูดคุย สำหรับแต่ละบัตรคำ)

10. ถามนักศึกษาว่า มีคำถามอื่นๆ ในเรื่องเอดส์อีกหรือไม่ ถ้ามีคำถาม ผู้สอนชวนให้ใช้หลักการ QQR ช่วยกันหาคำตอบ

11. ผู้สอนสรุปประเด็นจากกิจกรรม โดยใช้แนวคำถามเพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสรุปดังนี้

☺ จากกิจกรรมนี้ นักศึกษาคิดว่า การติดเชื้อเอชไอวี เป็นเรื่องง่ายหรือยาก อย่างไร (คนทั่วไปมักคิดว่าเชื้อเอชไอวีติดต่อกันได้ง่าย แต่จากกิจกรรมนี้ชี้ให้เห็นว่า เอชไอวีมิได้ติดต่อกันง่ายเลย ช่องทางการติดต้อมีเพียง 3 ช่องทาง และยังจำเป็นต้องมีองค์ประกอบอื่น ๆ ดังที่ได้อธิบายในหลักการ QQR)

☺ คนส่วนใหญ่ ที่ได้รับเชื้อไปแล้ว ส่วนใหญ่ได้รับเชื้อจากช่องทางใด (โอกาสเสี่ยงที่สำคัญต่อการได้รับเชื้อเอดส์ โดยเฉพาะในประเทศไทย คือการมีเพศสัมพันธ์แบบสอดใส่โดยไม่มีการป้องกันกับคนที่เราไม่ทราบว่ามีเชื้อหรือไม่ และการใช้เข็มฉีดยาเสพติดร่วมกัน)

☺ นักศึกษาคิดว่า คนส่วนใหญ่กังวลว่าตนเองจะติดเชื้อ จากการกระทำที่ไม่มีโอกาสทำให้ติดได้ (ในช่องไม่เสี่ยง หรือเสี่ยงน้อยมาก) หรือจากพฤติกรรมที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อสูง (ในช่องเสี่ยงมาก) (การใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันกับผู้ที่มีเชื้อเอดส์ที่บ้าน ที่โรงเรียน ที่ทำงาน หรือชุมชน ไม่สามารถทำให้เราได้รับเชื้อเอดส์ แต่เรามักลืมนึกว่า การมีเพศสัมพันธ์ของเราอาจนำไปสู่โอกาสเสี่ยงต่อการรับเชื้อหากเราไม่ป้องกัน)

☺ นักศึกษาคิดว่า การรังเกียจ กีดกัน และเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อ เกิดขึ้นเพราะเหตุใด (ความกังวลใจเรื่องเอดส์ของคนส่วนใหญ่ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการติดต่อและไม่ติดต่อ ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดข้อมูลที่ชัดเจนและได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ทำให้รู้สึกว่าการติดเชื้อเอชไอวีติดต่อง่าย และยังก่อให้เกิดความรู้สึกและทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ติดเชื้อ ซึ่งนำไปสู่การรังเกียจกีดกัน)

ขั้นตอนที่ 5 การประยุกต์ใช้

1. ให้นักศึกษาทุกคน นำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ จัดทำนิทรรศการร่วมกัน เรื่อง "เอดส์และการป้องกัน"

2. นำเสนอผลงานของกลุ่มใหญ่

อุปกรณ์และสื่อ

1. ใบความรู้
2. ใบงาน

3. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ แผ่นใส ปากกาเขียนแผ่นใส ปากกาเคมี กระดาษปรู๊ฟ
4. บัตรคำ 13 ใบ

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรม และการพูดคุยซักถาม
2. การอภิปรายและความร่วมมือทำงานในกิจกรรมกลุ่ม/เดี่ยว
3. ผลการปฏิบัติงาน

ใบความรู้สำหรับนักศึกษา

เรื่อง โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย ถือเป็นความรับผิดชอบด้วยกันทั้งสองฝ่าย และเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์และของแถมอื่น ๆ ซึ่งเราไม่มีสิทธิ์รู้เลยว่าเขาหรือเธอที่ดูใสซื่อ จริงใจหน้าตาเนื้อตัวสะอาดสะอ้าน แข็งแรง มีสุขภาพดี อาจมีเชื้อเอชไอวี ซิฟิลิส โกลโนเรีย เริม ฯลฯ ที่สามารถส่งต่อมาให้เราติดเชื้อนั้นด้วยอีกคนหรือเปล่า อย่าปล่อยให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นกับเราเลย

เป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หรือเปล่านะ.....อย่างนี้

สังเกตตัวเองว่า

☞ รู้สึกเจ็บเมื่อปวดปัสสาวะ อาจจะปัสสาวะบ่อยหรือปวดท้องน้อยร่วมด้วย

☞ มีตกขาวหรือสิ่งขับออกที่มีสี กลิ่น และจำนวนผิดปกติออกมาจากช่องคลอดหรือท่อปัสสาวะ

☞ รู้สึกคัน เจ็บ แดง บริเวณอวัยวะเพศ

☞ มีก้อนหรือแผลที่บริเวณอวัยวะเพศ

☞ มีอาการไข้ และ/หรือปวดท้องน้อยร่วมด้วย

การป้องกันด้วยการใช้ถุงยางอนามัยที่ดีและใช้อย่างถูกวิธีจะช่วยป้องกันทั้งการตั้งครรภ์และการที่จะรับโรคมาจากคู่สัมพันธ์ของเรา ถึงแม้ว่าจะได้ผลในการป้องกันเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ก็ยังมีพลาดได้เหมือนกันในบางกรณี ดังนั้นหากรู้สึกว่ามีอาการผิดปกติเกิดขึ้น อย่ามัวกังวลใจหรือรีรอ ควรรับปรึกษาแพทย์โดยด่วน โปรดอย่าลืมว่า โรคทุกชนิดหากป้องกันหรือรักษาเริ่มแรกแล้วเป็นผลดีแทบทั้งสิ้น

การคุมกำเนิดวิธีต่าง ๆ และผลข้างเคียง

วัยรุ่นยุคใหม่ที่ว่าทันสมัยก้าวทันโลกขนาดไหนก็ตาม เอดส์ การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและการทำแท้ง ยังคงเป็นเรื่องใหญ่และดูเหมือนจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น เพราะวัยรุ่นบางคนทำตัวทันสมัย แต่ความคิดยังไม่ค่อยทันสมัยเท่าไร อุบัติการณ์เหล่านี้จึงไม่ได้ลดลงตามความเจริญก้าวหน้าของโลก การรู้เรื่องคุมกำเนิดไว้ก็เพื่อจะมีข้อมูลที่จะช่วยลดปัญหาของตัวเอง และช่วยลดปัญหาสังคมที่จะตามมา

ดังที่กล่าวแล้วว่า การมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องของคนสองคนที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งตัวเองและคู่ของตนเอง เมื่อยังไม่ถึงเวลาก็ต้องติดเบรคไว้ แต่ถ้าเบรคแตกก็ต้องรู้ว่าควรทำอย่างไรดีจึงจะเหมาะสม สำหรับคนที่ทันสมัยต้องรู้ว่ามีการคุมกำเนิดไหนบ้างที่จะเหมาะกับการเลือกใช้ให้วิเคราะห์ดู ถ้าไม่แน่ใจก็ต้องปรึกษาผู้รู้จริง ๆ คือ แพทย์/พยาบาล อย่างน้อยโทรศัพท์ไปถามก็ยังดีกว่าจะใช้ไปผิด ๆ

☞ **การนับวันปลอดภัยจากการตั้งครรภ์** คือ การมีเพศสัมพันธ์ในช่วงที่ไข่ยังไม่สุก ก็จะไม่ตั้งครรภ์ วิธีนี้ใช้ได้กับทุกคนที่มีรอบประจำเดือนแน่นอน จึงจะนับวันได้ถูกต้อง

☞ **การหลั่งภายนอก** วิธีนี้ค่อนข้างเสี่ยงมาก เพราะก่อนจะมีการหลั่ง อาจมีของเหลวไหลออกมาก่อนได้ ซึ่งอาจจะมีสเปิร์มติดออกมาด้วย

☞ **ยาคุมกำเนิดชนิดที่ใช้ปกติทั่วไป** ซึ่งผู้หญิงเป็นคนกิน ยานี้เป็นฮอร์โมนเพศที่สามารถคุมกำเนิดได้ผลดี แต่ต้องกินทุกวัน ห้ามลืม และยา ก็อาจมีผลข้างเคียงเกิดขึ้นกับบางคนได้ เช่น คลื่นไส้ เวียนศีรษะ อาเจียน

☞ **ยาคุมกำเนิดแบบฉุกเฉิน** ซึ่งหลายคนคิดว่าเป็นยาวิเศษ มีเพศสัมพันธ์เมื่อไหร่ก็กินยานี้เข้าไปจะป้องกันได้ 100% แต่ผิดถนัด เพราะยานี้ได้ผลในการคุมกำเนิดน้อยกว่ายาคุมกำเนิดแบบกินทุกวันเสียอีก และถ้าหากกินเรื่อย ๆ บ่อย ๆ ก็จะทำให้การทำงานของร่างกายผิดปกติไป เช่น เลือดออกผิดปกติทางช่องคลอด ประจำเดือนมาไม่สม่ำเสมอ คลื่นไส้ อาเจียนในกรณีที่มีผลข้างเคียงรุนแรง

☞ **การใช้ถุงยางอนามัย** วิธีนี้ได้ผลสูงหากใช้อย่างถูกวิธี หาซื้อง่าย ถุงยางอนามัยช่วงป้องกันทั้งการตั้งครรภ์และโรคติดต่อจากฝ่ายหนึ่งไปยังอีกฝ่ายหนึ่ง จึงเป็นเหมือนไม้กระสุนนัดเดียวยิงนกได้สองตัว เหมาะกว่ายาคุมกำเนิดที่ใช้ได้เพียงป้องกันการตั้งครรภ์เท่านั้น นอกจากป้องกันได้ถึงสองอย่างแล้วยังไม่รบกวนระบบการทำงานของร่างกาย และไม่มีผลข้างเคียงใด ๆ และความรู้สึกต่าง ๆ ก็ยังเหมือนปกติ

การคุมกำเนิดด้วยวิธีใด ๆ ก็ตาม จะเหมาะสมหรือไม่อย่างไร แต่อย่างหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงไว้เสมอก็คือ สำนึกในความรับผิดชอบทั้งต่อตัวเองและต่อคนอื่น

(ที่มา: http://www.healthnet.in.th/text/forum1/sex_part2/28.htm)

ใบความรู้สำหรับผู้สอน

เรื่อง บัตรคำ

บัตรคำ ๑๓ ใบ ได้แก่

- เพศสัมพันธ์ที่มีการสอดใส่โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย
- การใช้เข็มฉีดยาเสพติดร่วมกับผู้อื่น
- การจูบปาก
- การดูแลปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- การใช้กรรไกรตัดเล็บ มีดโกนร่วมกัน
- การจับมือ โอบกอดกัน
- เพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย
- การช่วยตัวเอง
- การใช้ชีวิตประจำวันในบ้านด้วยกัน
- การเล่นกีฬาด้วยกัน
- ยุงกัด
- การสัมผัส แผล เลือด น้ำเหลืองของผู้ติดเชื้อ
- เด็กทารกที่ดูดนมแม่ที่มีเชื้อ HIV

เอกสารอ้างอิง

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. (2549). (ร่าง) แผนการจัดกระบวนการเรียนรู้เพศศึกษา
ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย.

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. (2549). สนุกคิดนักจัดกิจกรรม. กรุงเทพฯ : รั้งมี
การพิมพ์.

ภาคผนวก ก

**ผลคะแนนทดสอบวัดความรู้ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถาน
วัยหนุ่มกลาง ก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pretest) และทดสอบหลังเรียนจบ
ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Posttest)**

ผลคะแนนทดสอบวัดความรู้ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถาน
วัยหนุ่มกลาง ก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pretest) และทดสอบหลังเรียนจบตาม
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Posttest)

ลำดับที่	คะแนน ก่อนเรียน	คะแนน หลังเรียน	ลำดับที่	คะแนน ก่อนเรียน	คะแนน หลังเรียน
1	8	9	19	13	13
2	8	8	20	11	12
3	4	6	21	12	13
4	7	8	22	13	13
5	7	7	23	12	12
6	5	6	24	12	12
7	10	10	25	12	12
8	11	12	26	12	12
9	11	11	27	11	12
10	12	12	28	14	14
11	11	11	29	12	12
12	11	11	30	13	13
13	11	12	31	13	13
14	9	9	32	14	14
15	13	13	33	13	13
16	12	12	34	12	12
17	11	11	35	10	11
18	7	7	36	11	11

ภาคผนวก ก

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต
สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ คือ

1. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

2. เพื่อประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ในด้านความรู้และเจตคติ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ วารสาร ผลงานวิจัย เพื่อนำมาใช้สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในเบื้องต้น ซึ่งมีองค์ประกอบในการศึกษา ดังนี้ คือ

1. กลุ่มผู้เรียน

เนื่องจากกลุ่มผู้เรียนเป็นผู้ต้องขังที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี กระทำความผิดครั้งแรก คดีเด็ดขาดแล้วไม่ใช่คดียาเสพติดและมีกำหนดโทษไม่เกิน 30 ปี ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้แยกผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรกออกจากผู้ต้องขังอื่น ๆ และกำหนดให้ทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง เป็นสถานที่ควบคุมกักขังสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และเป็นนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ที่ลงทะเบียนเรียน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ปีการศึกษา 2550

สภาพโดยทั่วไป

ผู้ต้องขังในทัศนสถานวัยหนุ่มโดยเฉพาะในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง ได้แยกขังตามแดนต่าง ๆ ตามคดีกระทำผิด เช่น แดน 1, 3, 5 และ 7 เป็นผู้ต้องขังในคดียาเสพติด และ แดน 2, 4, 6 เป็นคดีทั่วไป ได้แก่ ประทุษร้ายต่อทรัพย์หรือต่อชีวิต ส่วน แดน 4 เป็นที่ตั้งของฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ การแต่งกายของผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะคล้ายนักเรียน คือ ใส่กางเกงขาสั้นสีดำ เสื้อเชิ้ตแขนสั้นสีขาว ถุงเท้าขาว และผ้าใบสีดำ นอกจากนี้ ยังห้ามลงโทษทางร่างกายหรือใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยเด็ดขาด เว้นแต่รายที่เห็นว่าจำเป็นจริงๆ เท่านั้น รายใดที่เห็นว่าไม่เช็ดหลาบ และไม่สมควรที่จะได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นผู้ต้องขังวัยหนุ่มอีกต่อไป (เกรียงเดช

ชาบุตร (2544 : 65 ; อ้างอิงจาก สมบูรณ์ ประสบเนตร. 2537 : 10 – 15) ก็ควรขออนุมัติกรมราชทัณฑ์ให้ย้ายไปคุมขังที่เรือนจำอื่น เพื่อรับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ (Security block)

ปัญหาของผู้ต้องขัง

1. ด้านจิตใจ

ผู้ต้องขังมักมีจิตใจไม่สงบ วิตกกังวล ห่วงใยครอบครัวและปรับตัวเข้ากับสภาพเรือนจำไม่ได้มีความผิดปกติทางจิตใจ (กรมราชทัณฑ์ , 2537 ข. : 4 -7) ซึ่งสอดคล้องกับ Coppersmith (1981 :134) กล่าวไว้ว่า เมื่อบุคคลต้องสูญเสียอิสรภาพทำให้ต้องปรับตัวต่อการดำเนินชีวิตใหม่ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคม การสูญเสียอิสรภาพทำให้บุคคลเกิดความท้อแท้หมดหวัง อับอาย เครียด คิดมาก ขาดความมั่นใจ มองโลกและผู้อื่นในแง่ร้าย มองตนเองว่าเป็นคนไม่ดี เกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม มีความยุ่งยากใจในการแก้ปัญหา ไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ๆ ได้ และ ความกังวลของผู้ต้องขังปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ต้องขังคาดว่าจะต้องเผชิญภายหลังพ้นโทษ ก็คือ ปัญหาการหางานทำ กลัวสังคมภายนอกจะรังเกียจและหวาดระแวงการติดคุกมาก่อน จนไม่รับเข้าทำงาน ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย ไม่แน่ใจว่าจะกลับไปสู่ถิ่นพักอาศัยที่เดิมได้หรือไม่ ปัญหาการปรับสภาพตนเองให้คุ้นเคยกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมภายนอก และแรงกดดันจากสังคมภายนอกที่จะถูกเหยียดหยามหรือเจอคำถามของครอบครัวทำให้เกิดความตอกย้ำให้เจ็บปวดจนเกิดแรงกดดันให้วนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก (วิมลฉวีวงศ์พงษ์เดช , 2545 : 96)

2. ด้านเศรษฐกิจ

ผู้ต้องขังจะมีรายได้จากคนในครอบครัวหรือญาติเป็นผู้นำเงินฝากทางระบบฝากเงินของเรือนจำ/ทัณฑสถานหรืออาจมีรายได้จากขายผลิตภัณฑ์ที่ผู้ต้องขังทำเท่านั้น ไม่สามารถเก็บเงินได้เอง ต้องฝากและเบิกใช้ตามข้อกำหนดของทางเรือนจำ/ทัณฑสถาน หากผู้ต้องขังมีเงินสะสมในขณะต้องโทษไม่มากพออาจส่งผลต่อการใช้ชีวิตหลังพ้นโทษ

3. ด้านสังคม

ผู้ต้องขังต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้ต้องขังคนอื่น ๆ ที่มีความผิดคดีประเภทเดียวกัน และต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบของเรือนจำ/ทัณฑสถาน ตั้งแต่ตื่นนอน ปฏิบัติกิจกรรมภาคเช้า - บ่าย จนถึงการขึ้นเตียงเพื่อเข้านอน ขาดอิสระในการใช้ชีวิตกว่าผู้ที่อยู่สังคมภายนอก ต้องตัดจากสังคมภายนอกจนกว่าจะพ้นโทษออกไป ส่งผลต่อการรับข่าวสารข้อมูลจากสังคมภายนอกเกิดช่องว่างระหว่างประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์จากสังคมภายนอกที่เป็นจริง

3. ด้านการศึกษา

ถึงแม้ว่าเรือนจำ/ทัณฑสถาน จะเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้เข้าศึกษาในโปรแกรมการศึกษาสายสามัญตามหลักสูตรของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนหรือการศึกษาระดับอุดมศึกษารวมทั้งหลักสูตรการฝึกอาชีพก็ตาม แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในด้านการจัดการศึกษา อาทิ เช่น งบประมาณการจัดซื้ออุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ครูผู้สอนที่ต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นทั้งผู้คุม

และเป็นผู้สอน รวมทั้งการฝึกอาชีพที่ต้องคำนึงถึงมาตรการความปลอดภัย เช่น การซ่อมเครื่องยนต์ ต้องแยกส่วนฝึกปฏิบัติ การซ่อมโทรศัพท์มือถือ ปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลถึงความไม่ทันต่อความต้องการของสาขาที่เรียนทั้งสายสามัญ และหลักสูตรอาชีพจากสังคมภายนอกที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ความต้องการของผู้ต้องขัง

จากศึกษาความต้องการของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม พบว่า ระดับการศึกษา ภูมิสำเนาเดิม รายได้ และ ลักษณะความผิดของผู้ต้องขัง มีความสัมพันธ์กับความต้องการการฝึกอบรมอาชีพ กล่าวคือ ความต้องการที่พัฒนามาจากพื้นฐานทางสังคม เช่น ผู้ต้องขังมีพื้นฐานทางการการศึกษาที่สูงกว่าหรือ มีรายได้ที่มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป หรือมีลักษณะความผิดที่ต้องโทษรุนแรง (ประทุษร้ายต่อชีวิต) รวมทั้ง ประสบการณ์ที่สั่งสมมาแตกต่างกัน จะส่งผลถึงแรงจูงใจให้พากเพียรในการเรียนรู้ของบุคคลและความต้องการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ตามทฤษฎีของ Maslow (เกรียงเดช ชาญบุตร, 2544 : 135 -137)

นอกจากนี้ ความต้องการของผู้ต้องขังวัยหนุ่มเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการ ก็เพื่อต้องการผ่อนคลายความตึงเครียดมากกว่าต้องการให้มีสุขภาพแข็งแรงและเพื่อความสนุกสนาน ส่งผลให้ความต้องการกิจกรรมนันทนาการของผู้ต้องขังวัยหนุ่มกลาง 3 ด้าน คือ 1. ด้านสถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก 2. ด้านบุคลากร และ 3.ด้านวิชาการโดยรวมอยู่ในเกณฑ์น้อย (ทิวาสี บุญญดิษฐ์, 2548 : 63 – 64)

ส่วนผู้ต้องขังเรือนจำกลางคลองเปรมที่เข้าโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว มีความต้องการให้เรือนจำเตรียมกองทุนช่วยเหลือผู้ต้องขังที่ขาดแคลนเงินทุนประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษและน่าจะมียุทธวิธีให้ผู้ต้องขังได้ใกล้ชิดกับครอบครัวทั้งทางอ้อมมากกว่าผู้ต้องขังทั่วไปเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความมั่นใจต่อกันที่จะอยู่ร่วมกันต่อไป รวมทั้งต้องการให้เรือนจำเน้นการอบรมด้านฟื้นฟูจิตใจให้มากเพราะสภาพจิตใจของผู้ต้องขังไม่ปกติ (วิมล ฉวีวงศ์พงษ์เทพ , 2545 : 96-97)

ผู้วิจัย ได้วิเคราะห์ความต้องการของผู้ต้องขังข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประสบการณ์ที่สั่งสม รวมทั้งพื้นฐานทางสังคมของผู้ต้องขัง ส่งผลถึงแรงจูงใจในการเรียนรู้ของบุคคลและความต้องการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ตามทฤษฎีของ Maslow อีกทั้งความเครียดมีผลต่อสภาพจิตใจไม่ปกติทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการต้องการผ่อนคลายความเครียดมากกว่าการออกกำลังกายและการได้รับความสนุกสนาน ดังนั้นจิตวิทยาการเรียนรู้จึงเข้าไปความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ผู้ต้องขัง

2. จิตวิทยาการเรียนรู้และหลักการสอนของผู้ใหญ่

จิตวิทยาการเรียนรู้

เนื่องจากจิตวิทยาการเรียนรู้ (Psychology of Learning) เป็นการศึกษาธรรมชาติการเรียนรู้ และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง มีช่วงอายุระหว่าง 18 - 25 ปี ซึ่ง Havighurst (1972) ได้จำแนกช่วงอายุ 18 – 35 ปี จัดเป็นช่วงวัย

ผู้ใหญ่ตอนต้น (Early adulthood) และ Levinson (1986) ได้พบว่า ในช่วงการเปลี่ยนแปลงของ ผู้ใหญ่ตอนต้น พวกเขาจะสร้างความฝันและจินตนาการเกี่ยวกับตนในโลกของผู้ใหญ่ที่เป็นแนวทางในการตัดสินใจของพวกเขา ความฝันของผู้ชายจะมีลักษณะเฉพาะตัว มักจะเน้นอยู่ที่การเป็นบุคคลประสบความสำเร็จในบทบาทของงานอาชีพและจะใช้เวลาช่วงอายุ 20 ปี แสวงหาทักษะ ค่านิยม และความเชื่อในวิชาชีพของตน (นาริรัตน์ รักวิจิตรกุล , 2545 : 17-18) และผู้ใหญ่ในวัยเริ่มแรกนี้เป็นวัยที่สามารถมองไปข้างหน้าสู่ออนาคตได้เต็มที่ เป็นระยะเวลาของการเลือกสรร แสวงหาตนเอง รวมทั้งปรับตัวกับสภาพแวดล้อมและพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อจะรับมือบทบาททางสังคมต่อไป (อุ้นดา นพคุณ, 2527 : 43)

ผู้วิจัย จึงวิเคราะห์ว่าผู้ต้องขังวัยหนุ่มจึงอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ควรที่จะได้รับการเสริมทักษะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ทำให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติ ใช้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตของตนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การศึกษาต่อให้ได้ปริญญา การทำงาน หรือ แต่งงาน ฯลฯ

การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่อยู่ในช่วงผู้ใหญ่ตอนต้นนั้น เพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติ ในเรื่องต่าง ๆ นั้น ผู้วิจัย ได้วิเคราะห์ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่และหลักการสอนของผู้ใหญ่ ดังต่อไปนี้ คือ

จากทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) ซึ่งมีปฐมสมมติว่า มนุษย์แต่ละคนมีแนวโน้มตามธรรมชาติอยู่แล้วที่จะเรียนรู้ การเรียนรู้จะต้องเป็นไปในลักษณะที่ว่าผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ริเริ่มเอง คือ ถึงแม้ว่าผู้เรียนจะถูกกระตุ้นจากสิ่งภายนอก แต่การค้นพบหรือความเข้าใจจะต้องเกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนเอง (อุ้นดา นพคุณ, 2527 : 11-12) ซึ่งมีแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่มนี้ ดังนี้ คือ

การจัดการเรียนรู้ต้องให้ผู้เรียนมีอิสระภาพและเสรีภาพที่จะเรียนรู้ด้วย ดังที่ Maslow (1962) ได้กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการที่จะรู้จักตนเองและพัฒนาตนเองไปสู่ขั้นความต้องการพื้นฐานที่สูงกว่า ดังนั้น การช่วยให้ผู้เรียนได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนอย่างพอเพียง การให้อิสระภาพและเสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ในการรู้จักตนเองตรงตามสภาพความเป็นจริง สอดคล้องกับแนวคิดของ Faure ที่ให้ผู้เรียนมีศักยภาพและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะกระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเอง และการจัดการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ Rogers (1969) ได้กล่าวถึงว่า การจัดบรรยากาศการเรียนที่ผ่อนคลายและเอื้อต่อการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ครูใช้วิธีการสอนแบบชี้แนะ อำนวยความสะดวกและการเรียนรู้เน้นกระบวนการเป็นสำคัญ เนื่องจาก กระบวนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่บุคคลใช้ในการดำรงชีวิตและแสวงหาความรู้ต่อไป (ทศนา เขมมณี , 2548 : 69-71)

นอกจากการจัดการเรียนรู้ จะให้ผู้เรียนมีอิสระและเสรีภาพและปฏิบัติด้วยตนเอง และการอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนเรียนรู้แล้ว การที่จะให้ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้มากนั้น ควรที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมต่อกระบวนการเรียนรู้และนำประสบการณ์ ความรู้ ทักษะ มาใช้ในการเรียนรู้ของ

ต้นเนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการภายในอยู่ในความควบคุมของผู้เรียนแต่ละคน ดังแนวคิดของ Knowles (ทฤษฎี ข้ามสมัย , 2548 : 70)

สำหรับการใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนมาใช้ในการเรียนรู้ของตนเองนั้น Herbart ซึ่งเป็นนักคิดของทฤษฎีกลุ่มที่เน้นการรับรู้และการเชื่อมโยงความคิด (Herbartianism) ที่เชื่อว่า การเรียนรู้มี 3 ชั้น คือ ชั้นการเรียนรู้โดยประสาทสัมผัส ชั้นการจำความคิดเดิม และ ชั้นการเกิดความคิดรวบยอด กล่าวคือ การเรียนรู้เกิดขึ้นจากบุคคลได้รับประสบการณ์ผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 และสั่งสมประสบการณ์หรือความรู้ไว้ การเรียนรู้จะขยายขอบเขตออกไปเมื่อบุคคลได้รับประสบการณ์หรือความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น โดยผ่านทางกระบวนการเชื่อมโยงและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ใหม่และความรู้เดิมเข้าด้วยกัน (apperception) และการสอนควรเริ่มจากการทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนเสียก่อนแล้วจึงเสนอความรู้ใหม่ และควรจะช่วยให้ผู้เรียนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ จนได้ข้อสรุปที่ต้องการแล้วจึงให้ผู้เรียนนำข้อสรุปที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับปัญหาหรือสถานการณ์ใหม่ (ทฤษฎี ข้ามสมัย, 2548 : 49) รวมทั้งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบ ของ บรูเนอร์ (Bruner, 1971) ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐาน คือ

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง การเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการมีปฏิสัมพันธ์ จะเกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนและยังเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมด้วย

2. ผู้เรียนแต่ละคนมีประสบการณ์และพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จากการที่ผู้เรียนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบใหม่กับประสบการณ์เดิมแล้วกลายเป็นความรู้ใหม่

และทฤษฎีการเรียนรู้ของ Papert และ ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Piaget and Vygotsky ที่มีแนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ Constructionism ซึ่ง Papert ได้กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสิ่งที่มีความหมายต่อตนเองและสร้างสิ่งที่ผู้เรียนชอบและสนใจ ดังนั้น การที่ผู้เรียนมีโอกาสเลือกว่าจะสร้างอะไรได้มากเท่าใด ผู้เรียนก็จะเต็มใจมีส่วนร่วมและทำงานนั้นนอกจากนั้นการที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ลงมือทำได้เท่าใดผู้เรียนก็จะสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมมากขึ้นเท่านั้นและจะเป็นความรู้ที่มีความหมายและยาวนาน (ชียอนันต์ สมุทวณิช, 2541) ส่วน Piaget and Vygotsky ได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนว่าจะต้องเป็นผู้ลงมือกระทำเอง จึงจะเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้มีลักษณะทางสังคมเกิดขึ้นเพราะมีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและมีการเสนอให้ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ (สราวุธ โค้งตระกูล, 2541)

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งพบใหม่กับประสบการณ์เดิมของผู้เรียนนั้นมีทฤษฎีโครงสร้างความรู้ (Scheme Theory) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เชื่อว่าโครงสร้างภายในของความรู้ที่มนุษย์มีอยู่นั้นจะมีลักษณะเป็นโหนด หรือ กลุ่มที่มีการเชื่อมโยงกันอยู่ ในการที่มนุษย์จะรับรู้อะไรใหม่ ๆ นั้น มนุษย์จะนำความรู้ใหม่ ๆ ที่เพิ่งได้รับนั้นไปเชื่อมโยงกับกลุ่มความรู้ที่มีอยู่เดิม (Pre-existing Knowledge) ซึ่ง Rumelhart and Ortony (1977) ได้ให้ความหมายโครงสร้างความรู้ไว้ว่า เป็น

โครงสร้างข้อมูลภายในสมองของมนุษย์ซึ่งรวบรวมความรู้เกี่ยวกับวัตถุ ลำดับเหตุการณ์ รายการกิจกรรมต่าง ๆ เอาไว้ หน้าที่ของโครงสร้างความรู้ก็คือ การนำไปสู่การรับรู้ข้อมูล (Perception) ซึ่งการรับรู้ข้อมูลจะเป็นการถ่ายโอนความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมภายในกรอบความรู้เดิมที่มีอยู่และจากการกระตุ้นโดยเหตุการณ์หนึ่ง ๆ ที่ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้นั้น ๆ เข้าด้วยกัน โครงสร้างความรู้จะช่วยในการรับรู้และการเรียนรู้และยังช่วยในการระลึก (Recall) ถึงสิ่งต่างๆที่เราเคยเรียนรู้มา (Anderson, 1984)

นอกจากนี้ Malcolm S. Knowles (1978) ได้สรุปเป็นพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่สมัยใหม่ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ (สวัณน์ วัฒนวงศ์, 2544: 225) คือ

1. ความต้องการและความสนใจ (Needs and interests) ผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เรียนรู้ได้ดี ถ้าหากว่าตรงกับความต้องการและความสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา
2. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ (Life Situations) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดีถ้าหากถือเอาตัวผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน (Life-Centered)
3. การวิเคราะห์ประสบการณ์ (Analysis of Experience) เนื่องจากประสบการณ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้ใหญ่
4. ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง (Self-Directing) ความต้องการที่อยู่ในส่วนลึกของผู้ใหญ่ คือ การมีความรู้สึกต้องการที่จะสามารถนำตนเองได้
5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) ความแตกต่างระหว่างบุคคลจะมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละบุคคลเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น

หลักการสอนของผู้ใหญ่

จากทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่สมัยใหม่ของ Knowles ยังชี้ประเด็นให้เห็นถึงว่าการสอนผู้ใหญ่มีความแตกต่างจากการสอนเด็ก ซึ่ง Knowles ได้ให้นิยามของ แอนดราโกยี (Andragogy) ว่าเป็นศิลป์และศาสตร์ในการช่วยให้ผู้ใหญ่เรียนรู้และมีแนวคิดที่ว่าผู้ใหญ่มีความแตกต่างจากเด็ก ดังประเด็นของความแตกต่างระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ ดังนี้ (สมคิด อิศระวัฒน์, 2544 : 24-25)

1. ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง (Self-concept) ผู้ใหญ่จะมีความเป็นตัวของตัวเองคิดว่าตนเองสามารถชี้นำตนเองได้ (Self-direction)
2. ประสบการณ์ (Experience) ผู้ใหญ่เป็นบุคคลซึ่งมีประสบการณ์มากกว่าเด็กเพราะมีอายุมากกว่า มีโอกาสในขณะที่ยังเด็กต้องการคำแนะนำคำ
3. ความพร้อมที่จะเรียน (Readiness to learn) ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียนมากกว่าเด็ก เพราะมองเห็นว่าสิ่งที่เรียนเป็นประโยชน์หรือเป็นปัญหาของตนในขณะนั้น ในขณะที่เด็กส่วนใหญ่เรียน เพราะตนเองถูกบังคับ หรือเรียนเพราะทุกคนเรียน
4. ทิศนะเกี่ยวกับเวลาและเป้าหมายการเรียนรู้ (Time perspectives) ผู้ใหญ่มีเป้าหมายในการเรียนรู้ จึงควรเป็นสิ่งที่สามารถเอาไปใช้ได้ หรือเป็นปัญหาในชีวิตของตน ลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จึงเน้นเรื่องปัญหา (Problem-centered) มากกว่าเรื่องทั่วไป

และสอดคล้องกับ Brookfield (1986) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่ ไว้ 5 ประการ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญและมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ผู้สอนหรือผู้จัดกิจกรรม จำเป็นต้องศึกษาและเข้าใจนำไปประยุกต์สู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย 1. ผู้ใหญ่ไม่ใช่ผู้ที่เริ่มเรียนรู้แต่เป็นการเรียนรู้ตลอดเวลาของช่วงชีวิต 2. ผู้ใหญ่นำประสบการณ์และคุณค่าของตนเองมากำหนดการเรียนรู้ 3. ผู้ใหญ่มาเรียนตามความสนใจ 4. ผู้ใหญ่นำความคาดหวังมากำหนดกระบวนการเรียนรู้ และ 5. ผู้ใหญ่สนใจที่จะเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาชีวิตตนเองและครอบครัว

นอกจากนี้ ลินเดอร์แมน (Linderman) กล่าวว่า ในการศึกษาผู้ใหญ่ หลักสูตรจะต้องจัดขึ้นตามความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ทรัพยากรและแหล่งที่มาของความรู้ที่มีคุณค่าสูงสุดในการศึกษาผู้ใหญ่ คือ ประสบการณ์ของผู้เรียน (อุนดา นพคุณ, 2527 : 11-12)

3. หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แทนหลักสูตรระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า และสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (ชื่อเดิมกรมการศึกษานอกโรงเรียน) ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยใช้เกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แทนหลักสูตรเดิม ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 ให้แก่สำหรับผู้เรียนที่พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับหรือกลุ่มเป้าหมายที่พลาดโอกาสได้รับการศึกษาในระบบหรือในพื้นที่สถานศึกษาไม่สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ให้ได้ โดยมี 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ผู้เรียนต้องลงทะเบียนเรียนไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เรียนต้องลงทะเบียนเรียนไม่น้อยกว่า 56 หน่วยกิต และ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้เรียนต้องลงทะเบียนเรียนไม่น้อยกว่า 76 หน่วยกิต ปีการศึกษา แบ่งเป็น 2 ภาคต้องเรียนภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการพบกลุ่มและการจัดการเรียนรู้โดยการศึกษาทางไกล ทั้งนี้ ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ที่ต้องเรียนในแต่ละระดับการศึกษา 8 หมวดวิชา แบ่งตามกลุ่มหมวดวิชา 2 หมวดประกอบด้วย

กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน เป็นองค์ความรู้ที่เป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตตลอดจนเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต ประกอบด้วย 4 หมวดวิชา ได้แก่ หมวดวิชาภาษาไทย หมวดวิชาคณิตศาสตร์ หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ และ หมวดวิชาภาษาต่างประเทศ

และ กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ เป็นองค์ความรู้ที่เป็นทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีความสุนทรีย์ภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ประกอบด้วย 4 หมวดวิชา ได้แก่ หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน (สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม) หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและ

พลศึกษา) หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 2 (ศิลปะ) และ หมวดวิชาพัฒนาอาชีพ (การงานอาชีพและเทคโนโลยี)

สำหรับหมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) กรมการศึกษานอกโรงเรียน กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้วิชาการมีทั้งหมด 5 สาระ คือ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2545 : 6) สาระที่ 1 : การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์ (มาตรฐาน พ 1.1 : เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโต และพัฒนาการของมนุษย์) สาระที่ 2 : ชีวิตและครอบครัว (มาตรฐาน พ 2.1 : เข้าใจและเห็นคุณค่าของชีวิต ครอบครัว เพศศึกษาและมีทักษะในการดำเนินชีวิต) สาระที่ 3 : การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล (มาตรฐาน พ 3.1 : เข้าใจ มีทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย การเล่นเกม และกีฬา มาตรฐาน พ 3.2 : รักการออกกำลังกาย การเล่นเกม และการเล่นกีฬา ปฏิบัติเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ มีวินัย เคารพสิทธิ กฎ กติกา มีน้ำใจนักกีฬา มีจิตวิญญาณในการแข่งขัน และชื่นชมในสุนทรียภาพของการกีฬา) สาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค (มาตรฐาน พ 4.1 : เห็นคุณค่า และมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการเสริมสร้างสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ มาตรฐาน พ 5.1 : ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรง)

และกำหนดสมรรถภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบหมวดนี้แล้วในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรมีสมรรถภาพแสดงออกถึงความรัก ความเอื้ออาทร ความเข้าใจในอิทธิพลของครอบครัว เพื่อน สังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ การดำเนินชีวิตและมีวิถีชีวิตที่ดี ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียน (2541 : 6) ได้กำหนดทักษะชีวิตที่จะช่วยเสริมสร้างค่านิยมในการพัฒนาบุคลิกภาพ และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ไว้ 8 ประการ คือ 1. ทักษะการรู้จักและเข้าใจตนเอง 2. ทักษะการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น 3. ทักษะการรู้จักแสวงหาข้อมูลความรู้ 4. ทักษะการรู้จักคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาและตัดสินใจ 5. ทักษะการปรับตัวและการจัดการกับความเครียด 6. ทักษะการวางแผนการจัดการ 7. ทักษะการทำงานเป็นทีม และ 8. ทักษะการมีวิสัยทัศน์และความกล้าเสี่ยง และการเสริมสร้างทักษะชีวิต สามารถดำเนินการได้ในกิจกรรมแนะแนว หรือ เน้นเฉพาะบางโปรแกรม เช่น โปรแกรมป้องกันโรคเอดส์ โปรแกรมป้องกันยาเสพติด หรือ สอดแทรกในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน ,2540 : 34) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้บูรณาการสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) และมีความสนใจที่จะนำ

หน่วยที่ 2 : คุณค่าของครอบครัว จัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ชีวิตครอบครัวในสังคมไทย มี 3 เรื่อง ได้แก่ 1) ค่านิยมในการเลี้ยงดูบุตร 2) บทบาทและหน้าที่ของครอบครัวที่มีต่อชุมชนและสังคม และ 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ภาพระหว่างครอบครัว ชุมชน และ สังคม ตอนที่ 2 การวางแผนชีวิตครอบครัว มี 2 เรื่อง ได้แก่ 1) การวางแผนชีวิตสำหรับช่วงวัยต่างๆ และ 2) การเสริมสร้างทักษะชีวิต เพื่อการดำรงชีวิตในสังคม

และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 จิตตสโลใจเบิกบาน ซึ่งประกอบด้วย ตอนที่ 1 การเสริมสร้างบุคลิกภาพ เรื่องที่ 1 บุคลิกภาพและการเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดี เรื่องที่ 2 การตรวจสอบและการประเมินภาวะอารมณ์และความเครียดของตนเองและผู้อื่น และ เรื่องที่ 3 การจัดการกับความเครียด 1. อาหาร/โภชนาการ 2. การออกกำลังกาย 3. การพักผ่อน / นันทนาการ 4. การฝึกสมาธิ 5. การระบายอารมณ์/ความเครียด

4. รูปแบบการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จนเกิดการเรียนรู้ การที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จากการดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นการใช้เทคนิควิธีการเรียนแบบต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอแนะรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนกลุ่มการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี (2547 : ออนไลน์) ดังนี้

1. การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง
2. การเรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้า
3. การเรียนรู้จากประสบการณ์
4. การเรียนรู้จากการทำงานกลุ่ม

รูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ดังกล่าว ผู้สอนจะเริ่มต้นจากรูปแบบใดก่อนหลังก็ได้และอาจจัดการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 4 รูปแบบ หรือไม่ครบทั้ง 4 รูปแบบก็ได้ รายละเอียดของแต่ละรูปแบบ มีดังนี้

1. การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำงานจริง ๆ มีขั้นตอนอย่างน้อย 4 ขั้นตอน คือ

- 1.1 ขั้นศึกษาและวิเคราะห์
- 1.2 ขั้นวางแผน
- 1.3 ขั้นปฏิบัติ
 - ผู้สอนให้คำแนะนำ
 - ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ
 - ผู้เรียนฝึกฝน
- 1.4 ขั้นประเมิน/ปรับปรุง

2. การเรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้า เป็นการเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ในเรื่องที่สนใจจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ จนสามารถสนองแรงงูใจ ใฝ่รู้ ของตนเอง ทั้งนี้ ผู้สอนควรให้ผู้เรียนเรียบเรียงกระบวนการแสวงหาความรู้ เสนอต่อผู้สอนและหรือกลุ่มผู้เรียน

3. การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ครูผู้สอนสร้างกิจกรรม โดยที่กิจกรรมนั้นอาจจะเชื่อมโยงกับสถานการณ์ของผู้เรียน หรือเป็นกิจกรรมใหม่ หรือเป็นประสบการณ์ในชีวิตประจำวันก็ได้

3.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมจากข้อ 3.1 โดยการอภิปราย การศึกษากรณีตัวอย่าง หรือการปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ ฯลฯ

3.3 ผู้เรียนวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม ว่าเกิดขึ้นจากสาเหตุอะไร

3.4 สรุปผลที่ได้จาก ข้อ 3.3 เพื่อนำไปสู่หลักการ/แนวคิดของสิ่งที่ได้เรียนรู้

3.5 นำหลักการ/แนวคิดจาก ข้อ 3.4 ไปใช้กับกิจกรรมใหม่หรือกิจกรรมอื่นๆ หรือ สถานการณ์ใหม่ต่อไป

อย่างไรก็ตาม ผู้สอนควรดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้ครบทั้ง 5 ขั้นตอน (ข้อ 3.1 - 3.5)

4. การเรียนรู้จากการทำงานกลุ่ม เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้มีการเลือกใช้กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างค่านิยม กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฯลฯ ในการจัดการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ

การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบชิปปาโมเดล (CIPPA Model) เป็นเทคนิควิธีที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันและสร้างองค์ความรู้และถ่ายทอดไปสู่การนำไปใช้ในชีวิตจริง โดยมีหลักการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

Construction : การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดค้นสร้างความรู้ด้วยตนเอง

Interaction : การปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยการให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันและได้กระทำกิจกรรมที่มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคล และแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

Participation : การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมหรือได้เคลื่อนไหวร่างกาย

Process Learning : การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีกระบวนการ โดยฝึกผู้เรียนให้รู้จักวางแผน การทำตามแผน การตรวจสอบประเมินผล การปรับปรุงพัฒนา เป็นการจัดการครบวงจร เรียกว่า การใช้หลักการ PDCA

Application : การนำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เป็นจุดหมายปลายทางของการเรียนรู้ ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดกิจกรรมหรือโครงการนำความรู้และทักษะไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ เป็นการผสมผสานทั้งสติปัญญา ทางกาย และทางสังคม ช่วยให้เกิดพัฒนาการอย่างครบถ้วนทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง
(พจนานุกรมศัพท์, 2549)

1) ยึดหลักการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง
(Constructivism) โดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานและ ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory Of Multiple Intelligence)

2) กำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 จุดประกายความสนใจ

ขั้นที่ 2 วางแผนการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 ลงมือเรียนรู้ตามแผน

ขั้นที่ 4 นำเสนอข้อมูลการเรียนรู้

ขั้นที่ 5 จัดทำชิ้นงานเพื่อรายงานผลการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

กรมสุขภาพจิต (2543 : 5-7) ได้กล่าวเกี่ยวกับว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning : PL) อาศัยหลักการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีหลักสำคัญ 5 ประการ คือ

1. เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

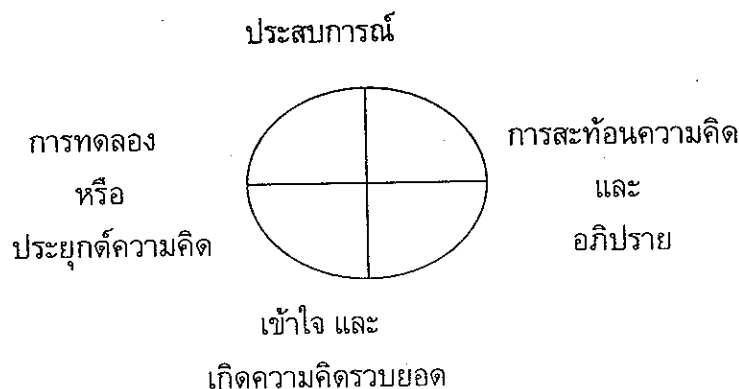
2. ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทายต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้ที่เรียกว่า Active Learning

3. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

4. ปฏิสัมพันธ์ที่มี ทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง

5. มีการสื่อสารโดยการพูด หรือ การเขียนเป็นเครื่องมือแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้

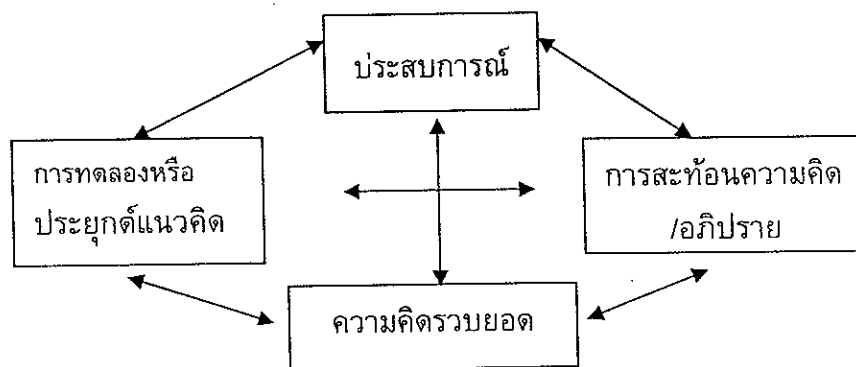
องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีอยู่ 4 ประการ คือ ประสบการณ์ (Experience) การสะท้อนความคิดและอภิปราย (Reflect and Discussion) เข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Understanding and Conceptualization) และ การทดลองหรือประยุกต์ความคิด (Experiment or Application)

ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ประการ เป็นไปอย่างพลวัตร โดยอาจเริ่มต้นจากจุดใดจุดหนึ่งและเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนั้นการเรียนรู้จึงอาจเริ่มต้นที่จุดใดจุดหนึ่งก่อนก็ได้แต่ต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครบทุกองค์ประกอบ

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีหลักการเรียนรู้พื้นฐาน 2 อย่าง คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) และ กระบวนการกลุ่ม (Group process) (กรมสุขภาพจิต, 2544 : 9-12)

สำหรับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) โคลบ (Kolb) ได้กล่าวถึงวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ (กรมสุขภาพจิต, 2544 : 10-13) ดังนี้

วงจรและทิศทางขององค์ประกอบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

และ การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นการเรียนรู้พื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมสูงสุดและทำให้บรรลุงานสูงสุด

กระบวนการกลุ่ม (Group Process) → มีส่วนร่วมสูงสุด + บรรลุงานสูงสุด
(Maximum Participation) (Maximum Performance)

นอกจากนี้ วราลักษณ์ ไชยทัพ (2544 : 34 - 39) ได้เสนอรูปแบบของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ตามขั้นตอน ดังนี้ คือ

ขั้นที่ 1 ประเมินปัญหาความต้องการของผู้เข้าร่วม ขั้นที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 เลือกกำหนดเนื้อหาและจัดลำดับเนื้อหา ขั้นที่ 4 เลือกวิธีการในการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 จัดทำโครงการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 6 การออกแบบจัดทำหลักสูตรกระบวนการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 7 จัดกระบวนการเรียนรู้ และขั้นที่ 8-9 ประเมินผลและติดตามสนับสนุน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ พบว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต้องใช้หลักการเรียนรู้พื้นฐาน 2 อย่าง คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) และ กระบวนการกลุ่ม (Group process) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝน ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการบันทึกความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการจัดการกับความรู้ ทักษะการแสดงออก ทักษะการสร้างความรู้ใหม่

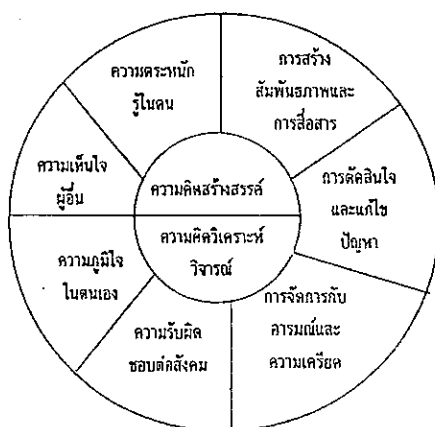
ทักษะชีวิต

วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นจากเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านวิทยาการต่างๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ และปัญหาต่างๆ ของประเทศมีความสลับซับซ้อนเกี่ยวพันกัน ทั้งระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทำให้มีความยากลำบากในการดำรงชีวิตมากขึ้น ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้สภาวะแห่งการแข่งขันสูงกว่าในอดีต ดังนั้นบุคคลจึงควรมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งทักษะดังกล่าวก็คือ "ทักษะชีวิต" ซึ่งมีองค์กร/บุคคลให้ความหมายต่างๆ ไว้ดังต่อไปนี้ คือ

องค์การอนามัยโลก (WHO) กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 10 องค์ประกอบ จัดเป็น 5 กลุ่มและสามารถจัดแบ่งตามพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ 3 ด้าน (กรมสุขภาพจิต. 2543 : 1) ดังนี้ คือ

1. ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์
2. ด้านจิตพิสัย ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตน และความเข้าใจผู้อื่น
3. ด้านทักษะพิสัย มี 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร 2) การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา 3) การจัดการด้านอารมณ์ และความเครียด

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2541 : 1-3) กล่าวว่า ในประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนทักษะชีวิต คือ

องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย ที่เป็นองค์ประกอบรวม ประกอบด้วย ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical thinking) หมายถึง ความสามารถที่จะวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหา และสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัว และ ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) หมายถึง ความสามารถในการคิดออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ

องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านจิตพิสัยหรือเจตคติ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 คู่ คือ

คู่ที่ 1 ความตระหนักรู้ในตน และความเห็นใจผู้อื่น

คู่ที่ 2 ความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่องาน

องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย หรือทักษะ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 คู่ คือ

คู่ที่ 1 การสร้างสัมพันธภาพ และการสื่อสาร

คู่ที่ 2 การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหา

คู่ที่ 3 การจัดการกับอารมณ์ และความเครียด

The Office of Correctional Education (OCE) ซึ่งเป็นกรมหนึ่งของกระทรวงการศึกษาของ ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ระบุไว้ว่าโปรแกรมหนึ่งที่เหมาะสมกับการลงทุน คือ การให้ทักษะชีวิตสำหรับผู้ต้องขัง ซึ่งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบที่ได้รับการจัดสรรทุนดำเนินการออกแบบโปรแกรมที่นำไปใช้ลด จำนวนผู้ต้องขังหวนกระทำผิดซ้ำอีกเมื่อผ่านการพัฒนาและการปรับปรุงทักษะชีวิตที่จำเป็นตาม โปรแกรมดังกล่าวแล้ว (Michelle Tolbert. 2002 : 9)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาการศึกษานอก โรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง

จากการศึกษาและวิเคราะห์ แนวคิด หลักการ และทฤษฎี ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย จึงได้ นำสาระ และ ส่วนประกอบที่สำคัญของแนวคิด หลักการและทฤษฎีมาพิจารณาสังเคราะห์เป็น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ คือ

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีหลักการเรียนรู้พื้นฐาน 2 อย่าง คือ การ เรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) และ กระบวนการกลุ่ม (Group process) กล่าวคือ เป็น

การจัดการเรียนรู้ ที่ให้ความสำคัญต่อประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องต่อหลักการและทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ที่ว่า ผู้ใหญ่มีความเป็นตัวของตัวเอง ชี้นำตนเอง ได้ สามารถนำประสบการณ์และคุณค่าของตนเองมากำหนดการเรียนรู้ นอกจากลักษณะความเป็นผู้ใหญ่ของผู้เรียน ผู้จัดการเรียนรู้ควรต้องทำความเข้าใจถึงลักษณะพื้นฐานของผู้เรียนที่มีสภาพแตกต่างจากผู้เรียนทั่วไป คือ ผู้เรียนที่เป็นผู้ต้องขังที่มีข้อจำกัดแตกต่างจากผู้เรียนทั่วไป เช่น การขาดอิสรภาพและการใช้ชีวิตตามกฎข้อบังคับของสถานเรือนจำ/ทัณฑสถาน ซึ่งเป็นสภาพการณ์ที่ผู้ต้องขังต้องมีการปรับตัวและปรับสภาพจิตใจให้ดำรงตนอยู่ได้ในเรือนจำ/ทัณฑสถานได้ จากการที่บุคคลต้องมีการปรับตัวและปรับสภาพจิตใจตามสภาพการณ์ต่าง ๆ ทักษะชีวิตจึงเป็นความสามารถของบุคคลที่ควรจะมีเพื่อใช้ความสามารถดังกล่าวจัดการกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และการเตรียมความพร้อมในอนาคตได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเพื่อให้สอดคล้องกับนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง ผู้วิจัยจึงเน้นใช้ทักษะชีวิตตามกรอบของ หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษาออกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นวงจรการเรียนรู้ไว้จำนวน 5 ขั้นตอน คือ 1. การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน 2. การจัดประสบการณ์ใหม่ 3. การสร้างโครงสร้างความรู้ในตน 4. การทดลองปฏิบัติ และ 5. การประยุกต์ใช้

ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นจะมีความยืดหยุ่น สามารถปรับปรุงหลังดำเนินการทดลองเสร็จแล้วได้ โดยผู้เรียนจะต้องผ่านการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอน ตามลำดับ ซึ่งผู้เรียนจะต้องปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนจนครบ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ครบถ้วน รายละเอียดการจัดการเรียนรู้แต่ละขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบ การจัดการเรียนรู้	วิธีการ	เนื้อหา	กิจกรรม	การประเมินผล
	การเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม			
ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแรงจูงใจ ให้เกิดความ ตระหนักในตน	1. นำประสบการณ์เดิม ของผู้เรียนมาใช้ในการ เรียนรู้โดยการตั้งคำถาม ตามประเด็นกรณี ตัวอย่าง	เพศศึกษา : โอกาสเสี่ยง ของตนเอง จากอารมณ์ และความ ต้องการ ทางเพศ และ สัมพันธภาพ คู่ครองที่ดีมี คุณภาพ	1. ครูพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่จะเรียน และสอบถามพื้นฐานความรู้ เกี่ยวกับเรื่องที่จะสอนกับผู้เรียน 2. ครูดำเนินการ Pre- test ผู้เรียน 3. ครูยกกรณีตัวอย่างเพื่อเป็น การสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนได้ แสดงความคิดเห็นตอบคำถาม ของครู	การตอบคำถาม ของผู้เรียน
	2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อ สะท้อนความคิดจากการ อภิปราย		ครูแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยและ กำหนดใบงานเพื่อให้ผู้เรียนใช้ กระบวนการกลุ่มร่วมอภิปรายแสดง ความคิดเห็นตามใบงาน	การสังเกต พฤติกรรม ของผู้เรียน
	3. ความเข้าใจและเกิด ความคิดรวบยอด		1. ครูให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ ผลสรุปของกลุ่ม 2. ครูและผู้เรียนสรุปถึงสาเหตุ และความสำคัญที่จะต้องศึกษา เรียนรู้ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจ ให้เกิดความตระหนักในตน	ข้อสรุปจาก ใบงานของ แต่ละกลุ่ม
	4. การทดลองหรือประยุกต์ ความคิด		ครูให้ผู้เรียนบอกถึงผลดีหาก บุคคลมีความรู้หรือมีทักษะที่จะ จัดการกับเหตุการณ์ตามกรณี ตัวอย่าง	

รูปแบบ การจัดการเรียนรู้	วิธีการ	เนื้อหา	กิจกรรม	การประเมินผล
ขั้นตอนที่ 2 การจัด ประสบการณ์ใหม่	1.นำประสบการณ์เดิม ของผู้เรียนมาเชื่อมโยง ควบคู่กับประสบการณ์ ใหม่ตามที่ได้สร้าง แรงจูงใจในขั้นแรก		ครูทบทวนสิ่งที่ผู้เรียนได้ ตระหนักถึงการขาดความรู้และ ทักษะนำมาสู่ผลเสียจากกรณี ตัวอย่างร่วมกันแสดง ความคิดเห็น	การตอบคำถาม ของผู้เรียน
	2.ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อ สะท้อนความคิดจากการ อภิปราย		ครูแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาไปความรู้ และตอบคำถามตามใบงานที่ ได้รับและให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ ผลสรุปของกลุ่ม	การสังเกต พฤติกรรมของ ผู้เรียน
	3.ความเข้าใจและเกิด ความคิดรวบยอด		ครูกำหนดให้ตัวแทนกลุ่มเสนอ ผลการอภิปรายครูผู้สอนและ ผู้เรียนร่วมกันสรุปเป็นความรู้ ใหม่ในบทเรียน	ข้อสรุปจาก ใบงานของแต่ละ กลุ่ม
	4.การทดลองหรือประยุกต์ ความคิด		ครูดำเนินการ Post ผู้เรียน	
ขั้นตอนที่ 3 การสร้างโครงสร้าง ความรู้ในตน	1.นำประสบการณ์ ใหม่ที่ได้รับมาจัดระบบ โครงสร้างความรู้ของ ผู้เรียนเอง	เพศศึกษา	ครูพุดคุยซักถามถึงความรู้ใหม่ ที่ได้รับเกี่ยวกับการจัดการทาง อารมณ์และทักษะชีวิต	
	2.ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อ สะท้อนความคิดจากการ อภิปราย		ครูให้แต่ละกลุ่มสร้างกรณี ตัวอย่าง และบอกถึงวิธีการ แก้ปัญหาโดยใช้ความรู้ใหม่ที่ ได้รับและส่งตัวแทนมานำเสนอ	
	3.ความเข้าใจและเกิด ความคิดรวบยอด		เปิดโอกาสให้ผู้เรียนภายในชั้น เรียนได้เสนอวิธีการแก้ปัญหาที่ แตกต่างจากตัวแทนแต่ละกลุ่ม นำเสนอ	
	4.การทดลองหรือประยุกต์ ความคิด		เปิดโอกาสให้ตัวแทนที่นำเสนอ ประเด็นและการแก้ไขเพิ่ม เหตุผลถึงการสนับสนุนหรือแย้ง แนวคิดกับผู้เรียนคนอื่น	

รูปแบบ การจัดการเรียนรู้	วิธีการ	เนื้อหา	กิจกรรม	การ ประเมินผล
4.การทดลองหรือ ปฏิบัติ	1.นำประสบการณ์เดิม ของผู้เรียนสร้างเป็น แนวทางการใช้ความรู้ เกี่ยวกับการจัดการ อารมณ์และทักษะชีวิต	เพศศึกษา	ครูและผู้เรียนร่วมกันกำหนด กิจกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของ ผู้เรียนเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงเช้า ช่วงบ่าย และช่วงขึ้นโรงนอน และ แบ่งผู้เรียนให้เข้าตามกลุ่มและให้ สมาชิกในกลุ่มร่วมกันคิดนำความรู้ ใหม่ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ใน ช่วงเวลาของกลุ่ม	
	2.ใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อสะท้อนความคิด จากการอภิปราย		ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาอภิปราย นำเสนอผลสรุปของแต่ละกลุ่ม	
	3. ความเข้าใจและเกิด ความคิดรวบยอด		ให้สมาชิกทุกคนเลือกความรู้ใหม่ ไปใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง	
	4.การทดลองหรือ ประยุกต์ความคิด		ให้ผู้เรียนยกตัวอย่างที่จะเลือกใช้ ความรู้ใหม่ สำหรับ 3 ช่วงเวลา	
5.การประยุกต์ใช้	1.นำประสบการณ์เดิม ของผู้เรียนสร้างเป็น แนวทางการใช้ความรู้ ใหม่เกี่ยวกับการ จัดการอารมณ์และ ทักษะชีวิต ในอนาคต		ครูได้ถามถึงบทบาททางสังคมของ ผู้เรียนโดยรวมเมื่อพ้นโทษออกไป ไปสู่สังคมภายนอกและกำหนด แบ่งผู้เรียนออกเป็น 2กลุ่มตามบุคคลที่ผู้เรียนจะนำ ความรู้ใหม่ไปใช้ คือ บุคคลใน ครอบครัว และ บุคคลอื่น ๆ ทาง สังคม	
	2.ใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อสะท้อนความคิด จากการอภิปราย		ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาอภิปราย นำเสนอผลสรุปของแต่ละกลุ่มที่จะ ใช้การดำเนินชีวิตในครอบครัว การดำเนินชีวิตในทางสังคม	
	3.ความเข้าใจและเกิด ความคิดรวบยอด		ให้สมาชิกทุกคนเลือกความรู้ใหม่ ไปใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง	
	4.การทดลองหรือ ประยุกต์ความคิด		ให้ผู้เรียนยกตัวอย่างที่จะเลือกใช้ ความรู้ใหม่ สำหรับ 3 ช่วงเวลา	

ตาม หน่วยที่ 2 : คุณค่าของครอบครัว จัดการเรียนรู้ ตอนที่ 1 ชีวิตครอบครัวในสังคมไทย มี 3 เรื่อง ได้แก่ 1) ค่านิยมในการเลี้ยงดูบุตร 2) บทบาทและหน้าที่ของครอบครัวที่มีต่อชุมชนและสังคม และ 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ภาพระหว่างครอบครัว ชุมชน และ สังคม (3 ชั่วโมง) ตอนที่ 2 การวางแผนชีวิตครอบครัว มี 2 เรื่อง ได้แก่ 1) การวางแผนชีวิตสำหรับช่วงวัยต่างๆ และ 2) การเสริมสร้างทักษะชีวิต เพื่อการดำรงชีวิตในสังคม (3 ชั่วโมง) และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 จิตสดใสใจเบิกบาน ซึ่งประกอบด้วย ตอนที่ 1 การเสริมสร้างบุคลิกภาพ เรื่องที่ 1 บุคลิกภาพและการเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดี เรื่องที่ 2 การตรวจสอบและการประเมินภาวะอารมณ์และความเครียดของตนเองและผู้อื่น และ เรื่องที่ 3 การจัดการกับความเครียด 1. อาหาร/โภชนาการ 2. การออกกำลังกาย 3.การพักผ่อน /นันทนาการ 4. การฝึกสมาธิ 5. การระบายอารมณ์/ความเครียด (3 ชั่วโมง)

และสอดคล้องกับ Brookfield (1986) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่ ไว้ 5 ประการ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญและมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ผู้สอนหรือผู้จัดกิจกรรม จำเป็นต้องศึกษา และเข้าใจนำไปประยุกต์สู่การปฏิบัติประกอบด้วย 1. ผู้ใหญ่ไม่ใช่ผู้ที่เริ่มเรียนรู้แต่เป็นการเรียนรู้ตลอดเวลาของช่วงชีวิต 2. ผู้ใหญ่นำประสบการณ์และคุณค่าของตนเองมากำหนดการเรียนรู้ 3. ผู้ใหญ่มาเรียนตามความสนใจ 4. ผู้ใหญ่นำความคาดหวังมากำหนดกระบวนการเรียนรู้ 5. ผู้ใหญ่สนใจที่จะเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาชีวิตตนเองและครอบครัว

จากการศึกษาวิเคราะห์ แนวคิดที่ว่าผู้ใหญ่มีความแตกต่างจากเด็ก ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่สมัยใหม่และลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่ ผู้วิจัยพบว่า ผู้ใหญ่สามารถชี้นำตนเองได้ มีประสบการณ์ที่สะสมมากกว่าเด็กและประสบการณ์ของผู้ใหญ่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามาก ผู้ใหญ่นำประสบการณ์และคุณค่าของตนเองมากำหนดการเรียนรู้ มีความพร้อมที่จะเรียนตามความต้องการและความสนใจ และเมื่อเห็นถึงประโยชน์ นำไปปรับปรุงพัฒนาชีวิตตนเองและครอบครัวหรือนำไปใช้แก้ปัญหาได้ในทันที

ดังนั้น รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับวัยผู้ใหญ่ ควรเริ่มต้นจากสิ่งที่จะเป็นประโยชน์หรือเป็นปัญหาตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาชีวิตตนเองและครอบครัวและสิ่งสำคัญควรนำประสบการณ์ของผู้ใหญ่มากำหนดการจัดการเรียนรู้และสามารถนำหลักการการเรียนรู้ผู้ใหญ่ไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในทัศนสถานวัยหนุ่มกลางจากการที่ประสบการณ์ของผู้ใหญ่มีส่วนกำหนดกระบวนการเรียนรู้นั้น มีนักการศึกษาที่ได้เสนอ การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ดังตารางต่อไปนี้

ผู้นำเสนอ	การเรียนรู้จากประสบการณ์					
	ขั้น 1	ขั้น 2	ขั้น 3	ขั้น 4	ขั้น 5	ขั้น 6
1. โคลบ (Kolb) และ ฟราย (Fry) (1975)	ประสบการณ์เชิงรูปธรรม เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์	การสังเกตและการแสดงความคิดเห็น หรือ การให้ข้อมูลสะท้อนสิ่งที่ได้จากการสังเกต เป็นการให้ผู้เรียนได้ตรง ประสบการณ์ที่ได้รับ สิ่งใดเป็นหรือไม่เป็นประโยชน์	กำหนดกรอบแนวคิดให้กับสิ่งที่ เป็นนามธรรมและสรุปผล เป็นการนำความรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับมากำหนด เป็นกรอบของ ผู้เรียนเอง	นำผลสรุปของสิ่งที่เรียนรู้ไป ทดลองใช้กับสถานการณ์ใหม่ ที่แตกต่างออกไป เป็นการฝึกปฏิบัติ ทดลอง เพื่อ ตรวจสอบแนวคิด และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง		
2. Pfeiffer and Jones (1983)	การค้นหาลักษณะเปลี่ยนแปลง ประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่ ผู้เรียนค้นหา และแลกเปลี่ยน กับกลุ่มและครู	การนำเสนอ ประสบการณ์ เป็นการนำเสนอ ประสบการณ์ในอดีต และร่วม ปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ระหว่างปฏิบัติ กิจกรรม	การเข้าร่วมอภิปราย เป็นการตรวจสอบ และเข้าร่วม อภิปราย	การสรุปสร้าง ความรู้ใหม่ เป็นการนำ ประสบการณ์ที่ได้รับมาผสมผสาน และกำหนดสร้าง เป็นความรู้ใหม่	การประยุกต์ใช้ เป็นการนำ ความรู้ที่ได้รับ ไปประยุกต์ใช้ สถานการณ์ ต่างๆ และสร้าง เป็น ประสบการณ์ ใหม่	
3. Dewey (1983)	การรับรู้ปัญหา	ค้นหาทางแก้ไข	ลองกระทำ	เกิดประสบการณ์	เกิด ประสบการณ์ ใหม่	

ผู้นำเสนอ	การเรียนรู้จากประสบการณ์					
	ขั้น 1	ขั้น 2	ขั้น 3	ขั้น 4	ขั้น 5	ขั้น 6
4. Mark Titty (1994)	ประสบการณ์ กระตุ้นให้ ผู้เรียนทบทวน ประสบการณ์ เดิม	การนำเสนอ เนื้อหาสาระ ผู้สอนนำเสนอ เนื้อหาสาระให้ ผู้เรียนรับรู้	การวิเคราะห์ เป็นการ วิเคราะห์ ทบทวน ประสบการณ์ โดยการใช้ข้อมูล ที่ผู้สอนนำเสนอ	การสรุปภาพรวม เป็นการสรุป แนวคิดภาพรวมที่ ผ่านการวิเคราะห์ และได้เป็น ประสบการณ์ใหม่	การปฏิบัติ หรือทดลอง เป็นการ ทดลอง ปฏิบัติจริง เมื่อได้ผล สรุปหรือ ประสบการณ์ ใหม่	การส่งต่อ เป็นการนำ ประสบการณ์ ใหม่ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน
5. Esther Goh (1998)	ประสบการณ์ เป็นการรับรู้ ประสบการณ์ จากการปฏิบัติ	การ แลกเปลี่ยน เป็นการ แลกเปลี่ยน ข้อมูล และ นำเสนอข้อมูล	กระบวนการ เป็นการถกเถียง อภิปรายผล	การสรุปภาพรวม เป็นการสรุปการ รวมและกำหนด เป็นประสบการณ์ ใหม่	การ ประยุกต์ใช้ เป็นการนำ ผลการเรียนรู้ ไปใช้ใน สถานการณ์ ต่าง ๆ	

จากตาราง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ พบว่า วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของนักคิดทั้ง 5 จะมีองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการดังนี้ คือ 1. การใช้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเป็น พื้นฐานการเรียนรู้ 2. การมีส่วนร่วมของผู้เรียนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 3. สร้างประสบการณ์ ใหม่ด้วยตัวผู้เรียนเอง และ 4. การนำประสบการณ์ใหม่ไปใช้

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ใหญ่ จะต้องเริ่มต้นปัญหาและความต้องการ ของผู้เรียนแล้ว และให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากประสบการณ์เดิมซึ่งเป็นพื้นฐานของผู้เรียน

นอกจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่อาศัย ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเป็น พื้นฐานการเรียนรู้แล้ว ยังมี การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ใช้ประสบการณ์เข้ามาเป็นพื้นฐานการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ทักษะชีวิต

จากการศึกษาทักษะชีวิต ซึ่ง กรมสุขภาพจิต และ กรมอนามัย (2540 : 1) ให้ความหมาย ของทักษะชีวิตว่า เป็นความสามารถอันประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ และ ทักษะ ในอันที่จะจัดการกับ ปัญหารอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

และสำหรับประเทศไทย ได้กำหนดองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต และ กรมอนามัย ,2540 : 2) คือ

1. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย เป็นองค์ประกอบร่วม ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์และความคิดวิเคราะห์

2. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย หรือ เจตคติ ประกอบด้วย

คู่ที่ 1 ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตนเอง และ ความเห็นใจผู้อื่น

คู่ที่ 2 ได้แก่ ความภูมิใจในตนเอง และ ความรับผิดชอบต่อสังคม

3. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัยหรือทักษะ ประกอบด้วย

คู่ที่ 1 ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ภาพ และการสื่อสาร

คู่ที่ 2 ได้แก่ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา

คู่ที่ 3 ได้แก่ การจัดการกับอารมณ์ และความเครียด

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบทักษะชีวิต พบว่า ทักษะชีวิตมีองค์ประกอบทั้งในด้านที่เป็นความรู้ เจตคติ และ ทักษะ ดังนั้นการให้ความรู้หรือเสริมสร้างทักษะชีวิต ถือได้ว่าเป็นการให้การศึกษาให้แก่บุคคลที่จะเพิ่มความสามารถความรู้ เจตคติ และ ทักษะ ในอันที่จะจัดการกับปัญหา รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ซึ่งการจัดการเรียนรู้ ทักษะชีวิตนั้นจะต้องให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเกิดขึ้นมาจากการเรียนรู้ทักษะชีวิต ด้านจิตพิสัยและทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย หรือ ทักษะ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ทักษะชีวิต ควรมีวิธีการจัดการเรียนรู้เป็น 2 แบบ คือ การเรียนรู้ทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย และ การเรียนรู้ทักษะชีวิต ด้านทักษะ

ผู้วิจัย จึงให้ความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบทางการศึกษา เพื่อให้ผู้ต้องขังโดยเฉพาะ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มี ช่วงอายุ 18 -25 ปี และยังมีโอกาสพ้นโทษและกลับเข้าสู่สังคม ได้รับการปรับปรุง แก้ไขพฤติกรรมจากการเข้ารับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขึ้นในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากองค์ประกอบหลักดังต่อไปนี้ คือ 1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 3. การจัดการเรียนรู้ทักษะชีวิต และ 4. การจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยใช้เกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ทฤษฎีและแนวคิดของ ธอร์นไดค์ (THORNDIKE'S THEORY)

ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike's Connected Theory)

ธอร์นไดค์ (Thorndike) นักจิตวิทยาชาวอเมริกา เป็นผู้นำทฤษฎี หลักการเรียนรู้ของทฤษฎีนี้กล่าวถึงการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับการตอบสนอง (Response) โดยมีหลักเบื้องต้นว่า การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและตอบสนอง โดยแสดงในรูปแบบต่างๆจนกว่าจะเป็นที่พอใจที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งเรียกว่าการลองผิดลองถูก (Trial and Error)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2534) กล่าวว่า กฎการเรียนรู้ตามทฤษฎีเชื่อมโยงประกอบด้วย กฎ 3 ข้อดังนี้

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) กฎนี้กล่าวถึง สภาพความพร้อมของผู้เรียนทั้งทางร่างกายและจิตใจ ความพร้อมทางร่างกาย หมายถึง ความพร้อมทางวุฒิภาวะและอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย ทางด้านจิตใจ หมายถึง ความพร้อมที่เกิดจากความพึงพอใจเป็นสำคัญถ้าเกิดความพึงพอใจย่อมนำไปสู่การเรียนรู้ ถ้าเกิดความไม่พึงพอใจจะทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้หรือทำให้การเรียนรู้หยุดชะงักไป

2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) กฎนี้กล่าวถึงการสร้างความมั่นคงของการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่ถูกต้อง โดยการฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อยๆ ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร จากกฎข้อนี้แบ่งออกเป็นกฎย่อยๆ อีก 2 ข้อ คือ

2.1 กฎแห่งการใช้ (Law of Used) เมื่อเกิดความเข้าใจหรือการเรียนรู้แล้ว มีการกระทำหรือนำสิ่งที่เรียนรู้นั้นไปใช้บ่อยๆ จะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร

2.2 กฎแห่งการไม่ใช้ (Law of Disused) เมื่อเกิดความเข้าใจหรือการเรียนรู้แล้ว ไม่มีการกระทำซ้ำบ่อยๆหรือไม่ได้นำไปใช้ จะทำให้การเรียนรู้นั้นไม่คงทนถาวร หรือในที่สุดที่เกิดการลืมจนไม่สามารถเรียนรู้ได้อีกเลย

3. กฎแห่งผลที่ได้รับ (Law of Effect) กฎนี้กล่าวถึง ผลที่ได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้แล้วถ้าได้รับผลที่พึงพอใจ ผู้เรียนย่อมอยากจะเรียนรู้อีกต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ ผู้เรียนย่อมไม่อยากเรียนรู้ หรือเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนรู้ ดังนั้นถ้าจะทำให้การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับตอบสนองความมั่นคงถาวร ต้องให้ผู้เรียนได้รับผลที่พึงพอใจ ซึ่งขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของแต่ละบุคคล

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับการเสริมสร้างทักษะชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 5) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้ว่า การที่เด็กแต่ละคนมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วม ก็คือ การที่เด็กเอาจิตใจร่วมทำให้ตัวเองเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ครูอยากจะให้รู้ ไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อม เด็กแต่ละคนมีโอกาสร่วมกิจกรรมและเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน (Student-centered teaching and learning) และวิธีการสอนทักษะที่เหมาะสม คือ การสอนที่เน้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนที่เรียกว่า Active learning และการเรียนรู้จากประสบการณ์ (ปิยะนุช ษมากร. 2545 : 44) ซึ่ง พนิดา ปานอออก (2546 : 21-24) ได้กล่าวถึงวิธีสอนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเทคนิคการสอนส่วนหนึ่งของครูในชั้นเรียน ก็คือ การเรียนเป็นกลุ่ม และการเชื่อมโยงกับชีวิตจริง

สำหรับการเรียนเป็นกลุ่ม พนิดา ปานอออก (2546 : 21 ; อ้างอิงจาก ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. 2540 : 87) ได้แสดงความเห็นไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม จะก่อให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงสุด เพราะเป็นการศึกษาจากประสบการณ์จริง โดยที่ผู้เรียนรู้จากปฏิบัติ ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนอื่น ๆ อันทำให้การเรียนรู้ต่าง ๆ เต็มไปด้วยความสนุกสนานมีชีวิตชีวา เป็นผลให้ผู้เรียนซาบซึ้งและจดจำได้นาน ตลอดจนสามารถฝึกนิสัยให้สามารถเข้าสังคมและทำงานร่วมกับผู้อื่น และยังเป็นการฝึกนิสัยการทำงานที่ต้องการได้อีกหลายประการ ที่ไม่อาจฝึกได้ในการทำงานคนเดียว เช่น การแบ่งงานกันทำ การร่วมมือกันทำงาน การเสียสละ

ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่ม มีหลายวิธี เช่น เกม บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง กรณีตัวอย่าง อภิปราย ฯลฯ ครูต้องพยายามให้อิสระแก่เด็กให้มากที่สุด

ส่วนการเชื่อมโยงกับชีวิตจริง การสอนปัจจุบันเน้นเชื่อมโยงชีวิตจริง และควรจำลองสถานการณ์จริงมาเป็นสถานการณ์เรียนรู้ในห้องเรียนตามวุฒิภาวะของผู้เรียน พนิดา ปานอออก (2546 : 21 ; อ้างอิงจาก วรณิ โสมประยูร. 2540 : 76) ได้กล่าวไว้ว่า ประสบการณ์ในการเรียนรู้จะได้ผลดีที่สุดก็ต่อเมื่อ ผู้เรียนได้มองเห็นว่าประสบการณ์ที่เขาได้พบตรงกับในชีวิตจริงของเขา ซึ่งสอดคล้องกับ โสภณ จุโลทก (2541 : 5) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการเรียนที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ (Action Learning) และผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ (Student centered ownership) ซึ่งมีหลักสำคัญดังนี้

1. เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
2. ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทายต่อเนื่องเกิดการขยายเครือข่ายของความรู้
3. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน
4. มีการสื่อสารด้วยการพูดและการเขียน

และวัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 196 -197) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning) ประกอบด้วยหลักการเรียนรู้พื้นฐาน 2 อย่าง คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) และกระบวนการกลุ่ม (Group process)

องค์ประกอบของการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมที่สำคัญมี 4 ประการ คือ

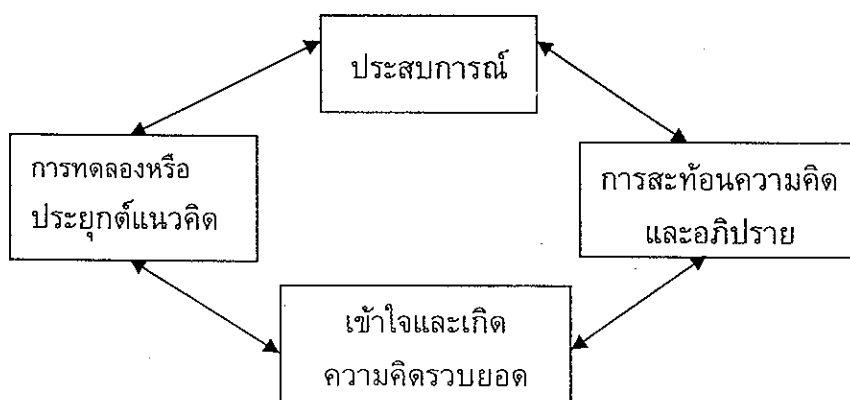
1. ประสบการณ์ (Experience) เป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนออกมาใช้ในการเรียนและแบ่งปันประสบการณ์ของตนกับเพื่อนๆ ที่อาจมีประสบการณ์คล้ายหรือแตกต่างกัน

2. การสะท้อนความคิดและอภิปราย (Reflect and Discussion) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตนเองแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งครูผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดประเด็น วิเคราะห์ วิจารณ์ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น และผลของการสะท้อนความคิดเห็นหรือการอภิปราย จะทำให้ได้ข้อสรุปที่หลายหลายและผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม

3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Understanding and Conceptualization) เป็นขั้นตอนการสร้าง ความเข้าใจและนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด อาจเกิดขึ้นโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่มและครูช่วยเติมแต่งให้สมบูรณ์ หรือครูอาจนำทางแล้ว ผู้เรียนสานต่อจนความคิดนั้นสมบูรณ์เป็นความคิดรวบยอด

4. การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด (Experiment or Application) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนนำเอาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์ต่างๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้เรียนเอง

จากองค์ประกอบ สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้ ทั้งนี้การเรียนการสอนอาจเริ่มต้นที่องค์ประกอบใดก่อนก็ได้ แต่สำคัญที่การจัดกระบวนการให้ครบทุกองค์ประกอบ

นอกจากนี้ วิชาพรรณ ผลผลา (2541 : 28-30) กล่าวถึงปัจจัยที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีดังต่อไปนี้ คือ

1. การเรียนรู้สูงสุด (Maximum learning)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีหลักสำคัญคือ ต้องการให้เกิดการเรียนรู้สูงสุด (Maximum Learning) ขึ้นกับผู้เรียนการเรียนรู้สูงสุดจะเกิดขึ้นได้จากการมีส่วนร่วมสูงสุด (Maximum Participation) ของผู้เรียน และในการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเกิดงานหรือเกิดการสร้างความรู้หรือที่เรียกว่า

เกิดการบรรลุงานสูงสุด (Maximum performance) ทั้งการมีส่วนร่วมสูงสุด และการบรรลุงานสูงสุดจะต้องเกิดขึ้นในทุกๆ องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ก็คือ มีการแบ่งปันประสบการณ์ ได้สะท้อนความคิดและถกเถียงกันอย่างลึกซึ้ง เกิดความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ตลอดจนได้ทดลองหรือประยุกต์แนวคิด

2. การมีส่วนร่วมสูงสุด (Maximum participation)

การมีส่วนร่วมสูงสุด เกิดจากการออกแบบกระบวนการกลุ่มที่เหมาะสม ในแต่ละองค์ประกอบของการเรียนรู้ การร้อยรัดกระบวนการกลุ่มที่หลากหลายเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม ในแต่ละชั่วโมงการสอนจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างสูงสุด มีพลวัตรหรือการเคลื่อนไหวของการเรียนรู้ตลอดเวลา ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจอย่างต่อเนื่อง

3. การบรรลุงานสูงสุด (Maximum performance)

แม้ว่าการออกแบบกระบวนการกลุ่มที่หลากหลายจะช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมได้มาก แต่ไม่ได้หมายความว่า การมีส่วนร่วมนั้นได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ หัวใจสำคัญของการบรรลุงานสูงสุดจึงอยู่ที่การกำหนดงานให้กระบวนการกลุ่ม ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญของการกำหนดงาน 3 ประการ คือ

1) กำหนดกิจกรรมที่ชัดเจนว่าจะให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มอย่างไร เพื่อทำอะไร ใช้เวลามากน้อยแค่ไหน เมื่อบรรลุงานแล้วจะให้อย่างไรต่อ เช่น เตรียมเสนอหน้าชั้นในเวลาที่กำหนดให้

2) กำหนดบทบาทกลุ่ม หรือสมาชิกที่ชัดเจน โดยปกติการกำหนดบทบาทในกลุ่มย่อย ควรให้แต่ละกลุ่มมีบทบาทที่แตกต่างกัน เมื่อมารวมเสนอในกลุ่มใหญ่จึงจะเกิดการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ โดยไม่นำเบื่อ การกำหนดบทบาทยังรวมถึงสมาชิกในกลุ่มด้วย เช่น บทบาทของผู้เล่น บทบาทลมมติและผู้สังเกตการณ์หรือบทบาทของการนำกลุ่ม การรวบรวมความคิดเห็นและการนำเสนอ

3) ควรมีโครงสร้างของงานที่ชัดเจน ซึ่งบอกรายละเอียดของกิจกรรมและบทบาทโดยทำเป็นกำหนดงานที่ครูแจ้งแก่นักเรียน หรือทำเป็นใบงานมอบให้กลุ่ม ซึ่งประการหลังจะเหมาะสมกับการทำกลุ่มย่อย ที่ต้องการทำงานให้ได้ผลงานที่เป็นข้อสรุปของกลุ่ม โดยจัดทำเป็น

3.1 ใบงาน เป็นการกำหนดงาน หรือ ใบมอบงานให้กลุ่มเล็กหรือกลุ่มย่อยระดมสมองที่มีรายละเอียดมากและต้องการผลงานที่เป็นข้อสรุปของกลุ่มที่มีความลึกซึ้งมาก ผู้สอนแจกให้กลุ่มประกอบการทำงานกลุ่ม มักใช้ในกิจกรรมสะท้อนความคิดและอภิปรายและกิจกรรมประยุกต์แนวคิด

3.2 ใบชี้แจงงาน เป็นการอธิบายงานที่มีรายละเอียดไม่มากนักในกลุ่มใหญ่ ก่อนทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งผู้สอนเป็นผู้จัดทำให้ผู้เรียนทราบพร้อมกันในชั้นเรียนหรือในกลุ่มใหญ่ มักใช้ในกิจกรรมด้านประสบการณ์หรือประยุกต์แนวคิด

โดยสรุปการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ก็คือ กระบวนการที่เน้นการเรียนรู้และการสร้างเจตคติจากประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีการนำหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ไปใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียน การสอนในโรงเรียน โดยเชื่อว่าการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างทักษะชีวิต 2 องค์ประกอบ คือ ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical thinking) และความคิดสร้างสรรค์

(Creative thinking) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ต่างๆ และเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ทักษะชีวิตอื่นๆ ต่อไป ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการสร้างทักษะชีวิตให้เกิดแก่ผู้เรียนของ โสภณ จุโลทก (2542 : 5) ที่กล่าวว่า การสร้างทักษะชีวิตให้เกิดแก่นักเรียนและเยาวชน จะไม่ทำโดยการสอนแบบ “ยัดเยียดความรู้” (Teaching by Imposing) แต่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการรวมกลุ่มกัน (Associational learning) นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่า “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” (Participatory learning) (วิภาพรรณ ผลผลา. 2541 : 30)

นอกจากนี้ วิภาพรรณ ผลผลา (2541 : 27 ; อ้างอิงจาก กรมสามัญศึกษา. 2522 : 2) กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับทักษะชีวิต ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่เน้นการเรียนรู้ การฝึกทักษะ และการสร้างเจตคติจากประสบการณ์ของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ หรือ เป็นกระทำ เพื่อให้เกิดการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การเรียนรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ที่ต้องเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งผลที่ได้จะก่อให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ในแนวทางการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ โดยอาศัย การถ่ายทอดทางภาษา การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การสรุปผลและการนำความรู้ ทักษะต่างๆ รวมทั้งเจตคติและค่านิยมที่พึงประสงค์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะก่อให้เกิดเป็นทักษะชีวิตติดตัวของผู้เรียนตลอดไป

ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตได้ สำหรับแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนั้น วราลักษณ์ ไชยทัต (2544 : 34 - 39) ได้กล่าวไว้ว่า ควรให้ผู้เรียนได้มีบทบาทในการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการดำเนินการ ขั้นตอนติดตามสนับสนุน และการประเมินผล

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายปิยะพงษ์ ไสยโสภณ
วันเดือนปีเกิด	12 กุมภาพันธ์ 2503
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	2/74 หมู่ 1 ถนน ตลิ่งชัน – สุพรรณบุรี ตำบลบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี 11140
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	พนักงานมหาวิทยาลัย (อาจารย์)
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2526	การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) วิชาเอกคณิตศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
พ.ศ. 2534	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาศึกษาผู้ใหญ่ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ศ. 2550	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (กศ.ด.) สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ